TEINE ASUM

Originaali tiitel: Isaac Asimov Second Foundation Foreign Languages Publishing House Moscow, 1960

Tõlkinud *Indrek Elling* Kujundanud *Avo Essenson* Toimetanud *Helju Vals*

Copyright © 1953 by Isaac Asimov
Published by arrangement with Double-
day, a division of Bantam Doubleday
Dell Publishing Group, Inc.
© Tõlge eesti keelde. Indrek Elling ja
ISBN 9985-65-045-X

OÜ Eesti Raamat, 1996

PROLOOG

Galaktika Esimene Impeerium oli kestnud kümneid tuhandeid aastaid. Ta oli ühendanud kõik Galaktika planeedid oma keskvõimu alla, mis mõnikord oli olnud türanlik, mõnikord salliv, kuid alati kindel. Et eksisteerib ka teistsuguseid olemise vorme, selle olid inimesed jõudnud unustada.

Kõik peale Hari Seldoni.

Hari Seldon oli Esimese Impeeriumi viimane suur teadlane. Just tänu temale arenes psühhoajalugu täiuslikuks. Psühho-ajalugu oli sotsioloogia kvintessents; see oli inimkäitumist matemaatiliste võrrandite abil uuriv teadus.

Inimindiviid on oma käitumiselt ettearvamatu, kuid Seldon leidis, et inimhulkade käitumist on võimalik käsitleda statistiliselt. Mida suurem on inimhulk, seda suuremat täpsust oli võimalik saavutada. Ning need inimhulgad, kellega töötas Seldon, polnud midagi muud kui kogu Galaktika rahvastik, kelle suurust tema ajal arvestati kvintiljonitega.

See oli siis Seldon, kes terve mõistuse ja üldise arvamuse kiuste taipas, et särav Impeerium, mis tundus nii tugev, oli parandamatult alla käimas ja hukkumas. Ta ennustas (teisisõnu — lahendas oma võrrandid ja tõlgendas nende sümbolid), et omapead jäetuna tuleb Galaktikal läbida kolmekümne tuhande aasta pikkune viletsuse ja anarhia ajajärk, enne kui kord taas tekib ühtne valitsus.

Suur teadlane püüdis panna sündmused arenema nii, et rahu ja tsivilisatsioon taastuksid ainult tuhande aastaga. Seldon rajas kaks teadlaste kolooniat, mida ta nimetas asumiteks. Sihiteadlikult suunas ta need "Galaktika vastasäärtesse". Üks asum rajati täiesti avalikult. Teise olemasolu, mida nimetati Teiseks Asumiks, vaikiti maha.

Romaanides *Asum ning Asum ja impeerium* kajastub Esimese Asumi kolme esimese sajandi ajalugu. Alguse sai see väikesest entsüklopedistide kogukonnast Galaktika Perifeeria tühjuses.

Seda perifeeriat tabasid perioodiliselt kriisid, millega kaasnenud muutused inimsuhetes ning tolleaegsetes sotsiaalsetes ja majanduslikes suundumustes piirasid tema tegutsemist. Sellisel puhul oli tal valida ainult üks suund ja kui ta liikus kindlalt edasi, avanes uus arengutee. Selle kõik oli kunagi ammu planeerinud Hari Seldon.

Esimene Asum suutis oma teadusliku ülemvõimu abil alistada ümberkaudsed barbariseerunud planeedid. Tal tuli sõdida anarhistlike sõjapealikega, kes olid lahku löönud hukkuvast Impeeriumist, ja purustas need. Ta sai oma vastaseks ka Impeeriumi enda jäänused selle viimase tugeva keisri ja viimase tugeva kindrali ajal ning purustas ka need.

Kuid siis tuli tal tegemist teha millegi sellisega, mida Hari Seldon polnud suutnud ette näha. See oli üheainsa inimese, mutandi tohutu jõud. Muulaks kutsutud olend oli sündides kaasa saanud võime muuta inimtundeid ja pöörata nende meeli. Ta muutis oma ägedaimadki vaenlased jäägitult andunud teenriteks. Armeed ei saanud, ei *tahtnud*

temaga võidelda. Tema alistas Esimese Asumi ja Seldoni Projekt oli hävimas.

Jäänud oli salapärane Teine Asum, kõigi otsingute eesmärk. Muul pidi selle leidma, et lõplikult vallutada Galaktika. Need ustavad, kes olid Esimesest Asumist peale alles, pidid selle leidma hoopis teisel põhjusel. Aga kus see asus? Vastata ei mõistnud keegi.

See raamat räägibki Teise Asumi otsimisest.

I MUUL OTSIB

1. KAKS MEEST JA MUUL

MUUL. Pärast Esimese Asumi alistamist hakkasid Muula valitsuse piirjooned selginema. Tänu temale sai ajalugu pärast Galaktika Esimese Impeeriumi lõplikku lagunemist uue ühtse kosmoseualitsuse, mida võib olemuselt pidada imperiaalseks. Langenud Asumi kaubandusimpeerium oli olnud ebakindel, hoolimata psühhoajaloo

ennustuste toest. Seda ei saanud võrrelda Muula hästi kontrollitud Maailmade Liiduga, mis hõlmas kümnendiku Galaktikast ja viieteistkümnendiku tema rahvastikust. Eriti nn. otsingute ajajärgul...

GALAKTIKA ENTSÜKLOPEEDIA

Galaktika Entsüklopeedial on Muulast ja tema Impeeriumist palju muudki rääkida, kuid need andmed ei puutu eriti siinsesse käsitlusse ja on igal juhul meie eesmärgi mõttes liiga igavad. Artikli selles osas käsitletakse peamiselt neid majanduslikke tingimusi, mis põhjustasid Liidu Esimese Kodaniku - niisugune oli Muula ametlik tiitel — võimuletuleku ja sellest tingitud muutusi majanduselus.

Kui selle artikli koostaja ongi olnud hämmastunud sellest tohutust kiirusest, millega Muul saavutas tühjalt kohalt tõustes viie aastaga tohutu võimu, siis varjab ta seda. Kui temas üldse on äratanud imestust see, et vallutused lõppesid äkki, andes võimaluse territooriumi viis aastat kindlustada, siis hoiab ta selle enda teada.

Läheme entsüklopeedia juurest edasi ja jätkame oma ees-

märke silmas pidades, hakates käsitlema Suure Interreegnumi ajalugu -, Galaktika Esimese ja Teise Impeeriumi vahelist aega -, keskendudes viis aastat kestnud kindlustamise lõpp-järgule.

Poliitiliselt oli Liidus sel ajal rahulik. Tema majandus õitses. Vähesed soovisid tagasi Muula-aegsele rahule eelnenud segadusi. Nendes maailmades, mida viis aastat tagasi oli tuntud Asumina, võis ilmneda nostalgilist kahetsust, kuid see oli ka kõik. Asumi kasutud

juhid olid surnud ja kasulikud pööratud.

Ja nendest pööratutest oli kõige kasulikum Han Pritcher, kellest oli saanud kindralleitnant.

Asumi aegadel oli Han Pritcher olnud kapten ja põrandaaluse Demokraatliku Opositsiooni liige. Kui Asum langes võitluseta Muula võimu alla, jätkas Pritcher tema vastu sõdimist, kuni ta pöörati.

Pööramine polnud tavaline ning selleni ei jõutud ülekaalukate põhjenduste kaudu. Han Pritcher teadis seda piisavalt hästi. Temas oli toimunud muutus, sest Muul oli mutant, kes suutis oma vaimsete võimete abil kohandada tavalise inimese seisundi oma tahtmisega. See

rahuldas Pritcherit täielikult. Kõik oli, nagu pidigi olema. Pööramise peamine tunnus oligi sellest tekkinud rahulolu, kuid Han Pritcher polnud asjast enam isegi huvitatud.

Ja kui ta nüüd oli tagasi jõudmas oma viiendalt suuremalt ekspeditsioonilt väljapoole Liitu jääva Galaktika mõõtmatutesse avarustesse, tundis see kosmoseveteran ja luureagent omal kombel siirast rõõmu, mõeldes eelolevale kohtumisele Esimese Kodanikuga. See rõõm ei paistnud välja tema karmist näost, mis oli kui tumedast puust nikerdatud ja mis ilmselt suutis naeratada, ise seejuures murdudes, ent välised tunnused polnudki tähtsad. Muul oli võimeline märkama väikseimaidki emotsioone, nagu tavaline inimene oli võimeline tähele panema kulmude liikumist.

Pritcher jättis oma õhuliikuri endise asekuninga angaari ja saabus palee territooriumile nõuetekohaselt jalgsi. Ta kõndis ühe miili nooltega viidatud maanteel - see oli tühi ja vaikne. Pritcher teadis, et mitme ruutkilomeetri suurusel palee territooriumil polnud ühtki valvurit ega ühtki sõdurit, mitte ainsatki relvastatud meest.

Muul ei vajanud kaitset.

Muul oli iseenda parim, kõikvõimas kaitsja.

Pritcheri sammud kajasid tuhmilt vastu tema enda kõrvades,

8

samas kui palee valendavad uskumatult kerged ja uskumatult tugevad metallseinad uhkeldasid liialdavate kaartena, mis olid omased Impeeriumi lõpp-perioodi arhitektuurile. Võimsana valitses palee tühja platsi ja silmapiiril paistvat inimesi täis linna.

Palees elas see üksainus mees, kelle üleinimlikele võimetele toetusid nii uus aristokraatia kui ka kogu Liidu valitsusstruk-tuur.

Tohutu sile uks avanes raskelt kindrali lähenedes. Ta astus laiale pöördteele, mis kandis teda ülespoole. Ta tõusis selle hääletu liftiga aina kõrgemale ja viimaks seisis väikese lihtsa ukse ees, mis viis palee tornide kirkaimas helgis asuvasse Muula era-tuppa.

Uks avanes...

Bail Channis oli noor ja pealegi pööramata, mis tähendas lihtsalt seda, et Muul polnud tema tunnete koostist muutnud. See oli jäänud täpselt selliseks, milliseks olid selle teinud tema sünnipära ja hiljem keskkond. Ja Bail Channisel polnud selle olukorra vastu midagi.

Ta oli natuke alla kolmekümne ja pealinna seltskonnas ääretult populaarne, mis polnud ka ime, sest ta oli hea välimusega ja teravmeelne. Ühtlasi oli ta intelligentne ja arukas, millega ta omakorda pälvis Muula soosingu. Ta oli eluga ülimalt rahul.

Nüüd juhtus esimest korda, et Muul soovis teda näha.

Ta kõndis mööda pikka sädelevat maanteed, mis viis otse käsn-alumiiniumist tornide suunas. Seal oli kunagi resideerinud Kal-gani asekuningas, kes oli valitsenud muistsete keisrite nimel. Hiljem asusid seal iseseisvad Kalgani vürstid, kes valitsesid iseenda nimel. Nüüd oli neist tornidest saanud Liidu Esimese Kodaniku residents. Tema valitses omaenda impeeriumi üle.

Channis ümises endamisi. Tal polnud vähimatki kahtlust, millega on tegemist. Teise Asumiga loomulikult! Selle kõikjale ulatuva tondiga, kes oli Muula sundinud piiramatust laienemis-poliitikast taanduma pidevale ettevaatlikkusele. Ametlikult nimetati seda kindlustamiseks.

Nüüd liikus aga kuulujutte — kes suudaks neid peatada -, et Muul kavatseb jälle sõdima hakata. Et Muul oli saanud teada Teise Asumi asukoha ja kavandab rünnakut. Et Muul oli teinud lepingu Teise Asumiga ja jaganud Galaktika. Et Muul on jõudnud arusaamisele, et Teist Asumit pole olemas, ja otsustanud kogu Galaktika oma kontrolli alla võtta.
On mõttetu ümber jutustada kõike, mida võis kuulda oote-

ruumides. Pealegi ei liikunud sellised jutud esimest korda. Kuid nüüd tundus neil olevat rohkem põhja all ja nad panid kihama kõik vabad, tegevust ihkavad meeled, kes puhkevad õitsele võitluses, sõjajuhtumites ja poliitilises segaduses, ning närbuvad rahuolukorras.

Bail Channis oli üks neist. Teda ei hirmutanud salapärane Teine Asum. Tegelikult ei kartnud ta isegi Muula, ta koguni hooples kartmatusega. Võib-olla mõned, kelle meelest noorus ja edu ei sobi kokku, olid oodanud päeva, millal see rõõmsameelne naistemees, kes heitis avalikult nalja Muula väljanägemise ja eraklikkuse üle, kutsutakse lõpuks aru andma. Keegi ei söandanud Channise naljatlemisega kaasa minna ja vähesed julgesid naerda, aga kuna temaga midagi ei juhtunud, siis tema maine muudkui kasvas.

Channis mõtles sõnu viisile, mida ta ümises. Tühiseid sõnu, mille refrään kõlas: "Teine Asum ähvardab kõike loodut ja inimkonda."

Channis oli jõudnud paleesse.

Tohutu sile uks avanes raskelt tema lähenedes. Ta astus laiale pöördteele, mis kandis teda ülespoole. Ta tõusis selle hääletu liftiga aina kõrgemale ja viimaks seisis väikese lihtsa ukse ees, mis viis palee tornide kirkaimas helgis asuvasse Muula era-tuppa.

Uks avanes...

Mees, kellel polnud muud nime kui Muul ega muud tiitlit kui Esimene Kodanik, heitis seina kaudu ainitisi pilke silmapiiril olevale muretule ja uhkeldavale linnale.

Tihenevas hämaruses hakkasid vilkuma tähed ja ilmselt polnud nende hulgas ühtki, kes poleks olnud temaga vasallsuhetes.

Sellele mõeldes vilksatas kibe naeratus tema näol. Vähesed olid näinud meest, kelle vasallid nad olid.

Teda, Muula, polnud ilma pilketa võimalik vaadata. Vaevalt viiskümmend neli kilo kaaluv keha oli end venitanud saja seitsmekümne kahe sentimeetri pikkuseks. Tema jäsemed ulatusid kondisest kehast välja nagu luised kõrred. Kitsast nägu varjutas jäme kongnina, mis ulatus seitsme sentimeetrini.

Ainult silmad ei olnud kooskõlas selle grotesksusega, mida kutsuti Muulaks. Nende õrnuses, mis tundus Galaktika suurima vallutaja puhul lausa veider, peegeldus nukrameelsus. Täielikult ei kadunud see kunagi.

Linn pakkus kõiki neid lõbusid, mida vähegi võis leida luk

10

susliku maailma luksuslikust pealinnast. Muul oleks võinud oma pealinna rajada Asumisse, mis oli olnud tema seni alistatud vaenlastest võimsaim, kuid see jäi kaugele Galaktika äärele. Kal-gan, mis asus rohkem keskel ja millel olid pikad traditsioonid aadli lõbustuspaigana, sobis tema eesmärkidega paremini - strateegiliselt.

Kuid selles lõbutsemises, millele lisandus enneolematu jõukus, ta rahu ei leidnud.

Teda kardeti ja temale kuuletuti ning teda võib-olla isegi austati — piisava vahemaa tagant. Halvakspanuta suhtusid temasse ainult need, keda ta oli pööranud. Kunstlik lojaalsus polnud aga midagi väärt. Muul oleks võinud võtta endale tiitleid, peale sundida tseremooniaid ja välja mõelda keerukaid formaalsusi, kuid ka see poleks midagi muutnud. Parem - igal juhul mitte halvem - oli olla lihtsalt Esimene Kodanik ja end peita.

Siis aga tärkas temas tahtmine mässata, näidata end tugeva ja kõrgina. Galaktikas ei peaks olema kohta, kus ta tagasi lükataks. Viis aastat oli ta olnud siin Kalganil peidus selle lakkamatu, läbi kosmose ulatuva ebamäärase ähvarduse tõttu, mida põhjustas nähtamatu, kuulmatu, tundmatu Teine Asum. Ta oli kolmekümne kahe aastane. Niisiis mitte vana, kuid ta tundis end vanana. Olid tema vaimsed mutandi võimed millised tahes, kehaliselt oli ta nõrk.

Viimane kui üks täht! Iga täht, mida ta võis näha, ja iga täht, mida ta ei võinud näha, — kõik pidi kuuluma talle!

Kättemaks kõigile. Inimkonnale, kuhu ta ei kuulunud. Galaktikale, millele ta ei kõlvanud.

Pea kohal hakkas vilkuma sinakas signaallamp. Ta võis jälgida paleesse saabunud mehe liikumist ja ühtaegu, just nagu oleksid tema mutandi-aistingud selles lohutus hämaruses tugevnenud, tajus ta tunnete voogu puudutamas aju närvikiude.

Ta tundis saabuja vaevata ära. See oli Pritcher.

Kapten Pritcher kunagisest Asumist. Seesama kapten Pritcher, keda selle allakäinud riigi bürokraadid olid ignoreerinud. Seesama kapten Pritcher, kelle saamatud luurekatsetused ta oli nurjanud ja kelle tema, Muul, oli üles korjanud. Seesama kapten Pritcher, kellest ta oli teinud koloneli ja seejärel kindrali ja kelle tegevusväljaks oli nüüd tänu temale kogu Galaktika.

Kunagi oli kindral Pritcher olnud raudkõva mässaja, aga nüüd oli ta täiesti lojaalne. Ja kõigest hoolimata polnud tema lojaal-

11

suse põhjuseks kasu või tänu. See lojaalsus polnud teenitud vas-tukink, see oli lojaalsus ainult tänu pööramisele.

Muul teadis küll, et see kuulekus ja kiindumus on vaid pealiskiht, mille varju jäid Han Pritcheri tundeelu tõusud ja mõõnad. Pealiskihi oli ta ise viis aastat tagasi tekitanud. Selle all peitusid paindumatu individuaalsuse, ülemvõimule allumatuse ja idealismi säilmed, mida isegi tema ei suutnud enam hästi tabada.

Uks Muula taga avanes ja ta pöördus ümber. Läbipaistev sein muutus tumedaks ja purpurne õhtuhämarus loovutas koha aatomijõu säravale valgusele.

Han Pritcher istus pakutud toolile. Muula eravastuvõttudel ei tehtud kummardusi, ei põlvitatud ega ilmutatud muid austusavalduse Muul oli lihtsalt Esimene Kodanik. Teda kutsuti härraks. Tema juuresolekul tohtis istuda ja vajadusel võis tema poole olla seljaga.

Han Pritcheri meelest viitas see kõik mehelikule kindlusele ja eneseteadlikule jõule. See äratas temas rahulolu.

Muul ütles: "Sain lõpliku raporti eile. Pean tunnistama, et mingil määral see masendas mind, Pritcher."

Kindrali kulmud tõmbusid kokku. "Jah, võib arvata. Kuid milliseid muid järeldusi oleksin ma saanud teha? Härra, Teist Asumit lihtsalt pole olemas."

Muul mõtles ja raputas siis aeglaselt pead. "Aga Ebling Misi tunnistus? Me ei saa sellest mööda, et Ebling Mis tõestas Teise Asumi olemasolu."

Selles polnud midagi uut. Pritcher vastas otsekoheselt: "Ebling Mis võis küll olla Asumi suurim psühholoog, kuid Hari Seldo-niga võrreldes oli ta kääbus. Ajal, kui ta uuris Seldoni töid, oli ta teie poolt kunstlikult ergastatud. Ehk ajasite ta liialt nurka. Võibolla ta siiski eksis? Härra, tal *ei saanud* olla õigus."

Muul ohkas, tema peenele kaelale toetuv pea kummardus ettepoole. "Oleks ta veel ühe minuti elanud! Ta oli mulle just Teise Asumi asukohta ütlemas. Uskuge mind, ta *teadis.* Mul poleks tulnud taanduda ega taluda seda ootamist. Milline ajaraiskamine. Viis aastat on läinud kaotsi."

Pritcher ei suutnud oma valitseja kinnisideed hinnata, sest tema vaimne koostis oli kontrolli all. Ta oli piinatud, ebamääraselt murelik. Ta sõnas: "Kas meil pole mõnda muud seletust, härra? Viis korda olen ma otsimas käinud. Olete marsruudid ise valinud. Olen läbi tuhninud viimase kui ühe asteroidi. Sellest on kolmsada aastat, kui Seldon olevat vanas Impeeriumis asutanud kaks asumit selle uue impeeriumi tuumaks, mis pidi välja

12

vahetama vana ja hääbuva. Sada aastat pärast Seldonit tundis Esimest Asumit - sedasama, mida meiegi väga hästi tunneme - kogu Perifeeria. Sada viiskümmend aastat pärast Seldonit, kui vana Impeerium pidas oma viimase sõja, tunti Esimest Asumit terves Galaktikas. Nüüd on möödas kolmsada aastat - ja kus on see salapärane Teine Asum? Galaktikas pole ühtegi kolgast, kus oleks sellest kuuldud."

"Ebling Misi sõnutsi hoiab Teine Asum end saladuses. Vaid saladuses muutus tema nõrkus jõuks."

"Ainult olematu saab end nii hoolikalt peidus hoida."

Muul tõstis oma suurte silmade valvsa pilgu. "Vale! See *on* olemas." Luine sõrm osutas otse ette. "Nüüdsest alates toimub taktikas väike muutus."

Pritcher kortsutas kulmu. "Kas kavatsete ise reisida? Minu meelest poleks see mõistlik."

"Ei, muidugi mitte. Teil tuleb taas minna - viimast korda. Kuid te peate juhtimist jagama."

Järgnes vaikus. Pritcheri hääl tundus pingul olevat: "Kellega, härra?"

"Siin Kalganil on üks noormees. Bail Channis."

Ma pole temast midagi kuulnud, härra."

"Arvatavasti mitte. Kuid ta on terase mõistusega, ta on auahne — ja ta *pole* pööratud."

Pritcheri tugevad lõualuud värahtasid vaevumärgatavalt. "Ma ei mõista, mis eelis sellel on."

"Sellel on üks eelis, Pritcher. Olete leidlik ja kogenud mees. Olete mind hästi teeninud. Kuid te olete pööratud. Teid paneb liikuma pealesunnitud lojaalsus minu suhtes. Kui te kaotasite oma loomuliku ajendi, kaotasite ühtlasi midagi muud, õhkõrna impulsi, mida ma ei suuda kompenseerida."

"Seda ma ei usu, härra," lausus Pritcher kibedalt. "Mäletan küll, milline ma sel ajal olin, kui ma olin veel teie vaenlane. Ma ei tunne end sugugi kehvemana."

"Muidugi mitte." Muula suu väändus naeratuseks. "Selles osas pole teie hinnanguvõime eriti objektiivne. Mis puutub sellesse Channisesse, siis ta on auahne — enda huvides. Ta on täiesti usaldatav — mitte lojaalsusest, vaid omaenda kasu tõttu. Ta küll teab, et ta ratsutab minu mantli varjus ja on valmis igapidi minu võimu suurendama, et see sõit kestaks kaua ja viiks kaugele ning et asi oleks seda väärt. Kui ta läheb teiega koos, saavad need tema pürgimused lisaimpulsi — tema enda kasu nimel."

"Miks te siis" — Pritcher käis ikka veel peale — "ei tühista

13

minu pööramist, kui see mu võimeid sel puhul suurendaks? Vaevalt saab mind enam ebalojaalseks pidada."

"Seda ei tee ma kunagi, Pritcher. Nii kaua, kui te olete minust käeulatuse kaugusel või annihilaatori laskeulatuses, jääte pööratuks. Kui ma teid lahti päästaksin, oleksin järgmisel hetkel surnud."

Kindrali sõõrmed laienesid. "Mind solvab, et te nii mõtlete."

"Minu eesmärgiks pole teid solvata, kuid teil on võimatu aru saada, millised oleksid teie tunded, kui need liiguksid vabalt sünnipäraste mõjurite antud suunas. Inimmeel sõdib mõjutamise vastu. Seetõttu ei suuda tavaline hüpnotisöör midagi ette võtta vastu inimese tahtmist. Mina suudan, sest ma pole hüpnotisöör, ja uskuge mind, Pritcher, teis peituv vastupanu, mida te praegu pole võimeline väljendama ja millest te pole isegi teadlik, on sellist liiki, millega ma ei soovi tegemist teha."

Pritcher langetas pea. Kasutuse tunne masendas teda. Siis sundis ta end küsima: "Kuidas te saate selle mehe peale loota? Ma mõtlen, täielikult — nii nagu te praegu saate minu peale loota?"

"Täielikult ma arvatavasti ei saa. Sellepärast peategi kaasa minema." Muul vajus suurde tugitooli, mille pehme seljatoe taustal näis ta otsekui kõveraks murtud hambaork. "Peate kaasa minema, sest äkki põrkab ta *juhuslikult* kokku Teise Asumiga, äkki lööb talle *juhuslikult* pähe, et leping Teise Asumiga on kasulikum kui minuga. Mõistate?"

Pritcheri silmist paistis rahulolu. "See kõlab juba paremini, härra."

"Täpselt nii. Kuid pidage meeles, et ta peab saama tegutseda võimalikult vabalt."

"Loomulikult."

"Nii... Ja veel üks asi, Pritcher. See noormees on hea väljanägemisega, meeldiv ja äärmiselt võluv. Ärge laske tal ennast petta. Loomu poolest on ta ohtlik ja järeleandmatu. Ärge astuge talle teele ette, kui te pole selleks valmis. Ongi kõik."

Muul oli taas üksi. Ta laskis valgusel kustuda ja tema ees olev sein muutus jälle läbipaistvaks. Taevas oli purpurne ja linn paistis valguslaiguna silmapiiril.

Mis mõtet sellel kõigel on? Ja kui ta *olekski* kõige oleva valitseja, mis siis? Kas see takistaks siis Pritcheri-taolistel meestel olemast sirgeseljalised ja veetlevad, iseteadlikud ja tugevad? Kas

14

Bail Channis kaotaks seetõttu hea välimuse? Või kas ta ise muutuks teistsuguseks kui praegu? Muul needis oma kahtlusi. Mida ta õigupoolest tahtis? Pea kohal hakkas vilkuma sinakas signaallamp. Ta võis jälgida paleesse saabunud mehe liikumist ja ühtaegu, just nagu oleksid tema mutandi-aistingud selles tohutus hämaruses tugevnenud, tajus ta tunnete voogu puudutamas aju närvikiude.

Ta tundis saabuja kohe ära. See oli Channis. Seekord ei tunnetanud Muul ühtekuuluvust, vaid jõulise meele mitmekesisust, mida ainult kõiksuse ettemääramatus oli vorminud. Meelte voog liikus lainetades. Õhuke pindmine kiht oli ettevaatlikkusest vaigistatud, kuid ka selle pööristes vilksatas irvitust. Ja selle all võis näha isekust ja enesearmastust, mis paiskas siinseal välja julma huumorit. Kõige all oli auahnus.

Muul teadis, et ta suudab selle vooluse jäävalt kätte saada ja seisma sundida ning liikuma panna uude voolusängi. Kuid milleks? Isegi kui ta suudab Channise pea alandlikkuses alla painutada, kas vabastab see teda ennast värdjalikkusest, mis sundis põgenema päeva eest ja eelistma ööd ning mille tõttu ta elas erakuna impeeriumis, mis kuulus tingimusteta talle?

Uks Muula taga avanes ja ta pöördus ümber. Läbipaistev sein muutus tumedaks ja purpurne õhtuhämarus loovutas koha aatomijõu säravale valgusele.

Bail Channis võttis hooletult istet ja ütles: "See pole päris ootamatu au, härra."

Muul hõõrus oma lontjat nina kõigi nelja sõrmega ning paistis olevat veidi ärritatud, küsides: "Kuidas nii, noormees?"

"Aimus võib-olla. Otse öeldes — olen kuulnud kuulujutte."

"Kuulujutte? Millist te neist mitmest tosinast mõtlete?"

"Neid, mis väidavad, et Galaktika vallutamiseks tehakse uusi plaane. Loodan, et see on tõsi ja et saan endale sobiva osa."

"Järelikult olete seda meelt, et Teine Asum *on* olemas?"

"Miks ka mitte? See muudaks asja palju huvitavamaks."

"Ja te olete huvitatud ka Teisest Asumist endast?"

"Muidugi. Juba ainuüksi selle salapärasus äratab uudishimu. Viimase aja uudised on ainult seda käsitlenudki — ja selles ei puudu oma mõte. Ühe eriartikli autor on Cosmos-lehe jaoks välja mõelnud salapärasusi täis loo maailmast, mis koosneb vaim-olenditest — see tähendab muidugi Teist Asumit —, kelle vaimsed võimed on arenenud nii kaugele, et nad suudavad alistada kõik loodusteadustele teada olevad energialiigid. Kosmoselaeva

15

võib hävitada valgusaastate kauguselt, planeete suudetakse orbiidilt eemale tõugata..."

"Huvitav. Tõepoolest. Kuid teie *enda* arvamus? Kas ka teie usute, et vaimolendid on olemas?"

"Armas galaktika, muidugi mitte! Kuidas sellised olendid püsiksid oma planeedil? Mina arvan, et Teine Asum peidab end seetõttu, et ta on nõrgem, kui me arvatagi oskame."

"Sellisel juhul on mul kerge ennast arusaadavaks teha. Kas teil on soovi juhatada ekspeditsiooni, mille ülesanne on Teise Asumi asukoha kindlakstegemine?"

Viivu paistis Channis olevat sündmuste arengust segadusse aetud. Kõik läks kiiremini, kui ta oli arvanud. Vaikuse pikene-des tundus talle, et keel on kurku kinnijäänud.

Muul küsis kuivalt: "Noh?"

Channis noogutas. "Aga muidugi! Kuhu ma pean minema? Kas olete saanud uut informatsiooni?"

"Kindral Pritcher tuleb teiega koos... "

"Kuid siis ei juhi ju *mina* ekspeditsiooni?"

"Otsustage ise pärast seda, kui olen lõpetanud. Teie pole Asumist. Olete sündinud Kalganil, kas pole? Just. Sellisel juhul on teie teadmised Seldoni Projektist ehk puudulikud. Kui Galaktika Esimene Impeerium oli huku äärel, analüüsisid Hari Seldon ja rühm psühhoajaloolasi ajaloo tulevast kulgu selliste matemaatiliste vahenditega, mida praegusel allakäigu ajal pole enam saada. Nad rajasid kaks asumit, kummagi Galaktika teise otsa, et ajajooksul kujuneksid nendest Teise Impeeriumi tugipunktid. Sellele uuele impeeriumile aluse panek pidi Hari Seldoni arvates võtma tuhat aastat. Asumiteta oleks kulunud kolmkümmend tuhat aastat. Ta ei saanud aga arvesse võtta *mind.* Olen mutant, kelle olemasolu ei suuda psühhoajalugu ennustada, sest ta opereerib vaid masside keskmiste reaktsioonidega. Mõistate?"

"Täiesti, härra. Aga kuidas see minusse puutub?"

"See selgub kohe. Kavatsen ühendada Galaktika praegu —ja saavutada Seldoni eesmärk mitte tuhande, vaid kolmesaja aastaga. Üks nendest asumitest — loodusteadlaste maailm — õitseb praegugi, sedapuhku *minu* alluvuses. Liidu heaolu ja korra valitsedes on see välja arendanud aatomirelvad, mis on suutelised vastu astuma kõigile Galaktika jõududele, välja arvatud ehk Teine Asum. Seepärast pean ma asjast rohkem teada saama. Kindral Pritcher usub vankumatult, et Teist Asumit pole olemas. Mina tean vastupidist."

16

Channis uuris ettevaatlikult: "Kuidas te seda teate, härra?"

Äkitselt muutus Muula kõne ülevoolavaks. "Sest minu kontrolli all olevaid ajusid on töödeldud. Peenelt! Kavalalt! Kuid mitte nii kavalalt, et ma poleks tähele pannud. Ja need sekkumised sagenevad ja sihik on seatud väärtuslikele meestele. Kas te veel panete imeks, et teatud kaalutlus on mind kõik need aastad paigal hoidnud?

Kindral Pritcher on parim mees, kes mulle on jäänud, nii et ka tema pole enam väljaspool ohtu. Mõistagi ei tea tema sellest vähimatki. Kuid *teid* pole pööratud ja seetõttu ei ole teid lihtne pidada Muula meheks. Te võite petta Teist Asumit kauem, kui suudaks keegi minu meestest — võib-olla piisavalt kaua. Mõistate?"

"Hm-m-m. Mõistan küll. Kuid lubage siiski, härra, üks küsimus. Kuidas nendesse teie meestesse on puututud, et võiksin ära tunda muutuse kindral Pritcheris, kui selline asi peaks juhtuma? Kas neist saavad jälle pööramatud? Kas nad muutuvad ebalojaalseteks?"

"Ei. Ma ütlesin, et muutus on väike. See just teebki muret, sest muutust on raskem märgata. Vahel olen ma olnud sunnitud tegutsemast hoiduma, sest ma ei tea, kas võtmeisik teeb loomulikke vigu või on teda sõrmitsetud. Nende lojaalsus on jäänud samaks, kuid algatusvõime ja leidlikkus on minema pühitud. Minu käsutusse jääb näiliselt täiesti normaalne isik, kes aga tegelikult on kasutu. Eelmisel aastal töödeldi niimoodi kuut meest. Kuut minu parimat alluvat." Muula suunurk tõmbles. "Praegu juhivad nad koolitusbaase, ja ma loodan siiralt, et nad ei satu olukorda, mis eeldab otsuse langetamist."

"Kui me oletaksime, härra... oletaksime, et Teist Asumit pole olemas, kuid seevastu on olemas teine teiesugune — teine mutant?"

"Kavatsused on liiga läbimõeldud, liiga ulatuslikud. Üksikisik kiirustaks rohkem. Ei, tegemist on terve maailmaga ja minu relv olete teie."

Channis vastas silmade särades: "Olen saadud võimaluse üle rõõmus."

Muul püüdis siiski kinni äkilise tundevoolu. Ta sõnas: "Nii, arvatavasti mõistate, et sooritate ainulaadse teo, mis väärib ainulaadset autasu — see ehk tõstab teid koguni minu järglaseks. Teil on õigus. Kuid teadke, et ka karistused on ainulaadsed. Minu meisterlikkus tunnete töötlemisel ei piirdu ainult lojaalsuse tekitamisega."

17

Muula kitsastel huultel väreles sünge naeratus. Channis kargas õudusega oma toolilt.

Üheainsa hetke vältel oli Channist vallanud ääretu kurbus. See oli põhjustanud sellist kehalist valu, et tema meeli valdas väljakannatamatu piin, ja siis oli valu järele andnud. Jäi vaid vihahoog.

Muul sõnas: "Viha on kasutu — nii, te juba saategi tema üle võimust. Igal juhul ma märkan seda. Pidage siis meeles —*selline* asi võib olla palju mõjusam ja kestvam. Olen tapnud inimesi tunnete töötlemisega ja sellest veel julmem ei saa surm olla."

Muul oli taas üksi. Ta laskis valgusel kustuda ja tema ees olev sein muutus jälle läbipaistvaks. Taevas oli mustja Galaktika tõusev täheparv laotas oma litreid kosmose sametisele sügavusele.

Terve see hägune udukogu koosnes lugematutest tähtedest, nii et üksteisesse sulandudes paistsid nad pelga valguspilvena. Ja see kõik pidi kuuluma talle...

Jäänud on veel viimane asjatoimetus ja siis võib ta magama heita.

ESIMENE VAHEPALA

Teise Asumi täidesaatev nõukogu pidas istungit. Meile on selle liikmed pelgalt hääled. Praegusel hetkel pole vaja teada koosoleku täpset kohta ega kohalolijate isikuid.

Istungi üksikasjalik kommenteerimine on tegelikult võimatu, kui olukorda tahetakse mingilgi määral mõistetavaks teha, mida meil on täielik õigus eeldada.

Siin on meil tegemist psühholoogidega —ja mitte üksnes psühholoogidega. Võib-olla peaks neid nimetama psühholoogiliselt häälestunud teadlasteks. Teiste sõnadega on nad isikud, kelle teadusliku filosoofia alused erinevad täiesti kõigist tuntud suundadest. Selliste teadlaste "psühholoogial", kelle aksioomid on tuletatud loodusteaduslike uurimismeetodite abil, on vaevalt midagi ühist PSÜHHOLOOGIAGA.

See seletus on sama hea, kui ma peaksin kirjeldama värve pimedale — olles ise sama pime kui mu vestluskaaslane.

Peab täpsustama, et need koos olevad meeled suutsid vaevata jälgida teiste tööd — mitte ainult üldteooriate abil, vaid nendes pika aja jooksul arendatud individuaalseid kohandumusi ära

18

kasutades. Kõne sel moel, nagu meie seda tunneme, oli kasutu. Lausekatke tähendas lausa tüütavalt pikka sõnamulinat. Liigutus, näoilme — isegi teatud moel ajastatud paus — andsid suhtlusse oma osa.

Sel põhjusel võtan endale julguse tõlkida vabas vormis väikse osa nõupidamisest nendeks äärmiselt erialasteks sõnaühenditeks, milleta ei tule toime loodusteaduslikule filosoofiale kohandatud ajud, ehkki niimoodi võin minetada nüansid.

Üks "häältest" oli valitsev ja see kuulus indiviidile, keda kutsuti lihtsalt Esimeseks Rääkijaks.

Ta lausus: "Nüüd ilmselt pole enam kahtlustki, mis peatas Muula esimese ägeda rünnaku. Vaevalt viitab see juhtum... ütleme, meelepärasele olukorra kontrollile. Ilmselt oli Muul teada saamas meie asukohta Esimese Asumi niinimetatud psühholoogi kunstlikult ergastatud

ajuenergia abil. See psühholoog tapeti just enne seda, kui ta hakkas oma avastusest rääkima Muulale. Mõrva põhjustanud sündmuste ahel oli täiesti juhuslik, hoolimata kõigist Kolmanda Etapi arvestustest. Ehk soovid jätkata?"

Ettepanek esitati kõnetooni muutes Viiendale Rääkijale, kelle jutt tundus halastamatuna: "On selge, et olukord lahendati viletsalt. Kahtlemata oleme täiesti kaitsetud massirünnaku puhul, eriti kui rünnakut juhib Muula-taoline vaimselt üleloomulike võimetega nähtus. Varsti pärast seda, kui ta alistas Esimese Asumi ja sai ülemvõimu Galaktikas, oli ta juba Trantoril, täpsemalt öeldes poole aasta pärast. Järgmise poole aasta jooksul oleks ta võinud meid leida ja siis oleksid meie väljavaated olnud äärmiselt halvad — 96,3 pluss või miinus 0,05% täpsemalt väljendudes. Oleme kulutanud palju aega nende jõudude analüüsile, mis ta peatasid. Oleme loomulikult teadlikud, mis on tema esmane liikumapanev jõud. Tema füüsilise deformsuse ja vaimse ainulaadsuse sünnitatud hingeline vastuolu on ilmne meile kõigile. Ometi selgus meile alles Kolmandasse Etappi süüvides — *siis alles pärast sündmusi* — et ta võis käituda erandlikult sellise inimese juuresolekul, kes oli temasse siiralt kiindunud.

Ja sellepärast, et niisugune erandlik käitumine sõltub sellest, kas selline inimene on sobival ajal kohal, oli sündmuste kulg juhusest sõltuv. Meie agendid on kindlad, et Muula psühholoogi tappis noor naine — naine, keda Muul täielikult usaldas ja keda ta vaimselt ei kontrollinud — sel lihtsal põhjusel, et see naine hoolis temast.

Sellest hoiatavast sündmusest alates — need, kes tahavad

19

laskuda detailidesse, leiavad keskraamatukogus selle teema matemaatilise seletuse — oleme hoidnud Muula eemal sobimatute meetoditega, millega me pidevalt ohustame Seldoni kogu ajaloolist Projekti. See on kõik."

Esimene Rääkija ootas hetke, et koosolijad saaksid süveneda kõigisse kuuldud seikadesse. Siis ta lausus: "Olukord on seega eriti ebakindel. Seldoni algupärase Projekti jõudes murdekohani — ja ma pean rõhutama, et me oleme käsitlenud seda probleemi igas mõttes käpardlikult ja tegutsenud hirmuäratavalt lühinägelikult — ähvardab Projekti vältimatu kokkuvarisemine. Oleme ajast maas. Minu arusaamise järgi on meil vaid üks lahendus — ja see on riskantne.

Me peame laskma Muulal end leida — teatud viisil."

Järgnes uus paus, mille vältel hindas rääkija teiste reageeringuid, ja lisas siis: "Ma kordan — teatud viisil."

2. KAKS MEEST ILMA MUULATA

Laev oli stardivalmis. Ainult sihtkoht oli veel teadmata. Muul oli teinud ettepaneku naasta Trantorile — sellesse maailma, mis kunagi oli olnud läbi aegade võimsaima inimkonda valitsenud impeeriumi metropol, kuid millest nüüd oli alles vaid vare.

Pritcher polnud ettepanekuga nõus. Tee oli tuttav — ja läbi uuritud.

Ta leidis Bail Channise laeva juhtimiskeskusest. Noormehe lokkis tukast oli salk langenud otsaesisele, otsekui oleks see sinna sätitud.

Channis oli ilmselgelt innukas. "Pritcher, see ei saa olla kokkulangevus."

Kindral vastas jahedalt: "Ma ei mõista, millest te räägite."

"Tõesti... noh, võtke siis endale tool, vanapoiss, et saaksime alustada. Olen teie märkmed läbi uurinud. Minu meelest on need suurepärased."

"Olen... selle üle rõõmus."

"Ma siiski ei tea, kas olete jõudnud samale järeldusele kui mina. Kas te olete üldse käsitlenud asja tervikuna? Mõtlen, et selline tähtede umbropsu läbikammimine on küll tore ja kui teie viie uurimisreisi tulemused liita, teeb see päris suure hulga tähe-hüppeid. See on selge. Aga kas olete arvestanud, kui kaua võtaks sellise kiiruse puhul aega, et läbi käia iga teadaolev maailm?"

"Olen. Mitu korda." Pritcher ei soovinud nooremale mehele

20

poolele teele vastu tulla, kuid soovis ära kasutada tema ajusid — need polnud kontrolli all.

"See selleks. Aga kui me vaatleme probleemi analüütiliselt ja proovime selgeks teha, mida me üldse otsime?"

"Me otsime Teist Asumit," vastas Pritcher ärritunult.

"Me otsime psühholoogide asumit," parandas Channis, "mis on loodusteaduses sama vähe arenenud kui Esimene Asum psühholoogias. Noh, teie olete pärit Esimesest Asumist, mina mitte. Seetõttu ei peaks õige otsuse tegemine teile raske olema. Me peame järelikult leidma maailma, mida juhitakse vaimsete võimete abil ja mis sellest hoolimata on teaduslikult täiesti mahajäänud."

"Kas see on päris kindel?" küsis Pritcher vaikselt. "Meie oma Maailmade Liit pole teaduslikult mahajäänud, kuigi meie valitseja võim põhineb tema vaimsel jõul."

"Temal on kasutada Esimese Asumi teadmised ja oskused," vastas Channis veidi kannatamatult, "ja selliseid teadmisi mujal Galaktikas pole. Teine Asum peab toime tulema Galaktika kokkuvarisenud Impeeriumi pudemetega. Sealt palju ei saa."

"Te siis oletate nii suure vaimse jõu olemasolu, et Teine Asum suudab selle abil valitseda maailmade rühma, kuigi ise on füüsiliselt abitu?"

"Ta on füüsiliselt abitu ainult *suhteliselt.* Ta küll suudab toime tulla oma allakäinud naaberaladega, kuid Muula taasuuenevale jõule ei pea ta vastu, sest siin on toeks kaugelearenenud aato-mimajandus. Mille muu pärast nad oma asukohta nii kramplikult varjavad, alguses rajaja Hari Seldon ja nüüd nemad ise. Teie enda Esimene Asum ei varjanud üldse oma olemasolu ega palunud ka teistel seda tema eest teha, kuigi kolmsada aastat tagasi oli see vaid kaitsetu linn."

Pritcheri tõmmu näo jooned nõksatasid pilkavalt. "Kui te nüüd olete lõpetanud oma sügava analüüsi, tahate ehk nimekirja kõigist neist üht või teist sorti kuningriikidest, vabariikidest, planeetriikidest ja diktatuuridest sellel poliitilisel kõnnumaal, mis sobivad teie kirjeldusega või mida peaks mingil muul moel arvesse võtma?"

"See kõik on siis järelikult arvesse võetud?" Channise jultumus ei paistnud vähenevat.

"Meil on asjatundlik giid meie vastas asuva Perifeeria poliitilistest üksustest, kuid loomulikult ei asu see selles laevas. Kas te tõesti arvasite Muula töötavat umbropsu?"

21

"Noh, hea küll." Noormehe hääl kõvenes tarmust õhkudes. "Aga Tazenda oligarhia?"

Pritcher näppis mõtlikult kõrvalesta. 'Tazenda? Jah, ma vist tean seda. Kuid see pole Perifeerias. Minu teada asetseb see tubli kolmandiku võrra Galaktika keskosa suunas."

"Jah. Ja siis?"

"Nii palju, kui me teame, on Teine Asum Galaktika teises otsas. Kosmos teab, et see on ainus asi, millele võime toetuda. Aga mis on Tazendal selle asjaga pistmist? Selle nurkkauguse kõrvalekalle Esimese Asumi radiaanist on kõigest sada kümme või sada kakskümmend kraadi, niisiis mitte saja kaheksakümne lähedalegi."

"Me teame veel midagi. Seda, et Teine Asum rajati Tähe Tippu."

"Galaktikas pole kunagi sellist piirkonda märgitud."

"Sest see on kohalik nimetus, mida hüjem lakati kasutamast saladuse hoidmiseks. Või ehk mõeldi see välja Seldoni ja tema rühma jaoks. Kuid kas ka teile ei tundu, et Tähe Tipul ja Tazendal on midagi ühist?"

"Et nad kõlavad veidi sarnaselt? See pole piisav põhjendus."
"Kas te olete seal kunagi käinud?"
"Ei ole."
"Seda on teie märkmetes siiski mainitud."
"Kuskohas? Jah, õigus, kuid seal sai käidud ainult toidu- ja veevarusid täiendamas. Selles maailmas polnud kindlasti midagi huvipakkuvat."
"Kas te laskusite valitsusplaneedile? Valitsuskeskusesse?"
"Seda me tõesti ei oska öelda."
Channis mõtiskles asja üle, sellal kui teine talle otsa jõllitas, ja sõnas siis: "Kas te vaataksite veidi koos minuga läätse?"
"Jah, muidugi."

Lääts oli arvatavasti tolleaegsete tähtedevaheliste ristlejate märkimisväärseim uuendus. Tegelikult oli see keerukas arvuti, mis suutis vajadusel projitseerida jäljendi õhtutaevast, nii nagu see paistis ükskõik kus soovitud Galaktika osas.
Channis sisestas koordinaatpunktid ja juhtimiskeskuse seinavalgus kustus. Tema nägu hõõgus läätsi juhtimislaua tuhmide lampide punakas valguses. Pritcher istus, pikad sääred ristamisi, laeva piloodi toolil, nägu pimeduse varjus.
Induktsiooniaja lõppedes selginesid alguspunktid aeglaselt

ekraanil ja seejärel hakkasid Galaktika keskosa täherühmad üha rohkem särama.
"Nii näeb välja talvine öötaevas Trantorilt vaadatuna," seletas Channis. "See on tähelepanuväärne tõik, millest, niipalju kui ma tean, pole te oma senistes otsingutes hoolinud. Et orienteeruda oleks lihtsam, peab Trantor alati olema nullpunktis. See oli Galaktika Impeeriumi tsentrum — mitte ainult poliitiliselt, vaid veel enam teaduslikult ja kultuuriliselt. Nii et ükskõik millise kujundliku nime päritolu tuleb üheksal juhul kümnest otsida Trantori suunast. Siinkohal peaksite meelde jätma, et kuigi Seldon oli pärit Heliconilt, mis asub Perifeeria suunas, töötas tema rühm Trantoril."
"Mida te õigupoolest proovite mulle näidata?" püüdis Pritcher teise üha kasvavat entusiasmi kärpida.
"See selgub kaardi abil. Näete seda pimedat udukogu?" Chan-nise käsivars tekitas Galaktikat kirjeldavale ekraanile varju. Nimetissõrm osutas väikesele mustale laigule, mis oli otsekui auk valgustäppide kangas. "Stellagraafilistes registrites nimetatakse seda Peloti udukoguks. Jälgige seda. Hakkan pilti suurendama."
Pritcher oli ennegi jälginud läätsepildi suurenemist, kuid see nähtus sundis teda ikka veel hinge kinni hoidma. Tal oli sama tunne kui sellise kosmoselaeva illuminaatori ääres, mis sööstis läbi tähti täis Galaktika tsentrumi, hüperruumi siirdumata. Tähed sööstsid neile vastu ühisest keskpunktist, jagunesid vilkudes külgedele ja kadusid lõpuks ekraani servade taha. Täpid jagunesid kaheks ja seejärel muutusid kerakujulisteks. Udused laigud selginesid lugematuteks punktideks. Sama näiv liikumine kestis lakkamatult.
Channis muudkui rääkis. "Kohe märkate, et liigume otsejoones Trantorilt Peloti udukogu suunas, nii et tegelikult vaatame edasi samas stellaarses suunas, nagu vaataksime Trantorilt. Gravitatsioonist tulenev valguse kõrvalekalle põhjustab tõenäoliselt väikese vea, mida ma ei suuda matemaatiliselt välja arvutada, kuid vaevalt see on eriti märgatav."
Ekraan tumenes üha rohkem. Sedamööda, kuidas suurendamine aeglustus, libisesid tähed ekraani nelja ääre taha, nagu kahetsedes oma lahkumist. Ergava udukogu äärtel vilkus kat-kendlikult helendav tähemeri märgina valgusest, mis peitus rmutparsekite laiuselt kosmost täitvate tuhmide naatriumi ja kaltsiumi aatomite taha.
Channis osutas taas ühele punktile. "Siinse kosmoseala elanikud

nimetasid seda Suuks. Sellel on niipalju tähtsust, et ta paistab olevat suu ainult Trantori poolt vaadates." Ta pidas silmas udukogus olevat avaust, mis sarnanes irvitava suuga ja mille ääred olid tulvil tähevalguse sära.

"Jälgige Suud," sõnas Channis. "Jälgige seda neelu suunas, kus ta kitseneb valgusviiruks."

Jälle suurenes ekraan veidi, kuni udukogu liikus kaugemale ekraani äärtele. Lõpuks oli näha vaid kitsas valgusviirg ja Chan-nise sõrm liikus mööda seda aeglaselt punktini, kus vilkus ainult üks täht. Nüüd sõrm peatus, sest tähe taga polnud muud kui lõputu pimedus.

"Tähe Tipp," nentis noormees lihtsalt. "Selles kohas on udukogu koostis õhuke ja selle üksiku tähe valgus pääseb sädelema ainult ühes suunas — Trantori suunas."

"Kas te üritate väita, et..." Muula kindral jäi umbusklikult vait.

"Ei, ma ei ürita. See täht *on* Tazenda — Tähe Tipp."

Valgus süttis ja lääts kustus. Kolme pika sammuga oli Pritch-er Channise kõrval. "Kuidas te selle peale tulite?"

Channis nõjatus toolis tahapoole, näol kummaliselt mõistatuslik ilme. "Päris juhuslikult. Heameelega paneksin selle oma intelligentsuse arvele, kuid see oli ainult juhus. Oli kuidas oli, igal juhul see sobib. Niipalju kui me teame, on Tazenda oligarhia. Ta valitseb kahekümne seitsme asustatud planeedi üle. See ei ole teaduslikult arenenud. Kuid kõige tähtsam on, et see on tähelepandamatu maailm, mis on püsinud tingimusteta neutraalne, see ei võta osa kohaliku tähepiirkonna poliitilisest elust ega ole ka pürginud oma territooriumi laiendama. Ma arvan, et peaksime seal käima."

"Kas olete sellest Muula informeerinud?"

"Ei. Ja me ei informeeri ka. Oleme nüüd kosmoses ja teeme varsti esimese hüppe."

Pritcher tormas äkilise hirmu mõjul illuminaatori äärde. Kui ta selle tööle pani, avanes tema silmadele jäine kosmos. Ta jälgis ainiti vaadet ja pöördus siis ümber. Automaatselt liikus tema käsi annihilaatori haaramiseks sobivale kõrgusele.

"Kelle käsul?"

"Minu käsul, kindral" — Channis kasutas esimest korda teise tiitlit — "sel ajal, kui ma teie tähelepanu hoida püüdsin. Arvatavasti ei pannud te kiirendust tähele, sest laiendasin just nimelt sel hetkel läätse ekraani ja teie muidugi pidasite seda tähtede näilisest liikumisest tekkinud pettekujutelmaks."

24

"Miks? Mida te õieti tahate teha? Kas selles jampsis Tazendast oli üldse mingit iva?"

"See polnud jamps. Rääkisin täiesti tõsiselt. Me oleme nüüd sinna teel. Läksime just nimelt täna, sest pidime minema kolme päeva pärast. Kindral, te ei usu Teise Asumi olemasolusse, kuid mina usun. *Teie* ainult täidate Muula käske — ilma usuta. See-eest mina tajun suurt ohtu. Teisel Asumil on olnud viis aastat ettevalmistusaega. Ma ei tea, kuidas nad on valmistunud, aga neil võib olla agente Kalganil. Kui mina kannaksin oma ajus andmeid Teise Asumi asukohast ümbruskonda laiali, võivad nad sellest teada saada. Siis poleks mu elu enam kaitstud, kuid ma hoolin oma elust. Kuigi selline võimalus on kaduvväike, mängin ma meelsamini kindla peale. Niisiis ei tea peale teie keegi Tazen-dast ja ka teie saite sellest teada alles kosmoses. Lisaks tuleb arvesse võtta meeskonda." Channis naeratas jälle irooniliselt . Ilmselgelt valitses ta olukorda.

Pritcheri käsi laskis annihilaatori pideme lahti ja hetke tundis ta ennast kummaliselt ebamugavalt. Mis takistas *teda* tegutsemast? Mis *teda* tuimastas? Kunagi oli ta olnud Esimese Asumi majandusliku impeeriumi mässav kapten, kes jäi ülendamata, ja just *tema,* mitte Channis, oli olnud valmis kiireteks ja julgeteks tegudeks. Kas Muulal oli õigus? Kas kontrolli all olev meel võis olla algatusvõimetu? Pritcher tundis, kuidas kasvav lootusetus tekitas temas imelikku väsimust.

Ta sõnas: "Hästi tehtud! Siiski pidage järgmisel korral minuga nõu, enne kui teete selliseid otsuseid."

Tema tähelepanu koondus vilkuvale lambile.
"See on masinaruum," märkis Channis ükskõikselt. "Nad said viis minutit soojenduseks ja ma palusin neil teatada, kui peaks mingeid probleeme olema. Kas te soovite juhtimise üle võtta?"
Pritcher noogutas tummalt ja mõtiskles nüüd ootamatult üksi jäädes nende murede üle, mis ilmnevad, kui inimene läheneb viiekümnele. Illuminaatoris oli napilt tähti. Selle üht äärt hägus-tas Galaktika keskosa. Aga kui ta pääseks Muula mõju alt...
See mõte pani ta õudusest kahvatuma.

Peainsener Huxlani heitis uuriva pilgu noorele tsiviilriietuses mehele, kellel oli laevastikuohvitseri enesekindel käitumine ja kes ilmselt asus tähtsal positsioonil. Huxlani, kes oli olnud laevastikumees juba piimahabeme-east saadik, kippus autoriteeti segi ajama aumärkidega.
Ometi oli Muul selle mehe nimetanud ja Muula sõna oli vii-
25
mane. Ja kui vaja, ka ainus. Selles ei kahelnud Huxlani isegi alateadvuses. Tunnetekontroll ulatus sügavale.
Ta ulatas Channisele sõnagi lausumata väikese ovaalse eseme. Channis võttis selle kütkestavalt naeratades vastu.
"Te olete asumlane, peainsener, kas pole?"
"Olen küll, härra. Olin teeninud Asumi laevastikus kaheksateist aastat, enne kui Esimene Kodanik võimule tuli."
"Teil on Asumi insenerikoolitus?"
"Olen esimese klassi väljaõppe saanud tehnik. Käisin Ana-creoni koolis."
"Suurepärane. Te siis leidsite selle kommunikatsioonikeskusest, kust ma palusin teil seda otsida?"
"Just nii, härra."
"Kas see kuulub sinna?"
"Ei kuulu, härra."
"Mis see siis on?"
"Hüperjälitaja, härra."
"Nimi ei ütle mulle midagi. Ma ei ole Asumist. Mida hüperjälitaja tähendab?"
"See on seadeldis, mille abil võib laeva jälitada läbi hüper-ruumi."
"Teiste sõnadega, meid võib kõikjale jälitada?"
"Täpselt nii, härra."
"Hea küll. See on ilmselt hiljuti leiutatud. See on välja mõeldud ühes Esimese Kodaniku rajatud uurimisinstituudis, kas pole?"
"Usun küll, härra."
"Ja selle tööpõhimõte on riigisaladus?"
"Usun küll, härra."
"Siiski leidus see siin. Ülimalt huvitav."
Channis pillutas hüperjälitajat mõne sekundi käest kätte. Siis ulatas ta selle äkitselt tagasi. "Võtke see ja pange täpselt samasse kohta, kust selle leidsite, ja täpselt samasse asendisse. Saite aru? Ja seejärel unustage see asi. Täielikult!"
Peainsener jäigastus masinlikuks tervituseks, pöördus siis järsult ja lahkus.

Laev hüples läbi Galaktika ja tema teekond moodustas tähtede vahele üksteisest kaugel olevate punktide rea. Need punktid olid laeva normaalses kosmoses veedetud napid hetked kestusega kümnest kuuekümne valgussekundini. Nende vahel olid üle saja valgusaasta kestvad augud, mis tähistasid hüperruumi kaudu sooritatud hüppeid.

26

Bail Channis istus läätse juhtimiskeskuse ääres ja seda jälgides haaras teda taas jumaldustunne. Ta polnud asumlane ja jõudude vastasmõju, mis tekkis, kui ta nuppe keeras ja voolu katkestas, polnud talle igapäevanähtus.

Kuid vaevalt tundis asumlanegi end läätse ees igavalt. Selle uskumatult tugeva struktuuriga korpuses oli nii palju elektri**välju,** et sai vabalt määrata saja miljoni tähe asukohta ja nende täpseid omavahelisi kaugusi. See polnud veel kõik. Lääts suutis teisaldada ükskõik millist Galaktika piirkonda igas kolmes koordinaattelje suunas ja pöörata neid kõiki ümber keskuse.

Niimoodi oli lääts põhjustanud peaaegu revolutsiooni tähtede-vahelises liikluses. Varem võttis läbi hüperruumi tehtava hüppe arvestamine aega päevi ja nädalaid — ja suur osa sellest ajast kulus Laeva asukoha enam või vähem täpseks määratlemiseks Galaktika suhtes. Selleks oli vaja täpseid andmeid vähemalt kolme tähe kohta, mis pidid olema üksteisest küllalt kaugel ja mille asend Galaktika kolmemõõtmelises koordinaatteljestikus oli teada.

Kuid sõna "tuttav" sisaldabki komistuskive. Isik, kes tunneb tähevälja hästi ühest teatud punktist, märkab tähtedes samasuguseid erijooni, nagu on ka inimestes. Ometi pole kümne parseki kaugusel isegi oma süsteemi päike äratuntav. Ja võimalik, et seda pole nähagi.

Vastust oli muidugi võimalik teada saada spektraalanalüüsi abil. Interstellaarne tehnika keskenduski aastasadade jooksul üha üksikasjalikumalt eristama võimalikult paljude tähtede "val-gustunnuseid". Kui sellele lisaks muutusid hüpped ise üha täpsemaks, võidi Galaktikas reisides hakata kasutama kindlaid marsruute ning tähtedevahelisel reisimisel ei vajatud enam mitte niivõrd nutikust kui tehnikat.

Ehkki kasutada olid Asumi kaugelearenenud arvutid ja üks uus meetod võimaldas tähevälja mehaaniliselt skaneerida teatud valgustunnuse teadasaamiseks, kulus kolme vajamineva tähe ja laeva asukoha kindlaksmääramiseks sellises piirkonnas, mis polnud laeva juhile tuttav, teinekord päevi.

Selles vallas tekitas pöördelise muutuse just lääts. Esiteks eeldas lääts ainult ühte teadaolevat tähte. Teiseks suutis seda käsitseda isegi Channise-taoline algaja.

"Hüppearvestuste" järgi pidi antud hetkel lähimaks suuremaks täheks olema Vincetori ja illuminaatori keskel oli parajasti näha kirgas täht. Channis lootis, et see on Vincetori.
Ta liigutas läätse ekraani otse illuminaatori kõrvale ja sisestas

27

hoolikalt Vincetori koordinaatpunktid. Ta lükkas sisse relee ja nähtavale välgatas täheväli. Selle tsentrumis paistis kirgas täht, kuid sellega sarnasused piirdusid. Channis reguleeris läätse piki z-telge ja suurendas välja, kuni valgusmõõturi järgi olid mõlemad keskel olevad tähed üheheledused.

Channis otsis illuminaatorilt teise piisavalt heleda tähe ja leidis sellele analoogi ekraanilt. Aeglaselt keeras ta ekraani, kuni nurkkaugus oli sama mis illuminaatoril. Kulmu kortsutades loobus ta saadud tulemusest. Ta keeras uuesti ja nähtavale ilmus teine täht, seejärel kolmas. Nüüd ta naeratas. Pilt klappis. Võibolla sellisel asjatundjal, kes oli harjunud märkama suhteid, oleks õnnestunud juba esimene katse, kuid tema oli ka kolmega rahul.

Reguleerimine oli nüüd lõpetatud. Läätse ja illuminaatori ekraanid asetati kohakuti. Nad sulasid kokku tähemereks, mis täielikult ei klappinud. Enamik tähti tundus olevat siiami kaksikud. Kuid täpsustus ei võtnud kaua aega. Kaksiktähed sulasid ühte, järele jäi üks ekraan ja laeva asukohta oli nüüd võimalik lugeda otse tabloolt. Kõik kokku kestis vaevalt pool tundi.

Channis kohtus Pritcheriga viimase kajutis. Kindral valmistus just magama heitma, kuid nüüd pööras ta pilgu tulijale.

"Uudiseid?"

"Mitte päris. Veel üks hüpe ja me oleme Tazendas." "Ma tean."

"Ma ei taha teid segada, sest kavatsete puhkama heita, kuid kas te olete näinud filmi, mille me võtsime kaasa Cililt?"

Prithcer heitis halvustava pilgu kõnealusele esemele, mis lebas mustas karbis madalal raamaturiiulil. "Olen."

"Noh, mida te arvate?"

"Kui üldse on olemas teaduslikku ajaloouurimust, siis igatahes siin Galaktika piirkonnas on see minu arvates täiesti tundmatu."

Channis naeratas laialt. "Mõistan, mida te mõtlete. Mingi väärtusetu rämps, kas pole?"

"Mitte siis, kui mulle meeldiksid valitsejate isikut puudutavad kroonikad. Peaksin seda igas mõttes ebausaldusväärseks. Kui ajalugu käsitleb esmajärjekorras inimesi, siis on see kirjutajast sõitvalt kas must või valge. Minu meelest on see film täiesti kasutu."

"Siin on siiski juttu Tazendast. Just seda proovisin ma rõhutada, andes filmi teile. See on minu ainus leid, kus tazendalasi üldse mainitakse."

28

"Hea küll. Mõnikord on neil olnud head valitsejad, mõnikord halvad. Nad on vallutanud paar planeeti, nad on võitnud mõned lahingud, mõned kaotanud. Siin pole midagi erilist. Minu meelest pole teie teoorias just palju mõtlemisainet, Channis."

"Midagi on teil siiski märkamata jäänud. Kas te üldse panite tähele, et tazendalased pole kunagi kellegagi liitunud? Nad on alati eemale hoidnud selle kolka tähtedevahelisest poliitikast. Nagu te ütlesite, on nad vallutanud mõningaid planeete, kuid seejärel peatunud — ja põhjuseks polnud mingi hävitav kaotus. Nad on laiendanud oma territooriumi ainult julgeoleku kaalutlustel ja ainult nii palju, et see ei äratanud tähelepanu."

"Olgu," kostis kiretu vastus. "Mul pole maandumise vastu midagi — ainult aega läheb veidi raisku."

"Nüüd te eksite. Halvimal juhul tabab meid täielik kaotus. Kui tegemist *on* Teise Asumiga, seal võib olla teab kui palju muulasid."

"Mida te kavatsete teha?"

"Laskuda mõnele selle vähetähtsale alluvale planeedile. Proovime alguses Tazenda kohta võimalikult palju andmeid saada ja siis improviseerime."

"Olgu. Mul pole vastuväiteid ning kui te nõus olete, siis kustutaksin *meelsasti* tule.

Channis lahkus kätt viibutades.

Sellal kui metallsaar liikus maailmaruumi määratus avaruses, jälgis kindral Han Pritcher selle väikese kajuti pimeduses oma mõtteid, mis kandsid teda kummalistesse kaugustesse.

Kui see järeldus, mille juurde ta oli vaevarikkalt jõudnud, on õige, siis Tazenda *on* Teine Asum. Aga kuidas on see võimalik? Kuidas?

On see *tõesti* Tazenda? Säärane tavaline maailm? Täiesti silmapaistmatu? Impeeriumi varemetesse peitunud urgas? Kild riismete hulgas? Pritcherile meenusid Muula kuivetunud nägu ja piiksuv hääl, kui ta rääkis sellest vanast Asumi psühholoogist, Ebling Misist, ainsast isikust, kes oli — võibolla — avastanud Teise Asumi saladuse.

Pritcher taastas mälus Muula sõnades olnud erutuse: "Mis oli otsekui hämmastusest rabatud. Tundus, nagu oleks Teine Asum mingis mõttes täielikult ületanud tema ootused ja et see ei läinud tema seniste arvamustega üldse kokku. Kui ta vaid oleks saanud tunnete asemel lugeda tema mõtteid. Igal juhul polnud tunnetes kahtlustki — neis ilmnes ennekõike ääretu hämmastus."

29

Hämmastus oli võtmesõna. Miski oli olnud äärmiselt hämmastav! Nüüd siis ilmus see poisike, irvitav nolk, kes ülevoolavalt rõõmustab Tazenda üle ja selle märgatamatu tähtsuse üle. Ja tal on õigus. Tal *peab* olema. Muidu pole kogu asjal mõtet.

Pritcheri arutluses oli kibeduse torget. Eetrikanalisse pandud hüperjälitaja oli veel omal kohal. Ta oli seda tund aega tagasi kontrollinud, kui Channis oli olnud hoopis mujal.

TEINE VAHEPALA

See oli juhuslik kohtumine nõukogu istungitesaali ooteruumis — mõni hetk enne seda, kui nad pidid minema arutama jooksvaid küsimusi — ja mõtted võnkusid edasi-tagasi.

"Nüüd siis on Muul teel."

"Ma kuulsin sellest samuti. Ohtlik! Äärmiselt ohtlik!"

"Ei ole, kui me suudame olla olukorra peremehed."

"Muul ei ole tavaline inimene — ja raske on tema poolt valitud instrumente ära kasutada, ilma et ta seda ei märkaks. Kontrolli all olevatesse meeltesse sekkuda on raske. Minu teada on ta mõnel juhul aru saanud."

"See on tõsi, aga ma ei tea, kuidas seda saaks takistada."

"Puutumatud meeled on lihtsamad. Kuid nendest ainult üksikutel on tema alluvuses kõrge positsioon..."

Kõnelejad siirdusid istungitesaali. Ülejäänud Teise Asumi liikmed järgnesid neile.

3. KAKS MEEST JA TALUPOEG

Rossem kuulus nende teisejärguliste maailmade hulka, mis tavaliselt jäeti Galaktika ajaloost välja ja millele lugematute tähtsamate planeetide asukad vähimatki tähelepanu ei pööranud.

Galaktika Impeeriumi lõpp-perioodil asustas Rossemi kõnnumaid vaid mõni poliitiline vang; kui poleks olnud observatooriumi ja väikest laevastiku tugipunkti, oleks see planeet täiesti inimtühjaks jäänud. Hilisemal õnnetul heitluseajastul, juba isegi enne Seldonit, saabus sinna aremaid inimesi, kes olid väsinud aastakümneid kestnud ebakindlusest ja ohtudest. Neile piisas röövitud planeetidest ja lühiajalistest keisritest, kes tontlikus järjestuses asusid purpurit kandma vaid mõneks viletsaks

30

aastaks. Need inimesed põgenesid rahvarohketest keskustest ja otsisid kaitset Galaktika viljatutes nurkades.

Külad kössitasid siin-seal Rossemi jahedal kõnnumaal. Kõhetu päike punetas, jagades kitsilt vähest soojust, ning hõredat lund sadas üheksa kuud aastas. Vastupidav kodus aretatud vili suikus kasutuna maas nende lumiste kuude vältel, kuid hakkas kohe kasvama ja küpsema, kui päikese jõuetu kiirgus tõstis temperatuuri kümne tseelsiuskraadini.

Väikesed kitsesarnased loomad näsisid aasadel ja kaapisid nappi lund kolmeharuliste sõrgadega.

Nii said Rossemi elanikud leiba ja piima ning kui nad raatsisid oma kitsesarnasest loomast loobuda, siis lihagi. Halvaendelisena tunduvad metsad katsid rühmiti üle poole planeedi ekvatoriaalaladest, andsid vastupidavat peene süüga puud ehitusmaterjaliks. See puuliik, nagu ka mõned karusloomad ja mineraalid, kõlbas isegi ekspordiks ja Impeeriumi laevad saabusid siia aeg-ajalt, tuues vastu maaharimismasinaid, aato-misoojendeid ja mõnikord isegi televiisoreid. Viimati nimetatud polnud sugugi tarbetud, sest talvine aeg sundis talupojale peale pika eraldatuse.

Impeeriumi ajalugu muudkui veeres Rossemi talupoegadest mööda. Mõnikord tõid läbipõikavad kaubalaevad uudiseid. Aegajalt saabus uusi põgenikke — ükskord tuli neid isegi suurem hulk ja jäi paikseks — ja uustulnukad üldiselt teadsid Galaktika uudiseid.

Niimoodi said rossemlased kuulda hävitavatest lahingutest ja hukatud elanikkonnast või türanlikest keisritest ja mässulistest asekuningatest. Ja nagu neil kombeks, ohkasid nad ja

raputasid pead ning surusid habemes nägu üha sügavamale karus-nahksesse kraesse, istudes nõrgas päikesevalguses külaväljakul ja mõtiskledes maailma kurjuse üle.

Mõne aja möödudes kaubalaevu enam ei tulnud ja elu muutus raskemaks. Võõramaa maiuste, tubaka ja masinate sissevedu lõppes. Televiisori infopalakesed kõnelesid järjest murettekitavamatest sündmustest. Ja viimaks levis teade, et Trantor on rüüstatud. Galaktika võimas peamaailm, sädelev, muinasjutuline, kättesaamatu keisrite põline asupaik, on tühjaks röövitud, varemetes ja täielikult hävitatud.

See käis üle mõistuse ja mõnelegi põllul rühmavale rossemla-sele tundus, et Galaktika viimnepäev on käes.

Siis ühel päeval, mis mitte mingil moel ei erinenud teistest

31

päevadest, saabus jälle laev. Külade vanamehed noogutasid kõiketeadvalt ja tõstsid närbunud silmalauge, sosistades, et sellised olid laevad olnud nende isade ajal, ent nii see päris ei olnud.

Laev polnud keiserlik. Käilal polnud Impeeriumi säravat kosmoselaeva ja päikesega vappi. Laev oli kohmaka konstruktsiooniga ja kokku klopsitud vrakkidest ning selle meeskond nimetas end Tazenda sõduriteks.

Talupojad olid hämmingus. Nad polnud kuulnud Tazendast, kuid võtsid võõrad siiski vastu harjumuspärase külalislahkusega. Tulijad pärisid huvitatult planeedi loodusolude, inimhulga, linnade arvu, selle elualade kohta ja nii edasi.

Siis tuli veel laevu ja Rossemi kaugeimassegi kolkasse viidi teade, et Tazenda on nüüd valitsev maailm, et maksukogu-mispunkte asutatakse piki ekvaatorit — see oli asustatud piirkond — ja et aastas korjatakse teatud arvestusviisil kokku osa viljast ja karusnahkadest.

Rossemlased noogutasid väärikalt, mõistmata täpselt, mida "maksustamine" tähendab. Kui tähtaeg kätte jõudis, maksid paljud või vaatasid hämmeldunult pealt, kuidas univormis võõrad ladusid oma laiadesse maaliikuritesse kokkukorjatud vilja ja karusnahad.

Mõnikord juhtus, et kimpus talupojad liitusid ja otsisid välja vanad jahirelvad, kuid see oli ka kõik. Nurisedes panid nad relvad Tazenda meeste tulles ära ja märkasid kohkunult, et raske olelusvõitlus muutub veel raskemaks.

Lõpuks saavutati jälle tasakaal. Tazenda kuberner elas Gentri külas, kuhu rossemlastel oli pääs keelatud. Tema ja talle alluvad välismaalastest ohvitserid näitasid end harva kohalikule elanikkonnale. Maksukogujad, kelleks olid Tazenda teenistusse värvatud rossemlased, tulid siia hooaegadeks, kuid nendega oli juba jõutud harjuda. Lisaks oli talupoeg õppinud vilja peitma ja karja metsa ajama ning hoolitsema selle eest, et tema hurtsik liiga jõukas ei tunduks. Rumala ja taipamatu näoga kuulas ta ära karmikõlalised omandit puudutavad küsimused ja viipas käega kõige ümbritseva suunas.

Maksukogujategi käigud harvenesid ja maksud vähenesid, nagu oleks Tazenda tüdinud nii tähtsusetult maailmalt penne korjamast.

Kauplemine võttis taas hoogu ja ehk oli sellest ka Tazendale kasu. Rossemlased ei saanud enam vastu impeeriumi viimistletud tooteid, kuid ka Tazenda masinad ja toiduained olid kodumaistest paremad. Naised hakkasid kandma muudki peale hallide kodukootud riiete ja see polnud sugugi tähtsusetu seik.

32

Jälle voolas Galaktika ajalugu segamatult edasi ja talupojad kraapisid kõva maakamarat, et hinge sees hoida.

Narovi astus onnist välja habemesse puhisedes. Esimene lumi tuprus piki külmetanud maad ja taevast katsid punerdavad pilved. Narovi uuris neid silmi kissitades ja arvas, et tugevat

tormi pole tulemas. Seega võis rahumeeli sõita Gentrisse vahetama vilja ülejääke konservtoidu vastu, millest jätkuks terveks talveks.

Narovi paotas ukse ja hüüdis tuppa: "Kas autos kütust on, Yunker?"

Seest kuuldus vastus, mille peale Narovi vanem poeg, kelle lühikeses punases habemes oli veel murdeea hõredust, tuli isa juurde.

"Autos on kütust," lausus ta tusaselt, "ja ta sõidab hästi, kuigi teljed pole korras. Ja see pole minu süü. Ma ju ütlesin sulle, et selle parandamiseks on vaja elukutselist."

Vanem mees astus sammu tagasi ja silmitses kulme kortsutades poega. Tema habemes lõug liikus ettepoole. "Või mina olen süüdi? Kust ja kuidas mina suudaksin elukutselist muretseda? Kas saak pole siiski liiga napp olnud selle viie aasta jooksul? Kas kari on katkust pääsenud? Kas karusnahad on ise kohale roninud..."

"Narovi!"Seest kostev tuttav hääl katkestas tema jutu. Narovi pomises: "Jah, jah — ja nüüd peab sinu ema segama ennast isa ja poja vahelistesse asjadesse. Aja masin välja ja vaata, et haagised oleksid korralikult kinnitatud."

Narovi lõi kinnastes käsi kokku ja heitis uuesti pilgu taeva poole. Tuhmilt punerdavaid pilvi aina kuhjus ja nende vahelt vilksatav hall taevas ei andnud sooja. Päike oli peidus.

Pilku maa poole pöörates märkas Narovi midagi. Tema suu loksatas lahti ja hoolimata tarretavkülmast ilmast hüüdis ta erutatult:"Naine! Eit, tule siia!"

Pahane nägu ilmus aknale. Naise silmad vaatasid osutatud suunas ja vajusid pärani. Kiljatades tormas ta puutreppi pidi alla, tõmmates möödaminnes peale vana urbi ja nelinurkse linase rätiku. Ta tuli välja, rätt lipendamas ümber pea ja ürp õlgadele heidetud.

Naine niutsatas: "Laev kosmosest."

Narovi märkis kannatamatult: "Mis see siis veel peaks olema?! Meile tulevad külalised, eit. Külalised!"

33

Laev laskus lagedale, jäätunud põllule Narovi majapidamise põhjaosas.

"Mida me küll teeme?" küsis naine ähmiga. "Kuidas me suudame külalislahkust osutada? Kas nad peaksid magama meie hurtsiku muldpõrandal ja sööma minevanädalase maisikaku raase:

"Peavad nad siis naabrite juurde minema?" Külmaõhetus tumestas Narovi nägu. Siledatest karusnahksetest varrukatest libisesid käsivarred välja ja võtsid naise sitketest õlgadest kinni.

"Kuule nüüd, kallis naine," mõmises Narovi rõõmust, "Mine, too need kaks tooli allkorruse toast. Vaata, et tapetaks rammus noorloom ja küpsetataks koos juurikatega. Küpseta siis uus maisikakk. Ma lähen nüüd tervitama neid võimsaid kosmose-inimesi... ja..." Ta vakatas, lükkas suure mütsi viltu ja kratsis mõtlikult kõrvalesta. "Jah, ma vist toon ära oma õlleankru. Mehine rüübe poleks paha. "Naine oli kogu see aeg vaid suud maigutanud. Ka kõnevõime tagasi saanuna suutis ta kuuldavale tuua üksnes kiunatusi.

Narovi tõstis sõrme. "Eit, mäletad, mida külavanemad nädal tagasi ütlesid? Noh? Proovi meenutada. Vanemad liikusid majast majja - isiklikult! Kujuta ette, mida see tähendab! Et paluda meid viivitamatult teatada, kui kosmosest saabub laevu. *Kuberneri käsul!*

Miks ma ei peaks nüüd juhust kasutama ja võimumeeste soosingut püüdma? Vaata seda laeva. Oled sa kunagi midagi sellist näinud? Need kosmosest tulijad on rikkad ja vägevad. Kuberner ise saadab selliseid kiirteateid nende pärast, nii et vanematel tuleb käia selle külma ilmaga talust tallu. Võib-olla on kõikjal Rossemis teatatud, et Tazenda lordid soovivad aland-likult nende inimestega kohtuda. Ja nüüd maanduvad nad just *minu* põllule!"

Narovi peaaegu hüppas erutusest. "Kui me nüüd näitame üles täit külalislahkust ja minu nime mainitakse kubernerile, siis pole meil enam millestki puudust."

Naine sai äkki aru, et külm näpistab läbi tema õhukese kodukleidi. Ta kiirustas ukse poole, hüüdes üle õla: "Mine siis!"

Kuid mees juba kihutas täie auruga selle horisondiriba poole, kuhu laev oli laskunud.

Ei maa külmus ega selle kõle lagedus häirinud kindral Han Pritcherit. Ka mitte ümbruse vaesus, veel vähem too ähmis talupoeg.

Teda häiris kahtlus, kas ta talitab päris õigesti. Tema ja Chan-nis olid siin kahekesi.

Kosmosesse jäänud laeva pärast polnud tavalistes tingimustes põhjust muretseda, kuid siiski tundis Pritcher end ebakindlalt. Kõiges oli süüdi muidugi Channis. Pritcher heitis pilgu noormehe poole ja märkas toda seiramas karusnahkadega ääristatud auku, kus vilksatasid naise uudishimulikud silmad ja õhku ahmiv suu.

Channis vähemalt paistis täiesti muretu. Pritcher tundis sellest kibedat rahulolu. Kaua ei saa Channise mäng soovitud moel enam sujuda. Kuid praegu peavad nad toime tulema randme ultralühilainesaatjatega, mis olid nende ainus ühendus laevaga.

Külalislahke talupoeg naeratas ülevoolava südamlikkusega, nõkutas mitu korda pead ja lausus lipitsevalt: "Õilsad lordid, tahaksin teile kõige alandlikumalt teatada, et mu vanim poeg, kes on hea ja korralik poiss ning kellele ma oma vaesuse tõttu ei saa anda tema arukusele vastavat haridust, ütles mulle, et vanemad saabuvad siia iga hetk. Loodetavasti on teil olnud meeldiv viibida minu katuse all selle kehvusest hoolimata — sest ma olen vaene ja vilets põlluharija, kuigi elan ausalt ning teen kõvasti tööd, mida võib kinnitada iga ümberkaudne elanik."

"Vanemad?" küsis Channis hooletult. "Kas nad on selle piirkonna pealikud?"

"On, on, õilsad lordid, ja nad on kõik ausad, korralikud mehed, sest kogu meie küla on terves Rossemis tuntud oma ususe poolest —- kuigi meie elu on raske ja põllud ning metsad annavad vähe. Ehk sooviksite vanematele mainida, õilsad lordid, minu poolt teekäijatele osutatud austust ja lugupidamist, sest võib juhtuda, et nad paluvad uue mootorsõiduki meie majapidamise tarbeks. Vana roomab vaevu, ja meie toimetulek sõltub sellest kehvast sõidust, millega ta veel suudab toime tulla."

Han Pritcher noogutas armulikkusega, mis sobis "õilsate lordide" ossa.

"Küla vanemate kõrvad saavad teie külalislahkusest kuulda."

Pritcher kasutas tekkinud pausi, et rääkida Channisega, kes näis poolenisti unes olevat.

"Ma pole nende vanematega kohtumisest eriti vaimustatud," ütles Pritcher. "Olete üldse sellele mõelnud?"

Channis paistis olevat hämmingus. "Ei. Mis teile muret teeb?"

35

"Mulle tundub, et meil on targematki teha kui tähelepanu äratada."

Channis hakkas kiiresti rääkima madala ja ühetoonilise häälega: "Võib-olla tuleb meil riskida sellega, et meie tegevus äratab lähiajal tähelepanu. Me ei leia endale vajalikke inimesi, Pritcher, kui talitame umbropsu. Meelte abil valitsevad inimesed ei kuulu tingimata nende hulka, kes on pealtnäha võimul. Tegelikult tulebki arvata, et Teise Asumi psühholoogid moodustavad äärmiselt tühise vähemuse kogu elanikkonnast nagu teie Esimese Asumi tehnikud ja teadlased, kes samuti moodustasid vähemuse. Tavalised asukad on tõenäoliselt sellised, nagu nad välja paistavad — seega tavalised. Psühholoogid võivad isegi nii hästi peidus olla, et näilised võimumehed kujutlevad end olevat tõelised valitsejad. Probleemi lahendus võib olla sellel jäätunud planeedikamakal."

"Teie jutust on võimatu aru saada."

"Noh, vaadake, see on päris selge. Tazenda on tõenäoliselt valitsev maailm, kus on miljoneid või sadu miljoneid elanikke. Kuidas me suudame nende hulgast psühholooge leida ja ausalt Muulale teatada, et oleme Teise Asumi asukoha kindlaks teinud? Seevastu siin, selles

väikeses talupoegade maailmas ja alam-planeedil on kõik Tazenda ametimehed kogunenud meie peremehe sõnade kohaselt Gentri peaküllа. Neid võib seal olla vaid mõnisada, Pritcher, ja nende hulgas on *kindlasti* vähemalt üks või mitu meest Teisest Asumist. Me jõuame sinna nii või teisiti, aga kohtugem enne vanematega — see on järgmine mõistlik samm."

Nad tõmbusid teineteisest eemale, nagu poleks midagi juhtunud, kui nende musta habemega peremees taas tuppa komberdas, olles ilmselgelt erutatud.

"Õilsad lordid, vanemad on tulekul. Anun teid veel kord, et ütleksite mõne sõna minu heaks." Narovi tegi maani kummarduse.

"Peame teid kindlasti meeles," lubas Channis. "Kas need on teie vanemad?"

Paistis, et on. Neid oli kolm.

Üks nendest lähenes, kummardus talitsetud aupaklikkusega ja sõnas: "See teeb meile au. Transport on korraldatud, austatud härrad, ja me loodame osa saada teie meeldivast seltskonnast koosolekusaalis."

KOLMAS VAHEPALA

Esimene Rääkija põrnitses nukralt öötaevast. Pilvetubrud liikusid tähtede rammetus helgis kiiresti edasi. Kosmos näis tavalisest vihameelsem. Ka muidu oli ta külm ja õudne, aga nüüd oli temas see kummaline olend Muul ning kosmos tundus tumenevat ja tihenevat pahaendeliseks ähvarduseks.

Koosolek oli lõppenud. See polnud kestnud kaua. Oli esitatud kahtlusi ja küsimusi selle raske matemaatilise probleemi kohta, mida põhjustas vaimselt koostiselt ebamäärane mutant. Kõik võimalikud variandid tuli arvesse võtta.

Kas nad on ikka veel kindlad? Kuskil siin kosmosepiirkonnas — Galaktika mõõtkava järgi päris käeulatuses — asus Muul. Kuidas kavatses ta tegutseda?

Tema alluvatega oli asi lihtne. Nad reageerisid — ja reageerivad praegugi — plaanikohaselt.

Aga Muul ise?

4. KAKS MEEST JA VANEMAD

Vanemad polnud selles kõnealuses Rossemi piirkonnas päris need, kelleks võis neid pidada. Nad olid rohkemat kui üksnes talupoeglikkuse näidised, teistest eakamad, väärikamad, välja-peetumad.

Väärikus, mis paistis neist välja juba kohtumise alguses, sai üha ilmsemaks, kuni oli selge, et väärikus on nende peamine iseloomujoon.

Nad istusid ümmarguse laua ääres tõsiste ja mõtlikena. Enamik neist oli alles hiljuti minetanud välise suursugususe, ehkki need vähesed, kel oli habe, hoidsid selle lühida ja hoolitsetu. Siiski oli nende hulgas ka piisavalt alla neljakümnesi, nii et "vanem" osutas ilmselgelt pigem positsioonile kui eale.

Mõlemad kosmosest saabunud mehed istusid laua otsas ja püüdsid kohaneda uue õhkkonnaga sellises vaikuses, mis lisas pidulikkust mõnevõrra napile, pigem kombekohasele kui küllasele söömingule.

Kui söömine oli lõppenud ja need vanemad, keda ilmselt austati rohkem, olid teinud mõne viisaka märkuse, mis olid liiga lühikesed ja tavalised, et olla kõned, hakkas seltskond end vabamalt tundma.

Võiks öelda, et võõraste isikute saabumisega kaasnenud

väärikus andis viimaks maad meeldivale rahvalikule uudishimule ja sõbralikkusele.

Vanemad kogunesid mõlema võõra ümber ja siis hakkas sadama küsimusi.

Taheti teada, kas kosmoselaeva juhtimine on raske; kui mitut meest selleks vaja läheb; kas on võimalik nende maaliikuritele paremaid mootoreid saada; kas tõesti sajab teistes maailmades lund nii harva nagu väidetavalt Tazendal; kui palju elanikke on külaliste omas maailmas; kas see on sama suur kui Tazenda; kas see on ka kaugel; kuidas külaliste riided on kootud ja mis annab neile metalse läike; miks nad ei kasuta karusnahka; kas nad ajavad iga päev habet; mis liiki kivi oli Pritcheri sõrmuses. Loetelu saaks lõputu.

Kõik küsimused esitati pea eranditult Pritcherile, nagu oleks teda vanemana loomuldasa tähtsamaks peetud. Pritcher pani tähele, et tal tuleb vastata üha täpsemalt ja üksikasjalikumalt. Ta oli otsekui lapseparvest ümbritsetud. Küsimused olid üllatavad ja kaasahaaravad. Vanemate teadmishimu poleks kuidagi tõrjuda saanud.

Pritcher selgitas, et kosmoselaevu käsitseda pole raske; et meeskondade suurus kõigub ühest mitmeni; et ta ei tunne rossemlaste maaliikureid; et eri maailmades erineb kliima lõputult; et tema maailmas elab mitu miljonit inimest, kuid see on palju väiksem ja tagasihoidlikum kui Tazenda impeerium; et tema riided on silikoonplastist ja nende metalse läike tekitavad teatud pinnamolekulid; et nad ei vaja karusnahka, sest nende riideid on võimalik kunstlikult soojendada; et nad ajavad habet iga päev; et tema sõrmuses olev kivi on ametüst. Vastu tahtmist tundis Pritcher tekkivat sümpaatiat nende lihtsate maainimeste vastu.

Igale tema vastusele järgnes vanemate keskel arutelu, justnagu oleksid nad kuuldu üle vaielnud. Nende omavahelist vestlust oli raske jälgida, sest nad kasutasid murdevarianti Galaktika ühiskeelest, mis oli elava kõnekeele juurdevoolu pikaldasest eemalolekust muutunud arhailiseks.

Ajuti tundus Pritcherile, et ta sai vanemate nappidest omavahelistest märkustest peaaegu aru, kuid täielikult jäid need siiski mõistetamatuks.

Lõpuks katkestas Channis vanemate kõnevoolu: "Austatud härrad, vastake teie nüüd meie küsimustele, sest me oleme võõramaalased ja tahame Tazendast teada kõike mis võimalik."

Järgnes hauavaikus, viimane kui üks seni jutukas vanem

38

vakatas. Käed, mis olid vilkalt sõnu saatnud, et neile kaalu anda ja tähenduserinevusi rõhutada, langesid äkitselt. Vanemad lasksid silmadel salamahti ringi käia, justnagu pakkudes üksteisele esinemisvõimalust.

Pritcher kiirustas asjasse sekkuma. "Minu kaaslane palub teid siiralt, sest terve Galaktika teab Tazenda mainet ja meie muidugi räägime kubernerile Rossemi vanemate lojaalsusest ja kiindumusest."

Kergendusohet polnud kuulda, kuid näod selginesid. Üks vanematest silitas põidla ja nimetissõrmega oma käharat habet, seda kerge vajutusega otseks seades. Siis ütles ta: "Oleme Tazenda lordide lojaalsed teenrid."

Pahameel, mille Channise ettevaatamatu repliik oli Pritcheris äratanud, hakkas hajuma. Kuigi ta oli viimasel ajal täheldanud eakuse salakavalat mõju, polnud ta siiski minetanud oskust teiste komistusi siluda.

Pritcher jätkas: "Meie kauges maailmakõiksuse osas ei teata palju Tazenda lordide senisest elukäigust. Ilmselt on nad siin heasoovlikult juba kaua valitsenud."

Enne rääkinud vanem vastas. Loomulikult ja endastmõistetavalt hakkas ta teiste eest seletama: "Kõige vanemategi rossemlaste vanaisa ei mäletanud aega, millal lorde poleks olnud."

"Ja see on olnud rahu aeg?"

"See on olnud rahu aeg!" Vanem ebales. "Kuberner on tugev ja mõjuvõimas lord, kes ei kõhkle reetureid karistamast. Mõistagi pole meist keegi reetur."

"Ilmselt on ta siiski mõnesid karistanud, nagu nad on ära teeninud."

Uus ebalus. "Keegi meist pole kunagi olnud reetur ja seda polnud ka meie isad ega isaisad. Kuid teistes maailmades on selliseid olnud ja neid on tabanud kiire surm. Sellest ei taha me mõelda, sest meie oleme tähtsusetud inimesed ja vaesed põlluharijad ning me ei sekku poliitikasse."

Vanemate häälest kuuldus kimbatus ja kõigi silmist paistis ärevus.
Pritcher küsis rahustavalt: "Kas te võiksite mulle öelda, kuidas me pääseme kuberneri vastuvõtule?" Kõiki valdas äkiline hämmastus.

Teiste eest rääkinud vanem vastas pärast pikka vaikust: "Kas te siis ei teagi? Kuberner saabub siia homme. Ta on teid oodanud. See on meile suur au. Me... me loodame siiralt, et te annate talle

39

rahuldavaid andmeid, mis puutub meie lojaalsusesse tema suhtes."
Pritcher naeratas vaevumärgatavalt. "Oodanud meid?" Vanem vaatas imestusega kord üht, kord teist külalist. "Muidugi... Me oleme teid juba nädal aega oodanud."

Nende eluase oli kahtlemata selle maailma luksuslikem. Pritcher oli elanud viletsamateski tingimustes. Channis ilmselt ei hoolinud üldse mugavusest.

Nende vahel valitses nüüd pingeseisund, mis mingil kombel erines senisest. Pritcher tundis, et lõpliku lahenduse hetk läheneb, kuid ikkagi lootis ta, et see lükkub kaugemale. Ainuüksi kuberneriga kohtumine võis lisada hasartmängule ohtlikkust, ehkki hea õnne korral võiduvõimalused vahest mitmekordistu-vad. Teda haaras vihapuhang, kui ta jälgis pisikest kurdu Channise silmade vahel ja seda peaaegu märkamatut ebakindlust, millega noormees surus alahuule ülemiste hammaste vastu. Pritcher vihkas teesklust ja soovis sellele lõppu teha.

Ta ütles: "Meid, nagu selgub, oli oodatud."

"Jah," sõnas Channis lihtsalt.

"Kas see on kõik? Ja te ei soovi selle asja kohta midagi enamat öelda? Tuleme siia ja saame teada, et kuberner ootab meid. Temalt kuuleme ilmselt, et meid oodatakse juba Tazendale. Kas meie ettevõttest on siis mingit kasu?"

Channis heitis Pritcherile pilgu ja vastas, proovimatagi tüdimust varjata: "See, et meid oli oodatud, ei tähenda veel, et teatakse, kes me oleme ja mispärast me siia tulime."

"Kas te tõesti arvate suutvat seda Teise Asumi eest varjata?"

"Võib-olla. Miks mitte? Kas te soovite mängust loobuda? Oletame, et meie laeva märgati kosmoses. Mida imelikku selles on, kui riikidel on piirialadel radarijaam? Isegi kui oleksime tavalised tulnukad, ärataksime ikkagi huvi."

"Nii suurt huvi, et kuberner tuleb meid vaatama, mitte vastupidi?"

Channis kehitas õlgu. "Selle küsimuse lahendame hiljem. Vaatame enne, mis mees see kuberner õieti on."

Pritcher paljastas oma hambad irveks. Asi hakkas naeruväärseks muutuma.

Channis jätkas tehtud elevusega: "Vähemalt ühes asjas võime kindlad olla. Tazenda on Teine Asum, või siis näitavad miljonid jäljeniidid valesse suunda. Kuidas muidu seletada ilmselget

40

õudu, millega selle maailma asukad suhtuvad Tazendasse? Ma pole märganud mingeid poliitilise ülemvõimu märke. Vanemate rühmad paistsid oma koosolekuid vabalt pidavat ja nendesse ei sekkuta vähimalgi määral. Nende poolt mainitud maksukogumine ei tundu minu meelest olevat eriti liialdatud tõhusalt läbiviidud. Elanikud räägivad pidevalt vaesusest, kuid paistavad toekate ja söönutena. Elamud on lihtsad ja külad algelised, kuid ilmselt praktilised.

Ausalt öeldes, see maailm huvitab mind. Ma pole näinud eemaletõukavamat kohta, kuid sellest hoolimata olen veendunud, et nende inimeste elu pole piin, vaid pakub oma vähenõudlikkuses vaikset õnne, mis puudub arenenumate keskuste peentel elanikel."

"Te paistategi olevat talupoeglike väärtuste ihaleja?"

"Taevas hoidku selle eest! Ma tahan ainult rõhutada nende seikade tähtsust. Tazendal on kahtlemata tõhus valitsus, ehkki teistmoodi tõhus kui muistses Impeeriumis, Esimeses Asumis või isegi meie omas Liidus. Tazenda pakub õnne ja rahulolu. Kas te ei märka, et sel on hoopis erisugused eesmärgid kui teistel ülemvõimudel. See võim pole materiaalne, vaid psühholoogiline."

"Kas tõesti?" Pritcher muutus irooniliseks. "Aga see hirm, millega vanemad rääkisid, kuidas need heasüdamlikud psühholoogidest valitsejad on karistanud riigireetureid? Kuidas te selle oma teooriasse sobitate?"

"Millal on nad karistada saanud? Nad räägivad ainult teiste karistamisest. Tundub sedamoodi, et karistuse hirm istub neis nii sügaval sees, et karistust ennast pole vajagi. Nende meeltesse on sobivad suhtumused niivõrd hästi sisestatud, et ilmselt pole planeedil tarvidust hoida ainsatki Tazenda sõdurit. Kas teie seda kõike ei *märka?"*

"See ehk ongi nii," vastas Pritcher jahedalt, "aga enne kohtun ma kuberneriga. Kas te olete muuseas mõelnud võimalusele, et *meiegi* meeli mõjutatakse?"

Channis vastas jõhkra halvakspanuga: "Noh, *see* peaks *teile* tuttav olema."

Pritcher kahvatas silmanähtavalt ja pööras end vaevu talitsedes ära. Sel päeval nad teineteisega enam ei rääkinud.

Tuuletu pakaselise öö vaikuses kuulas Pritcher magava Chan-nise tasast hingamist ja seadis siis oma randmesaatja hääletult ultralühilainelaiusele, millele Channise saatjat polnud võimalik

41

seadistada, ja võttis sõrmeküünte kuuldamatute vajutuste abil ühenduse laevaga.

Vastus tuli lühiajaliste võngetena, mis olid nii vaiksed, et vaevu ulatusid meeltekünniseni.

Pritcher küsis kaks korda: "Kas on tulnud mingisuguseid teateid?"

Talle vastati kaks korda: "Ei veel. Ootame pidevalt."

Pritcher tõusis voodist. Toas oli külm ning ta istus karusnahk -sesse vaipa mähkununa toolile, hakates põrnitsema tähti, mille parved erinesid oma kirkuses ja mitmekesisuses sellest tähesu-must, mis oli iseloomulik tema perifeerias asuva koduplaneedi õhtutaevale.

Seal kuskil tähtede keskel oli vastus teda rõhuvale teadmatusele ja ta soovis kirglikult, et lahendus saabuks ja teeks lõpu vastakatele mõtetele.

Hetke vältel mõtles ta taas, kas Muulal oli olnud õigus. Kas oli pööramine talt röövinud eneseusalduse? Või oli selles süüdi pelgalt vananemine ja viimaste aastate ebakindlus?

Tegelikult ta ei hoolinudki sellest.

Ta oli väsinud.

Rossemi kuberner ei saabunud eriti suureliselt. Temaga oli kaasas vaid ametirõivais maaliikurijuht.

Maasõiduk ise oli luksusmudel, kuid tundus Pritcherile olevat väikese võimsusega. Sõiduk keeras kohmakalt ja näis ühtelugu paigale takerduvat, mis ilmselt oli tingitud liiga kiirest käikude vahetamisest. Mudeli järgi oli kohe selge, et kasutati keemilist kütust, mitte aatomijõudu.

Kuberner astus sujuvalt õhukesele lumekihile ja sammus piki vanematest moodustunud spaleeri. Ta liikus kiiresti edasi, heitmata vanemate poole pilkugi. Nood järgnesid talle.

Muula Liidust tulnud mehed jälgisid seda rongkäiku nende käsutusse antud elamust. Kuberner oli jässakas, üsna lihav, mittemidagiütleva välimusega.

Pritcher manas endamisi oma närvilisust. Tema nägu püsis mõistagi jäiselt rahulik. Ta ei lasknud Channisel näha oma nõrkust, kuid tundis selgelt vererõhku tõusmas ja kurku kuivamas.

See polnud füüsiline hirm. Pritcher ei kuulunud juhmide, fantaasiata inimeste hulka, kes ei osanud isegi karta. Oma hirmu oli ta siiski suutnud ohjes hoida.

Täna oli lugu teine. Hirm oli tavalisest erinev.

42

Ta heitis kiire pilgu Channisele. Noormees uuris igavusest oma küüsi, siludes aegamisi nende konarusi.

Miski tegi Pritcheri äärmiselt kärsituks. Milleks pidanuks Channis kartma hingelist töötlust?

Pritcher katkestas oma mõtiskelu ja üritas heita pilku minevikku. Milline ta oli olnud veendunud demokraadina, keda Muul polnud veel pööranud? Selle meeldetuletamine oli vaevarikas. Ta ei suutnud hingeliselt oma kohale asetuda. Ega purustada neid lõngu, mis sidusid tema tundeelvi Muulaga. Mõistusele tuginedes ta küll mäletas, kuidas ta kord oli üritanud Muula tappa, aga ei suutnud meenutada oma tollaseid tundeid, kuigi piinas oma mõtteid taluvuse piirini. Võib-olla kaitseb tema meel ennast, sest nende tunnete tõenäolist iseloomu, nende üksikasju tajumata, kuid nende suunda mõistes hakkas tal kõhus keerama.

Aga kui kuberner puutub tema tunnetesse?

Aga kui Teise Asumi mittemateriaalsed vaimsed teravikud tungivad salakavalalt tema tundestruktuuri pragudesse, tükeldavad selle ja liidavad tükid taas kokku?

Kui see juhtus esimest korda, ei olnud ta midagi tundnud. Ei valu, ei vapustust, isegi mitte lõhenemist. Ta oli alati Muula armastanud. Ja kui kunagi, viis aastat tagasi, oli ta arvanud end vihkavat, mitte armastavat Muula, siis oli see ainult õudne illusioon. Sellele mõelda tundus talle piinlik.

Igal juhul polnud ta tundnud valu.

Kas see juhtub uuesti, kui nad kohtuvad kuberneriga? Kas liitub kõik seni toimunu — kogu tema elu — selle uduse, sealpoolse unelmaga, mis sisaldub sõnas "demokraatia"? Kas siis saab ka Muul unelmaks ja kas muutub tema lojaalseks Tazen-dale?

Jälle haaras Pritcherit iiveldama ajav tunne.

Siis kajas tema kõrvus Channise hääl: "Nüüd paistab see peale hakkavat, kindral."

Pritcher pöördus ümber. Üks vanematest oli vaikselt ukse avanud ja seisis lävel väärikas aupaklikkuses.

Ta sõnas: "Tema Kõrgus, Tazenda lordide saadik Rossemi kuberner teatab soovist teid vastu võtta ja palub teid enda ette saabuda."

"See sobib." Channis tõmbas vöö koomale ja pani rossemi kapuutsi pähe.

Pritcheri lõualuud tõmbusid pingule. *Nüüd* hasartmäng alles algab.

43

Rossemi kuberner ei näinud hirmuäratav välja. Ta oli esiteks paljapäi ja hõredaks jäänud helepruunid juuksed, milles paistis halle niite, jätsid temast leebe mehe mulje. Tema kidurad laud pöördusid allapoole ja peente kortsudega ümbritsetud silmad vilasid mõtlikult, kuid puhtaks aetud lõug oli pehme ja väike ning seda võis pidada nõrkuse tunnuseks, kui uskuda, et iseloomu saab määrata luustiku ehituse järgi.

Pritcher püüdis hoiduda kubernerile otsa vaatamast, selle asemel põrnitses tema lõuga. Ta ei teadnud, kas sellest on abi. Kas on üldse millestki?

Kuberneri hääl oli kime ja ükskõikne. "Tere tulemast Tazen-dale. Me tervitame teid rahu nimel. Kas olete juba söönud?"

Tema pikkade sõrmede ja pahklike veenidega käsi osutas lausa kuninglikult U-kujulise laua suunas.

Nad kummardasid ja võtsid istet. Kuberner istus laua välisküljel, nemad tema vastas siseküljel. Vaikivad vanemad võtsid istet laua mõlema haru kummalgi poolel.

Maahärra rääkis lühikeste, katkendlike lausetega ja kiitis Ta-zendalt toodud toitu, mis tõepoolest erines veidi vanemate lihtsamast moonast, kuigi polnudki palju maitsvam. Ta avaldas kahetsust Rossemi kliima üle ja viitas kosmosereisi raskustele.

Channis rääkis vähe, Pritcher üldsegi mitte.

Kui sööming oli lõppenud, hautatud puuvili laualt kantud ja laudlinad kõrvale pandud, nõjatus kuberner tahapoole. Tema nööpsilmad pildusid sädemeid.

"Ma olen lasknud uurida teie laeva. Soovin loomulikult, et seda hooldataks ja korrastataks nagu peab. Mulle öeldi, et selle asukoht pole teada."

"Tõsi," vastas Channis hooletult. "Jätsime selle kosmosesse. See on suur kaugsõidualus, millega teinekord tuleb sõita ka ebasõbralikes piirkondades. Arvasime, et selle maandumine võib siin tekitada kahtlusi, kas meie kavatsused on rahumeelsed. Nii pidasimegi paremaks laskuda kahekesi ja relvitult."

"Väga sõbralik," märkis maahärra mitte eriti veendunult. "Ütlesite, et suur laev?"

"See pole sõjalaev, teie kõrgus."

"Ah või nii. Kustpoolt te tuletegi?"

"Ühest Santanni sektori väikesest maailmast, teie kõrgus. Võimalik, et te pole sellest kuulnud, sest see on tähtsusetu piirkond. Proovime luua kaubandussidemeid."

"Või et kaup? Mida te siis müüte?

44

"Igasuguseid masinaid, teie kõrgus. Vahetame neid toiduainete, puu, maagi... "

“Ahah, või nii." Kuberner näis kahtlevat. "Tean kaubandusest vähe, kuid temast võib kergesti mõlemale poolele tulu tõusta. Võib-olla pärast seda, kui olen teie volikirju lähemalt uurinud — te ju mõistate, et minu valitsus nõuab üksikasjalikku informatsiooni, enne kui asjadel lastakse edasi areneda —, ja kui olen näinud teie laeva, on teil põhjust jätkata teed Tazen-dale."

Vastust ei tulnud ja kuberneri hoiak jahenes silmanähtavalt. "Igal juhul ma kontrollin teie laeva."

Channis vastas külmalt: "Kahjuks käib laeval praegu remont. Kui teie kõrgusel pole midagi kahepäevase viivituse vastu, on laev pärast seda teie käsutuses."

"Ma pole harjunud ootama."

Pritcher kohtas esimest korda kuberneri pilku ja tema hingetõmme põrkas sellelt tagasi. Hetke tundis ta end lämbuvat, kuid keeras siis pilgu ära.

Channis seevastu isegi ei värahtanud. Ta lausus: "Laev ei saa maabuda neljakümne kaheksa tunni jooksul, kõrgus. Me oleme siin relvitud. Kas teil on põhjust kahelda meie kavatsuste ususes?"

Järgnes pikk vaikus. Siis lausus kuberner karedalt: "Rääkige mulle maailmast, kust te tulete."

Sellega oligi kõik ja muid teemasid üles ei võetud. Piinlikke olukordi ei saanud enam tekkida. Olles täitnud oma ametliku kohuse, kaotas kuberner ilmselt huvi ja sündmus kuivas kokku.

Kui Pritcher oli nende eluasemesse tagasi pöördunud, hakkas ta ennast analüüsima. Ta kompas hinge kinni hoides oma tundeid. Ta küll ei leidnud endas midagi ebatavalist, kuid tahtis siiski teada, kas ta *suudab* erinevust ära tunda. Kas ta pärast Muula tehtud pööramist oli

ennast teistsugusena tundnud? Toona oli kõik paistnud loomulik. Nii nagu oligi pidanud olema.

Ta alustas kompamist.

Külmavereliselt hüüdis ta oma meelesoppidesse järgmise lause: "Teine Asum tuleb leida ja hävitada."

Hüüdega kaasnev tunne oli ehtne viha. Selles polnud vähimatki kahtlust.

Siis otsustas ta lauses "Teise Asumi" asendada sõnaga "Muul" ja juba paljast kavatsusest jäi tal hing kinni.

Sellega oli kõik korras.

45

Äkki oli teda töödeldud muul moel, salakavalamalt? Kas temas oli tekitatud väiksemaid muutusi? Muutusi, mida ta ei suuda avastada, sest pelgalt nende olemasolu pärssis tema otsustusvõime.

Seda oli võimatu kindlaks teha.

Igal juhul tundis ta tingimusteta lojaalsust Muula suhtes! Kui see tunne püsis muutumatuna, polnud muust lugu.

Ta hakkas taas mõtisklema praktiliste asjade üle. Channis tegeles millegagi toa temapoolses osas. Pritcher sõrmitses ajaviiteks randmel olevat saatjat.

Vastust saades tundis ta, kuidas kergenduslaine temast üle hoovas ja ta jõuetuks tegi.

Näo lihased jäid liikumatuks ega reetnud teda, kuid sisimas hõiskas ta rõõmust —ja kui Channis tema poole pöördus, teadis ta, et see jant on peagi läbi.

NELJAS VAHEPALA

Kaks kõnelejat möödus teel teineteisest ja üks nendest soovis peatuda.

"Olen saanud teate Esimeselt Rääkijalt." Teise silmades välgatas kartlikku aimust. "Kas me oleme murdepunkti jõudnud?"

"Oleme! Ehk saame veel koitu näha!"

5. ÜKS MEES JA MUUL

Channis ei näidanud vähimalgi määral välja, et ta on märganud muutust Pritcheri hoiakus ja nende omavahelistes suhetes. Ta nõjatus puupingil tahapoole ja sirutas jalad ettepoole laiali.

"Millise mulje kuberner teile jättis?"

Pritcher kehitas õlgu. "Ei mingisugust. Minu arvates ei ole ta mingi vaimuhiiglane. Kesine näide Teisest Asumist, kui ta üldse kuulub nende hulka."

"Mina ei usu, et ta kuulub. Mida sellest kõigest peaks arvama? Oletame, et te olete Teisest Asumist," Channis muutus mõtlikuks, "mida *teie* siis teeksite? Oletame, et teil on andmeid meie külaskäigu eesmärgi kohta. Mida te sel juhul meiega ette võtaksite?"

"Mõistagi pööraksin meid."

46

"Nagu Muul?" Channis heitis Pritcherile terava pilgu. "Kuid kas me ise teaksime, et meid *on* pööratud? Mind paneb imestama... Aga kui nad on päris tavalised psühholoogid, mis sest, et eriti osavad?"

"Sellisel juhul oleksin meid ilma pikemata tapnud."

"Aga meie laev? Ei." Channis viibutas nimetissõrme. "Me mängime bluffimismängu, Pritcher, vanapoiss. Mida muud võiks see olla? Kuigi nad suudaksid tundeid viimase kriipsuni töödelda, oleme meie — teie ja mina — vaid etturid. Neil tuleb sõdida Muula vastu ja nad suhtuvad meisse niisama ettevaatlikult kui meie neisse. Ma arvan, et nad teavad, kes me oleme."

Pritcher põrnitses Channist külmalt. "Mida te siis kavatsete teha?"

"Oodata. Las nemad tulevad meie juurde. Nad on mures. Võibolla laeva tõttu, ehkki tõenäolisem põhjus on Muul. Nad bluffi-sid kuberneriga. See ei mõjunud. Olukord on endine. Järgmine isik, kelle nad saadavad meiega kohtuma, on Teisest Asumist ja too teeb ettepaneku mingiks kokkuleppeks."

"Ja siis?"

"Siis me teeme kokkuleppe."

"Ma ilmselt pole sama meelt."

"Sest teie meelest me petame siis Muula? Hoopiski mitte."

"Mitte sellepärast. Küll Muul näeb teie pettused läbi, olgu te kui osav tahes. Siiski pole ma sama meelt."

"Sest te ei usu, et me suudaksime petta Teist Asumit?"

"Võib-olla mitte. Kuid ka see pole põhjus."

Channise pilk liikus esemele, mida teine hoidis rusikas, ja lausus süngelt: "Või siis *see* ongi põhjus."

Pritcher hoidis oma annihilaatorit. "Jah, on. Olete areteeritud." "Miks?"

"Liidu Esimese Kodaniku suhtes toimepandud reeturliku tegevuse pärast."

Channis surus oma huuled kokku. "Milles on õieti asi?" "Reetmises! Nii nagu ma ütlesin. Ja minu osaks on karistamine."

"Aga tõestus? Või teie tõendid, oletused, ettekujutused? Kas te olete päris hull?"

"Ei ole. Aga teie ise? Kas te tõesti arvate, et Muul saadab võõrutamata nolke asja ees, teist taga ekspeditsioonile suurustlema? See tundus mulle alguses kummaline. Raiskasin siiski aega, sest polnud endas kindel. Miks pidi ta saatma *teid?* Sest te naeratate

47

ja käite hästi riides? Sest te olete kahekümne kaheksa aastane?"

"Võib-olla sellepärast, et olen usaldusväärne. Või äkki te ei otsigi loogilisi põhjendusi?"

"Või ehk sellepärast, et te pole usaldusväärne. Mis samuti on üsna loogiline, nagu võime näha."

"Kas see on kahevõitlus paradoksidega või üksnes sõnamäng, milles tuleb öelda võimalikult vähe võimalikult paljude sõnadega?"

Annihilaator lähenes ja Pritcher selle taga. Ta seisis rühikana noormehe ees. "Tõuske üles!"

Channis kuuletus, ehkki mitte ülemäära kiiresti, ja tundis annihilaatori toru puudutamas vööd. See ei pannud siiski tema kõhulihaseid pingule tõmbuma.

Pritcher lausus: "Muula eesmärk on Teine Asum leida. Temal on see kord ebaõnnestunud ja minul samuti. Saladus, mida me kumbki pole suutnud lahendada, on liiga osavalt varjatud. Jäänud oli üksainus kindel viis — leida otsija, kes juba teadis peidupaika."

"Ja-see olen mina?"

"Niimoodi tundub. Mõistagi ei taibanud ma seda kohe, kuid ehkki minu mõtlemine on nähtavasti muutunud aeglasemaks, liigub ta siiski õiges suunas. Kui lihtsalt me leidsimegi Tähe Tipu! Kui imeline oli see, et sattusite läätse abil uurima just õiget tähevälja, kuigi valida oli lugematute võimaluste vahel! Ja kui osavasti me seejärel valisime just õige uurimispiirkonna! Kas pidasite mind nii lihtsameelseks, et ma ei märka mingisuguseid kokkusattumisi?"

"Olen siis teie meelest olnud lausa õnnega koos?"
"Poolgi sellisest õnnest paneb kahtlema inimese lojaalsuses."
"Aga kui põhjuseks on see, et alahindate õnne tähtsust?"
Kuigi Channis tundis püstoli survet, ei märganud ta vestluskaaslase näos muid kasvava viha märke kui silmade külm helk. "Põhjuseks on see, et te olete Teise Asumi teenistuses."
"Teenistuses?" kordas Channis äärmise halvakspanuga. "Tõestage!"
"Või Teise Asumi meelelise kontrolli all."
"Ilma et Muul seda teaks? Naeruväärne."
"Muula *teades.* Just seda ma silmas pean, te noor lollpea. Muul *teab.* Kuidas muidu oleks ta laeva teile mängukanniks andnud? Te juhatasite meid Teise Asumisse, mida teilt oodatigi."
48
"Ma sõelusin sellest määratust aganahunnikust mingisugused terad välja. Kas ma vähemalt tohin küsida, miks ma peaksin seda kõike tegema? Kui ma kord olen reetur, milleks ma siis juhatan teid Teise Asumisse? Miks ma ei võiks Galaktika rõõmsalt ristija põiki läbi seilata, leidmata rohkem kui teie?"
"Laeva pärast. Lisaks on ilmselge, et Teine Asum vajab enesekaitseks aatomirelvi."
"Peate välja mõtlema veenvama põhjenduse. Mida teeksid nad ühe laevaga? Kui nad arvavad sealt selliseid teadmisi saavat, mille abil nad suudaksid järgmisel aastal ehitada aatomielektrijaamu, on nad seal Teises Asumis tõepoolest ülimalt lihtsameelsed. Umbes sama lihtsameelsed kui teie."
"Küll te saate võimaluse seda Muulale selgitada."
"Kas me pöördume Kalganile tagasi?"
"Hoopiski mitte. Me jääme siia. Kuid Muul saabub meie juurde umbes viieteistkümne minuti pärast. Kas te arvate, et ta pole meid jälitanudki, te kiire taibuga ennasttäis geenius? Te olite hea peibutis vales suunas. Te ehk ei juhatanud ohvreid meie juurde, kuid juhatasite meid ohvrite juurde."
"Kas ma võin istuda," küsis Channis, "ja seletada teile midagi päris käest kinni hoides? Lubate?"
"Te jääte seisma!"
"Olgu, seda võin ma öelda sama hästi ka seistes. Arvate siis, et Muul jälitas meid, sest meie kommunikatsioonikeskuses oli hüperjälitaja?"

Annihilaator võis isegi liikuda. Channis ei võinud seda vanduda. Ta jätkas: "Te ei paista olevat üllatunud. Kuid ma ei kavatse raisata aega mõistatamaks, kas te olete üllatunud või ei. Jah, ma teadsin seda. Nüüd, kus ma olen teile näidanud, et teadsin midagi, mida teie ei teadnud mind teadvat, räägin teile midagi sellist, mida *teie* päris kindlasti ei tea."
"Te räägite liiga palju, Channis. Ma pidasin teid lennukama fantaasiaga meheks."
"Seekord on fantaseerimine tarbetu. On niigi selge, et Liitu on pugenud reetureid või vaenlase agente, kui viimane nimetus teile rohkem meeldib. Muul on sellele jälile saanud üsna omapärasel moel. Asjalood on ilmselt nii, et tema poolt pööratuid on näpitud."
Nüüd liikus annihilaator selgelt. Selles polnud kahtlustki.
"Tahan oma mõtet rõhutada, Pritcher. Just seetõttu oli tal vaja
49
mind. Mind pole pööratud. Kas ta ei öelnud teile, et vajab just pööramata isikut? Kas ta ütles teile tõelise põhjuse või mitte?"
"Proovige midagi muud, Channis. Küll ma teaksin, kui oleksin Muula vaenlane." Pritcher kontrollis kähku oma tundeid. Need paistsid olevat muutumatud.
"Arvate, et olete Muula suhtes lojaalne? Võib-olla oletegi. Lojaalsust pole näpitud. Muula meelest oleks see liiga ruttu välja tulnud. Aga kuidas teie meeltega on? Aeglased? Kas te olete

end kogu reisi vältel normaalsena tundnud? Või olete end vahel tundnud kummaliselt, justnagu poleks te päris teie ise? Kuulge, mida te kavatsete? Puurida minusse auku päästikule vajutamata?"

Pritcher tõmbas püstoli sentimeetri jagu tagasi. "Mida te õieti kavatsete öelda?"

"Et teid on näpitud. Teid on töödeldud. Te ei näinud, et Muul pani hüperjälitaja. Te ei näinud kedagi seda tegevat. Te lihtsalt leidsite selle ja arvasite, et selle pani Muul. Sellest alates olete oletanud, et ta jälitab meid. Teie randmevastuvõtja loomulikult ühendab laevaga sellisel lainepikkusel, mille suhtes minu vastuvõtja on kasutuskõlbmatu. Kas te tõesti arvasite, et ma ei teadnud seda?" Channis rääkis nüüd kiiresti ja ägedalt. Tigedus oli hajutanud tema senise ükskõiksuse. "Muul pole see mees, kes on meie poole teel. Ta ei ole Muul."

"Kes siis, kui mitte tema?"

"Noh, keda te pakuksite? Leidsin hüperjälitaja stardipäeval, kuid minu meelest polnud see Muula pandud. Siin polnud **tal** põhjust kavaldada. Kas te ei mõista, kui mõttetu see oleks olnud? Kui oleksin olnud reetur ja tema oleks seda teadnud, oleks ta mind sama lihtsalt pööranud kui teidki ja saanud Teise Asumi asukoha teada minu aju kaudu, selle asemel et mind läbi poole Galaktika saata. Kas **teie** suudate midagi Muula eest varjata? Kui ma aga poleks **teadnud,** poleks ma omakorda olnud võimeline teda Teise Asumini juhatama. Milleks mind siis mõlemal juhul teele saata?

Hüperjälitaja pidi seega pannud olema Teise Asumi agent. Just **tema** on meie poole teel. Aga kas teid oleks võimalik petta, kui teie kallihinnalisi tundeid poleks näpitud? Teis pole siis mõistuse raasugi, kui peate oma otsatut hullust tarkuseks. **Mina** juhiksin laeva Teise Asumisse! Mida imet nemad laevaga teeksid?

Nad tahavad **teid,** Pritcher. Te teate Liidust rohkem kui keegi teine, Muul välja arvatud, ja teie pole neile tema kombel ohtlik. Seetõttu aitasidki nad mul leida õiget otsimissuunda. Mõistagi

50

poleks ma suutnud leida Tazendat läätse umbkaudsel seadmisel. Ma teadsin seda. Kuid ma teadsin ka, et Teine Asum oli meie jälgedes ja et nemad olid korraldanud reisi. Miks ma siis ei võinud nende panustega mängida? See oli bluffimine algusest peale. Nad tahtsid meid, mina jälle nende asukohta ja kosmos olgu sellele armuline, kes vastast ei suutnud üle bluffida.

Kuid me kaotame, kui te ei lõpeta minu sihtimist oma püstoliga. Ka see mõte pole nähtavasti teie, vaid nende oma. Andke relv minu kätte, Pritcher. Tean, et see tundub teile vale, kuid praegu ei juhi teid teie mõistus, vaid teis olev Teine Asum. Andke mulle püstol, Pritcher, ja astume koos vastu sellele, mis meile läheneb."

Pritcher tajus õudusega, et olukord muutub üha kummalisemaks. Mida ta õieti pidi uskuma? Kas ta võis niimoodi eksida? Miks ta pidi lakkamatult endas kahtlema? Miks ta ei võinud olla kindel? Miks paistis Channis läbinisti usutav?

Usutavus!

Või sõdis tema piinatud meel võõra sissetungija vastu? Kas oli ta kahestunud?

Pritcher tajus, et Channis seisab tema ees, käsi välja sirutatud, ja äkki ta teadis, et loovutab talle relva.

Just siis, kui tema käsivarrelihased olid võtmas loovutusasen-dit, avanes tasakesi uks tema taga —ja ta pöördus tulija poole.

Galaktika asukate hulgas võib olla isendeid, keda aetakse kergesti üksteisega segamini, isegi kui neid täie rahuga uurida. Teisalt võib ette tulla selliseid meelteseisundeid, mille mõjul eksib vaatleja täiesti erisugustes isikutes. Seevastu Muula suhtes oli võimatu eksida mõlemal juhul, ükskõik milline ka poleks olukord.

Samal silmapilgul voogas Pritcheri piinatud meeltesse rahustav tarm, mis ta endasse neelas.

Muul polnud võimeline oma kehalise jõuga olukordi valitsema. Ja ka praegu ei juhtunud seda.

Ta pakkus naeruväärset vaatepilti oma riidekuhila all, mis tegi ta ebaühtlaselt paksuks. Seda väikest osa näost, mis riiete alt paistis, valitses mõistagi tohutu kongnina. Nüüd helkis see sinipunaselt.

Ebausutavam ei saanud üks päästja välja näha.

Muul lausus: "Hoidke oma püstolit, Pritcher."

Siis pöördus ta Channise poole, kes oli õlgu kehitades istet

51

võtnud: "Paistab, et siin valitseb segane ja vastuoluline õhkkond. Miks te väidate, et keegi teine peale minu võiks teid jälitada?"

Pritcher sekkus järsult: "Kas hüperjälitaja pandi teie ülesandel laeva, härra?"

Muul pööras pilgu rahulikult tema poole. "Muidugi mõista. On siis üldse võimalik, et mõni muu Galaktika ühendus peale Maailmade Liidu neid käsutab?"

"Ta väitis..."

"Ta on ise siin, kindral. Seega on kaudne sõnade kordus tarbetu. Kas te olete midagi väitnud, Channis?"

"Olen, kuid ilmselt ma eksisin, härra. Ma arvasin, et jälitaja oli pannud mõni Teise Asumi agent. Olin arvestanud sellega, et nad võiksid tahta meid mingil põhjusel siia meelitada. Lisaks tundus mulle, et kindral on vähemalt mingil määral nende mõju all."

"Tundub, et te enam nii ei mõtle?"

"Ilmselt mitte. Muidu te poleks siit uksest sisse astunud."

"Nonii, teeme selle asja selgeks." Muul kooris seljast pealmised polsterdatud ja elektriga soojendatavad riided. "Ega teil pole midagi selle vastu, et ka mina istun? Nonii — oleme siin ohutus paigas ja me ei pea kartma sissetungijaid. Ükski siinse jääkamaka asukas ei soovi sellele kohale läheneda. Seda võin ma garanteerida." Ta rõhutas oma jõudu sünge tõsidusega.

Channis ei varjanud vastumeelsust. "Milleks selline eristumine? Kas keegi mõtleb teed pakkuda ja tantsutüdrukuid tuua?"

"Vaevalt küll. Milline teie teooria oligi, noormees? Teisasum-lane jälitas teid seadeldise abil, millist pole kellelgi peale minu ja — kuidas te ütlesitegi selle paiga leidnud olevat?"

"Kui ma nüüd vaatan olukorda ilmsikstulnud tõsiasjade valguses, siis tundub, et keegi on mulle pähe pannud teatud mõtteid..."

"Seesama teisasumlane?"

"Kes siis veel?"

"Sellisel juhul pole teile pähe tulnud, et juhul, kui teisasumlane suudaks teid sundida või petta või meelitada Teise Asumisse oma eesmärkide nimel, poleks tal ilmselt vaja hüpersaatjat teie jälitamiseks. Oletan, et kujutlesite teda kasutavat samasugust tehnikat kui mina, ehkki mina, pange tähele, võin sisestada ainult tundeid, mitte mõtteid."

Channis heitis kiire pilgu oma valitseja suurtesse silmadesse ja

52

põrnitses teda äkilise hämmastuse ajel. Pritcher ohkas ja taak tundus langevat tema õlgadelt.

"Ei," vastas Channis, "see pole mulle tõesti pähe tulnud."

"Aga see, et kui ta oleks olnud sunnitud teid jälitama, poleks ta suutnud teid juhtida? Või see, et ilma juhtimiseta oleksite vaevalt siia teed leidnud. Kas **see** tuli teile pähe?"

"Ka see mitte."

"Miks mitte? Kas teie intelligentsusmäär on siis langenud rohkem, kui võib uskuda?"

"Sellele võin vastata ainult küsimusega, härra. Kas kavatsete mind kindral Pritcheri kombel süüdistada reetmises?"

"Kuidas te sel puhul end kaitseksite?"
"Samamoodi nagu kindrali süüdistuste vastu. Kui oleksin reetur ja teaksin Teise Asumi asukohta, võiksite mind pöörata ja saada vajaminev info otse. Ja kui ikkagi oli minu jälitamine teile hädavajalik, siis järelikult ma asukohta enne ei teadnud ja pole reetur. Vastan siis teie paradoksile paradoksiga."
"Ja teie lõppjäreldus?"
"Ma pole reetur."
"Sellega olen ma nõus, sest teie väide on ümberlükkamatu."
"Sellisel juhul julgeksin küsida, mispärast te meid jälitasite."
"Sest on olemas kolmas seletus, mis sobib kõigi nende faktidega. Nii teie kui Pritcher selgitasite omal moel osa nendest faktidest, kuid mitte kõiki. Mina — kui te lubate — seletan kõik. Teen seda üsna kiiresti, nii et pole karta, et igav hakkab. Istuge, Pritcher, ja andke mulle oma püstol. Enam pole vaja karta, et keegi meid ründab. Mitte keegi siin toas või väljaspool. Isegi mitte Teine Asum. Selle eest pean tänama teid, Channis."
Tuba valgustas Rossemile iseloomulik elektriniit. Laes rippus üksik kolb ja kolm toasolijat heitsid igaüks isesugust varju selle tuhmkollases hõõguses.
Muul jätkas: "Kuna Channise jälitamine oli minu meelest vajalik, arvasin sellest ühel või teisel moel kasu saavat. Ta jõudis Teise Asumisse üllatavalt kiiresti ja otse, millest võime arvata, et oletasin just nii juhtuvat. Kuna ma ei saanud seda teadmist temalt otse, siis pidi miski mind takistama. Sellised on tõsiasjad ja Channis loomulikult teab vastust. Samuti tean mina. Aga teie, Pritcher?"
Pritcher vastas tõrksalt: "Ei tea, härra."
"Noh, ma selgitan. Ainult teatud liiki inimene võib ühtaegu teada Teise Asumi asukohta ja takistada mind seda teadmast. Paistab, Channis, et te ise oletegi teisasumlane."
Channise küünarnukid toetusid vastu põlvi, kui ta ettepoole
53
kummardus ning pingul huulte vahelt sähvas: "Millised on teie otsesed tõendid? Arutelu on täna juba kaks korda vales suunas liikunud."
"On olemas ka otsesed tõendid, Channis. Kõik oli piisavalt lihtne. Rääkisin teile, et minu mehi on näpitud. Näppija pidi olema isik, kes esiteks oli pööramata ja teiseks lähedal sündmuste keskpunktile. Otsimispiirkond oli lai, kuid sugugi mitte lõputu. Te tulite liiga hästi toime, Channis. Te meeldisite inimestele liiga palju. Te saite nendega liiga lihtsalt hakkama. Mul tekkis mõte...
Siis kutsusin teid seda ekspeditsiooni juhtima ja te ei löönud kõhklema. Ma kontrollisin teie tundeid ja see ei vaevanud teid. Te käitusite liiga enesekindlalt. Igal vähegi asja tundval inimesel oleks sellise ülesande puhul tekkinud mõninganegi kõhklus. Kuna teie meel pidas vastu, siis te suhtusite ülesandesse nagu tohman või oli olukord teie kontrolli all.
Neid alternatiive oli lihtne kontrollida. Ma mõjutasin teie meelt, kui see oli lõdvestunud, ja täitsin selle hetkeks piinaga, mille seejärel eemaldasin. Siis näitlesite vihahoogu nii osavalt, et oleksin võinud vanduda, et see oli loomulik reaktsioon, kui enne seda poleks ilmnenud midagi muud. Kui ma moonutasin teie tundeid, pani teie meel vastu silmapilgu, ühe hävitava tillukese hetke vältel, enne kui saavutasite taas tasakaalu. Muud mul polnudki vaja teada.
Mitte keegi ei suuda mulle ainsagi silmapilgu vältel vastu panna, kui ta ei valitse tundeid samal moel kui mina."
Channise hääletoon oli hammustav. "Noh, mis siis? Ja nüüd?"
"Nüüd te surete — teisasumlasena. Loomulikult mõistate, et see on vältimatu."
Jälle põrnitses Channis annihilaatori torusse. Nüüd aga juhtis seda toru meel, mida ta ei suutnud Pritcheri meele sarnaselt vastavalt olukorrale väänata, vaid mis oli sama vastupanuvõimeline nagu temagi oma.
Aega sündmuste muutmiseks oli talle jäänud kaduvvähe.

Järgnenud sündmuste kirjeldus oleks piinarikas sellele, kellel on kõik meeled olemas ja kes suudab tavalisel moel ennast emotsionaalselt kontrollida.

Imelühikese aja jooksul, mida Muul vajas triklile vajutamiseks, tõdes Channis, et Muula tundekooslusele oli sellel hetkel iseloomulik enesekindlus, mida ei kõigutanud väikseimgi kahtlus. Kui Channis oleks hiljem tahtnud arvutada, kui kaua aega kulus

54

laskmisotsusest hajutavate jõudude sekkumiseni, oleks selgunud, et tal oli tegutsemisvõimalust ainult viiendik sekundit. Sellest piisas vaevu.

Muul omakorda tõdes sama ajahetke jooksul, et Channise aju tundeenergia oli rünnanud välkkiirelt ja ta polnud löögi mõju tundnud. Ühtaegu voogas tema peale ehmatav vihahoog täiesti ootamatust suunast.

Just see uus tundetegur tõmbas tema pöidla triklilt ära ja seda poleks suutnud ükski teine jõud. Peaaegu samal hetkel, kui tema tegevuses toimus muutus, mõistis ta täielikult, et asi on võtnud teise pöörde.

Kogu see stseen kestis märgatavalt vähem aega, kui selle dramaatilisus oleks eeldanud. Muul oli vedanud oma pöidla annihilaatori triklilt ja põrnitses Channist. Channis oli pingul, julgemata hingatagi. Pritcher omakorda istus vapustatuna toolil, iga lihas katkemiseni pingul ja valmis edasisööstuks. Näo puisus oli lõpuks ometi kadunud, seda asendas kohutava viha moondav surimask. Tema pilk oli suunatud ainiti Muulale.

Channis ja Muul vahetasid ainult sõna või kaks — ainult sõna või kaks, sellest tähtsam oli emotsionaalse teadvuse voog, mis jääb nendesarnaste puhul igavesti ainsaks üksteisest arusaamise vahendiks. Kuid meil see vahend puudub ja seepärast peame toimunu tõlkima sõnadesse.

Channis ütles pinguldades: "Olete kahe tule vahel, Esimene Kodanik. Te ei suuda valitseda kahte meelt samaaegselt, kui üks nendest kuulub mulle — nii et tehke valik. Pritcher on nüüd teie pööramisest vaba. Olen purustanud sidemed. Ta on endine Pritcher, kes omal ajal üritas teid tappa ja kelle meelest te olete kõige vaenlane, mis on vaba, õige ja püha, ning kes lisaks teab, et alandasite teda viis aastat olema lipitseja. Hoian teda parajasti tagasi, surudes tema soovi alla, aga kui te mu tapate, ei suuda ma seda enam ja veel enne, kui te jõuate püstolit liigutada, ta tapab teid." Muul mõistis seda. Ta oli liikumatu.

Channis jätkas: "Kui te pöördute, et saada teda oma võimu alla, teda tappa või teha midagi muud, ei suuda te end küllalt kiiresti tagasi pöörata, et peatada mind."

Muul tegi ainult nõrga nõusoleva liigutuse. . "Ja nüüd," sõnas Channis, "visake püstol ära, et me oleksime jälle tasavägised, ja te saate Pritcheri tagasi."

"Tegin vea," lausus Muul viimaks. "Teiega kohtudes poleks

55

pidanud kolmandat isikut juures olema. See tõi liigse muutuja juurde. Selle vea eest tuleb maksta."

Ta laskis annihilaatoril kukkuda ja virutas selle jalaga toa teise otsa. Pritcher vajus sügavasse unne.

"Ärgates on ta normaalne," sõnas Muul ükskõikselt.

Ajavahemik sellest peale, kui Muula pöial oli hakanud vajutama triklile, kuni hetkeni, millal ta laskis relval kukkuda, oli kestnud napilt poolteist sekundit.

Kuid Channis tabas Muula taju künnisel vaevumärgatava tundevälgatuse. Ikka veel peegeldus selles enesekindel võidurõõm.

6. ÜKS MEES, MUUL — JA VEEL TEINE

Need kaks meest, kes väliselt olid teineteise vastandid, näisid olevat täielikult lõdvestunud, kuid sisimas värises neil iga tundeid registreeriv närv pinevusest.

Esimest korda pikkade aastate jooksul polnud Muul päris kindel, kas ta talitab õigesti. Channis omakorda teadis suutvat end hetke vältel kaitsta, kuid see oleks olnud raske —ja temale suunatud rünnak poleks vastaselt nõudnud mingit pingutust. Channis teadis, et kestvuskatses ta kaotab.

Kaotusele mõtlemine oli juba iseenesest hävitav. Kui Muul peaks märkama tema tundenõrkust, tähendaks see relva loovutamist. Muula peas juba vilksatas midagi — midagi võidurõõmu sarnast.

Nüüd tuli võita aega.

Miks teised viivitasid? Kas selles oligi Muula enesekindluse põhjus? Kas Muul teadis midagi, mida tema ei teadnud? Channise poolt uuritav meel ei avaldanud ennast. Kui ta vaid suudaks lugeda mõtteid. Ja siiski...

Channis peatas järsult oma peas pöörlevad mõtted. Ainult üks võimalus oli järel. Tuli võita aega.

Ta lausus: "Kahevõitluses Pritcheri pärast sai selgeks, et olen teisasumlane, mida ma polegi eitanud. Ehk ütlete nüüd mulle, miks ma õieti tulin Tazendale."

"Oh ei." Muul tõi kuuldavale kimeda naeruturtsatuse. "Mina ei ole Pritcher. Minul pole tarvis teile seletada. Võite oma põhjused endale hoida. Ükskõik, millised need ka oleksid, igal juhul sobis teie tegutsemine minu plaanidega ja muu pole tähtis."

"Siiski peavad teie arusaamas sündmustest olema mõned lüngad.

56

Kas Tazenda on see Teine Asum, mida te lootsite leida? Pritcher rääkis tihti ühest teisest otsimiskatsest, kus te kasutasite oma vahendina psühholoog Ebling Misi. Ma suutsin teda aeg-ajalt lobisema panna, kui ma... hm... innustasin teda veidi. Meenutage Ebling Misi, Esimene Kodanik."

"Milleks?" Muula enesekindlus oli kõigutamatu.

Channisele torkas see üha rohkem silma. Muula varasem ebakindlus oleks nagu aja möödudes pidevalt vähenenud.

Ta jätkas, üritades tekkivat lootusetust maha suruda. "Kas te siis uudishimu ei tunne? Pritcher rääkis, et **miski** hämmastas Misi nii otsatult, et ta soovis ebatavalise innuga kiirustada ja hoiatada Teist Asumit. Miks? Mispärast ometi? Siis Ebling Mis suri ja Teist Asumit ei hoiatatud. Siiski on Teine Asum olemas."

Muula nägu väljendas ilmset meelehead, kuid äkki välgatas selles terake ootamatut julmust, mida Channis tundis lähenevat ja sealsamas tagasi tõmbuvat. "Paistab siiski, et Teist Asumit kõigest hoolimata hoiatati. Kuidas muidu oleks keegi Bail Channis saabunud Kalgani minu alluvaid mõjutama ja üritama mind üle kavaldada, ehkki see oli mõnevõrra tänamatu tegevus. Oli kuidas oli, hoiatus tuli liiga hilja."

"Sellisel juhul," Channis laskis haletsusel endast välja voolata, "pole teil aimugi, mis Teine Asum on ja mis on teoksil."

Tuli võita aega.

Muul tundis teise haletsust ja kissitas äkilises vaenulikkuse-hoos silmi. Ta hõõrus nina, nagu tal kombeks oli, nelja sõrmega, ja nähvas: "Lõbustage siis ennast ja rääkige sellest Teisest Asumist."

Channis rääkis meelega pigem sõnade kui tunnete abil. "Niipalju kui mina olen kuulnud, pani Misi kõige rohkem imestama Teist Asumit ümbritsev salapära. Hari Seldon rajas kaks

täiesti erinevat kogumit. Esimene Asum oli suurustleja, kes kahe sajandi vältel pimestas poolt Galaktikat. Teine Asum oli põhjatu, pime sügavik.

Te ei mõistaks seda kõike, kui te ei tuleta taas meelde hääbuva Impeeriumi aegset vaimset õhkkonda. Siis valitsesid vähemalt mõtlemise vallas absoluutsed väärtused, suured viimase võimaluseni viimistletud üldistused. Aadete arengut takistavad tammid on muidugi allakäiva kultuuri tunnused. Seldon sai kuulsaks just oma mässuga nende tammide vastu. Just see tema noorusliku loomevõime säde pani Impeeriumi loojuva päikese

57

lõõmama ja andis ähmase ettekujutuse Teise Impeeriumi tõusvast päikesest."

"Väga dramaatiline. Ja siis?"

"Ta lõi oma asumid psühhoajaloo seaduste järgi, kuid ainult tema teadis hästi, et needki seadused on suhtelised. **Tema** eesmärk ei olnud viimistletud produkt. Viimistletud produktid reedavad ajude allakäiku. Tema loodu oli arenev struktuur ja Teine Asum oli selle arengu tööriist. **Meie,** oma Ajutise Maailmade Liidu Esimene Kodanik, **meie** oleme Seldoni plaani kaitsjad. Ainult meie!"

"Kas te proovite rääkides julgust koguda?" küsis Muul halvakspanevalt. "Või tahate mulle mõju avaldada? Kõik need jutud Teisest Asumist, Seldoni Projektist ja Teisest Impeeriumist ei huvita mind põrmugi ega ärata minus vähimatki poolehoidu ja vastutustunnet, ei tekita mingit tundelist soovi aidata, mida te võib-olla loodate välja urgitseda. Pigem rääkige, te armetu loll, Teisest Asumist minevikus, sest see asum on hävitatud."

Kui Muul toolilt tõusis ja lähemale astus, tundis Channis tugevnevat survet oma meelt painamas. Ta sõdis raevukalt vastu, kuid miski tungis järelejätmatult tema sees edasi, pekstes ja painutades tema meelt üha armutumalt.

Ta tundis end vastu seina surutuna. Muul põrnitses teda, luised käed puusas ja huuled väändumas õudseks grimassiks tohutu nina all.

Muul sõnas: "Teie mäng on läbi, Channis. Kõigi teie mäng — kõigi nende inimeste, kes olid Teine Asum. Kas panite tähele, mis ma ütlesin. **Olid!**

Miks te istusite siin kogu aeg, rääkides jama Pritcherile, ehkki oleksite võinud ta hävitada ja võtta aatomipüstol oma käsutusse ilma vähimagi füüsilise vägivallata? Te ju ootasite mind, kas pole nii? Soovisite, et me kohtuksime sellistes oludes, mis poleks minus kõhklusi tekitanud.

Teie poolt vaadates on väga kahju, et minus polnud vaja kõhklusi tekitada. Mina tundsin teid. Kõigele lisaks hästi, Channis Teisest Asumist.

Mida te veel ootate? Te olete asjatult minu suunas sõnu pildu-nud, justnagu teie pelk hääletoon suudaks sundida mind istuma jääma. Ja kogu rääkimise aja on miski teie meeles oodanud ja ootab praegugi. Aga keegi ei tule. Ei keegi, keda teie ootate — mitte ükski teie liitlastest. Te olete siin üksi, Channis, ja ka jääte üksi. Teate, mispärast?

Sest teie Teine Asum hindas mind viimase kriipsuni valesti.

58

Ma sain nende plaanist varakult aru. Nad arvasid, et järgnen teile siia ja oleksin sobiv saak nende söögilauale. Teie pidite olema peibutis — peibutis vaesele, lollile, nõrgukesele mutandile, kes järgneks Impeeriumi jalajälgedes nii tulise innuga, et kukuks ilmselgesse auku. Aga olen ma nüüd nende vang?

Kas nad üldse taipavad, et vaevalt tuleks ma siia ilma laevastikuta, mille üheainsagi aluse suurtükkide vastu oleksid nad haletsusväärselt kaitsetud? Kas nad üldse taipavad, et ma ei jää lobisema ja sündmuste arengut jälgima?

Minu laevad alustasid rünnakut Tazendale kaksteist tundi tagasi ja on oma ülesande põhjalikult täitnud. Tazenda on varemeis ja selle asustuskeskused on olematusse pühitud.

Vastupanu ei olnudki. Teist Asumit pole enam, Channis — ja mina, see iseäralik, inetu käpard, olen Galaktika valitseja."

Channis raputas jõuetult pead. "Ei... Ei..."

"Jaa... Jaa..." osatas Muul. "Teie olete viimane ellujäänu ja võite olla kindel, et mitte enam kaua."

Järgnes lühike paus. Channise pea huugas äkilisest valust, kui tema meelt tükkideks rebiti.

Muul tõmbus porisedes tagasi. "Sellest pole kasu. Nagunii ei tee te katset läbi. Teie lootusetus on teeseldud. See ei ole muserdav hirm, mis kaasneb aadete purunemisega, vaid armetult immitsev hirm iseenda hävingu pärast."

Muula habras käsi võttis Channise kõrist kinni ja hoidis seda kerges haardes, millest Channis mingil põhjusel ei suutnud vabaneda.

"Olete minu kindlus, Channis. Olete minu juht ja kaitse kõigi alahindamiste puhuks, mida ma võin teha." Muula pilk puuris Channisesse. Pealekäivalt, halastamatult.

"Kas ma arvestasin õigesti, Channis? Kas ma võitsin nutikuses teie omasid? Tazenda **on** hävitatud, Channis. See on hävitatud hirmsal moel. Miks aga on teie lootusetus teeseldud? Kus on tõde? Ma pean teadma tegelikku olukorda ja tõde! Rääkige, Channis, rääkige. Kas ma pole siiski tunginud piisavalt sügavale? Kas ikka veel on olemas hädaoht? **Rääkige, Channis.** Kas ma olen tegutsenud valesti?"

Channis tundis, kuidas sõnad ei tahtnud suust välja tulla. Ta surus hambad kokku. Ta hammustas keelt. Ta pingutas kõri lihaseid.

Sõnad tulid välja, rebestades tulles tema kurku, keelt ja hambaid.

"Tõde," vigises ta, "tõde..."

59

"Täpselt nii, tõde. Mis jäi tegemata?"

"Seldon asutas Teise Asumi siia. Siia, nagu ma ütlesin. Ma ei valetanud. Psühholoogid saabusid ja hakkasid põlisasukaid valitsema."

"Tazendal?" Muul sukeldus teise piinavalt tukslevasse tunnete voogu, neid julmalt rebestades. "Ma ju hävitasin Tazenda. Te teate, mida ma soovin. Andke see mulle."

"Mitte Tazenda. Ma ju **ütlesin,** et võib-olla teisasumlased polegi näiliselt võimul. Tazenda on fassaad." Sõnad olid vaevalt äratuntavad, sest teisasumlane üritas nende moodustamist takistada iga ainsama tahteraasukesega. "Rossem... Rossem... **Ros-sem on see maailm. "**

Muula haare andis järele ja Channis vajus piinatuna kokku.

"Ja teie mõtlesite mind petta?" lausus Muul vaikselt.

"Me**petsimegi."** See oli Channise kustuva vastupanu viimane märk.

"Siiski mitte nii kaua, et teie ja teie omad pääseksite. Mul on ühendus oma laevastikuga. Pärast Tazendat tuleb Rossemi kord. Aga enne..."

Channis tundis pimedust sööstmas enda poole ja tõstis tahtmatult käsivarred vaevatud silmadele, kuid ei suutnud end kaitsta. Pimedus kägistas ja ta tundis oma räsitud meelt pöörlemas igavikulise pimeduse sügavikku. Tema viimane mälupilt oli võidurõõmus Muul, kelle pikk, jäme nina värises naerust.

Hääl kadus jäljetusse. Teadmatus haaras ta oma halastavasse embusse.

Pimeduse taandudes tundusid seda lõhkuvat risti-rästi sähvivad välgulöögid. Channis naasis aeglaselt tagasi maapinnale ja hakkas vähehaaval nägema, silmad valupisaraist sumedad.

Tema pea lõhkus väljakannatamatult. Ainult lõikava valu saatel sai ta kätt pea juurde tõsta.

Ilmselt oli ta elus. Aeglaselt nagu ebemed, mida möödavihise-nud tuulehoog oli lendu tõstnud, rahunesid mõtted. Ta tundis tröösti endasse imenduvat — väljastpoolt. Aeglaselt ja valu trotsides painutas ta kaela — ja kohe muutus kergendus teravaks valuks.

Uks oli lahti ja just läve ees seisis Esimene Rääkija. Channis üritas rääkida, hüüda, hoiatada, kuid tema keel oli tardunud ja ta teadis, et osa Muula kõikesuutvast meelest hoidis temast ikka veel kinni ja halvas täielikult väljendusvõime.

Ta keeras uuesti pead. Muul oli ikka veel toas. Tema
60
silmad välkusid vihast ja ta ei naernud enam, kuigi hambad olid paljastunud elajalikuks irveks.

Channis tundis, kuidas Esimese Rääkija hingejõud liikus paitavalt tema meelte kohal. Järgnes tuimastav aisting, kui see jõud põrkas silmapilgu jooksul kokku Muula kaitsega ja taandus.

Muulast õhkus raevu, mis oli tema väikese keha puhul groteskne. Ta lausus hambaid kiristades: "Nii et üks teine tuleb minuga kohtuma." Tema väle meel sirutas oma tundlaid toast väljapoole — üha kaugemale ja kaugemale.

"Te olete üksi," tõdes ta.

Esimene Rääkija sekkus jaatusega. "Ma olen täiesti üksi. Mul on põhjust üksi olla, sest viis aastat tagasi ennustasin just mina valesti teie tulevikku. See pakuks mulle rahuldust, kui saan teiste abita parandada oma vea. Kahjuks ei osanud ma arvestada selle emotsionaalse tõrjevälja võimsusega, mis ümbritseb seda paika. Sellest läbitungimine võttis mul aega. Te koostasite selle välja imetlusväärse osavusega."

"Aitäh eimillegi eest," kuuldus vihane vastus. "Ärge raisake aega komplimentidele. Kas tulite oma ajuraasudega paikama seda oma riigi purunenud tugisammast?"

Esimene Rääkija naeratas. "See mees, keda tunnete Bail Channisena, sooritas oma ülesande hästi, ehkki ta polegi vaimselt teiega samaväärne. Märkan küll, et olete teda halvasti kohelnud, kuid ehk saame ta sellest hoolimata veel endiseks. Ta on vapper mees, armas härra, ja võttis selle ülesande endale vabatahtlikult, kuigi suutsime matemaatiliselt ennustada, millistel lugematutel eri viisidel võib ta vaimselt viga saada — mis on palju hirmutavam kui füüsiline sandistumine."

Channise meeltes tuksles kõik see, mida ta tahtis, kuid ei suutnud välja öelda; hoiatus, mida ta proovis hüüda, kuid polnud selleks võimeline. Ta suutis katkematu vooluna väljastada ainult hirmu...

Muul oli rahunenud. "Loomulikult teate, et Tazenda on hävitatud."

"Tean muidugi. Teie laevastiku rünnakut nähti ette." Muul tõdes kibedalt: "Arvata võib. Kuid ikkagi ei takistatud seda."

"Jah, ei takistatud." Esimese Rääkija tunnetemärgid olid selged — täielik enesepõlgus. "Ja võrdselt teiega olen selles süüdi toina. Kes oleks viis aastat tagasi osanud arvata teie jõudu. Kahtlustasime küll algusest saadik — sellest hetkest, kui te
61

vallutasite Kalgani —, et olete võimeline tunnete kontrolliks. See polnud eriti suur üllatus, Esimene Kodanik, nagu võin teile selgitada.

Tunnete kontroll, nii nagu teie ja mina seda valitseme, pole eriti uus nähtus. Tegelikult on see inimajus peidus. Enamik inimesi suudab tundeid tõlgendada primitiivsel moel, seostades neid näoilmega, hääletooniga ja nii edasi. Üsna mitmel loomaliigil on see võime palju kaugemale arenenud. Loomad kasutavad üsna palju haistmismeelt ja nende tundeelu on mõistagi primitiivsem kui inimesel.

Õieti suudaksid inimesed hoopis rohkem, kuid koos kõne arenemisega miljon aastat tagasi atrofeerus vahetu sekkumine tunnetesse. Meie Teisele Asumile on suurt tulu olnud sellest, et selle arenenud meele kasutusvõimalusi on mingilgi määral elustatud.

Võime täielikult tunnetesse sekkuda ei ole kaasasündinud. Miljon aastat kestnud allakäik on võimas takistus ja kohustab meid koolitama oma meelt, treenima seda samal moel, nagu me treenime lihaseid. Just selles ongi teie peamine erinevus meist: **teie** saite teiste tunnetesse sekkumise võime sündides kaasa.

Nii kaugele jõudsime oma arvestustes. Olime võimelised ka arvestama, milline mõju on sellist meelt omaval isikul nende inimeste maailmas, kellel seda pole. Te olete nägija pimedate kuningriigis. Arvestasime ka, mil määral olete suurushullustuse kütkes, ja arvasime oma ettevalmistuse piisavaks. Kuid kahte tegurit me ei arvestanud.
Esimene on teie meele suur ulatus. **Meie** saame tunnetesse sekkuda ainult nägemispiirkonnas, mistõttu me oleme materiaalsete relvade vastu palju abitumad, kui te arvata oskate. Nägemine on meile seega esmavajalik. Teie puhul on asi teisiti. On täpselt teada, et te suudate inimesi oma võimuses hoida nägemis- ja kuuldeulatusest kaugemal ja saada nendega individuaalse tundekontakti. Seda me mõistsime liiga hilja.

Teiseks ei teadnud me teie füüsilisi puudeid, eriti seda, mida te pidasite nii tähtsaks, et võtsite endale nimeks Muul. Me ei tabanud ära, et te pole pelgalt mutant, vaid sigimisvõimetu mutant, ja nii jäi meil arvesse võtmata see hingeline lisavääras-tus, mille on põhjustanud teie alaväärsustunne. Võtsime arvesse ainult suurushullustuse, mitte aga psühhopaatilist paranoiat.

Olen vastutav selle eest, et need tegurid jäid arvestustest välja, sest olin Teise Asumi juht, kui teie vallutasite Kalgani. Kui

62

te hävitasite Esimese Asumi, saime asjas selguse, kuid siis oli juba liiga hilja ja seetõttu surid Tazendal miljonid inimesed."

"Ja nüüd kavatsete asjad korda seada?" Muula kitsad huuled väändusid grimassiks ja tema meel tuksles raevust. "Aga mil moel? Mind nuumates? Mulle mehelikkust tagasi andes? Tõm-mates minu minevikust maha vaenulikus ümbruses möödunud lapsepõlveaastad? Kas teid liigutavad **minu** kannatused? Kas teid liigutab **minu** viletsus? Ma ei kahetse seda, milleks tundsin sisemist sundi. Las Galaktika kaitseb ennast nagu suudab, sest ta ei liigutanud end karvavõrdki, kui mina kaitset vajasin."

"Teie tunded on mõistagi teie mineviku pärand," vastas .Esimene Rääkija, "ja neid ei tule hukka mõista, ainult muuta. Tazenda hävingut ei saanud ära hoida. Vastasel juhul oleks järgnenud palju suurem, sajandeid kestev häving enamikus Galaktika osas. Tegime oma parima oma piiratud võimaluste piires. Siirdasime Tazendalt ära võimalikult palju inimesi ja ülejäänud osa rahvastikust hajutasime. Kahjuks polnud meie abinõud piisavad. Mitmed miljonid hukkusid — kas teil neist kahju pole?"

"Üldsegi mitte — igatahes mitte rohkem kui neist sajast tuhandest, kes peavad surema Rossemis vähem kui kuue tunni pärast."

"Rossemis?" kordas Esimene Rääkija.

Ta pöördus Channise poole, kes oli ennast pooleldi istukile upitanud, ja tema meel rakendas oma jõudu. Channis tundis, kuidas kaks meelt võitlesid tema pärast. Järsku tema meelt hoid-nud side katkes ja sõnad paiskusid uperpallitades tema suust: "Olen täielikult ebaõnnestunud. Ta kiskus selle minust välja vaevalt kümme minutit enne teie tulekut. Ma ei suutnud vastu panna ja mul pole enese kaitseks midagi öelda. Ta teab, et Tazenda pole Teine Asum. Ta teab, et Rossem on."

Sidemed sulgusid taas ümber tema meele.
Esimene Rääkija kortsutas kulmu. "Või sedamoodi. Mida te õieti kavatsete teha?"

"Kas te küsite seda tõsiselt?" Kas te tõesti ei suuda midagi nii ilmset näha? Kogu selle aja, kui te olete jahvatanud tunnetesse sekkumise olemusest, kogu aja, kui te olete mind loopinud sõnadega "suurushullustus" ja "paranoia", olen mina tegutsenud. Olen olnud ühenduses oma laevastikuga ja andnud talle käsu. Kuue tunni pärast, kui ma mingil põhjusel käsku tagasi ei võta, on tal ülesanne pommitada Rossem maatasa, välja arvatud see üksik küla ja teda ümbritsev sajaruutmiiline ala. Kui laevastik on oma ülesande täitnud, laskub ta siia.

63

Teil on aega kuus tundi ja selle ajaga ei suuda te mu meelt võita, veel vähem päästa ülejäänud Rossemit."

Muul laiutas käsi ja naeris jälle. Esimene Rääkija paistis vaevaliselt seedivat uut pööret asjade käigus.

Ta küsis: "Aga alternatiiv?"

"Miks peaks siin üldse mingi alternatiiv olema? Mitte ühegi alternatiiviga ei saavutaks ma rohkemat. Või peaksin halastama rossemlaste peale? Siis ehk küll, kui te lubate minu laevadel maanduda ja alistute — teie kõik, teisaasumlased, sellisele tunnete kontrollile, mis sobib mulle. Siis ehk tõesti võtan pommituskäsu tagasi. Ehk ongi kasulik saada nii palju kõrge intelligentsusega inimesi oma kontrolli alla. Kuid teiselt poolt oleks see märkimisväärne pingutus ja võib-olla poleks asi seda väärt, nii et ma ei ole eriti vaimustatud teiega kokkulepet tegema. Mida arvate, teisasumlane? Milline relv teil on minu meele vastu, mis on vähemalt sama tugev kui teie oma, ja minu laevade vastu, mis on tugevamad, nii et teil ei maksa isegi unistada nende omamisest?"

"Milline relv mul on?" kordas Esimene Rääkija aeglaselt. "Ei ole suurt midagi, välja arvatud väike terake — selline väike teadmiseterake, millist pole isegi teie valduses."

"Öelge välja!" naeris Muul. "Oskate küll keerutada, aga sellest te välja ei keeruta."

"Oh teid viletsat mutanti," ütles Esimene Rääkija, "mul pole vaja keerutada. Kas te olete mõelnud, miks Bail Channis saadeti peibutiseks Kalganile — Bail Channis, kes vaatamata oma noorusele ja vaprusele jääb teist vaimselt peaaegu samavõrd alla kui see teie magav ohvitser, see Han Pritcher? Miks ei valitud mind või kedagi teist meie juhtidest, kes oleks teiega võrdsem?"

"Võib-olla pole te piisavalt narrid," kostis ülemäära enesekindel vastus, "sest keegi teist pole minuga võrdne?"

"Tegelik põhjus on palju loogilisem. Te teadsite, et Bail Channis on teisasumlane. Ta ei suutnud seda teie eest varjata. Ja te teadsite ka, et olete temast üle, ega kartnud tema mänguga kaasa minna ning talle järgneda, nagu ta soovis, et teda siis hiljem üle mängida. Kui mina oleksin läinud Kalganile, oleksite mu tapnud, sest mina oleksin olnud tõeliselt ohtlik. Kui ka oleksin vältinud surma oma olemust varjates, poleks ma ikkagi suutnud panna teid mulle kosmosesse järgnema. Ainult teist allpool olev isik oli suuteline teid kaasa peibutama. Kui te aga oleksite jäänud Kalganile, poleks kogu Teine Asum suutnud teile midagi

64

teha. sest teid oleksid kaitsmas olnud teie mehed, teie masinad ja teie meeltejõud."

"Minu meeltejõud on praegugi alles, keerutaja," lausus Muul, "ja ka minu mehed ja masinad pole kaugel."

"Teil on kahtlemata õigus, kuid te pole Kalganil. Olete Tazenda kuningriigis, mida teile loogiliselt esitati Teise Asumina — väga loogiliselt. Nii pidigi juhtuma, sest teie, Esimene Kodanik, olete tark mees ja mõtlete alati loogiliselt."

"Täpselt nii. Teie pool sai ajutise võidu, kuid minul oli piisavalt aega, et kiskuda tõde välja teie mehest Channisest, ja piisavalt tarkust arusaamiseks, et ka selline tõde võiks olemas olla."

"Meie pool, kus... hm... võib-olla ei mõeldud sama põhjalikult, saadi omakorda aru, et te võite astuda sammu kaugemale. Nii treeniti selleks võimaluseks Bail Channist."

"Seda te küll ei teinud, sest koorisin tema aju paljaks. Nagu kitkutud kanapoeg värises see minu ees. Ning kui ta ütles, et Rossem on Teine Asum, teadsin, et see on rohkem kui tõsi, sest olin lihvinud tema meele nii tasaseks ja siledaks, et sellele ei jäänud pisimatki pragu, kuhu mõni kavaluse raasuke oleks saanud peitu minna."

"See on tõsi. Ma ju ütlesin teile, et Bail Channis oli vabatahtlik. Kas teate, milline vabatahtlik? Enne kui ta lahkus Teisest Asumist Kalganile, nõustus ta sügava tunnete lõikusega. Kas arvate, et teie petmisest oleks piisanud? Arvate, et hingelt puutumata Bail Channis oleks suutnud teid petta? Muidugi mitte. Esmalt pidasime vältimatuks petta Bail

Channist ennast tema omal nõusolekul. Ta usub oma meele sügavaimates soppides, et Rossem on Teine Asum.

Juba kolm aastat oleme teie tuleku puhuks ehitanud siia Tazenda kuningriiki näilist Teist Asumit. Ja meil on see õnnestunud, kas pole? Te tungisite Tazendale ja kuni Rossemini välja — kuid sellest kaugemale te ei suuda."

Muul oli püsti tõusnud. "Kas te julgete väita, et ka Rossem Pole Teine Asum?"

Põrandal lebav Channis tundis, kuidas Esimesest Rääkijast voogav meeltejõud purustas lõplikult teda hoidnud sidemed. Ta upitas end püsti ja tõi kuuldavale pika umbuskliku hüüatuse: Kas Rossem polegi siis Teine Asum?"

Mälupildid ja teadmised — kõik pöörles tema meeltes.

Esimene Rääkija naeratas. "Pange tähele, Esimene Kodanik, et Channis on sama hämmastunud nagu teiegi. Muidugi pole Rossem Teine Asum.

65

Oleksime hullud, kui juhataksime teid, suurimat, tugevaimat ja ohtlikemat vaenlast, oma maailma. Muidugi ei tee me seda!

Pommitagu teie laevastik pealegi Rossemit, kui see on teie arust vältimatu. Hävitagu nad kõik, mida suudavad. Nad võivad isegi tappa Channise ja minu — ning see ei muudaks olukorda kriipsugi võrra teie kasuks."

Sest see Teise Asumi ekspeditsioon, kes on olnud Rossemis kolm aastat ja ajutiselt käitunud selle küla vanematena, lahkus eile Kalgani suunas. Nad pääsevad kahtlemata teie laevastikust mööda ja saabuvad Kalganile vähemalt päev enne teid, mis põhjusel ma teile seda kõike räägingi. Kui ma oma käske enne teie naasmist ei tühista, leiate eest mässava ja laguneva impeeriumi ja vaid need alamad, kes on koos teiega laevastikus, on teile kuulekad. Nad jäävad lootusetusse vähemusse. Lisaks sulanduvad teisasumlased teie kodulaevastikku ja kannavad hoolt, et te kedagi uuesti ei pööraks. Teie impeerium on kadunud, mutant."

Muul langetas pea ning tema meeled sattusid täielikult viha ja lootusetuse meelevalda. "Jah. Liiga hilja... Liiga hilja... Nüüd ma mõistan seda."

"Nüüd te mõistate seda," möönis Esimene Rääkija.

Muula meele paljastudes sel lootusetuse hetkel tungis Esimene Rääkija kiiresti sellesse. Ta oli seda hetke oodanud ja teadis toimet juba ette. Täielikuks muutuseks oli vaja vaid kaduv-väikest sekundi murdosa.

Muul vaatas vilksamisi üles ja küsis: "Ma siis lähen Kalganile tagasi?"

"Muidugi. Kuidas te end tunnete?"

"Suurepäraselt." Muul kortsutas kulmu. "Kes teie olete?" "On sel tähtsust?"

"Muidugi mitte." Rohkem Muulal küsimusi polnud. Ta puudutas Pritcheri õlga. "Ärgake, Pritcher. Me läheme koju."

Kahe tunni pärast oli Channis piisavalt toibunud, et liikuda omal jõul. Ta küsis: "Ta ei hakka siis enam kunagi mäletama?"

"Mitte kunagi. Ta võib endale hoida oma meeltejõu ja oma impeeriumi — kuid tema mõjutajad on nüüdsest peale täiesti erinevad. Teine Asum on tema meeltest olematusse pühitud ja ta on nüüd rahuinimene. Lisaks saab ta olema palju õnnelikum selle mõne eluaasta jooksul, millele tema väärastunud keha veel vastu peab. Pärast tema surma jätkab Seldoni Projekt oma teed — nii või teisiti."

"Kas tõesti pole Rossem Teine Asum?" päris Channis. "Oleksin võinud vanduda — mina tean, et on. Ma pole hull."

"Te pole hull, Channis, pigem, nagu ma teile ütlesin, olete muudetud. Rossem ei ole Teine Asum. Tulge! Ka meie läheme tagasi koju."

VIIMANE VAHEPALA

Bail Channis istus väikeses kahhelkividest valendavas toas, meeled lõtvunud. Ta oli oma olukorraga rahul. Siin olid seinad ja aken ja väljast paistis muru. Neil polnud nimesid. Nad lihtsalt olid olemas. Toas oli voodi ja tool ja samuti oli raamatuid, mis liikusid aeglaselt voodi jalutsis oleval ekraanil. Lisaks oli põetaja, kes tõi talle toitu.

Alguses oli ta proovinud kokku panna kuuldud lausete tükikesi, nagu näiteks kahe mehe vestlust.

Üks oli öelnud: "Praegusel hetkel täielik kõnehalvatus. Sooritasime täieliku puhastuse ja arvatavasti ilma kahjustusteta. Nüüd on vaja veel tagastada salvestus tema algupärastest ajukäärudest."

Ta mäletas neid hääli peast ja mingil põhjusel tundusid need kummalised - justnagu oleksid need midagi tähendanud. Kuid mis tähtsust sel oli?

Parem vaadata neid ilusaid vahelduvaid värve ekraanilt selle eseme jalutsis, millel ta lebas.

Siis saabus keegi ja tegi talle midagi, ju ta oli kaua maganud.

Ja kui see oli möödas, oli voodi äkki voodi ja ta teadis end olevat haiglas ja sõnadel, mida ta mäletas, oli mõte.

Ta tõusis istukile. "Mis siin toimub?"

Esimene Rääkija oli tema voodi kõrval. "Olete Teises Asumis ja saite oma mälu tagasi — oma algupärase mälu."

"Nii! Nii**!"** Channis tundis end olevat tema **ise** ja see tähelepanek tegi ta uskumatult võidurõõmsaks ning õnnelikuks.

"Öelge mulle," lausus Esimene Rääkija, "kas te nüüd teate, kus on Teine Asum."

Siis voogas tõde tohutu lainena Channisesse ja ta ei suutnud vastata. Ja nagu Ebling Mis enne teda, oli ka tema ääretust hämmastusest tumm.

Lõpuks ta noogutas ja vastas: "Kõigi Galaktika tähtede nimel — nüüd ma tean."

II ASUM OTSIB

7. ARCADIA

DARELL, ARCADY **Kirjanik, sündinud 11. 5. 362 A.A., surnud 1.7. 443 A.A. Kuigi Arcady Darell kirjutas peamiselt romaane, on tema kuulsaim töö oma vanaema, Bayta Darelli biograafia. See peaasjalikult faktidel põhinev teos on sajandite jooksul andnud esmase allikana teavet Muula ja tema aja kohta... Samuti on "Eraldiseisvad mälestuspildid", tema romaan "Ajast aega ja tagasi" mõjuvad kirjeldused Kalgani sädelevast seltskonnaelust Interreegnumi varajasel perioodil. Teadaolevalt põhinevad need reisil, mille ta sooritas nooruses Kalganile...**

GALAKTIKA ENTSÜKLOPEEDIA

Arcadia Darell dikteeris oma transkriptori mikrofoni: "Seldoni Projekti tulevik, kirjutanud A.Darell." Seejärel mõtles ta süngelt, et kui ta ühel päeval on kuulus kirjanik, kirjutab ta kõik oma meistritööd pseudonüümi Arcady all, perekonnanime üldse kasutamata. Arcadyst piisab. "A.Darelli" pidi ta kasutama kõigis kirjutus- ja kõnekunstiklassi ainetes — täiesti maitsetu. Ka teised õpilased pidid nii tegema, kõik peale Olynthus Dami, sest klass oli naeru kätte

lämbumas, kui ta esimest korda "O.Dam" ütles. "Arcadia" oli jälle väikese tüdruku nimi, mis anti talle sellepärast, et see oli olnud tema vanavanaema nimi. Tema vanematel polnud seega piiskagi fantaasiat.
Nüüd oli ta kaks päeva neljateistkümnene. Oleks võinud arvata, et nad lõpuks taipavad teda täisealiseks pidada ja hakkavad Arcadyks kutsuma. Tüdruku huuled tõmbusid pingule, kui ta mõtles isale, kes oli tõstnud pilgu raamatvideolt, et küsida:
68
"Kas sa kavatsed mängida üheksateistkümneaastast, Arcadia? Mida sa teed kahekümne viieselt, kui kõik poisid mõtlevad, et sa oled kolmkümmend?"
Lohkuvajunud tugitooli käetugedel jalgu kõlgutades ulatus Arcadia vaatama tualettlaua peeglisse. Jalg jäi, tõsi küll, veidi ette, sest toasuss rippus suure varba otsas. Ta tõmbas sussi korralikult jalga ja kohendas oma asendit, sirutades kaela enda meelest vähemalt viis sentimeetrit pikemaks. Nüüd peaks ta küll peen välja nägema.
Ta uuris hindavalt oma nägu ja jõudis järeldusele, et see on liiga ümar. Huuli sentimeetri võrra paotades õnnestus tal näole igas mõttes ebaloomulikult kurnatud ilme anda. Ta niisutas huuli keelega ja ajas need prunti. Seejärel laskis ta silmalaugudel longu vajuda, et näida maailmast tüdinuna. Pagan võtaks, kui ainult need põsed ei punetaks nii lollakalt.
Arcadia pani sõrmed valimistesse silmanurkadesse ja proovis lauge viltu vedades tekitada oma ilmesse seda salapärast võõramaalase raugust, mis oli iseloomulik Galaktika keskosa päikesesüsteemide naistele, kuid nüüd jäid tema käed ette ja ta ei näinud hästi oma nägu.
Siis tõstis ta lõuga ja keeras pea pooleldi viltu. Silmad veidi väsinud viltu vaatamisest ja kaelalihased kergelt kanged, lausus ta häälel, mis oli oktaavi võrra loomulikust madalam: "Tõesti, isa, kui sa mõtled, et ma vähimatki hoolin sellest, mida mõned rumalad poisid klassis mõtlevad, siis sa..."
"Oh pagan."
Talle tuli meelde, et hoiab käes avatud saatjat. Ennast kirudes sulges ta selle.
Veidi liiga violetsel paberil, mille kollakasroosa äär oli jäetud tühjaks, võis lugeda järgmist:

SELDONI PROJEKTI TULEVIK

"Tõesti, isa, kui sa mõtled, et ma vähimatki hoolin sellest, mida mõned rumalad poisid klassis mõtlevad, siis sa..."

"Oh pagan."
Ta tõmbas paberi tüdinult masinast ja uus leht plõksatas kohale.
Hetke pärast oli pahameel tema näolt kadunud ja väike suu tõmbus rahulolevaks naeratuseks. Ta nuusutas õrnalt paberit. Täpselt nii. Just sobival hulgal stiilsust ja veetlevust. Kõigele lisaks oli see kirjutamiskunsti viimane sõna.
69

Ta oli saanud masina kaks päeva tagasi, tähistades oma esimest sünnipäeva täiskasvanuna. Ta oli öelnud: "Aga isa, selline on kõigil klassikaaslastel — **kõigil,** kes vähegi **arvavad** end midagi olevat. Vaid mõned igavesed tüütused kasutavad käsitsi juhitavaid masinaid."
Müüja omakorda oli seletanud: "Ükski teine mudel pole ühtaegu nii väike ja nii praktiline. See kirjutab sõnad ja kirjavahemärgid õigesti, võttes arvesse lause sisu. Loomulikult soodustab see õppimist, sest selle kasutaja hääldab püüdlikult, et sõnadesse ei jääks vigu, rääkimata kirjavahemärkide õigest ja stiilsest kasutamisest."
Veel pärast sedagi oli isa proovinud osta näppudega juhitavat masinat, justnagu oleks Arcadia mingi kuivetunud vanapiigast õpetaja.

Aga kui siis masin kohale toodi, oli see Arcadia poolt soovitud mudel — ehkki selle saamiseks oli vaja läinud rohkem kurtmist ja tihkumist, kui on sobiv neljateistkümneaastasele täiskasvanule, ja see kirjutas veetleva ja üdini naiseliku kirjaga ning kauneimaid ja peenimaid algustähti polnud kunagi nähtud.

Selliselegi väljendile nagu "oh pagan" lisas transkriptor erilise sädeluse.

Aga ikkagi sõltus veatu tulemus temast endast. Ta sirutas end toolis otseks, asetas esimese mustandi enda ette ja alustas taas selgel häälel dikteerimist, tõmmates kõhu sisse ja seades hingamist.

Seldoni Projekti tulevik

Olen kindel, et Asumi minevik on tuttav meile kõigile, kes me oleme oma õnneks saanud nautida koolitust meie planeedi tõhusa koolisüsteemi raames ja heade õpetajate juhatusel.

(Niimoodi! Selline algus meeldib preili Erlkingi sugusele vanale nõiamoorile.)

See minevik on enamjaolt Hari Seldoni suurepärase projekti ajalugu. Nad on üks ja seesama. Siiski painab tänapäeval paljude inimeste meeli, kas see projekt jätkub oma suures tarkuses või hävitatakse alatul moel või äkki on juba hävitatud.

Sellest arusaamiseks oleks kasulik kiiresti üle vaadata mõningad selle projekti kõrghetked, mille vahendusel see on siiamaani tulnud inimkonna teadvusse.

(See koht oli lihtne, sest ta oli viimasel semestril õppinud lähiajalugu.)

Sel ajal pea nelisada aastat tagasi, kui Galaktika Esimene

70

Impeerium oli vajumas täielikule surmale eelnenud halvatusse, ennustas üks mees — suur Hari Seldon — lähenevat lõppu. Psühhoajaloolise teaduse abil, mille intrisseeritud matemaatika on ariimu unustatud,

(Ta katkestas veidi kõheldes. Sõna „intrisseeritud" kõlas hästi kuid kirjapanduna tundus vigane. Kuid masin ei saanud ju eksida...)

suutsid tema ja ta alluvad välja arvutada nende tähtsate ühiskondlike ja majanduslike voogude suuna, mis tollal uhtsid üle Galaktika. Nad said aru, et omapead jäetuna Impeerium puruneks ja sellele järgneks vähemalt kolmekümne sajandi pikkune anarhiline kaos, enne kui tekib uus Impeerium.

Suurt hävingut ära hoida oli liiga hilja, kuid kaost oli vähemalt võimalik lühendada. Niisiis töötati välja Projekt, mille eesmärk oli Esimest ja Teist Impeeriumi lahutava ajavahemiku lühendamine ainult tuhande aastani. Me elame nüüd selle aastatuhande neljanda sajandi lõpus. Mitu inimpõlve on sündinud ja surnud sellel ajal, kui see Projekt on jätkanud kõigutamatut arengut.

Hari Seldon rajas Galaktika vastastippudesse kaks asumit viisil, mis teatud tingimustes pidi andma tema psühhoajaloolisele ülesandele parima matemaatilise lahenduse. Ühesse neist asumitest, **meie** asumisse, mis rajati Terminusele, koondati Impeeriumi loodusteadused. Asum suutis just nende teaduste abil kaitsta end barbaarsete kuningriikide rünnakute vastu, mis asusid Impeeriumi äärtel ning olid seetõttu eraldunud ja iseseisvunud.

Tegelikult suutis asum ajapikku vallutada need ajutised kuningriigid, sest tema juhtideks olid sellised arukad ja kangelaslikud mehed nagu Salvor Hardin ja Hober Mallow, kes tõlgendasid Projekti targalt ja suunasid meie maad

(Ta oli mustandis kirjutanud sellessegi kohta "intrisseeritud", kuid teist korda ei julgenud seda enam kasutada.) läbi keeruliste olukordade. Kõik meie planeedid austavad ikka veel nende mälestust, kuigi möödunud on mitu sajandit.

Lõpuks rajas Asum kaubandussüsteemi, mis valitses tähelepanuväärset osa Siwenna ja Anacreoni sektorist ja tal õnnestus hävitada isegi vana Impeeriumi jäänused selle viimase võimsa kindrali, Bei Riose ajal. Tundus, et miski ei suuda peatada Seldoni Projekti

edasiminekut. Kõik Seldoni poolt väljaarvutatud kriisid olid ilmunud õigel ajal ja nendega oli toime tuldud.

71

Pärast iga kriisi oli Asum teinud hiiglasliku sammu Teise Impeeriumi ja rahu suunas. Kuid siis,

(Selle koha juures hakkas ta kiiremini hingama ja sisistas sõnu hammaste vahelt, kuid transkriptor kirjutas need endise kõigutamatu rahu ja väärikusega.)

kui Esimesest Impeeriumist polnud enam midagi järel ja kui selle allakäinud hiiglase killukeste valitsejateks olid vaid võimetud sõjapealikud,

(See lause oli pärit tema eelmisel nädalal videost nähtud põnevusnäidendist, kuid selline lubjakas nagu preili Erlking ei kuulanud kunagi muud kui sümfooniaid ja loenguid, nii et **tema** ei märkaks seda kunagi.) siis koitis Muula aeg.

Sel tähelepanuväärsel mehel polnud Projektis kohta. Ta oli mutant, kelle sünniaega polnud võimalik teada. Kummalise, seletamatu jõuga suutis ta kontrollida inimtundeid ning nendega manipuleerida, alistada kõik inimesed oma tahtele. Hingematva kiirusega sai temast vallutaja ja impeeriumi rajaja, kuni lõpuks alistas ta isegi Asumi.

Kuid ta ei jõudnud kunagi universaalse võimuni, sest esimese ülivõimsa ründeetapi ajal katkestas teda ühe õilsa naise tarkus ja vaprus

(Jälle oli ees see igavene probleem. Isa rõhutas, et ta kunagi ei tooks esile fakti, et ta on Bayta Darelli lapselaps. Kõik teadsid seda ja igal juhul oli Bayta kõigi aegade võrratuim naine ning ta **oli** ju ometi peatanud Muula.) viisil, mis on täielikult teada vaid vähestele.

(Niimoodi! Kui teda pannakse seda klassis ette lugema, võiks lõpu lausuda salapärase häälega ja siis küsib keegi kindlasti, milline see täielik kirjeldus on, ja siis — noh, mida muud ta saakski teha kui tõtt rääkida, kui seda temalt palutakse? Oma mõttes hakkas ta juba koostama ilukõnelist seletust range isaliku vanema tarvis.)

Viis aastat kestnud rangele valitsemisele järgnes teadmata põhjusel uus muutus ja Muul loobus kõigist vallutusplaanidest. Tema viimased viis aastat olid olnud valgustatud ainuvalitsus.

On väidetud, et Muulas toimunud muutus johtus sekkumisest Teise Asumi asjadesse. Ometi pole keegi mitte kunagi teada saanud selle asumi täpset asukohta, veel vähem tema tegelikku eesmärki, nii et see teooria jääb tõestamata.

Muula surmast on nüüd möödunud terve inimpõlv. Milline

72

siis paistab tulevik praegusel hetkel, kui ta on olnud ja läinud? Ta tõkestas Seldoni Projekti ja tundub, et kiskus selle tükkideks. Siiski alustas Asum kohe pärast tema surma õitsengut nagu noova, mis tõuseb hukkuva tähe tuhast. (Selle mõtles ta oma peast välja.)

Planeet Terminusest on jälle saanud kaubandusliku liitriigi keskus ja see liit on peaaegu sama võimas ning rikas nagu enne vallutust, endisest isegi rahulikum ja rahvavõimlikum.

Kas nii oligi kavatsetud? Kas Seldoni suur unistus elab ja kas on Galaktika Teist Impeeriumi ikkagi võimalik kuuesaja aasta pärast moodustada? Ise usun, et see on nii, sest

(See oli tähtis koht. Preili Erlkingil oli kombeks punasega kriipida suuri inetuid varesejalgu umbes järgmiselt: "See on ainult kirjeldus. Mida sa ise sellest arvad? Mõtle! Väljenda ennast! Tungi oma hingesoppidesse!" Tungi oma hingesoppidesse. Mida tema ka hingest teadis, selline kuivik, kes mitte kunagi ei naeratanud...)

kunagi varem pole poliitiline olukord olnud nii soodne. Vana Impeerium on surnud ja Muula valitsemisaeg tegi lõpu talle eelnenud sõjapealike ajale. Enamik ümberkaudsetest Galaktika piirkondadest on tsiviliseeritud ja rahumeelsed.

Lisaks on Asum sisemiselt tervem kui kunagi varem. Enne Muula vallutust valitsenud pärilike linnapeade despootlikud ajad on asendunud algaegade demokraatliku valitsemisviisiga. Sõl-

tumatute kaupmeeste dissidentlikke maailmu pole enam olemas, veel vähem ebaõiglust ja võimu kuritarvitusi, mis kaasnesid suurte varanduste kuhjumisega väheste kätte.
Niisiis pole vaja karta ebaõnnestumist, kui mitte Teine Asum ise ei kujuta endast ohtu. Need, kes nii mõtlevad, ei tugine oma väidetes faktidele, vaid pelgalt ebamäärasele hirmule ja ebausule. Mina arvan, et meie usk endasse, oma rahvasse ja Hari Seldoni suurde Projekti peaks meie südametest ja meeltest peletama vähimagi ebakindluse ning
(Hm. See kõlab õudselt läbinämmutatuna, kuid midagi sellist peaks lõpus olema.)
selle tõttu väidan...

Kaugemale "Seldoni Projekti tulevik" seekord ei jõudnud, sest aknale koputati ja tooli käsitoele kergitades leidis Arcadia end vastamisi olevat aknaklaasi taga naeratava näoga. Selle joonte sümmeetriat rõhutas huvitaval moel püstine joon, mille oli tekitanud suule asetatud sõrm.

73

Arcadia nägu väljendas hämmastust. Ta tõusis toolilt ja astus sohva juurde, mis asus ilmutust raamiva suure akna vastas. Arcadia istus jalgu kõverasse vedades ja hakkas aknast välja põrnitsema.
Naeratus kadus mehe näolt. Ühe käe sõrmed pigistasid akna-lauda, teine käsi tegi lehvitusliigutusi. Arcadia vastas palvele jahedalt. Ta vajutas lülitile, mis pani akna alumise kolmandiku libisema seinas olevasse süvendisse. Kevadsoojus tulvas konditsioneeritud õhuga tuppa.
"Teil pole võimalik sisse pääseda," ütles Arcadia ninakalt. "Akendel on kaitsmed, mida ainult maja elanikud oskavad käsitseda. Teie sissetulek paneks kõik alarmid tööle." Pärast lühikest pausi ta lisas: "Te paistate päris naljakas seal akna eendil. Kui te ette ei vaata, võite kukkudes peale oma kaela murda mitu väärtuslikku lille."
"Sel juhul," lausus aknal olev mees, kes oli mõelnud ilmselt samale asjale, "ehk lülitate lahkesti häireseadmed väljaja lasete mind sisse."
"Sellel pole mõtet," vastas Arcadia. "Mina pole tüdruk, kes lubaks võõraid mehi õhtusel ajal nende... oma magamistuppa." Seda öeldes väljendasid, õigemini matkisid tema silmad sisemist kirge.
Heatujulisus kadus noore võõra näolt ja ta pomises: "Kas see siis polegi doktor Darelli maja?"
"Miks ma peaksin teile seda ütlema?"
"Oo galaktika, nägemist..."
"Kui te hüppate alla, noormees, lülitan ise alarmi sisse." ("Noormees" oli mõeldud torkena, sest Arcadia asjatundlikud silmad nägid küll, et sissetungija oli vähemalt kolmekümneaastane — niisiis küllalt vana.)
Järgnes pikk paus. Siis lausus võõras ärritunult: "Kuulge ometi, tütarlaps. Kui te ei soovi ei minu siia jäämist ega siit lahkumist, **mida** ma siis peaksin tegema?"
"Ilmselt võite siis sisse tulla. Doktor Darell elab küll siin. Lülitan nüüd kaitsmed välja."
Olles heitnud umbuskliku pilgu enda ümber, pistis noormees käe ettevaatlikult aknast sisse, painutas end ja hüppas tuppa. Ta rapsis põlvi ja näost punetades heitis pilgu Arcadiale.
"Olete päris kindel, et teie hea maine ei saa määritud, kui mind siin nähakse?"
"Igatahes mitte rohkem kui teie oma, sest niipea kui kuulen
75
läbi ukse samme, hakkan karjuma ning ütlen, et tungisite väevõimuga sisse."
"Kas tõesti?" imestas mees rõhutatud viisakusega. "Aga kuidas mõtlete seletada väljalülitatud kaitseseadet?"
"Häh! See käib lihtsalt. Esiteks polegi aknal kaitseseadet."

Mehe silmad laienesid meelehärmist. "See oli siis pettus? Kui vana te olete, lapsuke?"
"See on eriti häbematu küsimus, noormees. Liiati pole ma harjunud, et mind lapsukeseks hüütakse."
"Selle üle ei imesta ma üldse. Te olete ilmselt valeriietes Muula vanaema. Lubage, et lahkun, enne kui teete minust peategelase oma lintšimisõhtul."
"Parem jääge — mu isa ootab teid."
Mehe ilme muutus jälle umbusklikuks. Kulm kortsus, küsis ta pealtnäha hooletult: "Ah nii? Kas teie isal on külalisi?"
"Ei."
"Kas keegi on teda hiljuti külastanud? "Ainult kaubitsejad — ja teie."
"Ja midagi pole juhtunud?" "Ainult teie."
"Äkki te olete nii lahke ja unustate minu? Ei, ärge unustage. Öelge, kuidas te teadsite, et teie isa ootab mind."
"Oh, see oli lihtne. Eelmisel nädalal saabus isiklik teatekapsel, mida ainult tema sai avada. Mõtlen neid iseenesest hävivaid teateid. Ta viskas kapsli kesta prügilahustajasse ja andis eile Polile — meie koduabilisele — kuu puhkust, et see võiks käia Terminus Citys elava õe pool. Täna pärastlõunal paigutas ta voodi külalistuppa. Sellest järeldasin, et ta ootab kedagi, kellest mina ei peaks midagi teadma. Tavaliselt räägib ta mulle kõike."
"Tõesti? Kas see on üldse vajalik? Mulle tundub, et te teate kõike selletagi."
"Tavaliselt teangi." Arcadia pahvatas naerma. Kogu see lugu hakkas talle meeldima. Kuigi külaline oli vanem, nägi ta oma pruunide lokkis juuste ja sügavsiniste silmadega välja üsna stiilne. Võib-olla kohtab ta tulevikus kedagi samasugust, kui ta ise ka vanem on.
Aga kuidas te teadsite," uuris mees, "et ta ootab just mind?"
Kes muu see oleks võinud olla? Ta ootas kedagi väga salalikul moel — mõistate, mida ma mõtlen — ja siis hakkasite teie ringi tormama ja proovisite aknast sisse lipsata, selle asemel et eesuksest sisse jalutada, mida te oleksite kindlasti teinud, kui teil mõistust oleks olnud."
Arcadiale tuli üks tema lemmikütlusi
75
meelde ja ta ei jätnud seda kasutamata. Mehed oskavad ikka lollid olla!"
"Paistate üsna enesekindel olevat, lapsuke, tahtsin öelda preili. Te eksite siiski. Niipalju, kui mina asjast aru saan, ootab teie isa kedagi teist, mitte mind."
"Seda ma nüüd küll ei usu. Ma kutsusin teid sisse alles siis, kui nägin teid portfelli maha viskavat."
"Viskavat mida?"
"Oma portfelli, noormees. Ma pole pime. Te ei pillanud seda kogemata, sest vaatasite esmalt alla, justnagu kindlaks tehes, et see kukub teatud kohta. Kui te seejärel nähtavasti mõistsite, et see kukub põõsaste taha ja silme alt ära, lasksite sel kukkuda ega vaadanud enam alla. Te kasutasite eesukse asemel akent, järelikult ei söandanud te enne majja tulla, kui olete koha üle vaadanud. Ja kui seejärel tekkis minuga teatud raskusi, hoolitsesite esmalt portfelli ja alles seejärel enda eest, millest võib teha järelduse, et ükskõik, mis seal ka sees on, peate seda oma julgeolekust tähtsamaks. Sellest omakorda võib teha järelduse, et nii kaua, kui te olete siin ja portfell on väljas, ja me teame, et see on väljas, olete ilmselt mõnevõrra nõutu."
Nüüd pidi Arcadia hinge tõmbama ja mees sõnas hambaid krigistades: "Võtke arvesse, et kavatsen kägistada teid enamvähem surnuks ja minna koos portfelliga oma teed."
"Võtke teie omakorda arvesse, et mul on voodi all pesapallikurikas, mille ma kahe sekundiga oma istumiskohast kätte saan, ja ma olen tüdruku kohta väga tugev."
Oldi jõutud ummikusse. Lõpuks lausus "noormees" teeseldud viisakusega: "Kuna me omavahel nii hästi läbi saame, siis tundub sobiv olevat, et ma ennast esitlen. Minu nimi on Pelleas Anthor. Ja teie nimi?"
"Arca... Arcady Darell. Meeldiv tutvuda."

"Kuidas oleks, Arcady, kui te olete nii hea väike tüdruk ja kutsute oma isa?"
Arcadia sai pahaseks. "Ma pole väike tüdruk. Minu arvates olete ülimalt häbematu — eriti kui arvestada, et palute minult teenet."

Pelleas Anthor ohkas. "Hea küll. Kas te oleksite nii kena, sõbralik ja lahke, te lavendli järele lõhnav väike vanamemm, et kutsuksite oma isa?"

"Ega ma nüüd nii ka ei mõelnud, kuid kutsun siiski. Kuid ärge arvakegi, et ma teid silmist lasen, noormees." Seda öeldes põrutas Arcadia jalaga vastu põrandat.

76

Hallist oli kuulda kiireid samme ja uks lükati lahti.

"Arcadia..." Doktor Darell tõmbas hämmastunult hinge tagasi ja küsis: "Kes teie olete, härra?"

Pelleas hüppas püsti ilmselge kergendusega. "Doktor Toran Darell? Mina olen Pelleas Anthor. Arvatavasti teate minu tulekust. Teie tütar vähemalt väidab nii."

"Või minu tütar väidab nii?" Darell vaatas, kulm kortsus, Arcadia poole.

Lõpuks ta ütles: "Olen teid tõesti oodanud. Kas te ei tuleks koos minuga allkorrusele, palun?"

Darell peatus, olles midagi märganud. Märkas ka Arcadia ja tormas transkriptori suunas, kuid asjata. Isa seisis masina kõrval ja sõnas leebelt: "Oled seda kogu aeg sees hoidnud, Arcadia..."

"Isa," piiksatas Arcadia ahastuses. "Pole härrasmehelik lugeda teiste erakirjavahetust, eriti kui see on kõnelev kirjavahetus.

"Või nii?" imestas isa. "Aga "kõnelev kirjavahetus" sinu magamistoas oleva võõraga! Olen sinu isa, Arcadia, ja ma pean kaitsma sind maailma kurjuse eest."

"Oh, pagan — ega see selline polnud."

Pelleas pahvatas naerma. "Oli kuidas oli, doktor Darell. See noor naine kavatses mind süüdistada ei tea milles ja ma nõuan kindlalt, et te loeksite seda. Kui mitte muul põhjusel, siis minu maine huvides."

"Oh..." Arcadia võitles pisaratega. Isegi omaenda isa ei usaldanud teda. Ja see neetud transkriptor... Kui see lollpea poleks tulnud aknale kummitama, poleks ta unustanud masinat kinni keerata. Nüüd ilmselt hakkab isa pidama loengut sellest, mida noored daamid ei tohiks teha.

"Arcadia," ütles isa sõbralikult, "mulle tundub, et üks noor daam..."
Arcadia oli seda teadnud!

"... ei peaks olema nii häbematu endast vanemate isikute vastu."

"Mispärast ta siis tuli minu aknast sisse piiluma? Noorel daamil on õigus eraelule — ja nüüd tuleb mul see neetud töö uuesti teha."

'Sinu asi pole arutleda, kas tema tulek sinu aknale oli sobiv. ^[a] poleks lihtsalt pidanud teda sisse laskma. Sa oleksid pidanud kohe mind kutsuma — eriti veel kui arvasid, et ma teda ootan."

77

Arcadia vastas pirtsakalt: "Sellest poleks midagi olnud, kui sa poleks teda üldse kohanud — sihukest lolli. Ta reedab kogu asja, kui ta ka edaspidi kasutab ukse asemel akent."

"Arcadia, keegi ei taha kuulda sinu arvamust asjadest, millest sa midagi ei tea."

"Tean küll. Küsimus on Teises Asumis ja ei milleski muus."

Järgnes vaikus. Arcadia tundis kõhtu õõnsaks tõmbuvat.

Dr.Darell küsis rahulikult: "Kust sa sellist asja oled kuulnud?"

"Mitte kuskilt, kuid mis muu võiks salatsemise põhjus olla? Ning te ei pea kartma, et ma suud kinni ei hoia."
"Härra Anthor," sõnas dr.Darell, "ma pean selle kõige pärast vabandust paluma."

"Oh, unustage kogu lugu," vastas Anthor mitte eriti veendunult, "teie pole ju süüdi, kui teie tütar on müünud oma hinge pimeduse jõududele. Lubage, et ma temalt midagi küsin, enne kui me lahkume. Preili Arcadia..."

"Mida siis?"

"Mille pärast akna kasutamine ukse asemel on rumal?"

"Sest nii kuulutatakse kogu maailmale, et proovite end varjata, lollpea. Kui minul on saladus, ei kleebi ma suud kinni, et kõik näeksid, et mul on saladus. Räägin ikka sama palju, ainult et teistest asjadest. Kas te pole kunagi juhtunud lugema Salvor Hardini kõnekäände? Ehk teate, et ta oli meie esimene linnapea."

"Jah, tean."

"Hästi. Tal oli kombeks öelda, et ainult selline vale on õnnestunud vale, mis ennast ei häbene. Peale selle ütles ta, et öeldu ei tarvitsenud olla tõsi, peaasi, et ta kuuldus tõena. Mis puutub teie tulekusse akna kaudu, siis selline käitumine on vale, mis häbeneb ennast ega tundu tõene."

"Kuidas te ise oleksite käitunud?"

"Kui ma oleksin tahtnud oma isaga ülisalajaste asjade pärast kohtuda, oleksin tutvunud temaga avalikult ja võtnud ühendust igasuguste seaduslike põhjuste toel. Kui oleksite nii käitunud, oleks iga ainumas teadnud teist kõike ja ühendanud teid endastmõistetavalt isaga, ja te oleksite võinud olla ülisalajane kui palju soovite ning kellelgi poleks kunagi pähe tulnud midagi kahtlustada."

Anthor vaatas tüdrukut kummalise pilguga, pöördus siis dr.Darelli poole ja ütles: "Kui läheks nüüd? Ma pean portfelli aiast ära tooma. Oodake! Veel üks küsimus. Arcadia, kas teil on tõesti pesapallikurikas voodi all?"

78

"Ei ole. Muidugi mitte,"

"Või nii. Seda ma arvasin."

Dr.Darell peatus uksel. "Arcadia," lausus ta, "kui sa kirjutad uuesti töö Seldoni Projektist, ära ole asjatult salapärane oma vanaema suhtes. Vanaema mainimine pole üldsegi vajalik."

Darell ja Pelleas läksid vaikides trepist alla. Siis ütles külaline kummalise häälega: "Tohin ma küsida, doktor, kui vana ta on:

"Ta sai üleeile neliteist."

"Neliteist? Armuline galaktika! Öelge, kas ta kunagi on maininud end ühel päeval abielluvat?"

"Ei ole. Vähemalt mulle mitte."

"No kui ta juhtub seda tegema, laske ta maha. Mõtlen meest, kellega ta kavatseb abielluda." Pelleas silmitses vanemat meest pika pilguga. "Räägin tõsiselt. Ei saa olla jubedamat elu kui koos sellega, kes ta on, kui ta on kord kakskümmend. Ma ei taha teid sugugi solvata."

"Te ei solva mind. Arvan mõistvat, mida te mõtlete."

Ülakorrusel põrnitses nende delikaatse analüüsi objekt mässulise tüdimusega transkriptorit ja sõnas tuimalt: "Seldoni-projektitulevik." Transkriptor muutis lause kõigutamatu kindlusega elegantseteks suurtähtedeks:

"SELDONI PROJEKTI TULEVIK".

8. SELDONI PROJEKT

MATEMAATIKA **N-muutujatega arvutused ja n-mõõtmeline geomeetria lõid ühinedes aluse sellisele matemaatikale, mida Seldon nimetas kord "minu väikeseks inimalgebraks"...**

GALAKTIKA ENTSÜKLOPEEDIA

Kujutagem ette tuba! Koht on kõrvalise tähtsusega. Meile piisab praegusel hetkel teadmisest, et selles ruumis, kui üldse kuskil, paikneb Teine Asum.

Aastasadu on see olnud puhta teaduse asupaik. Seal puudusid küll need keerulised aparaadid, mida aastatuhandete jooksul on harjutud pidama teadusega samaväärseks. Seekord on aga tegemist teadusega, mis käsitleb pelgalt matemaatilisi suurusi.

79

Selle meetodid meenutasid muistsete hõimude spekulatsioone primitiivsel, eelajaloolisel ajal, mil tehnoloogia polnud veel alustanud võidukäiku ning inimene polnud jõudnud levida väl-japoole oma nüüdseks tundmatut sünniplaneeti.

Selles ruumis oli esiteks — kaitstuna vaimuteadusest, mida ülejäänud Galaktika materiaalne võimsus poleks isegi ühinenult suutnud rünnata — algradiant, milles sisaldus täielikult Seldoni Projekt.

Teiseks oli selles ruumis üks olend. Ta oli Esimene Rääkija, järjekorras kaheteistkümnes Projekti peavalvur. Sellel tiitlil polnud õieti muud tähendust kui et ta rääkis Teise Asumi juh-tide koosolekutel esimesena.

Tema eelkäija oli hävitanud Muula; selle suurvõitluse jäljed polnud ikka veel kadunud. Tema omakorda oli koos valitsusega proovinud kahekümne viie aasta jooksul juhtida Galaktika kangekaelseid, rumalaid elanikke tagasi Seldoni näidatud suunas. See ülesanne oli olnud kohutavalt raske.

Esimene Rääkija pööras pilgu avaneva ukse suunas. Isegi nüüd, oma toa üksinduses, oli ta mõelnud sellele vaevarohkele veerandsajale, mis aegamisi, kuid vääramatult lähenes oma kõrgpunktile; isegi nüüd, mil ta oli väga hõivatud, suhtus ta tulijasse lootusrikkalt. See noormees, õpilane, kuulus nende hulka, kes võib-olla ühel päeval võtavad ohjad enda kätte. Noormees seisis kohmetult uksel, nii et Esimene Rääkija pidi tema juurde minema ja juhatama teda edasi, käsi sõbralikult õpilase õlal. Ta vastas tulija arglikule naeratusele lausega: "Esmalt pean ma teile ütlema, miks te siin olete."

Nad istusid laua taga teineteise vastas. Kumbki rääkis viisil, mida ükski Galaktika asukas poleks tajunud kõnena, kui ta poleks olnud Teise Asumi liige.

Algselt oli kõne vahend, mille abil õppis inimene edasi andma oma meeltes liikuvaid mõtteid ja tundeid. Meeleolude väljendamiseks häälikuid ja häälikuühendeid moodustada püüdes arendas ta välja teadete edastamise meetodi, mis aga oli kohmakas ega suutnud edasi anda peeni nüansse, vaid piirdus kurgu-häälitsustega.

Kõik inimkonnale langenud kannatused on põhjustatud olnud sellest ainsast tõsiasjast, et Galaktika ajaloos pole õieti ükski inimene enne Hari Seldonit suutnud teistest aru saada. Igaüks elas läbitungimatu udumüüri taga, seespool müüri oli olemas ainult tema ise. Aeg-ajalt kostis ebamääraseid signaale sügavatest koobastest, kust avastati teine inimene — nii et nad võisid

80

teineteise suunas kobada. Aga kuna nad ei tundnud ega mõistad teineteist, siis ei julgenud nad ka teineteist usaldada, lapsest saadik elati täielikust isoleeritusest põhjustatud ebakindluses, milles oli tagaaetava inimese hirmu teise inimese ees ning tagaajaja saagihimu.

Kümneid tuhandeid aastaid olid jalad lohisenud mudas ning aheldanud maa külge meeled, mis oleksid võinud olla kaaslasteks tähtedele.

Psühhoajalugu oli meelteteaduse arengu tulemus, õigemini selle täielik matematiseerimine. Alles matemaatika arenemise tulemusel — enne seda pidi tundma närvisüsteemi neurofüsioloogilisi ja elektrokeemilisi protsesse, mida tuli eristada aatomi jõuni välja — sai võimalikuks hakata arendama psühholoogiat. Pärast seda üldistati neid teadmisi üksikisikult hulkadele, mis tõi kaasa sotsioloogia matematiseerumise.

Planeete asustavad miljardid, sektoreid asustavad biljonid ja kogu Galaktikat asustavad tuhanded biljonid olendid ei olnud pelgalt inimesed, vaid hiiglaslikud jõud, mida oli võimalik käsitleda statistiliselt. Seetõttu paistis tulevik Hari Seldonile selge ja paratamatu ning ta sai koostada oma Projekti.

Needsamad psühholoogia edusammud, mis võimaldasid Seldoni Projekti arendada, tegid võimalikuks ka selle, et Esimesel Rääkijal ei tarvitsenud sõnu kasutada oma õpilasega vesteldes.

Ükskõik kui väike oligi ärrituste põhjustatud reaktsioon, suutis Esimene Rääkija seda täielikult eristada kõigist tähtsusetutest muutustest ja virvendavatest voolustest õpilase meeltes. Ta ei suutnud Muula kombel vaistlikult tajuda tunnete koostist — Muul oli ju olnud mutant, kelle vaimujõudu ei suuda ilmselt kunagi täielikult mõista ükski tavaline inimene, isegi mitte teisasumlane. Ta pigem järeldas neid intensiivse treeningu tulemusel.

Kuna sellistel inimestel, kelle suhtlus põhineb kõnel, on võimatu saada õiget pilti teisasumlaste omavahelisest lävimisviisist, siis ei pööra me sellele küsimusele enam tähelepanu. Esimest Rääkijat kujutatakse rääkimas tavalisel moel ja kuigi tõlge pole päris veatu, on see kõigest mõeldavast igal juhul parim.

Kujutlegem siis, et kui Esimene Rääkija naeratas just teatud moel ja tegi sõrmega täpselt selle liigutuse, siis ta tegelikult ütles**:** Esmalt pean ma teile ütlema, miks te siin olete."

Ta jätkas: "Olete õppinud psühholoogiat agaralt ja tulemuslikult peaaegu kogu oma elu. Olete omandanud kõik, mida teie

81

õpetajad suutsid õpetada. Teil, nagu ka paaril teisel, on aeg hakata valmistuma rääkija tööks." Erutus teisel pool lauda.

"Ei, te peate suhtuma sellesse rahulikult. Olete lootnud, et teid tunnistataks kõlblikuks. Olete kartnud, et nii ei juhtu. Pidage meeles, et nii lootus kui hirm on nõrkus. Te teadsite**,** et sobite, kuid te ei julge seda otse tunnistada, sest niisugune teadmine võib teid tembeldada liiga enesekindlaks ja seetõttu sobimatuks. Rumalus! Lootusetult loll on inimene, kes ei tea, et ta on tark. Teie sobite osalt just seetõttu, et te teadsite end sobivat."

Pinge teisel pool lauda langes.

"Just nii. Te tunnete end meeldivamalt ega ole enam nii krambis. Suudate rohkem kontsentreeruda ja paremini aru saada Pidage meeles, et kui te kavatsete tõesti olla tulemuslik, siis ärge hoidke oma meeli kitsendava kontrollbarjääri taga, mis ütleb intelligentsussondile sama palju kui alasti meelelaad. Pigem arendage avameelsust, iseteadlikkust ja sundimatut eneseusaldust. Siis pole teil midagi varjata. Minu meel on teile avatud. Olgu see vastastikku nõnda."

Ta jätkas: "Rääkija ülesanne pole kerge. Esiteks pole kerge olla psühhoajaloolane ning mitte iga psühhoajaloolane ei tarvitse sobida rääkijaks. Siin on kindel vahe. Rääkija peab teadma Seldoni Projekti matemaatilisi peensusi, kuid lisaks peab ta suhtuma Projektisse ja tema eesmärkidesse sümpaatiaga. Ta peab Projekti armastama ja see peab olema tema hing ja elu. Veel enamgi, see peab olema talle eluaegne sõber.

Kas te teate, mis see on?"

Esimene Rääkija puudutas kätega laua keskel olevat musta läikivat kuubikut. Selle välimus polnud midagi erilist.

"Ei, rääkija, seda ma tõesti ei tea."
"Olete kuulnud algradiandist?"
"Kas see ongi?" - Hämming.
"Tundub, et kujutlesite seda ülevama ja aukartustäratavamana? See on loomulik. Selle on valmistanud Impeeriumi päevil Seldoni kaasaegsed. Peaaegu nelisada aastat on see meid laitmatult teeninud, ilma et teda oleks vaja olnud parandada või seadistada. Võime tänada õnne, sest ükski teisasumlane pole piisavalt pädev seda tehniliselt käsitsema." Esimene Rääkija naeratas põgusalt. "Esimeses Asumis võib-olla suudetaks seda järele teha, aga muidugi ei tohi nad sellest kunagi teada saada. Esimene Rääkija vajutas kangile, mis oli tema pool lauda.
82
Ruum pimenes, aga vaid hetkeks. Vähehaaval hakkasid mõlemad pikiseinad valgusest hõõguma ja lõid siis üleni särama. Algul olid seinad pärlvalged, seejärel ilmus sinna-tänna ebamääraseid tumedaid viirge ja lõpuks tulid nähtavale mustad, korralikult ujutatud võrrandid. Sekka välgatas siin-seal juuspeeni punaseid jooni, mis paistsid tumedas metsas voolavate ojakestena.
"Tulge siia seina juurde, mu poeg. Te ei tekita varju. See valgus ei kiirgu radiandist tavalisel moel. Mul pole ausalt öeldes aimugi, kuidas selline valgusnähtus tekib, aga igal juhul ei tekita ta varju. Vähemalt seda ma tean."

Nad seisid mõlemad valguses. Kumbki sein oli kümme meetrit pikk ja kolm meetrit kõrge. Kiri oli tihe ja kattis seinad täielikult.
"See pole kogu Projekt," selgitas Esimene Rääkija. "Et seda tervikuna mõlemale seinale mahutada, oleks võrrandeid pidanud mikroskoopiliselt vähendama, kuid see pole vajalik. Teie ees on nüüd Projekti senised peamised osad. Need on ju kuulunud teie õppeprogrammi, või kuidas?"
"On küll, rääkija."
"Äkki tunnete mõne osa ära?"
Järgnes pikk vaikus. Siis osutas õpilane sõrmega ja võrrandite rivi marssis mööda seina allapoole, kuni just seda funktsioonide sarja, millele ta oli mõelnud, võis näha silmade kõrgusel. Tundus uskumatu, et sõrme juhuliigutus sai olla nii täpne.
Esimene Rääkija naeris vaikselt. "Te märkate, et algradiant on häälestatud teie meelte järgi. Peaksite valmis olema üllatusteks, mida see väike asjandus teile veel valmistab. Mida te tahtsite öelda oma väljavalitud võrrandi kohta?"
"See on rigeli integraal," seletas õpilane hämmastunult. "Seal kasutatakse sellise nihke planetaarset levikut, mis näitab planeedi, isegi sektori, kahe majanduslikult tähtsaima ühiskonnaklassi olemasolu, lisaks veel emotsionaalset ebakindlust." 'Ja mida see näitab?"
“See näitab pinge piirväärtust, sest siin on meil" — õpilane viitas ja jälle liikusid võrrandid — "konvergeeruv sari."
'Väga hea," lausus Esimene Rääkija. "Öelge nüüd mulle, mida te sellest kõigest arvate. Meisterlikult viimistletud töö, kas pole?"
"Kahtlemata!"
"Vale! Seda see küll ei ole," sõnas Esimene Rääkija ägedalt. . hilisest arusaamast tuleb teil ennekõike vabaneda. Seldoni Projekt pole ei täielik ega täpne. Pigem on see parim võimalik projekt, mida tollal
83
suudeti koostada. Rohkem kui kaheteistkümne põlvkonna vältel on inimesed süvenenud nendesse võrranditesse, maadelnud nendega, lahutanud neid osadeks kuni viimase arvukümnendikuni välja ja jälle kokku pannud. Õieti on nad rohkemgi teinud. Nad on jälginud peaaegu neljasaja aasta möödumist ning võrrelnud tegelikkust ennustatu ja võrranditega. Nad on õppinud.

Nad on õppinud rohkem, kui Seldon kunagi teadis, ja kui me saaksime korrata Seldoni tööd, kasutades ära sajanditega talletatud teadmisi, teeksime temast paremini. Kas see on teile täiesti selge?"

Õpilane paistis olevat veidi rabatud.

"Enne kui teist saab rääkija," jätkas Esimene Rääkija, "peate andma oma originaalse panuse Projektisse. See pole mingi eriline pühaduseteotus. Iga seinal näha olev punane märk on sellise isiku tehtud lisand, kes on meie seas elanud pärast Seldonit. Kus ... kus —" Ta vaatas üles. "Ahaa, seal!"

Terve sein paistis tema poole alla tuhisevat.

"See on minu," ütles ta. Peenike punane joon ümbritses kaht hargnevat noolt ja hõlmas kuus ruutjalga deduktsioone mõlemas noolega näidatud suunas. Nende kahe tulba vahele oli punasega kirjutatud võrrandisari.

"See ei tundu millegi erilisena," selgitas Esimene Rääkija. "See puudutab sellist hetke Projektis, mis meist on nii kaugel tulevikus kui Seldoni aeg on minevikus. Tegemist on liitumisetapiga, mil tulevane Teine Impeerium on võistlevate isikute võimu all, kes ähvardavad selle puruks rebida, kui võitlus on liiga tasavägine, või seda jäigastada, kui võitlus on liiga ebavõrdne. Mõlemat võimalust on siin arvestatud, neist on tehtud järeldused ja lisaks on näidatud meetod, kuidas mõlemat välditakse.

Arvutused põhinevad siiski tõenäosusel ja kolmaski suund saab olla võimalik. Selle tõenäosus on küllalt väike — täpsemalt öeldes kaksteist koma kuuskümmend neli protsenti. Siiski tuleb meeles pidada, et juba on tõeks saanud veel väiksemaid tõenäosusi ja et Projekt on alles neljakümne protsendi ulatuses valmis. See kolmas tõenäosus sisaldab kahe või enama antud juhul käsiteldava vastase võimalikku kokkulepet. Olen näidanud, et esiteks külmutaks see Teise Impeeriumi kasutuks väliskestaks ja teiseks põhjustaks kodusõdadega rohkem kahju kui siis, kui kokkulepet poleks üldse sõlmitud. Õnneks oli ka seda kolmandat varianti võimalik vältida. Just see muudatus on minu lisand Projektis."

"Kas ma tohin vahele segada, rääkija? Kuidas muudatus ellu viiakse?"

"Radiandibüroo kaudu. Teil tuleb isiklikult tõdeda muuhulgas seda rangust, millega uuritakse teie matemaatilisi arvutusi viies eri nõukogus. Te peate kaitsma neid läbimõeldud, halastamatu rünnaku vastu. Seejärel läheb mööda kaks aastat, pärast mida võetakse teie töö uuesti käsitlusele. On juhtunud, et näiliselt täiuslikus töös on alles pärast kuid või aastaid kestnud induktsiooniperioodi välja tulnud eksijäreldusi. Mõnikord märkab lisandi koostaja ise oma viga.

Kui lisandus läbib kahe aasta möödudes uue kontrolli, mis pole esimesest vähem üksikasjaline, ja — mis veelgi parem — kui noor teadlane on vahepeal toonud päevavalgele lisaseiku, lisatõestusi, siis lisatakse see Projektile. See oli minu karjääri kõrghetk ja nii saab see olema ka teiega.

Algradianti saab seadistada teie meeltele vastavaks ning kõik parandused ja lisandused on võimalik teha vaimse kommunikatsiooni abil. Miski ei hakka viitama sellele, et need parandused ja lisandused oleksid teie omad. Projekti ajaloo vältel pole kunagi isikuid esile tõstetud. See on pigem meie kõigi ühine loomus. Kas mõistate?"

"Mõistan küll, rääkija!"

"See selleks." Esimene Rääkija siirdus algradiandi juurde ja seinad olid jälle tühjad, välja arvatud tavaline toavalgustus seinte ülemistel äärtel. "Istuge siia minu laua taha, sest ma soovin teiega rääkida. Tavaliselt ei pea psühhoajaloolane kodus olema mujal kui biostatistikas ja neurokeemilises matemaatikas. Mõned ei teagi sellest rohkem ja kõlbavad pelgalt statistikatehnikuteks. Kuid rääkija peab suutma vestelda Projektist ilma matemaatikata. Kui mitte just Projektist endast, siis vähemalt selle filosoofiast ja eesmärkidest.

Öelge esmalt, mis on Projekti eesmärk. Palun selgitage seda oma sõnadega — ja ärge otsige ilusaid mõtteavaldusi. Võin teile kinnitada, et teid ei hinnata lihvitud, ladusa esinemismaneeri järgi."

Õpilane sai nüüd esimest korda võimaluse enamaks kui mõni silp ega söandanud uisapäisa tormata täitma seda temale reserveeritud tühikut. Ta alustas arglikult: "Selle järgi, mida ma õppinud olen, järeldan, et Projekti eesmärk on luua inimtsivilisatsioon, mis erineb oma orientatsioonilt täielikult kõigist senistest. Psühhoajaloo tulemuste järgi ei saaks see orientatsioon mitte kunagi tekkida iseenesest... "

85

"Stopp!" sõnas Esimene Rääkija käskivalt. "Te ei tohi öelda "mitte kunagi". See on hoolimatu ülelibisemine faktidest. Õigupoolest ennustab psühhoajalugu ainult tõenäosusi. Mõne teatud sündmuse tõenäosus võib olla kaduvväike, kuid tõenäosus on alati enam kui null."

"Täpselt nii, rääkija. Kui ma tohin parandada äsjaöeldut, siis nagu teada, ei toeta ükski märkimisväärne tõenäosus seda võimalust, et see soovitud orientatsioon areneks iseenesest."

"Kõlab juba paremini. Aga mis see orientatsioon on?"

"Selle viib ellu psühholoogial põhinev tsivilisatsioon. Niipalju kui teada, on inimkonna ajaloo vältel tehtud edusamme peamiselt füüsikalises tehnoloogias ja inimest ümbritseva eluta looduse ärakasutamises. Indiviidi ja ühiskonna juhtimine on jäänud intuitiivsete eetiliste süsteemide hooleks, mis on põhinenud inspiratsioonil ja emotsioonidel. Seetõttu pole ühegi kultuuri stabiilsus olnud viiekümne viiest protsendist suurem ja ka selleni on jõutud suurte inimkannatustega."

"Miks ei arene kõne all olev orientatsioon iseenesest?"

"Ei arene sellepärast, et suur inimvähemus on oma vaimsete võimete tõttu suuteline osalema loodusteaduste arendamisel ja kõigile tuleb sellest käegakatsutavat tulu. Seevastu on vaid tähtsusetu vähemus suuteline oma loomuse poolest juhatama inimkonda ehtsa psühholoogia keerukatesse soppidesse ja kuigi nii saadud kasu on püsivam, pole see nii ilmne. Kuna see orientatsioon paneks aluse vaimueliidi, inimkonna parima osa healoomulisele diktatuurile, ärataks ta teiste vastasseisu ega saaks püsida ilma sunnivahenditeta, mis omakorda madaldaks inimkonna ülejäänud osa metslase tasemele. Meie meelest tuleb sellist asjade käiku tingimata ära hoida."

"Milline on siis lahendus?"

"Lahendus on Seldoni Projekt. On tekitatud olukord, et tuhat aastat pärast selle algust, niisiis kuuesaja aasta pärast rajatakse Teine Galaktika Impeerium, mille inimkond on küps psühholoogiliseks juhtimiseks. Samal vaheetapil valmistab pidevalt arenev Teine Asum ette psühholoogide rühma, kes on valmis endale võtma juhirolli. Alternatiiviks, mille üle ma olen tihti omaette arutlenud, võiks olla see, et Esimene Asum arendab ühest poliitilisest üksusest koosneva loodusteadusliku poliitilise struktuuri ja Teine Asum lisab sellele valmis liidrite klassi vaimse struktuuri."

"Või nii. Päris rahuldav selgitus. Kas te olete seda meelt, et

86

ükskõik milline Seldoni poolt määratud ajal tekkiv uus impeerium tähendaks tema Projekti teostumist?"

"Ei ole, rääkija. Hoopiski mitte. Võimalik on mitu erinevat Teist Impeeriumi, mida võidakse rajada Projekti algushetkest üheksasaja kuni tuhande seitsmesaja aasta kaugusel, kuid ainult üks neist on Teine Impeerium."

"Aga kui võtame selle kõik arvesse, miks siis on Teise Asumi olemasolu vaja hoida saladuses — eriti just Esimese Asumi eest?"

Õpilane tunnetas küsimuses lõksu, aga ei leidnud seda. Ta vastas ebalevalt: "Samal põhjusel, miks tuleb Projekti varjata ülejäänud inimkonna eest. Psühhoajaloo seadused põhinevad

statistikal, kaotades kehtivuse, kui indiviidide käitumine pole loomulik. Kui suurem inimrühm saab Projekti põhiseisukohta-dest teada, hakkab ta juhinduma saadud teadmistest ja tema tegevus pole enam juhuslik psühhoajaloo aksioomides ettenähtud moel. Teisiti öeldes ei tegutse need inimesed enam täiesti ennustataval moel. Andke andeks, rääkija, kuid ma tunnen, et see vastus pole piisav."

"Ja õigesti teete. Teie vastus on kahtlemata puudulik, sest just nimelt Teist Asumit tuleb hoida saladuses, mitte ainult Projekti. Teist Impeeriumi pole veel rajatud. Meie ühiskond on ikka veel selline, et ei nõustuks valitseva psühholoogide klassiga, kardaks selle arengut ja võitleks selle vastu. Mõistate?"

"Mõistan küll, rääkija. Seda seika pole kunagi rõhutatud."

"Olgem täpsemad. Seda pole kunagi rõhutatud — klassiruumides, kuid te peaksite ise selle juurde jõudma, samuti nagu paljude muude seikade juurde, mida me käsitleme praegu ja teie õpiaja algetapil. Tulge minuga uuesti kohtuma nädala pärast. Siis sooviksin kuulda teie arvamust ühe probleemi kohta, mille ma nüüd esitan. Ma ei nõua täielikku ja kitsalt matemaatilist käsitlust. Asjatundja vajaks selleks aastat, teilt ei nõua see isegi nädalat. Siiski tahan ma selgitust pürgimuste ja suundumuste kohta...

Teil on siin hargnevus Projektis ajahetkel, millest on möödas umbes pool sajandit. Saate ka vajaminevad üksikasjad. Te märkate, et reaalsuseks saanud sündmuste käik erineb kõigist ennustustest, vaatamata sellele, et selle tõenäosus oli alla ühe protsendi. Te peate hindama, kui kaugele võib kõrvalekalle minna, et teda enam parandada ei saa. Hinnake ka tõenäoline tagajärg, kui kõrvalekallet ei parandata, ja koostage teile meelepärane parandusmeetod."

Õpilane näppis vaatlusaparaati umbropsu ja põrnitses selle

87

väiksele ekraanile ilmuvaid lõike. Ta küsis: "Miks just see probleem, rääkija? Sellel on ilmselt veel mingi seletus peale puhtalt akadeemilise."

"Suur tänu, mu poeg. Teie taiplikkus ei valmista mulle pettumust. See probleem ei olegi pelgalt oletus. Peaaegu pool sajandit tagasi tungis Muul Galaktika ajalukku ja oli kümne aasta vältel universumi tähtsaim üksikmõjutaja. Temaga polnud arvestatud. Ta kallutas Projekti kõrvale, kuid siiski mitte lammutavalt.

Tema peatamiseks, enne kui ta oleks saanud saatuslikuks, tuli meil otsesesse tegevusse astuda. Me paljastasime oma olemasolu ja lisaks sellele osa oma võimsusest, mis oli ääretult riskantsem. Esimene Asum on meist aimu saanud ja tema praegune tegevus põhineb sellel teadmisel. Uurige käsil olevat probleemi. Sellest kohast. Ja sellest.

Loomulikult ei tohi te sellest kellelegi rääkida."

Järgnes õudusest tulvil paus, mille vältel paljastas tõde end aegamisi õpilasele. Ta hüüatas: "Siis on Seldoni Projekt ebaõnnestunud!"

"Mitte veel. See oleks võinud petta. Õnnestumise tõenäosus on viimaste arvestuste kohaselt veel kakskümmend üks koma neli protsenti."

9. SALALIITLASED

Dr .Darell ja Pelleas Anthor veetsid õhtuid sõbralikult vesteldes. Ka päevad kulusid lõdvestavates toimingutes, justnagu oleks tegemist olnud tavalise külaskäiguga. Dr.Darell esitles noort meest kosmosest tulnud nõona ja selline argine selgitus kahandas uudishimu.

Vahel juhtus siiski, et keset süütut lobisemist mainiti mõnda nime, mille peale vastas dr.Darell hetkelise mõtlemise järel kas jah või ei. Vahel esitas ta avatud sidesaatja vahendusel möödaminnes kutse: "Tahaksin, et sa tutvuksid minu nõoga."

Arcadia ettevalmistused kulgesid oma rada. Tema toimetused olid aga kõike muud kui lihtsad ja selged.
Näiteks meelitas ta oma koolikaaslast Olynthus Dami kinkima talle kodus tehtud, erakasutamiseks mõeldud pealtkuulamisseadet ja toimis sel puhul viisil, mis ennustas hukatust kõigile meespoolsetele isikutele, kellel peaks temaga tegemist tulema. Liigselt keerutamata ilmutas ta huvi Olynthuse enda väljaräägitud
88
harrastuse vastu — poisil oli nimelt kodus oma töökoda —ja seejärel pööras selle huvi märgatamatult Olynthuse töntsakale olemusele, nõnda et noormees leidis end (1) innukalt seletamas hüperlainemootori põhimõtteid, (2) pööritust tundes heitmas pilku suurtesse kütkestavatesse silmadesse, mis vaatasid tema omadesse ülemäära elavalt, ja (3) lükkamas Arcadia väljasirutatud käte vahele oma meistritööd, eelmainitud pealtkuu-lamisseadet.
Hiljem vähendas Arcadia oma tähelepanu Olynthusele nii sujuvalt, et poiss ei aimaks, et sõpruse põhjuseks oli pealtkuula-misseade. Olynthus mälus meelesoppides kuude kaupa seda lühi-etappi oma elus, aga kui midagi erilist enam ei järgnenud, loobus ta ja minetas selle mälestuse.

Seitsmendal päeval pärast Anthori tulekut istusid viis meest Darellide elutoas rahulolevama õhtusöögijargset suitsu tehes. Ülakorrusel lebas Arcadia laual Olynthuse teravmeelne kodus tehtud meisterdis.

Niisiis oli mehi kokku viis. Üks neist oli muidugi dr.Darell, kelle hallinevad juuksed ja hoolikas rõivastus näitasid teda mõnevõrra vanemana, kui tema nelikümmend kaks eluaastat oleksid eeldanud. Pelleas Anthor, kes heitis seltskonnale tõsiseid pilke, tundus noor ja kõhklev. Kolm uut meest olid: videotoime-taja Jole Turbor, kogukas ja täidlaste huultega; ülikooli füüsika emeriitprofessor dr.Elvett Semic, luine ja kortsuline, ülikond seljas laperdamas; raamatukoguhoidja Homir Munn, kiitsakas ja äärmiselt vaevatud.

Doktor Darell rääkis sujuvalt tavalise asjaliku häälega: "Härrased, seda koosolekut pole korraldatud pelgalt seltskondliku suhtlemise pärast, nagu te olete kindlasti aru saanud. Kuna teid on nimelt valitud teie eriala tõttu, ei tohiks teile ka asja ohtlikkus üllatus olla. Ma ei kavatse sellesse kergemeelselt suhtuda, kuid sooviksin rõhutada, et oleme igal juhul kõik äramärgitud mehed.

Nagu te märkasite, pole kedagi teist kutsutud mitte mingil salapärasel moel, samuti pole teid palutud saabuda tähelepanu äratamata. Aknaid pole seadistatud läbipaistmatuks. Ümber toa pole mingeid turvaseadmeid. Kui me soovime hukka saada, tuleb meil ainult vaenlase tähelepanu endale tõmmata, ning tähelepanu äratamiseks pole paremat moodust kui ebaloomulik salatsemine."
(Häh**,** mõtles Arcadia ja keskendus kuulama praksuvaid hääli- mis tulid väikesest karbist.)
89

"Mõistate, mida ma silmas pean?"

Elvett Semici alahuul värahtas ja suud krimpsutades paljastas ta hambad. Igat lauset alustas ta sellise näoga. "Noh, mine juba asja juurde. Räägi meile sellest noorukist."

Dr.Darell selgitas: "Tema nimi on Pelleas Anthor. Ta on Kleise, minu endise töökaaslase õpilane. Enne oma surma eelmisel aastal saatis Kleise mulle Anthori ajuanalüüsi, mis ulatub viienda alatasemeni ja mida ma olen juba võrrelnud teie ees oleva mehe ajulainete pildiga. Ilmselt teate, et isegi teadusliku psühholoogiaga tegelejad ei suuda jäljendada ajukääre. Kui te ei tea, peate selles asjas mind usaldama."

Turbor sõnas huuli kõverdades: "Kuskilt peame ju alustama. Usume sind, liiati oled sa pärast Kleise surma Galaktika tähtsaim elektroneuroloog. Igatahes kirjeldasin ma sind

niimoodi oma uudistekommentaaris ja see on ka minu isiklik arvamus. Kui vana te olete, Anthor?"

"Kahekümne üheksa aastane, härra Turbor."

"Hm. Ja te olete samuti elektroneuroloog? Tuntud?"

"Ma alles õpin seda. Kuid olen teinud kõvasti tööd ja õnneks sain olla Kleise õpilane." Munn katkestas. Pingul olek pani ta kogelema: "P...paluksin t...teid juba alustada. Mulle tundub, et me r...räägime liiga palju."

Dr.Darell libistas pilgu Munni suunas. "Sul on õigus, Homir. Annan sõna teile, Pelleas."

"Mitte veel," vastas Pelleas Anthor kõheldes, "sest enne, kui võime alustada — kuigi ma hindan hr.Munni arvamust —, pean ma paluma teie ajuanalüüse."

Darell kortsutas kulmu. "Mida see tähendab, Anthor? Mis analüüsidest te räägite?"

"Teie kõigi omadest. Te olete võtnud minu oma, dr.Darell. Mul tuleb võtta teie ja kõigi nende teiste härrade omad. Lisaks soovin mõõtmised ise sooritada."

Turbor lausus: "Tal pole vähimatki põhjust meid usaldada. Darell. Noormehel on täielikult õigus."

"Suur tänu," sõnas Anthor. "Kui te juhataksite meid oma laboratooriumi, järgneksime teile, dr.Darell. Söandasin täna hommikul teie aparatuuri kontrollida."

Elektroentsefalograafia oli ühtaegu uus ja vana teadus. Vana seetõttu, et elusolendite ajurakkudes tekkivate mikrovoolude tundmine kuulus ääretult inimliku teadmise kategooriasse, mille

90

algupära oli kadunud aegade hämarusse. See teadmine ulatus sama kaugele minevikku kui inimajaloo kõige varasemad teated.-

Uus oli see teadus omal viisil. Teadmine mikrovoolude olemasolust oli hääbunud Galaktika impeeriumi kümne tuhande aastase valitsemisaja jooksul ereda, kuid läbinisti kasutu inimteadmise osana. Mõned olid üritanud klassifitseerida laineid erinevate seisundite — uni, ärkvelolek, rahuseisund, ärritumus, tervis ja haigus — põhjal, kuid erandirohkus muutis need kehtetuks.

Teised jälle olid proovinud tõestada, et ajulainegrupid eksisteerivad umbes samamoodi nagu üldteada veregrupid ja et määravaks teguriks on välised olusuhted. Need olid rassistid, kes väitsid, et inimesi on võimalik jagada alaliikidesse. See vaatepunkt ei jõudnud algusest kaugemale: üldsuundumus pürgis poliitilisele terviklusele, Galaktika impeeriumile, mis pidi hõlmama kakskümmend miljonit päikesesüasteemi ja millesse pidi kuuluma viimane kui inimene alates Trantori keskmaail-mast — sellest mõistmatult hiilgava mineviku mälestisest — kuni üheainsagi Perifeeria asteroidini välja.

Lisaks tuli arvestada, et Esimese Impeeriumi sarnases ühiskonnakorralduses, mis toimis loodusteaduste ja eluta tehnoloogia varal, kiskus ebamäärane, kuid siiski ääretult tugev surve vaimu uurimisest eemale. Neid uuringuid hinnati vähe, sest neist polnud otsest kasu. Kuna nad polnud eriti tulutoovad, anti neile napilt toetusraha.

Esimese Impeeriumi lagunedes mandus teaduslik uurimistöö osakesteks. Isegi algelisest aatomifüüsikast möödudes pöördus see tagasi kivisöe ja õli keemilise energiaallika juurde. Erandiks selles allakäigus oli muidugi Esimene Asum, kus taas hõõgvele puhutud teaduse sädet ei lastud enam kustuda. Kuid ka seal valitsesid loodusteadused. Aju uurimine, välja arvatud ajukirurgia, jäeti hooletusse.

Hari Seldon oli esimene inimene, kes sõnastas hiljem üldiselt heakskiidetud tõe.

'Närvisüsteemi mikrovooludes," väitis ta kord, "sisaldub iga muutuva impulsi ja reaktsiooni alge, olgu need siis tuntud või tundmatud. Täpselt ruudustatud paberile joonistuvad ajulained piltlikustavad oma värisevate tippudega miljardite rakkude ühinenud mõtteimpulsse.

Teoreetiliselt on võimalik, et analüüs selgitab uuritava mõtteid ja tundeid viimase kriipsuni. Samas peaksid olema märgatavad ka need erinevused, mida pole põhjustanud

91

päritud või tekkinud kehalised puudused, vaid mis on tulnud tundeseisundite muutustest, lisandunud teadmistest ja kogemustest, kaasa arvatud uuritava maailmavaate muutus."

Kõigest hoolimata ei jõudnud isegi Seldon teoreetilistest arutlustest kaugemale.

Nüüd oli möödas viiskümmend aastat sellest, kui Esimese Asumi elanikud alustasid tuhnimist uue teadmise uskumatult ulatuslikus ja raskestimõistetavas varaaidas. Muidugi lähenesid nad sellele uusaegse tehnika vahenditega. Näiteks paigutasid nad koljuõmblustesse elektroode täiesti uuel moel, mis tegi võimalikuks otseühenduse hallide ajurakkudega, ja nendelt kohtadelt polnud vaja isegi juukseid maha ajada. Lisaks sellele kasutati registreerimisvahendit, mis salvestas automaatselt ajulained, andes teada nii üldsumma kui ka kuue sõltumatu muutuja erinevad funktsioonid.

Kõige tähelepanuväärsemat osa paistab siiski etendanud olevat entsefalograafia ja entsefalograafi kasvav prestiiž. Selle ala tähelepanuväärseim esindaja Kleise istus teaduslikel konverentsidel samaväärsena kõrvuti füüsikuga. Ja kuigi dr.Darell ei osalenud enam aktiivselt teaduses, tunti teda peaaegu sama hästi tema saavutuste tõttu entsefalograafilise analüüsi alal kui seetõttu, et ta oli Bayta Darelli, eelmise sugupõlve suure esindaja poeg.

Nüüd istuski ta toolil, vaevalt tundes sulgkergete elektroo-dide survet oma pealuule, samal ajal kui vaakumisse paigutatud osutid kõikusid edasi-tagasi. Ta oli seljaga registreerimisseadme poole. Vastasel juhul, nagu on hästi teada, põhjustab liikuva kõverjoone nägemine alateadliku soovi seda juhtida, mis ei ole sugugi hästi lõppenud. Siiski teadis ta, et keskmine tabloo näitas rütmilist ja tasast sigmalainet, nagu tema jõuline ja distsiplineeritud loomus eeldaski. Pilt tugevnes ja selgines külgekraa-nil, mis joonistas väikeaju laineid. Otsmikusagarast joonistus peaaegu katkendlik laine, pinnaalustest piirkondadest omakorda tasakaalukalt vonklev joon kitsassagedusspektris...

Ta tundis oma ajulainete mustrit nagu kunstnik, kes oskab eksimatult öelda oma silmade värvi.

Pelleas Anthor ei lausunud sõnagi, kui Darell tõusis tahapoole kallutatud toolilt. Ta eemaldas need seitse salvestist ja heitis neile kiire üldpilgu nagu inimene, kes teab täpselt, millist väikest, peaaegu olematut joont tasub vaadata.

"Palun, dr.Semic."

Semici vanadusest kollakas nägu oli tõsine.

92

Entsefalograafia oli hilisaegadel arenenud teadus, millest tema suurt ei teadnud. See oli tõusik, mis tekitas temas kerget vastumeelsust. Tema eakus oli näha lainete mustris. Kortsud tema näos näitasid seda, tema küürus kõnnak, tema värisevad käed näitasid samuti eakust, kuid need olid ainult kehalise viletsuse märgid. Aga kui ajulainekäärud näitavad, et tema ajutegevus on alla käinud? Tungimine inimese viimase kaitseliini taha oli tema meelest piinlik ja lubamatu.

Elektroodid pandi kohtadele. Toiming oli algusest lõpuni mõistagi valutu. Kaasnes ainult vähene sügelus, mis jäi allapoole aistingukünnist.

Pärast teda oli järjekorras Turbor, kes istus viisteist minutit kestva toimingu ajal rahulikuna. Seevastu Munn võpatas juba elektroode kinnitades ja seejärel pööritas kogu istumise vältel silmi, justnaga oleks ta soovinud vaadata mõne tagapool oleva ava kaudu.

"See selleks," lausus Darell, kui kõik oli möödas. "See selleks," kordas Anthor andekspaluvalt: "Majas on siiski veel keegi."

Darell kortsutas kulmu: "Kas te mõtlete minu tütart?" "Mõtlen küll. Mäletate, et soovitasin tal täna õhtul kodus olla." "Et teha entsefalograafilist analüüsi? Galaktika pärast — milleks?"

"Ma ei saa selleta jätkata."

Darell lahkus õlgu kehitades ülakorrusele. Piisavalt hoiatatuna oli Arcadia enne isa tulekut pealtkuulamisseadme peitnud ja järgnes kuulekalt allkorrusele. Ta oli esimest korda elus elektroodide all, kuigi väiksena oli talt võetud aju põhipilt tunnistus- ja tsiviilregistri jaoks.

"Kas ma tohin vaadata?" küsis Arcadia pärast asjatoimetust kätt sirutades.

"Sa ei saaks sellest niikuinii midagi aru," vastas dr.Darell. "Kas sul pole mitte aeg magama minna?"

"Ilmselt küll," vastas Arcadia ebaloomulikul toonil. "Head ööd kõigile."

Ta jooksis trepist üles ja hüppas voodisse, olles sooritanud vaid hädapärased õhtused toimingud. Kui ta oli Olynthuse pealtkuulamisseadme padja kõrvale pannud, tundis ta end olevat raamatfilmi tegelase ja surus seadeldist "luureasjandusest lummatuna tugevasti vastu rinda, laskmata seda hetkekski lahti.

Esimesed sõnad, mida ta kuulis, tulid Anthori suust: “Härrased, kõik analüüsid on rahuldavad. Ka lapse oma."

93

Lapse, mõtles Arcadia nördinult ja oli toa pimeduses Anthori peale vihane.

Nüüd avas Anthor portfelli ja võttis sellest välja tosinakaupa ajulainetelindistusi. Need polnud originaalid ning ka portfelli lukk polnud tavaline. Kui võtit oleks keeranud mõne teise isiku käsi, oleks kohvri sisemus tuhastunud. Nii või teisiti oleksid salvestused poole tunni möödudes pärast kohvrist väljavõtmist tuhaks muutunud.

Selle lühikese aja jooksul kiiresti, mil salvestused olid veel alles, rääkis Anthor tõtakalt. "Need on paljudelt Anacreoni valitsuse väikeametnikest tehtud registreeringud. See kuulub ühele Locrise ülikooli psühholoogile ja see siwennalasest töösturile. Ülejäänust saate ise aru."

Teised kogunesid tema ümber. Kõigile peale Darelli olid need märgid nagu pärgamendile kraabitud noolpeakiri.

Anthori hääletoon teravnes. "Dr.Darell, palun teil tähelepanu pöörata otsmikusagara sekundaarsete taulainete platooalale, sest just see on kõigis neis salvestustes sarnane. Kas soovite kasutada minu analüsaatorit minu väite kontrollimiseks?"

Analüsaatorit võib pidada logaritmlükati kaugeks sugulaseks, nagu pilvelõhkujat võib pidada hurtsiku sugulaseks. Darell kasutas seda sujuva randmeliigutusega, mille annab pikk kogemus. Ta tegi summaarse visandi ja nagu Anthor oli väitnud, oli otsmikusagara käärudes platooalasid normaalsete siksakkide asemel.

"Milline on teie tõlgendus, dr.Darell?" küsis Anthor.

"Ma ei teagi õieti. Ma ei suuda niimoodi, paugupealt mõista, kuidas see on võimalik. Amneesiagi puhul esineb tõkestusi, kuid mitte äralõikeid. Kas võiks põhjuseks olla suuretoimeline ajulõikus?"

"Mõistagi on midagi eemaldatud," sõnas Anthor kärsitult. "See on selge! Kuid mitte füüsiliselt. Me ju teame, et Muul oleks olnud suuteline põhjustama sedasama nähtust. Ka tema oleks suutnud mõnd tunnet või arusaama lämmatada ning ka siis poleks järel muud kui selline tasasus. Või siis..."

"Või siis on Teise Asumi käsi mängus. Kas nii?" küsis Turbor tähendusrikkalt naeratades.

Küsimus oli ilmselt retooriline.

"Kuidas te kahtlustama hakkasite, härra Anthor?" uuris Munn.

"See polnud mina, vaid doktor Kleise. Ta kogus ajukääre samamoodi nagu planetaarne politseiamet, kuid huvitus teistest

94

asjadest. Ta spetsialiseerus intelligentsile, riigiametnikele ja juhtivatele ärimeestele. On ju selge, et kui Teise Asumi elanikud juhivad Galaktikat, siis peavad nad tegutsema osavalt ja võimalikult märkamatult. Kui nad töötavad meelte vahendusel, keskenduvad nad

mõjuvõimsatele isikutele, kes töötavad kultuuri, tööstuse ja poliitika vallas. Nii hakkaski Kleise uurima just selliseid isikuid."
"Seda küll," vaidles Munn vastu, "aga kas selline järeldus on põhjendatud? Kuidas need inimesed käituvad — mõtlen neid, kel on see platoo? Aga kui see on täiesti normaalne nähtus?" Ta vaatas teiste poole oma naiivsevõitu siniste silmadega, kuid keegi ei heitnud vastuseks julgustavat pilku.

"Selle küsimuse jätan ma dr.Darellile vastata," lausus Anthor. "Uurige temalt, kui tihti on ta leidnud seda nähtust oma üld-uurimustes ja kui mitut juhtumit on mainitud viimase põlvkonna aegses kirjanduses. Seejärel küsige, kui mitu korda on võimalik nähtut suhtarvuliselt täheldada iga tuhande juhtumi kohta dr.Kleise poolt uuritud inimrühmades."

"Paistab tõesti nii olevat," lausus Darell mõtlikult, "et nendel inimestel on kunstlik vaimulaad. Neid on käsitletud. Mingil moel olen seda aimanud."
"Ma tean seda, dr.Darell," katkestas Anthor. "Tean samuti, et kunagi te töötasite koos dr.Kleisega. Mind huvitaks kuulda, miks te pooleli jätsite."
Tema küsimus ei kõlanud vihameelsena. Võib-olla oli see pigem hoiatus, kuid igal juhul põhjustas see pika pausi. Darell silmitses järgemööda iga külalist ja vastas järsult:
"Sellepärast, et Kleise võitlusel puudus mõte. Ta võitles liiga ülekaaluka vastasega. Ta proovis teada saada seda, mida meie — tema ja mina — teadsime, et ta saab teada — et me pole olnud iseenda peremehed. Kuid mina ei soovinud seda teada**!** Mul on olemas enese-austus. Tahtsin säilitada usku sellesse, et asum on meie ühise hinge valitseja ja et meie esiisad ei võidelnud ega surnud asjata. Ma mõtlesin, et lihtsam on vaadata kuskile mujale, kuni võin olla täiesti kindel. Mul polnud ametit vaja, sest alatisest pensionist, mille valitsus andis mu ema perele, piisab minu tagasihoidlikeks vajadusteks. Mõtlesin, et kodulaboratoorium peletab igavuse eemale ja et ühel päeval saab elu otsa — kuid siis Kleise suri..."

Semic küsis suud kõverdades: "See Kleise juhtum. Mina teda ei tea. Kuidas ta õieti suri?"

Anthor sekkus vestlusesse: "Ta lihtsalt suri**.** Nii ta uskuski

95

juhtuvat. Pool aastat varem rääkis ta, et ta on pääsenud liiga lähedale..."

"Nüüd oleme meiegi 1...liiga lähedal, kas pole tõsi?" vihjas Munn. Tema suu kuivas ja aadamaõun liikus.

"Jah, oleme," kinnitas Anthor otsekoheselt, "nagu olime juba varemgi — igaüks meist. Seepärast teid valitigi. Mina olen Kleise üliõpilane. Jole Turbor arvustas oma saadetes meie pimedat usku Teise Asumi päästvasse käesse, kuni valitsus ta suu kinni pani. Võiksin mainida sedagi, et vaikima sundimine käis mõjuvõimsa rahamehe kaudu, kelle ajukäärudes esineb too Kleise poolt "võltsitud platooks" kutsutud nähtus. Homir Munnil on Galaktika suurim muliaana erakogu — kui ma tohin kasutada väljendit, mille all mõeldakse Muula puudutavat kogumismateriali — ja ta on avaldanud tõestusmaterjali, mis käsitleb Teise Asumi võimalikku olemust ja tegutsemisviisi. Mis puutub dr.Semicisse, siis vaevalt on keegi teine entsefalograafilisele analüüsile matemaatiliselt rohkem kasu toonud kui tema, kuigi ta arvata-vasti isegi ei tea, et tema matemaatikat on võimalik niimoodi kasutada."

Semici silmad vajusid pärani ja ta ahmis õhku. "Kuulge ometi, noormees. Mina analüüsin tuumasiseseid liikumisi — täpsemalt öeldes n-osakeste probleemi. Entsefalograafia on minu jaoks tundmatu maa."

"Igal juhul oleme nüüd praeguse seisuga kursis. On selge, et valitsus ei suuda selles asjas midagi teha, ja ma ei tea, kas linnapea või keegi valitsuse liige on olukorra tõsidusest üldse teadlik. Ühes asjas olen ma siiski kindel — meil viiel pole midagi kaotada, kuid palju on võita. Sedamööda, kuidas meie teadmised kasvavad, võime laiendada oma tegevust ohututesse suundadesse. Oleme alles alguses, milles te minuga ilmselt nõustute."

"Kui kaugele on Teine Asum sisse imbunud?" päris Turbor äkitselt.

"Ütlen päris otse, et ma ei tea. Oleme avastanud sisseimbumist ainult riigi äärealadel. Peamaailm on ehk veel puutumatu, ehkki ka see pole kindel — muidu ma poleks teid testinud. Eriti teie, dr.Darell, olite kahtlane, sest te loobusite koostööst Kleisega. Seda ei andnud Kleise teile kunagi andeks, nagu te hästi teate. Arvasin, et Teine Asum on teid ehk rikkunud, kui Kleise omakorda pidas teid argpüksiks. Loodan, et te ei pahanda, dr.Darell, et ma seda kõike räägin, kuid ma tahan oma seisukoha selgeks teha. Arvan, et mõistan teie hoiakut. Kui põhjuseks on kartlikkus, pean seda andestatavaks."
Darell tõmbas hinge, enne kui vastas: "Mina olevat põgenenud!
96
Nimetage seda kuidas tahate. Proovisin küll meie sõprust hoida, aga ta ei kirjutanud ega helistanud. Ja siis saatis ta mulle teie ajukääru, see juhtus vaevalt nädal enne tema surma..."
"Kui te lubate?" katkestas Homir Munn äkki ja hakkas närvilise jutukusega rääkima. "Ma ei m...mõista, mida te õieti tahate. Oleme t...tõesti hädine salaliitlaste kamp, kui me vaid r...räägime ja räägime. Ja üldse, ma ei mõista, mida muud me võiksimegi teha. See on k...kohutavalt lapsik. Ajulained ja h...hookuspookus ja muu selline. Kas teil on üldse aimu, mida te kavatsete teha?"
Pelleas Anthori silmad elavnesid. "On muidugi. Meil on vaja lisaandmeid Teisest Asumist. Nende muretsemine on meie esmane ülesanne. Muul kulutas oma viis esimest valitsemisaastat samasuguseks andmete otsimiseks, kuid see ebaõnnestus — nii vähemalt on meile kõigile mõista antud. Siis ta lõpetas otsimise. Aga miks? Ebaõnnestumise tõttu? Või seepärast, et tal õnnestus?"
"Ikka l...lisa kõnesid," sõnas Munn mõrult. "Kuidas me seda teaksime?"
"Kuulake mind ometi. Muula valitsuskeskus oli Kalganil, mis ei kuulunud enne teda Asumi kaubanduslikku mõjusfääri ega kuulu sinna ka nüüd. Seal valitseb mees nimega Stettin, kui seal enne homset uut paleepööret ei toimu. Stettin nimetab ennast Esimeseks Kodanikuks ja peab ennast Muula järglaseks. Selle maailma traditsioonid, kui neid nii võib nimetada, põhinevad Muula üliinimlikkusel ja suurusel —ja neid austatakse lausa ebauskliku hardusega. Sellest tulenebki, et Muula endisest paleest on tehtud pühamu, kuhu keegi ei pääse ilma volituseta ja kus kõik on hoitud täiesti puutumatuna."
"Ja siis?"
"Miks see nii on? Sellistel aegadel ei juhtu midagi ilma põhjuseta. Aga kui Muula palee puutumatus polegi põhjustatud ainult ebausust? Aga kui Teine Asum ongi asjad niimoodi korraldanud? Lühidalt öeldes, kui Muula viieaastase otsingu tulemused on..."
"...1...lollus."
"Miks mitte?" nõudis Anthor. "Teine Asum on end kogu olemasolu jooksul peitnud ega ole Galaktika asjadesse peaaegu üldse puutunud. Meie meelest käituksid nad muidugi loogiliselt, kui nad hävitaksid palee või vähemalt kõrvaldaksid andmebaasi. Kuid peame arvestama nende meisterpsühholoogide mõtteviisi. Nad on seldonid, nad on muulad ja nad tegutsevad kaudselt meelte vahendusel. Nad ei soovi midagi hävitada, sest
97
eesmärgile saab jõuda, luues sobiva psüühilise seisundi. Kas pole nii?"
Keegi ei vastanud kohe. Anthor jätkas: "Just teie, Munn, olete sobiv mees hankima meile vajalikku informatsiooni."
"Mina!"hüüatas Munn hämmastuses ja heitis rahutuid pilke teistele kohalolijatele. "Mina sellist asja ei suuda. Mina pole teoinimene ega telelavastuse kangelane. Olen raamatukoguhoidja. Aitaksin küll meelsasti, kui saaksin, ja trotsiksin Teist Asumit, kuid kosmosesse ma ei lähe nagu mõni do...donkihhote."
"Kuulake nüüd," sõnas Anthor kannatlikult, "dr.Darell ja mina usume, et just teie olete sobiv mees. Ainult teie abil saame tegutseda kahtlusi äratamata. Ütlesite end olevat raamatukoguhoidja. Suurepärane! Ja mis teie tähtsaim hobi oligi? Muliaana! Teil on juba

praegu Galaktika suurim Muula puudutav materja-likogu. On täiesti loomulik, et te soovite seda täiendada. Andmete hankimine käib teil loomulikumalt kui kellelgi teisel. Ainult teie võite taotleda pääsu Kalgani paleesse, ilma et keegi kahtlustaks varjatud motiive. Teie palvet ehk ei rahuldata, aga igal juhul ei ärata te kahtlust. Kõigele lisaks on teil ühe-inimeseristleja. On teada, et te käite oma aastapuhkuse ajal võõrastel planeetidel. Te olete ju olnud Kalganilgi. Kas te ei mõista, et teil tarvitseb ainult käituda nii nagu alati."

"K.. .kuid ma ei saa ju lihtsalt öelda, et „ehk oleksite nii lahke, austatud Esimene Kodanik, ja laseksite mind teie kõige pühamasse paika"."

"Miks mitte?"

"Sest, galaktika päralt, ta ei laseks mind!"

"Noh, hea küll, ta ei lase. Siis tulete koju ja me mõtleme midagi muud välja."

Munn vaatas lootusetul ilmel ringi. Ta mõistis, et teda on tõmmatud millessegi, mida ta vihkas. Keegi ei aidanud tal ülesandest vabaneda.

Ja nii juhtuski, et dr.Darelli kodus tehti sel õhtul kaks otsust. Esimene oli Munni tõrges nõusolek minna kosmosereisile kohe, kui algab tema suvepuhkus. Teine otsus ei pälvinud üldist nõusolekut. Selle tegi koosoleku mitteametlik osavõtja sel hetkel, kui ta sulges pealtkuulamisseadme ja pühendus hilinenud ööunele. Teise otsuse juurde tuleme veidi hiljem tagasi.

10. LÄHENEV KRIIS

Teises Asumis oli möödunud nädal ja Esimene Rääkija tervitas jälle naeratades oma õpilast.

"Te toote mulle kindlasti huvipakkuvaid tulemusi, sest muidu te poleks nii vihane."

Õpilane pani käed kaasatoodud arvutuste kuhja peale ja küsis: "Kas olete kindel, et see probleem on tõeline?"

"Põhiarvutused peavad paika ja ma pole midagi muutnud."

"Sel juhul olen sunnitud tulemustega nõustuma, kuigi ma ei sooviks."

"Kuidas teisiti. Kuid mida on teie tahtmisel sellega tegemist? Noh, rääkige nüüd, mis teid nii ärritab. Ei, ei, pange oma tuletised kõrvale. Analüüsin neid hiljem. Enne rääkige mulle, et ma saaksin aru, kui palju te olete mõistnud."

"Kuidas soovite, rääkija. On väga tõenäoline, et Esimese Asumi põhivaadetes on toimunud pöörettekitav muutus. Nii kaua, kui nad olid teadlikud Seldoni Projektist, tundmata selle üksikasju, olid nad usaldavad, ehkki veidi kõhkvel. Nad teadsid, et tulevad toime, kuigi ei teadnud, millal ja kuidas. Seetõttu oli õhkkond endiselt pinev ja kohustav —just nii, nagu Seldon soovis. Teiste sõnadega, võidi olla kindlad, et Esimene Asum pingutas oma jõuvarusid äärmuseni."

"See on veidi küsitav väljendus," märkis Esimene Rääkija, "kuid ma mõistan, mida te mõtlete."

"Kuid nüüd on neil Teisest Asumist peaaegu üksikasjalikke andmeid, enam ei piirdu nende teadmised Seldoni kunagise ebamäärase väitega. Nad on saanud aimu selle tegutsemisest Projekti kaitsjana. Nad teavad, et on olemas jõud, mis jälgib iga nende liigutust ja hoiab neid kukkumast. Nii on nad loobunud eesmärgikindlast rännakust ja lasevad ennast kanderaamil kanda. Paistab, et eksin jälle võrdlustega."

"Jätkake aga."

"Just pingutustest loobumine, kasvav loidus, iseloomu pehmenemine, naudisklevasse kultuuri libisemine tähendavad Projekti hävingut. Neid tuleb kannustada."

"Kas see on kõik?"

"Mitte päris. Enamuse suhtumine on selline, kuid vähemus suhtub suure tõenäosusega teisiti. Teadmine meie vahimeherollist ja meie kontroll äratavad mõnedes rahulolu asemel viha. See ilmneb Korillovi teoreemist..."

"Jajah. Tunnen seda teoreemi."
"Palun vabandust, rääkija. Matemaatikast on raske mööda minna. Igal juhul pole tagajärjeks ainult Esimese Asumi püüdluste nõrgenemine, vaid lisaks on osa neist hakanud aktiivselt tegutsema meie vastu."
"Kas nüüd **o**n kõik?"
"On veel üks tegur, ehkki selle tõenäosus on väike..." "Suurepärane. Mis see on?"
"Kui Esimese Asumi elanike jõuvarud olid suunatud ainult impeeriumi loomisele ja kui nende ainukesteks vastasteks olid tohutud iganenud laevalogud, olid nad loomulikult huvitatud ainult loodusteadustest. Aga kui nüüd on meist saanud uus tähelepanuväärne osa nende väliskeskkonnast, võib nende arusaamades toimuda muutus. Nad võivad proovida psühholoogideks hakata..."
"See muutus on juba toimunud," märkis Esimene Rääkija jahedalt.
Õpilase huuled tõmbusid kahvatuks triibuks. "See on kõik. Just see moodustas peamise vastuolu Projektis. Öelge, rääkija, kas ma oleksin seda teadnud, kui oleksin elanud — väljaspool?"
Esimene Rääkija vastas tõsiselt: "Tunnete end alandatuna, mu poeg, sest arvasite end aru saavat väga paljust väga hästi ja siis märkasitegi, et te ei teadnud mitut ilmselget tõsiasja. Arvates end kuuluvat Galaktika väljavalitute hulka, olite üllatunud, kui tajusite end seismas hävingu äärel. Nüüd mõistagi halvustate elevandiluust torni, kus te olete elanud, eristatust, milles teid on koolitatud, teooriaid, mida teile on õpetatud.
Kord tundsin ise samuti nii. See on normaalne. Siiski on vältimatu, et te ei olnud oma arenguaastatel otseses kontaktis Galaktikaga, et te püsisite siin**,** kus kõik teie saadud andmed on hoolikalt sõelutud ja kus teie mõistus on hoolega teritatud. Oleksime juba varem võinud viidata selle... selle Projekti osalisele ebaõnnestumisele, kuid siis poleks te mõistnud korralikult probleemi tähtsust, nagu te nüüd mõistate. Te siis ei leidnud mingit lahendust?"
Õpilane raputas lootuse kaotanult pead: "Ei leidnud."
"Noh, mind see imestama ei pane. Kuulake nüüd hoolikalt, noormees. Tegutsemisplaan on olemas ja seda on järgitud üle kümne aasta. See pole sugugi tavaline ja me pidime hakkama kasutama seda vastu tahtmist. See sisaldab väikesi tõenäosusi, ohtlikke eeldusi. Mõnikord oleme pidanud tegelema isegi üksikindiviidide reageeringutega, sest muud väljapääsu pole olnud,
100
ja nagu te teate, psühhostatistika on juba oma olemuselt kasutuskõlbmatu, kui tegemist on planetaarsetest inimhulkadest väiksemate gruppidega."
"Aga kuidas meil on läinud?" uuris õpilane hinge kinni pidades.
"Seda ei suuda ma veel öelda. Seni oleme saanud olukorra hoida stabiilse — kuid esimest korda Projekti ajaloos esineb situatsioon, millal ühe isiku ootamatu tegutsemine võib hävitada Projekti. Oleme seadnud võimalikult väikese kõrvaliste isikute rühma sobivasse psüühilisse seisundisse. Meil on omad agendid, kuid nad on sunnitud tegutsema plaanipäraselt. Nad ei julge improviseerida. See peaks teile kahtlemata selge olema. Ja ma ei kavatse teie eest halvimat varjata — kui meid leitakse siit, sellest maailmast, siis hävitatakse peale Projekti ka meid, meie füüsilised minad. Nagu te märkate, pole meie tehtud otsus eriti hea."
"See vähene, mida te olete selgitanud, ei kõla sugugi otsusena, vaid lootusetu arvamusena."
"Täpselt nii. Kuid kutsume seda vähemalt targaks arvamuseks."
"Aga millal järgneb kriis, rääkija? Millal me teame, kas meil on asi õnnestunud või mitte?"
"Kahtlemata enne aasta möödumist."
Õpilane mõtles kuuldu üle järele ja noogutas. Ta surus rääkija kätt. "Igal juhul on hea teada."
Ta pöördus kannapealt ümber ja lahkus.

Akna läbipaistvaks muutudes vaatas Esimene Rääkija mõtlikult välja, suunates pilgu hiigelhoonest mööda vaikse täheparve poole.
Aasta möödub kiiresti. Kas keegi neist on siis elus ja kas Seldoni pärandist on midagi järel?

11.Jänes

Kulus veidi üle kuu, enne kui õige suvi algas. Algas selles mõttes, et Homir Munn oli koostanud aruandeaastat puudutava ettekande, hoolitsenud selle eest, et valitsuse poolt nimetatud raamatukoguhoidja asetäitja saaks piisavalt aru ametit puudutavatest üksikasjadest — eelmise aasta mees jättis soovida — ja vabastanud oma väikese ristleja — see oli nimetatud Unimaraks ühe paarikümne aasta taguse salajas hoitud episoodi järgi — talve jooksul kogunenud ämblikuvõrkudest.
101
Terminuselt lahkudes mossitas Munn pahuralt. Kedagi polnud teda jaamas saatmas, mis, tõsi küll, polnud ime, sest ka varem polnud teda keegi saatnud. Ta teadis hästi, kui tähtis on, et see reis ei erineks varasematest mingil moel, aga siiski tundis ta ennast solvatuna. Tema, Homir Munn, võib selles pealesunnitud uljustükis oma kaela murda ja ometi peab ta üksi lahkuma. Nii ta vähemalt arutles. Ja kuna ta arutles valesti, läks järgmisel päeval saginaks nii Unimaras kui dr.Darelli eeslinnakodus.
Sagin algas kõigepealt dr.Darelli kodus ja vahendajana tegutses koduabiline Poli, kelle kuupikkune puhkus oli juba mõni aeg tagasi lõppenud. Ta tormas trepist alla ärevusest kogeldes.
Hea doktor juhtus olema kohal ja kui Poli oli asjatult proovinud oma tundeid sõnades väljendada, suskas ta lõpuks paberitüki ja kuubikujulise eseme doktori kätte.
Darell võttis need vastu ja küsis üllatunult: "Mis on juhtunud, Poli?"
"Ta on kadunud, doktor."
"Kes on kadunud?"
"Arcadia!"
"Mida te silmas peate, öeldes „kadunud"? Kuhu ta siis on läinud? Milles on õieti asi?"
Poli trampis kimbatuses jalga. "Kust mina seda tean? Ta on kadunud ja koos temaga on kadunud reisikohver ja riided ja seal oli see kiri. Miks te seda ei loe, vaid seisate niisama! Oh teid mehi!"
Dr.Darell avas õlgu kehitades ümbriku. Kiri polnud pikk ja kui välja arvata keerukas allkiri "Arcady", võis ära tunda Arcadia transkriptori ilusa sujuva käekirja.

Armas isa,

mu süda oleks lõhkenud, kui ma oleksin sinuga isiklikult hüvasti jätnud. Oleksin kindlasti nutnud nagu väike tüdruk ja sinul oleks minu pärast häbi olnud. Nii ma siis kirjutangi sulle kirja ütlemaks, kuivõrd ma hakkan sind taga igatsema, ehkki saan veeta lausa suurepärase suvepuhkuse koos onu Homiriga. Ma hoolitsen ise enda eest ja varsti olen jälle kodus. Jätan selleks ajaks sinu valdusesse midagi, mis oli täiesti minu oma. Sa võid selle nüüd endale võtta.

Sind armastav tütar Arcady
102
Darell luges kirja mitu korda, muutudes näost järjest ilmetumaks. Siis küsis ta ärritunult: "Kas te olete seda lugenud, Poli?"
Poli tõmbus kaitsesse. "Selle eest pole ma küll etteheiteid ära teeninud, doktor. Ümbriku peale on kirjutatud "Poli". Kust ma pidin teadma, et sees on kiri teile. Mina pole nuuskija, doktor, ja kõigi nende aastate jooksul, mil ma olen olnud..."

Darell tõstis rahustuseks käe. "Jätke, Poli. Sel pole tähtsust. Tahtsin vaid teada saada, kas te olete sündmustega kursis."
Ta hindas olukorda kiiresti. Kasutu olnuks paluda Polil juhtum unustada. Mis puutus vaenlasesse, siis "unustamine" olnuks tähenduseta sõna ja palve andnuks vastupidise tulemuse, sest see oleks rõhutanud juhtumi tähtsust.
Palumise asemel ütles Darell: "Kas ta pole imeline väike tüdruk? Täis seiklusvaimu. Sellest peale, kui organiseerisime talle selleks suveks pääsu kosmosereisile, on ta olnud erakordselt innukas."
"Miks pole keegi mulle rääkinud sellest kosmosereisist?"
"Reisis lepiti kokku teie puhkuse ajal ja seejärel unustasime kogu asja. Mingit muud põhjust pole."
Poli tunnetes toimus suunamuutus, nüüd olid ta tulvil nördimust. "Või ei mingit muud põhjust? Vaene tüdruk võttis kaasa ainult ühe kohvri. Ta lahkus korralike riieteta ja kõigele lisaks üksi. Kui kaua ta ära on?"
"Ärge nüüd asjata muretsege, Poli. Kõige eest on hoolitsetud ja talle varuti piisavalt riideid laeva. Kas te ütleksite härra Anthorile, et ma soovin temaga rääkida? Jah, kuid enne... Kas selle jättis Arcadia mulle?" Darell keerutas seadeldist käte vahel.
Poli viskas pea kuklasse. "Kust peaksin mina teadma? Kiri oli selle peal ja see oli kõik, uskuge või mitte. Või unustas mulle öelda! Kui tema ema elaks..."
Darell viibutas kärsitult kätt. "Palun kutsuge hr. Anthor siia."

Anthor suhtus asjasse hoopis teisiti kui Arcadia isa. Ta vehkis rusikatega ja katkus juukseid ning siis valas oma kibeduse sõnadesse.
"Suur kosmos, mida te veel ootate? Mida me mõlemad ootame? Helistage videotelefoniga kosmosejaama ja paluge ühendust Unimaraga."
"Rahunege, Pelleas. Küsimus on minu tütres."
"Kuid mitte teie galaktikas."
"Pidage ometi. Arcadia on intelligentne tüdruk, Pelleas, ja ta on selle asja läbi mõelnud. Meil tuleks pigem tema mõttekulgu
103
jälgida, kuni kõik on veel värskelt meeles. Teate, mis asjandus see on?"
"Ei. Miks ma peaksin seda teadma?"
"See on pealtkuulamisseade."
"See või?"
"Kodus tehtud, aga töötab. Proovisin seda. Kas te tõesti aru ei saa? See on tema moodi ütelda, et ta kuulas pealt, kui me arutasime oma tegutsemisviisi. Ta teab, kuhu Homir Munn on teel ja miks. Ta arvas, et oleks põnev kaasa minna."
"Oo, suur kosmos!" oigas noorem mees. "Jälle üks meel Teisel Asumil üles korjata."
"Välja arvatud see, et Teisel Asumil pole mingit põhjust näha ohtu neljateistkümneaastases tüdrukus — kui meie nende tähelepanu ei ärata kasvõi laeva kosmosest tagasikutsumisega vaid selleks, et tüdrukut koju saada. Või olete unustanud, kellega on meil tegemist? Kui vaid marginaal lahutab meid avastatuks saamast? Kui abitud me pärast seda oleksime?"
"Kuid me ei saa siiski kõike napakast lapsest sõltuvaks jätta."
"Ta ei ole napakas ja meil pole alternatiivi. Tal poleks tarvitsenud kirja jätta, kuid ta tahtis takistada meid politseile teatamast kadunud lapsest. Tema kiri viitab, et meil on targem suhtuda kogu asjasse nii, nagu Munn oleks heast meelest pakkunud end viima vana sõbra tütart lühireisile. Ja miks mitte? Munn on minu sõber olnud peaaegu kakskümmend aastat. Ta tunneb Arcadiat sellest ajast alates, kui ta tuli kolmeaastasena minuga koos Trantorilt. Arcadia kaasasolemine tundub täiesti loomulik ja tegelikult hajutab kahtlusi. Spioon ei võta endaga kaasa neljateistkümneaastast õetütart."
"Või nii. Aga mida teeb ta tüdrukuga pärast tema leidmist?"

Doktor kergitas kulme. "Seda ma ei tea, kuid arvatavasti oskab Arcadia temaga toime tulla."

Õhtul tundus maja siiski kuidagi tühi ja dr.Darell mõistis, et Galaktika saatus ei lähe talle korda, kui tema tütre pöörane hingeke on ohus.

Unimaras oli inimesi vähem, aga ärevus seda suurem.

Pagasiruumis arvas Arcadia alguses, et teda aitavad kogemused, kuid siis pidi ta tunnistama vastupidist.

Algkiirust taluski ta rahulikult ja suhtus stoilise meelekindlusega veelgi kavalamasse katsumusse, sisikonda pahupidi keeravasse iiveldustundesse, mille põhjustas esimene hüpe läbi hüperruumi. Mõlemad kogemused olid talle varasemast tuttavad.

104

Lisaks teadis ta, et laeva õhuvahetussüsteem ulatub pagasiruumidesse ja et neis oli kõigele lisaks seinavalgustus. Viimase jättis ta arvestusest välja, sest valgustus oleks olnud kohutavalt ebaromantiline. Ta seisis pimedas, nagu konspiraator seisma peab, hingas hääletult ja kuulas väheseid mürahääli, mis tulid Homir Munni suunast.

Need olid hääled, mida põhjustab üksi olev inimene. Jalanõude lohin, riide kahin vastu metalli, polsterdatud istme sahin, kui see raskuse all kokku tõmbub, juhtimisseadme napsatused ja kämbla laksatused vastu fotoelemente.

Raamat- ja videofilmides tundusid jänesed suutvat lõpmatuseni peidus olla. Loomulikult oli alati oht, et nad puutuvad millegi vastu, mis kukkudes puruneb, või siis olid nad sunnitud aevastama — peaaegu igas videos aevastati. See kuulus asja juurde. Kõiki selliseid asju Arcadia teadis ja oli ettevaatlik. Lisaks oli ta arvestanud võimalust, et tal tuleb tegemist teha nälja ja januga. Nendega kavatses ta toime tulla sahvrist kaasa võetud moonapurkide abil. Kuid oli veel asju, mida filmid kunagi ei maininud, ja Arcadia tajus ehmatusega, et isegi parima tahtmise juures ei suuda ta kambris kauem peidus olla kui vaid teatud aja.

Kõigele lisaks oli Unimara-taolisel üheinimeseristlejal kokku vaid üks ruum. Seepärast polnud pagasiruumist märkamatult minema lipsata isegi siis võimalik, kui Munni tähelepanu oli mujal.

Ta ootas kannatamatult, millal hakkab kostma magamishääli. Kui ta vaid oleks teadnud, kas mees norskab. Seda ta vähemalt teadis, kus koi asub. Niisiis suudab ta ära tunda selle nagisevat protesti. Nüüd kostis pikk hingetõmme, millele järgnes haigutus. Arcadia ootas süvenevas vaikuses, mida aeg-ajalt katkestas voodi häälitsus asendi muutudes või jala liikudes.

Pagasiruumi uks avanes pelgalt sõrmevajutusega ja Arcadia sirutas kaela...

Kuuldus hääl ja katkes samas. See oli selgelt inimhääl.

Arcadia tardus paigale. Vaikus! Ikka veel vaikus! Ta üritas vaadata ukse taha pead liigutamata. Ei läinud korda.

Homir Munn oli ärkvel — kuidas teisiti —, et voodis punkt-valgustuse maheduses lugeda. Nüüd põrnitses ta päranisilmi pimedust, kobades käega padja all.

Arcadia pea tõmbus tagasi. Siis kustusid tuled täielikult ja Munni hääl kostis kimedalt: "Mul on annihilaator ja, galaktika nimel, ma lasen..."

105

Arcadia ütles halisedes: "See olen mina. Ära lase!"

Valgus süttis taas, seekord kogu laevas. Munn oli voodis istukile tõusnud. Kiitsaka rindmiku hallikas karv ja lõua hõre päeva-vanune habe ei lasknud teda auväärsena näida.

Arcadia astus peidust välja, siludes oma metalljakki, millel ei saanud olla ainsatki kortsu.

Munn peaaegu hüppas voodist hetkelises hämmastuses, kuid vaigistas siis meelt ja kogeles lina õlgadeni kiskudes: "Mi...mi...mida..."

Keegi poleks tast aru saanud.

Arcadia lausus alandlikult: "Luba, et ma käin korra ära? Ma pean käsi pesema." Ta teadis aluse põhiplaani ja libises osavalt silmist. Naastes oli ta julguse tagasi saanud ja seisis nüüd Homir Munni vastas, kelle välist olekut varjas luitunud hommikumantel, aga kelle sees märatses raev.

"Oh kosmose mustad augud, kuidas s...sina siin laevas oled? K...kuidas sa siia pääsesid? Mida ma p...peaksin sinuga tegema? Mis siin õieti toimub**?"**

Munn oleks võinud lõputult küsimusi esitada, kui Arcadia poleks teda armastusväärselt katkestanud: "Ma tahtsin ainult kaasa tulla, onu Homir."

"Miks**?** Ma ei lähe ju kuhugi."

"Sa oled teel Kalganile, et Teise Asumi kohta andmeid saada."

Munn tõi kuuldavale metsiku ulge ja vajus lõplikult kokku. Arcadiat haaras paanika, ta mõtles, et Munni tabab hüsteeria-hoog ja ta hakkab peaga vastu seina taguma. Munn hoidis ikka veel annihilaatorit käes ja Arcadial jäi seda nähes hing kinni.

"Ole ettevaatlik... Rahune ometi..." oli kõik, mida ta suutis öelda.

Vähehaaval taastus Munni normaalne hingeseisund ja ta viskas annihilaatori voodile säärase jõuga, et see oleks võinud lahti minna ja laeva keresse augu teha.

"Kuidas sa laeva pääsesid?" küsis Munn, nähes hirmsat vaeva, et sõnad kuulda oleksid.

"See käis lihtsalt. Tulin reisikohvriga angaari ja ütlesin: "Härra Munni asjad." Valvur viipas pöidlaga ja isegi ei vaadanud mu poole."

"Ma pean su tagasi viima. Ilmselt mõistad," sõnas Homir ja see mõte tegi ta ääretult rõõmsaks. Kosmose päralt, ega see tema süü olnud.

"Sa ei saa," sõnas Arcadia rahulikult. "See ärataks tähelepanu."

"Mida?"

106

"Lõpeta. Sa lähed Kalganile ju ainult sellepärast, et sinu puhul on loomulik minna ja paluda sissepääsu Muula arhiividesse. Sinu käitumine peab olema nii loomulik, et keegi sulle tähelepanu ei pööraks. Kui sa naased, et tagasi viia jänesena reisinud tüdruk, võib lugu jõuda isegi teleuudistesse."

"Kust sa oled p...pähe võtnud need ettekujutused Kalganist? Igasugust... hm... lapsikut..." Munn ei varjanud üleolekut Arcadia suhtes, ehkki see tüdruk teadis Kalganist rohkem kui vahest mõni teine.

"Ma jälgisin teie vestlust pealtkuulamisseadmega," vastas Arcadia, suutmata hoiduda hooplemast. "Tean kõike — nii et sa pead laskma mul kaasa tulla."

"Aga sinu isa?" lõi Munn trumbi lauda. "Ta mõtleb, et sind on röövitud... või et sa oled surnud."

"Jätsin talle kirja," vastas Arcadia üle trumbates. "Ta ilmselt mõistab, et loost ei maksa suurt lärmi teha ega muudki ette võtta. Arvatavasti saad temalt kosmosetelegrammi."

Munnile tundus, et üleloomulikud jõud on mängus, sest kaks sekundit pärast seda, kui Arcadia oli lõpetanud, hakkas vastu-võtjasignaal lakkamatult helisema.

"See on kindlasti isa," lausus Arcadia ja tal oli õigus.

Teade oli mõeldud tütrele. See polnud pikk ja kõlas järgmiselt: "Aitäh kena kingi eest, mida sa kindlasti oskasid hästi kasutada. Lõbutse hästi."

"Nagu näed," lausus Arcadia, "siin on juhtnöörid."

Homir hakkas Arcadiaga harjuma. Mõne aja pärast oli ta koguni rõõmus, et tüdruk on kaasas. Lõpuks ei mõistnud ta, kuidas oleks saanud temata toime tulla. Arcadia vadistas! Ta oli täis indu! Mis kõige tähtsam — temast õhkus muretust. Ta teadis, et Teine Asum on nende vastane, kuid see teda ei häirinud. Ta teadis, et Munnil tuleb Kalganil tegemist teha vaenulike ametivõimudega, kuid sellest hoolimata jaksas ta vaevu oodata.

Võib-olla olid põhjuseks neliteist aastat.

Igal juhul tähendas nädalapikkune reis pigem vestlust kui enesevaatlust. Vestlushetked polnud, tõsi küll, eriti õpetlikud, sest need puudutasid enamasti Arcadia arvamusi sellest, kuidas Kalgani lordi kõige paremini käidelda. Tüdruku arvamused olid lõbustavalt arulagedad, kuid neid esitati enesekindlalt.

Homir märkas oma üllatuseks, et ta suudab naeratada, kui ta kuulas ja ühtaegu mõtles, millisest ajalooliste seiklusjuttude

107

varaaidast oli tüdruk õieti ammutanud kummalisi arusaamu suurest universumist.

Oli õhtu enne viimast hüpet. Kalgan säras harvade vilkuvate tähtede seas Galaktika ääreala tühjuses. Laeva teleskoobis paistis see sädemeid pilduva tõmbuna, millel oli vaevumärgatav diameeter.

Arcadia istus jalad risti oma lemmiktoolil. Ta kandis kottpükse ja kitsavõitu särki, mis kuulusid Homirile. Tema enda rõivad olid pestud ja triigitud maandumise tarbeks. ,

Tüdruk lausus: "Tead, ma kavatsen ajaloolisi romaane kirjutada." Ta oli reisiga läbinisti rahul. Onu Homir ei tüdinud teda kuulamast ja vestlus oli seda meeldivam, et kaaslane oli tark ja suhtus kuuldusse tõsiselt.

Arcadia jätkas: "Olen lugenud kohutavalt palju raamatuid Asumi ajaloo suurmeestest. Näiteks Seldonist, Hardinist, Mallow'st, Deversist ja teistest. Olen lugenud põhiosa ka sellest, mida sina oled kirjutanud Muulast, ehkki mulle ei meeldi need kohad, kus Asum kaotab. Kas sinagi ei loeks meelsamini ajalugu, kus hüpatakse neist lollidest traagilistest kohtadest üle?"

"Loeksin küll," kinnitas Munn tõsiselt. "Kuid, armas Arcadia, kas see oleks enam ajalugu? Sul jääb akadeemiline lugupidamine saamata, kui sa ei räägi sündmustest tervikuna."

"Päh. Mis ma akadeemilise lugupidamisega teen?" Homir oli Arcadia meelest hirmus mõnus. Ta polnud enam mitu päeva unustanud kasutada Arcady-nime. "Minu romaanid saavad olema huvitavad, hästiminevad ja kuulsad. Mis mõtet on kirjutada raamatuid, kui ma ei suuda neid müüa ega kuulsaks saada. Ma ei lepiks, kui ainult mõned vanad professorid mind teavad. Kõik peavad teadma."

See mõte pani tema silmad särama ja ta keris end mugavamasse asendisse. "Ma käingi kohe Trantoril ära, niipea kui isa lubab, et saaksin taustmaterjali Esimesest Impeeriumist. Kas sa tead, ma olen seal sündinud?"

Homir teadis, kuid ütles ikka: "Kas tõesti?" ja pani häälde just sobiva hulga hämmastust. Talle tasuti naeratusega, mis oli ühtaegu sädelev ja edev.

"Ja-ah. Minu vanaema... tead ju, Bayta Darell... sa oled ju temast kuulnud... oli Trantoril koos minu vanaisaga. Just seal peatasid nad Muula, kui kogu Galaktika oli tema jalge ees. Ka isa ja ema läksid sinna, kui nad olid just abiellunud, ja ma isegi elasin seal, kuni ema suri, aga ma olin siis ainult kolmene ja

108

palju ei mäleta. Kas sina oled kunagi Trantoril käinud onu Homir?"

"Ei saa öelda, et oleks." Homir nõjatus vastu laeva külma vaheseina ja kuulas loiult. Kalgan oli juba päris lähedal ja ta tundis kuidas mured hakkavad jälle endast märku andma.

"Kas see pole siis õudselt romantiline maailm? Isa ütles, et seal oli Stannel V ajal rohkem elanikke kui kümnes praeguses maailmas kokku. Ta ütles, et see oli ainult üks suur metallmaailm — üks suur linn — ja et see oli kogu Galaktika peamaailm. Ta näitas mulle Trantoril tehtud pilte. See on praegugi tohutu, ehkki see on täielikult varemeis. Oh kuidas ma tahaksin seda jälle näha. Õigupoolest... kuule, Homir!"

"Jah?"

"Mis oleks, kui me läheksime sinna, kui oleme Kalganiga hakkama saanud?"

Homiri näost vaatas jälle vastu hirm. "Mida? Ära hakka peale. See on töö-, mitte lõbureis. Pea meeles."

"Aga see oleks ka tööreis," piiksatas Arcadia. "Leiaksime Trantorilt võib-olla uskumatult palju andmeid. Kas sulle ei tundu nii?»

"Ei tundu." Homir koperdas püsti. "Korista end arvuti juurest ära. Me peame tegema viimase hüppe ja siis lähed sina magama." Maandumine on vähemalt ühes mõttes hea. Enam ei pea pingutama jääda magama metallpõrandal, paks jakk seljas.

Arvutused polnud rasked. "Kosmoseteede käsiraamat" andis Asumi ja Kalgani vahelisest teest üsna üksikasjaliku pildi. Ajatu siirdumine läbi hüperruumi põhjustas hetkelise nõksu ja viimane valgusaasta oli seljataga.

Kalgani päike oli nüüd see õige — suur, helendav ja kollakasvalge. Ta ei paistnud laeva illuminaatoritest, mis olid valgustatud küljel automaatselt varjanud päikese.

Kalgan oli ainult ööune kaugusel.

12.Lord

Ühelgi teisel Galaktika maailmal polnud nii ainulaadset ajalugu kui Kalganil. Näiteks planeet Terminuse ajalugu oh olnud peaaegu katkematu tõus, kui jälle Trantoril, Galaktika endisel peamaailmal, oli olnud niisama pikk langus. Seevastu Kalganil...

Kalgan sai kuulsaks Galaktika lõbustusmaailmana paar sajandit

109

enne Hari Seldoni sündi. Kalgan tegi lõbutsemisest tööstusharu — ja veel äärmiselt tulusa.

See oli Galaktika kõige kindlam tööstusharu. Kui Galaktika tsivilisatsioon vähehaaval hävines, puudutas hukatus Kalganit riivamisi. Ükskõik, millisteks muutusid naabersektorite majanduslikud ja ühiskondlikud olud, eliit kerkis alati esile. Ja eliit on alati pidanud logelemist oma positsiooniga kaasnevaks.

Nii pakkuski Kalgan edukalt oma teeneid järgemööda keiserliku õukonna jõuetutele parfümeeritud keigaritele ja nende säravatele, himuratele daamidele; tahumatutele ja rämehäälsetele sõjapealikele, kes valitsesid veriselt vallutatud maailmu raudsete võtetega, ja nende ohjeldamatutele, iharatele libudele; lihavatele ja toretsevatele Asumi ärimeestele ja nende lopsakatele, pahelistele armukestele.

Kedagi neist ei tõrjutud kõrvale, sest neil kõigil oli raha. Kalgan teenis kõiki ega hoidunud kellestki eemale, tema teenuseid läks tarvis ja ta oli piisavalt tark, et mitte sekkuda teiste maailmade poliitikasse ja pärida kellegi seaduslikkuse kohta. Seega õitses ta siis, kui teistel läks halvasti, ja ta kosus siis, kui teised kõhnusid.

Selline oli Kalgan enne Muula. Siis alistus ka see omal moel, kohates vallutajat, keda ei huvitanud lõbustused ega miski muu peale vallutuste. Muula meelest olid kõik planeedid sarnased, Kalgan kaasa arvatud.

Nii leidis Kalgan end etendavat kümne aasta jooksul kummalist osa Galaktika metropolina. Temast oli saanud valitseja suurimas impeeriumis pärast Galaktika Impeeriumi ennast.

Kui Muul suri, oli kokkuvarisemine sama äkiline, kui oli olnud tõuski. Asum lõi lahku. Samal ajal ja hiljem iseseisvusid teisedki Muula dominioonid. Viiekümne aasta pärast olid sellest lühikesest võimuajast järel oopiumiuima sarnane mälestus. Kalgan ei toibunud enam kunagi. Temast ei saanud enam kunagi muretut lõbustuspaika, sest võimu lummus ei lõdvestanud oma haaret. Kalgan jätkas eksistentsi järjest vahetuvate võimulolijate alluvuses, keda Asum kutsus Kalgani lordideks, kuid nad ise nimetasid ennast kordamööda Galaktika Esimeseks Kodanikuks, mis jäljendas Muula ainsat tiitlit, ja säilitasid ettekujutuse, et ka nemad on vallutajad.

Praegune Kalgani lord oli võimul olnud viis kuud. Oma seisundi oli ta saavutanud kahel põhjusel: ta oli olnud Kalgani laevastiku ülem ja tema eelkäija oli hakkama saanud kahetsusväärse ettevaatamatusega.

110

Ükski kalganlane polnud nii rumal, et oleks pärimisõigust liiga põhjalikult uurinud. Aegajalt selliseid asju juhtus ja siis oli targem rahul olla.

Ometi võib sellisteski oludes võimekus esile tõusta. Lord Stettin oli piisavalt pädev ja teda polnud hõlpus manipuleerida.

Nii sujuvalt ei läinud tema kõrgeaulisel peaministril, kes oli teeninud ühevõrra imetlusväärse erapooletusega nii endist kui praegust lordi ja kes arvatavasti teenib sama ausalt ka järgmist, kui vaid elupäevi jätkub.

Ei olnud lihtne ka leedi Callial, kes oli Stettinile rohkem kui sõber, aga vähem kui abikaasa.

Sel õhtul polnud lord Stettini privaatruumis teisi peale kolme mainitud isiku. Esimene Kodanik, kelle kogukas kere uhkeldas oma lemmikrõivas, admirali univormis, heitis polsterdamata tugitoolist ümbrusele pilke sama jäigana nagu plastik, millest tool oli tehtud. Peaminister Lev Meirus istus tema vastas mõtetesse vajununa. Ta silitas pikkade närviliste sõrmedega hajameelselt sügavat vagu, mis algas kongus ninajuurest ning ulatus mööda kuivetut ja aukuvajunud põske kuni hallis habemes lõuani. Leedi Callia oli end graatsiliselt sirutanud vahtplast-sohva pikkade karvadega nahkkattele ja kuna talle tähelepanu ei pööratud, siis kippusid tema täidlased huuled mossitama.

"Härra," lausus Meirus, kasutades ainsat pöördumissõna, mis sobib end kõigest Esimeseks Kodanikuks nimetavale lordile, "teil puudub teatud ajaloolise järjepidevuse taju. Teie enda elu pöördelised sündmused panevad teid arvama, et ka tsivilisatsiooni suunda saab niisama lihtsalt muuta. Asi ei ole aga sugugi nii."

"Muul tõestas vastupidist."

"Kes nüüd tema jälgedes suudaks käia? Ärge unustage, et ta oli midagi muud kui tavaline inimene. Ja ka temal ei õnnestunud kõik."

"Mõmmi," niutsatas leedi Callia ja samas kohkus Esimese Kodaniku raevukast liigutusest.

Lord Stettin lausus kalgilt: "Ära sega, Callia! Meirus, olen mittemidagitegemisest väsinud. Minu eelkäija ohverdas kogu oma elu laevastiku viimistlemisele ja sai selle nii heasse korda, et Galaktikas pole talle võrdset. Ja kui ta suri, jäi tema hiilgav masinavärk kasutult vedelema. Kas mina pean samamoodi jätkama? Mina, kes ma olen selle laevastiku admiral?

Kui kaua läheb aega, et need masinad roostetaksid? Praegu imeb see riigikassat tühjaks, toomata midagi sisse. Ohvitserid igatsevad ülemvõimu ja meeskond sõjasaaki. Kogu Kalgan loodab

111

tagasipöördumist võimu ja au juurde. Kas te suudate sellest aru saada?"

"Kuigi te ainult sõnu teete, mõistan, mida te mõtlete. Ülemvõim, sõjasaak ja au — need on meeldivad, kui nad käes on, kuid nende hankimine on tihti ohtlik ja alati ebameeldivustega seotud. Alguse hoog ei pruugi kaua kesta. Ning ka minevikus pole kunagi juhtunud, et Asumi ründamine oleks olnud mõistlik. Muulgi oleks olnud targem, kui ta oleks hoidunud..."

Leedi Callia tühjades sinisilmades olid pisarad. Viimasel ajal ei tahtnud Mõmmi teda märgata ja kui ta oli lõpuks lubanud õhtu koos temaga veeta, siis oli see hirmus, kõhn hall mees, kes alati vaatas pigem Calliast läbi kui Calliat ennast, vägisi sisse tulnud. Ja Mõmmi oli tal lasknud tulla. Callia ei julgenud midagi öelda ja lausa ehmatas, kui ta kogemata nuuksatas.

Stettin rääkis parajasti selle kalgi ja kannatamatu häälega, mida Callia vihkas. Ta ütles Meirusele: "Te olete mineviku ori. Asum on territooriumi poolest ja inimeste arvult suurem kui varem, aga ta on struktuurilt nõrk ja laguneb ühest hoobist. Praegu hoiab teda koos ainult

inerts ja inertsi purustamiseks olen mina piisavalt tugev. Teid on hüpnotiseerinud need endised ajad, mil vaid Asumil oli aatomienergiat. Nad suutsid kõrvale põigelda sureva Impeeriumi viimaste hoopide eest ning pärast seda oli tal tegemist mõttetut segadust külvanud sõjapealikega, kes suutsid Asumi aatomilaevadele vastu seada ainult laevavrakid ja jäänukid.

Muul, armas Meirus, pani aluse muutusele. Ta levitas Asumi teadmisi, mida Asum oli endale hoidnud, pooles Galaktikas ja teaduse monopol oli alatiseks kadunud. Me võime end võrrelda Asumiga."

"Aga Teine Asum?" küsis Meirus rahulikult.

"Aga Teine Asum?" kordas Stettin sama rahulikult. "Kust teie nende kavatsusi teate? Neil kulus kümme aastat, et Muula peatada, kui see üldse oli asja taga, milles mõnedki kahtlevad. Kas te siis ei tea, et üsna paljude Asumi psühholoogide ja sotsioloogide meelest on Seldoni Projekt katkenud Muula aegadest alates? Kui Projekt on hävinud, siis on olemas tühik, mille mina võin niisama hästi täita nagu iga teinegi."

"Me ei tea neist asjadest piisavalt palju, et võiksime loota võitu selles õnnemängus."

Võib-olla meie ei tea, kuid kas teie teate, et meile on tulnud külaline Asumist? Keegi Homir Munn, kes minu arusaamist

112

mööda on kirjutanud Muulast artikleid ja on olnud nimelt seda meelt, et Seldoni Projekti pole enam olemas."

Peaminister noogutas. "Olen temast kuulnud või vähemalt tema töödest. Mida ta tahab?"

"Ta taotleb pääset Muula paleesse."

"Või nii? Seda oleks targem mitte anda. Pole sugugi mõistlik kõigutada neid uskumusi, mille võimuses mõni planeet on."

"Ma mõtlen järele, hiljem räägime." Meirus eemaldus kummardades.

Leedi Callia küsis nutuselt: "Oled sa mu peale vihane, Mõmmi?"

Stettin pöördus raevukalt tema poole. "Kas ma pole sulle mitu korda öelnud, et sa ei tohi mind teiste juuresolekul selle naeruväärse nimega kutsuda."

"Kuid varem see meeldis sulle."

"Jajah, kuid enam mitte ja seda ei tohi enam juhtuda."

Stettin silmitses naist süngelt. Ta ei mõistnud, kuidas ta suutis teda praegusel ajal taluda. Callia oli leebe, tühja peaga olend, kellele meeldisid paitused ja kelle hellus oli mõnusaks vaheldusekс karmile elule. Kuid tema kiindumus hakkas tüütama. Callia unistas abielust ja riigi esimese leedi seisundist.

Naeruväärne!

Callia oli talle suurepäraselt sobinud, kui ta oli olnud lihtsalt admiral, aga Esimese Kodanikuna ja tulevase vallutajana vajas ta rohkem. Ta soovis saada pärijaid, ühendamaks tulevasi võimupiirkondi — neid polnud Muulal kunagi olnud ja seetõttu ei kestnud tema riik kauem kui tema kummaline elu. Tema, Stettin, vajas kedagi, kes kuuluks mõnesse nimekasse, ajaloolisse Asumi perekonda ja kellega koos võiks ta aluse panna valitsejadünastiale.

Ta imestas, miks ta ennast sealsamas Calliast ei vabasta. See poleks sugugi raske. Naine ainult kiunuks veidi... Siiski loobus ta sellest mõttest. Callial oli ju ka häid külgi, mõnikord.

Callia meeleolu hakkas paranema. Hallhabeme mõju oli kadunud ja tema Mõmmi graniitnägu leebus. Naine surus end ainsa sujuva liigutusega Stettini vastu.

"Sa ju enam ei tõrele minuga?"

"Ei." Stettin patsutas Calliat hajameelselt. "Ole nüüd hea ja istu üksainus minut tasa. Ma tahan mõelda." "Sellest Asumi mehest või?"

"Jah."

"Mõmmi," kostis mõne aja pärast.

113

"Mida?"

"Kuule, Mõmmi, sa ütlesid, et sellel mehel on kaasas väike tüdruk. Mäletad? Kas ma võin teda näha, kui ta tuleb? Ma ei ole kunagi..."

"Kust sa võtad, et ma tahan, et ta oma jõmpsika kaasa võtaks? Mis tütarlastekool see minu vastuvõturuum on? Aitab lobast, Callia."

"Kuid ma võin lapse eest hoolitseda, Mõmmi. Sul poleks temaga vaja vaeva näha. Ma ei näe peaaegu üldse lapsi ja sa ju tead, kui väga ma neid armastan."

Stettin vaatas naist pilkavalt. Sellest jutust ei tüdinud Callia kunagi. Ta armastas lapsi, see tähendab tema lapsi, see tähendab tema seaduslikke lapsi, see tähendab abielu. Stettin naeris.

"See väikseke," selgitas ta, "on suur nelja- või viieteistkümneaastane tüdruk. Ta on arvatavasti sama kasvu kui sina."

Callia tundus olevat löödud. "Ehk ma tohin siiski? Ta võiks mulle Asumist rääkida. Sa ju tead, et ma olen alati sinna minna tahtnud. Minu vanaisa oli Asumist. Kas sa viid mind kunagi sinna, Mõmmi?"

See mõte pani Stettini naeratama. Võib-olla viikski, kui ta on vallutaja. Naise tekitatud meelehea kostis tema sõnadest. "Muidugi viin. Lisaks võid tüdrukuga kohtuda ja rääkida Asumist nii palju kui tahad. Aga mitte minu lähedal. Mõistad?"

"Ma ei sega sind. Ausõna. Ma võtan ta vastu omal poolel." Callia oli jälle õnnelik. Viimasel ajal ei saanud ta just tihti oma tahtmist. Ta põimis käsivarred ümber Mõmmi kaela ja tundis, kuidas mehe kaelalihased hetkelise kõhkluse järel lõtvusid ja suur pea vajus vastu tema õlga.

13.LEEDI

Arcadiast õhkus võidurõõmu. Kuidas oli elu muutunud sellest hetkest peale, kui Pelleas Anthor oli oma rumala näo pannud vastu tema akent — ja kõik tuli ainult sellest, et ta oli olnud piisavalt ettenägelik ja julge tegema seda, mida pidi tegema.

Nüüd oli ta siis Kalganil. Ta oli käinud kuulsas Keskteatris, mis oli Galaktika suurim, ja isiklikult näinud lauljatest staare, kes olid nii kuulsad, et neid tunti isegi kauges Asumis. Ta oli teinud päris omapäi sisseoste Lillede tänaval, mis oli kosmose rõõmsaima maailma moekeskus. Lisaks oli ta oma riided ise valinud, sest mida teadis Homir sellest kõigest. Müüjanna polnud

esitanud vastuväiteid nende täispikkade sädelevate kleitide kohta, mille püstjad voldid tegid ta nii pikaks, ja Asumi raha muudkui kulus ja kulus. Kui Arcadia vahetas ära Homirilt saadud kümnekrediidise sedeli, sai ta vastu tohutult paksu hunniku Kalgani "kalganiide".

Ka tema soeng sai uue kuju. Mingi võttega kujundati juuksed tagant poolpikaks ja kummalegi oimule tehti kaks sädelevat lokki. Seejärel töödeldi juukseid nii, et nad paistsid kuldsemad kui kunagi varem. Nad lausa hiilgasid.

Kuid **see** oli kindlasti kõige kroon. Lord Stettini palee polnud muidugi nii uhke ja luksuslik nagu teatrid ega niisama salapärane ja ajalooline nagu kunagine Muula palee — sellest olid nad üle planeedi lennates näinud vaid üksikuid torne —, kuid ta oli ometi ehtne lord. Arcadia oli kõigest sellest hiilgusest lausa oimetu.

Seegi polnud veel kõik. Praegu seisis Arcadia silm silma vastas lordi armukesega. Ta kirjutas mõttes sõna "armuke" suure tähega, sest ta teadis, millist osa on sellised naised ajaloos etendanud ning kui lummavad ja mõjuvõimsad nad olid. Tihti oli ta ka ise soovinud olla samasugune kõikvõimas ja sädelev isik, kuid mingil põhjusel polnud armukesed Asumil sel ajal moes ja lisaks poleks tema isa oma tütre kavatsusega nõus olnud.

Leedi Callia loomulikult ei vastanud päriselt Arcadia ettekujutusele armukesest. Esiteks oli ta üsna täidlane ega paistnud sugugi paheline või ohtlik. Ta oli ainult veidi närtsinud ja lühinägelik. Häälgi oli kime, aga põrmugi mitte kähe.

Callia küsis: "Soovid sa veel teed, mu laps?"
"Võtaksin küll veel, suur tänu, teie hiilgus" —Või oleks pidanud ütlema "kõrgus"?
Arcadia jätkas asjatundja armulise tooniga: "Need teie pärlid on väga kaunid, austatud leedi." (Olukorda arvestades tundus "austatud leedi" sobivaim.)
"Jah? Kas tõesti?" Callia tundus olevat ebalevalt rõõmus. Ta võttis pärlid kaelast ja laskis neil piimjastuhmidena edasi-tagasi kõikuda. "Kas tahaksid neid endale? Sa saad need, kui tahad.'
"Oh, sa... kas te mõtlete tõsiselt..." Arcadia märkas, et hoiab pärleid käes, ja andis need siis kurvalt tagasi: "Isa ei lubaks seda."
"Kas talle pärlid ei meeldi? Need on ju päris kenad."
"Ma mõtlesin, et ta ei taha, et ma need vastu võtaksin. Ta ütleb, et võõrastelt inimestelt ei sobi kalleid kinke vastu võtta.
115
"Kas tõesti? Aga... mina ju sain need kingituseks Mõm... Esimeselt Kodanikult. Kas sa arvad, et see oli vale tegu?"
Arcadia punastas. "Ma ei mõelnud... "
Kuid Callia oli sellest teemast tüdinud. Ta laskis pärlitel põrandale valguda ja lausus: "Sa pidid mulle ju Asumist rääkima. Ole hea, tee seda nüüd."
Arcadia sattus kimbatusse. Mida suudab ta rääkida maailmast, mis oli nutmaajavalt igav? Temale tähendas Asum eeslinna, mugavat kodu, tüütut kooliskäimise paratamatust, rahuliku elu üksluisust. Ta lausus ebalevalt: "Mulle tundub, et see on täpselt selline, nagu näidatakse raamatfilmides."
"Oi, kas sa vaatad raamatfilme? Mina saan neist alati hirmsa peavalu. Kuid tead, ma lausa armastan videojutte teie kaupmeestest — nendest suurtest, metsikutest meestest. Need jutud on alati ääretult põnevad. Kas sinu sõber, härra Munn, on ka üks nendest? Ta ei näe küll eriti metsik välja. Enamikul kaupmeestel on habe ja võimas bassihääl ja nad türanniseerivad naisi — kas sa arvad niisamuti?"
Arcadia naeratas. "See on kõigest ajalugu, austatud leedi. Kaupmehed olid Asumi algaegadel teerajajad. Nad tungisid äärealadele ja levitasid tsivilisatsiooni Galaktika teistesse osadesse. Meile õpetatakse seda kõike koolis. See aeg on möödas. Meil pole enam kaupmehi, vaid ainult kompaniid ja muu seesugune."
"Kas tõesti? Kui kahju! Millega härra Munn siis tegeleb, kui ta kaupmees pole?"
"Onu Homir on raamatukoguhoidja."
Callia tõstis käe huultele ja itsitas. "Kas sa pead silmas, et ta hoolitseb raamatfilmide eest? Armas aeg! Täiskasvanud mehe tööna tundub see päris kentsakas."
"Ta on väga hea raamatukoguhoidja, austatud leedi! See amet on Asumis väga hinnatud." Arcadia asetas väikese sillerdava teetassi lauale, mille pind oli piimjast metallist.
Tema emand näis kimbatuses olevat. "Oi, armas laps. Ma ju ei tahtnud sind solvata. Ta on kindlasti väga **intelligentne** mees. Ma märkasin seda kohe, kui talle silmadesse vaatasin. Need on nii... nii **intelligentsed.** Seda enam, et ta peab olema väga julge, kui ta soovib minna Muula paleesse?"
"Julge?" Arcadia värahtas. Just seda oli ta oodanud. Intriig! Ta küsis täiesti osavõtmatult, põrnitsedes oma pöidlaotsa: "Miks peab Muula paleesse minekuks olema julge?"
"Kas sa siis ei tea?" Callia silmad läksid suureks ja hääl madaldus. "Paleel lasub needus. Kui Muul suri, määras ta, et
116
keegi ei tohi sinna jalga tõsta enne, kui uus Galaktika impeerium on rajatud. Ning ükski kalganlane ei julge minna isegi paleed ümbritsevale alale."
Arcadia seedis kuuldut. "See on ju kõigest ebausk. "

"Ära ütle nii," sõnas Callia murelikult. "Mõmmi ütleb alati nii. Ta räägib, et kuigi need jutud pole tõsi, on need kasulikud sest nende abil saab ta rahvast vaos hoida. Siiski olen märganud, et ta ise ei käi seal kunagi. Ja seal ei käinud ka Thallos kes oli Esimene Kodanik enne Mõmmit." Calliale torkas pähe uus mõte ja ta alustas jälle innukalt pärimist: "Mispärast härra Munn tahab paleesse minna?"

Nüüd oli käes hetk, mil Arcadia võis teoks teha oma läbimõeldud plaani. Ta teadis raamatute põhjal, et valitseja armuke on tegelik võim, mis jääb trooni taha varju ja et tema mõjuvõim on piiritu. Kui nüüd onu Homiril asi lord Stettiniga ebaõnnestub—ja Arcadia teadis kindlalt, et nii juhtub —, tuleb Arcadial parandada ebaõnnestumine leedi Calliaga. Leedi Callia oli küll veidi mõistatuslik ega tundunud eriti tark, kuid kogu ajalugu tõestas...

Arcadia sõnas: "Siin on oma põhjus, austatud leedi. Kas te hoiate selle enda teada?"

"Luban seda," vastas Callia ja lõi laksu vastu oma pehmet pungis põske.

Arcadia mõtted liikusid lause võrra sõnadest ees. "Onu Homir on suur Muula asjatundja. Ta on sellest kirjutanud mitu raamatut ja ta usub, et pärast Asumi vallutamist Muula poolt on Galaktika ajalugu täielikult muutunud."

"Oi heldeke."

"Tema arvates Seldoni Projekt... "

Callia lõi käsi kokku. ""Ma tean Seldoni Projekti. Need kaupmeestest jutustavad näidendid olid Seldoni Projekti täis. Selle abil pidi Asum kogu aeg võitma. Sellel on midagi teadusega tegemist, kuigi ma ei taipa, mismoodi. Selgituste kuulamine teeb mind alati õudselt rahutuks. Kuid räägi edasi, kullake. Sinu suust kuulduna tundub see hästi selge."

Arcadia jätkas: "Noh, siis te juba teate, et kui Muul alistas Asumi, Seldoni Projekt ei toiminud ega ole sellest alates enam toiminud. Kuid mis saab Teise Impeeriumi rajamisest?"

"Teise Impeeriumi?"

"Jah, selline tuleb ühel päeval rajada. Aga kuidas? Selles ongi probleem. Lisaks on olemas Teine Asum."

"Teine Asum?"Callia oli täielikus segaduses.

117

"Jah, nemad on ajaloo planeerijad, kes järgivad Seldoni samme. Nad peatasid Muula, sest see oli enneaegne, kuid praegu toetavad nad võib-olla Kalganit."

"Miks?"

"Sest Kalgan võib praegu kõige rohkem sobida uue impeeriumi tuumaks."

Leedi Callia hakkas vähehaaval aru saama. "Kas sa pead silmas, et **Mõmmi** hakkab tegema uut impeeriumi?"

"Me ei saa seda vanduda. Onu Homir arvab nii, kuid ta peab enne Muula arhiivi nägema, et selgusele jõuda."

"See kõik tundub hirmus segane olevat," tunnistas leedi Callia.

Arcadia andis alla. Ta oli teinud oma parima.

Lord Stettin peaaegu raevutses. Koosolek Asumist tulnud memmepojaga polnud olnud muud kui ajaraiskamine. Tegelikult oli see veel hullem olnud, nimelt alandav: kahekümne seitsme maailma piiramatul ainuvalitsejal, Galaktika suurima sõjamasina isandal ja maailmakõiksuse eesmärgikindlaimal mehel tuli vaielda antikvaariga mõttetute asjade üle.

Needus!

Kas ta peaks laskma solvata Kalgani kombeid? Lasta tuhnida Muula palees, et mõni loll võiks kirjutada uue raamatu? Teaduse nimel! Teadmiste pühaduse nimel! Suur galaktika! Kas talle visati need sõnakõlksud näkku tõemeeli? Lisaks — Stettin tundis südames torget — pidi ta seda needust arvesse võtma. Ta ei uskunud sellesse, ükski kaine mõistusega inimene ei

suudaks seda. Aga kui ta just peab seda trotsima, tuleb vähemalt leida parem põhjus kui see, mida too tolvan oli pakkunud.

"Mida **sina** tahad?" nähvas ta, kui leedi Callia alandlikult ukse-augus nähtavale ilmus.

"Oled sa kinni?"

"Olen. Mul on kiire."

"Kuid siin pole ju kedagi, Mõmmi. Kas ma tohin sinuga ainult ühe minuti rääkida?"

"Oo, galaktika! Mida sa tahad? Ja tee kähku."

Callia jutt takerdus. "See väike tüdruk rääkis mulle, et nad kavatsevad minna Muula paleesse. Mõtlesin, et võiksime kaasa minna. Seestpoolt on see kindlasti uhke."

"Või seda rääkis ta sulle? Ei lähe tema sinna ega ka meie. Ja sina lähed nüüd oma asju ajama. Mulle tundub, et mul on sinust kõrini."

118

"Oi, Mõmmi, miks? Kas sa ei lasegi neid sinna? See tüdruk ütles, et sina hakkad ehitama impeeriumi!"

"Mind ei huvita tema jutud... Mida ta ütles?" Stettin oli ainsa sammuga Callia juures ja võttis talt küünarnukist nii kõvasti kinni, et tema sõrmed tungisid pehmesse lihasse. "Mida ta sulle rääkis?"

"Sa teed haiget. Ma ei mäleta, mida ta ütles, kui sa mind niimoodi vaatad."

Stettin lõdvestas haaret. Callia hõõrus punetavaid laike ja niutsatas seejärel: "Ta sundis mind lubama, et ma ei räägiks." "Sellest on küll kahju. Räägi! Ja **kohe!”**

"Noh, ta ütles, et Seldoni Projekt on muutunud ja et kuskil on teine asum veel, mis üritab panna sind impeeriumi tegema. See on kõik. Ta ütles, et härra Munn on väga tähtis teadlane ja et Muula palees on kõik tõendid. Just nii ta ütles. Oled sa vihane?"

Stettin ei vastanud. Ta lahkus kiiresti ruumist ja Callia vaatas oma vasikasilmadega talle kurvalt järele. Ei möödunud tundigi, kui paleest läks teele kaks Esimese Kodaniku pitseriga varustatud korraldust. Üks pani viissada liinilaeva lahkuma kosmosesse põhjusel, mida ametlikult nimetati "sõjamängudeks". Teine lõi üheleainsale inimesele taas nagu puuga pähe.

Homir Munn katkestas seda korraldust saades lahkumis-ettevalmistused. Mõistagi oli see ametlik luba pääsuks Muula paleesse. Ta luges seda mitu korda, aga sugugi mitte heatujuliselt.

Seevastu Arcadia hüppas rõõmust. Ta teadis, mis oli juhtunud.

Või vähemalt arvas teadvat.

14.MURED

Poli kattis hommikulauda, jälgides ühe silmaga uudiste vastuvõtjat, mis edastas oma sisemusest päevasündmusi. Kõik toiduained olid pakitud hügieenilistesse purkidesse, mis ühtlasi täitsid ainukasutuses toidunõude ülesannet, nõnda piirdusid Poli toimetused seoses vastasistuja hommikueinega ainult toitude valimise, nende lauale asetamise ning hiljem laua koristamisega.

Ta laksutas uudiseid vaadates keelt ja seejärel kurtis nähtu üle.

119

"Küll inimesed on ikka õelad," tõdes ta. Darell ainult ümahtas vastuseks.

Poli hakkas rääkima kimedal häälel, millele ta maailma kurjust manades tahtmatult üle läks. "Mis hea pärast need hirmsad kalganlased" — ta rõhutas teist silpi —"seda teevad? Võiks arvata, et nad lasevad teistel rahus olla. Aga ei, alati peab olema muret ja ebameeldivusi.

Vaadake nüüd kasvõi seda pealkirja — „Massirahutused Asumi konsulaadi ees". Küll mina alles ütleks neile, kui ma selleks võimaluse saaksin. Inimestel on see viga, et nad ei mäleta.

Nad ei **mäleta,** dr.Darell, nende peas pole raasukestki mälu. Kui mõelda viimasele sõjale pärast Muula surma — olin siis loomulikult väike tüdruk —ja kõiki neid sekeldusi ja raskusi. Minu onu tapeti, kuigi ta oli alles kahekümnendates eluaastates ja ainult kaks aastat abielus olnud ning tütre saanud. Mäletan teda veel nüüdki — tal olid heledad juuksed ja lohuke lõual. Mul on tast kuskil kolmemõõtmeline pilt...

Ja nüüd on tema tütrepoeg laevastikus ja kui midagi juhtub, siis...

Meil olid pommituspatrullid ja kõik vanad mehed käisid kordamööda stratosfääri kaitsmas — võib ainult arvata, millist kasu oleks neist olnud, kui kalganlased nii kaugele oleksid jõudnud. Emal oli kombeks meile lastele toidunormidest rääkida ja hindadest ja maksudest. Küll pidi alles vaeva nägema, kui tahtsid kõike piisavalt saada...

Võiks arvata, et kui inimestel on mõistus peas, ei alustaks nad seda kõike uuesti ega teeks sellega mingit tegemist. Ma ei arvagi, et rahval oleks selle asjaga pistmist. Kindlasti istuksid isegi kalganlased meelsamini kodus perekonna ringis ega hakkaks laevades narri mängima ja end tapma. See on alles hirmus mees, see Stettin. Mis ime pärast sellised inimesed üldse elavad? Alguses tapab ta selle vanainimese — mis ta nimi nüüd oligi — Thallose ja nüüd põleb ta soovist kõiki kamandama hakata.

Ka ei saa ma aru, miks ta meiega sõdida tahab. Ta ju kaotab kindlasti — nagu kaotasid need teised. Võib-olla on see Projektis nii määratud, kuid vahel tundub mulle, et selline projekt on kõike muud kui hea, kus on nii palju sõda ja surma, ehkki ma muidu ei ütle Hari Seldoni kohta ühtegi halba sõna, sest kahtlemata teab ta sellest palju rohkem kui mina ja mina ilmselt kahtlen temas vaid oma rumaluse tõttu. Ja siis see **teine asum,** mis on täpselt niisama süüdi. Nad võiksid Kalgani praegu peatada

120

ja kõik oleks korras. Nii ta lõpuks muidugi teeb, kuid võiks arvata, et seda nüüd teha oleks mõistlikum, enne kui kahju on sündinud."

Dr.Darell tõstis pea. "Kas te ütlesite midagi, Poli?"

Poli silmad läksid suureks, et seejärel tõmbuda vihast pilukile. "Ei midagi, doktor, mitte midagi. Mida mul olekski öelda? Siin majas lämbub inimene pigem surnuks, enne kui mõne sõna ütleb. Teda ainult jooksutatakse siia ja sinna, aga proovi sa sõnakestki öelda..." Ta lahkus sisimas keedes.

Poli lahkumine avaldas Darellile niisama vähe mõju kui tema jutt.

Kalgan! Rumalus! Ainult materiaalne vaenlane! Selliseid on alati löödud!

Ometi ei andnud praegune naeruväärne kriis talle rahu. Linnapea oli teda nädal tagasi Uurimis- ja Arenguameti juhatajaks palunud. Täna oli ta lubanud vastuse anda.

Niisiis...

Ta liigutas end vaevaliselt. Miks tema? Kas tal üldse on võimalik keelduda? See tundus imelik, aga ta ei julgenud imelikuna näida. Lõppude lõpuks ei huvitanud teda Kalgan. Temal on alati olnud üks vaenlane. Oli alati olnud.

Kui tema naine veel elas, oli ta olnud ülimalt õnnelik, kui sai selle ülesande eest põgeneda, end ära peita. Pikad muretud päevad Trantoris ja mineviku varemed nende ümber! Hukkunud maailma vaikus ja selle mõjul tekkinud täielik unustus!

Siis tema naine suri. Õnnelik aeg oli kestnud kokku napilt viis aastat. Pärast seda mõistis ta, et suudab elada ainult võideldes selle ebamäärase, hirmutava vaenlase vastu, kes oli röövinud temalt inimväärikuse, mis muutis elu tarbetuks ponnistuseks ettemääratud lõpu suunas, mis muutis terve universumi põlgusväärseks ja igavaks malemänguks.

Seda võis nimetada õilistumiseks. Vähemalt ise kutsus ta seda nii. Igal juhul andis see võitlus tema elule mõtte.

Alguses oli ta läinud Santanni ülikooli ja hakanud seal tööle koos dr.Kleisega. Need viis aastat olid kulunud tulemuslikus tegevuses.

Kuid Kleise oli olnud ainult andmete koguja. Ta ei liikunud edasi tegeliku eesmärgi suunas. Kui Darell sellest aru sai, pidas ta paremaks lahkuda.

Ehkki Kleise oleks võinud salaja töötada, tahtis ta siiski, et teised tema eest ja koos temaga tööd teeksid. Tema käsutuses

121

oli isendeid, kelle ajusid ta võis uurida. Lisaks toetas teda ülikool. See kõik oli nõrkuse märk.

Seda Kleise ei mõistnud ja Darell ei saanud talle seda seletada. Nad lahkusid vaenlastena. Oli hea, et nii juhtus. Ta **pidi** lahkuma näiliselt muserdatult — selleks puhuks, kui keegi jälgis.

Kleise töötas kartoteegi abil, Darell seevastu matemaatiliste mõistetega aju soppides. Kleisel oli mitu abilist, Darellil mitte ühtegi. Kleise töötas ülikoolis, Darell eeslinnamaja vaikuses.

Teisasumlaste suuraju polnud niisugune kui tavalisel inimesel. Kõige targemgi psühholoog, kõige nupukamgi neurokeemik ei pruugi erinevust leida — kuid see on olemas. Ja kuna erinevus oli meeltes, siis pidi seda otsima **sealt.**

Polnud kahtlustki, et teisasumlastel on samasugune vaimujõud nagu Muulal, kas siis sünnipärane või omandatud. Nad suutsid avastada ja suunata inimtundeid. Seega tuleb vajalik elektronvooluring üles leida, seejärel uurida viimaseid üksikasju entsefalograafiga ja nii selgub erinevus iseenesest.

Nüüd oli Kleise tema ellu tulnud noore ja innuka õpilasena.

Narrus! Anthor oli tulles kaasa toonud graafikud ja tabelid inimestest, keda oli sõrmitsetud. Darell oli kõike juba aastate eest mõistnud, aga mis kasu sellest oli olnud? Tal polnud vaja tööriistu, vaid neid hoidvat kätt. Siiski oli ta nõustunud Ant-horiga ühinema, sest see oli kõige tähelepandamatum tegut-semisviis.

Ja nüüd saab temast Uurimis- ja Arenguameti juhataja. Ka see oli tähelepandamatu tegutsemisviis! Sel moel osales ta salanõu raames salanõus.

Järsku ilmutas ennast mure Arcadia pärast, kuid ta peletas selle kohe eemale. Üksi olles poleks seda kunagi juhtunud. Kui ta oleks olnud üksi...

Ta tundis, kuidas temas tõuseb trots — surnud Kleise vastu, elava Anthori vastu, kõigi heasoovlike lollide vastu...

Igal juhul kannab Arcadia enese eest hoolt. Noore tüdruku kohta on ta väga mõistlik.

Küll ta hakkama saab!

Siiski ei andnud mõtted talle rahu.

Kas Arcadia ikka suudab enese eest hoolt kanda?

Samal hetkel, kui dr.Darell enesele kinnitas, et Arcadia saab hakkama, istus viimane Galaktika Esimese Kodaniku valitsusaparaadi kõledas ooteruumis. Ta oli seal juba pool tundi istunud, pilk libisemas mööda seinu. Kui nad olid koos Homir Munniga

122

saabunud, olid ukse peal olnud kaks relvastatud valvurit Eelmistel kordadel neid seal polnud.

Nüüd oli ta üksi, tajudes vaenulikkust, mida õhkus isegi mööb list. Niimoodi tundis ta esimest korda.

Millest see ometi tuli?

Homir oli lord Stettini juures. Kas seal see viga oligi?

Ta hakkas vihaseks minema. Raamatfilmide ja videote kangelased nägid lõppu ette ja olid selleks valmis, kuid tema tema ainult istus siin. **Mida kõike** võis olla teoksil. **Mida kõike!** Ja tema ainult istus.

Arcadia läks mõttes ajas tagasi, lootes sellest tuge saada.

Paar viimast nädalat oli Homir peaaegu elanud Muula palees. Kord oli ta Stettini loal Arcadia kaasa võtnud. Palee oli avar ja süngelt massiivne. See oleks nagu püüdnud vältida elava puudutust ja tahtnud uinuda mälestustes. Sammudele vastas palee õõnsa kõlina või ägeda klõbinaga. Arcadiale ei olnud seal meeldinud.

Seevastu meeldisid talle pealinna laiad rõõmsad maanteed, selle teatrid ja muud vaatamisväärsused. Ehkki see maailm oli tegelikult vaesem kui Asum. kulutas ta rohkem raha luksusele.

Homir naasis õhtul alati sügava aukartusega.

"Lausa unenäomaailm!" oli tal kombeks sosistada. "Kui ma vaid saaksin selle palee laiali lammutada, kivihaaval, käsnalumiiniumikihtide kaupa. Kui ma saaksin selle Terminusele kaasa võtta. Milline muuseum sellest saaks."

Tema vastumeelsus oli nagu pühitud. Nüüd ta lausa õhetas innust. Arcadia märkas seda ühe kindla märgi järgi: Homir ei kokutanud peaaegu üldse.

Kord ütles Homir: "Seal on kokkuvõtted kindral Pritcheri märkmetest... "

"Ma vist tean teda. Kas ta polnud Asumi reetur, kes Teise Asumi pärast Galaktika läbi kammis?"

"Tegelikult ta polnud reetur, Arcady. Muul oli ta pööranud."

"See on ju seesama."

"Oo, galaktika, oli see sinu mainitud kammimine alles lootusetu ettevõte. Selle koosoleku algupärased protokollid, kus Seldon viissada aastat tagasi asutas mõlemad asumid, mainivad Teist Asumit ainult korra. Nad ütlevad selle asuvat "Tähe Tipus Galaktika teises ääres". See oli kõik, kust Muul ja Pritcher pidid edasi liikuma. Samuti polnud neil mingit vahendit Teise Asumi äratundmiseks, isegi kui nad oleksid selle leidnud. Kogu otsing oli täielik hullumeelsus!"

123

"Seal on märkmed," lausus Homir omaette, kuid Arcadia oli üksainus suur kõrv, "mis katavad kindlasti pea tuhat maailma. Uuritavate maailmade arv peab siiski lähenema miljonile. Meil pole sellest paremat... "

Arcadia katkestas teda äreva sosinaga.

Homir tardus ja rahunes siis vähehaaval. "Targem on vait olla," pomises ta.

Nüüd oli Homir lord Stettini juures ja väljas ootav Arcadia tundis, kuidas tema süda peksles mingil arusaamatul põhjusel. Kõige hullem oligi see, et hirmuks ei paistnud olevat vähimatki põhjust.

Teisel pool ust tundus Homirile samuti, nagu prooviks ta köiel tasakaalu hoida. Ta pingutas hirmsasti, et mitte kogelda, mille tagajärjeks oli muidugi see, et ta suutis selgelt välja öelda vaevalt kaks sõna järjest.

Lord Stettin oli täies univormis, peaaegu kaks meetrit pikk, suurte lõugade ja jõhkra suuga. Tema rusikad tagusid lausetesse võimsat rütmi.

"Nonii, kaks nädalat on möödas ja te tulete minu juurde tühjade kätega. Kuulge, mu härra, öelge avameelselt, kas minu laevastik kistakse tükkideks? Kas ma pean Teise Asumi kummitustega samamoodi võitlema nagu Esimese meestega?"

"K...kordan, austatud lord, et ma p...pole ennustaja. Olen t...täiesti n...nõutu."

"Või soovite tagasi pöörduda, minna oma kaasmaalasi hoiatama? Kosmose sügavikku see teie teesklus! Ma kisun teist tõe välja, isegi kui pool sisikonda peaks ühes tulema."

"Aga m...ma olen ju r...rääkinud ainult t...tõtt. Tuletan teile meelde, et olen ju Asumi k...kodanik. Kui te mind p...puutute, on tagajärjed h...halvemad, kui te arvatagi oskate."

Kalgani lord pahvatas naerma. "Niimoodi hirmutatakse lapsi. Teie ähvardus kõlbab täielikule idioodile. Kuulge nüüd, härra Munn, olen teiega kannatlik olnud. Kuulasin

kakskümmend minutit teie tüütut jama, mille sepitsemisele kulus teil kindlasti mitu unetut ööd. Asjatu vaev! Tean, et te pole siin Muula kustunud tuhka sörkimas, et end leitud söepuruga soojendada. Teie tuleku põhjus on tähtsam kui see, mida te möönate. Kas mul pole õigus?"

Homir Munn ei suutnud lämmatada oma silmis leegitsevat hirmu, veel vähem hingata. Lord Stettin märkas seda ja patsutas asumlasele õlale nii kõvasti, et tolle tool nõksatas.

124

"Hea küll. Räägime kordki otse. Te uurite Seldoni Projekti ja teate, et see pole enam kehtiv. Teate ehk sedagi, et **minu** võit on möödapääsmatu, minu ja minu pärijate. Nonii, mees, mis tähtsust on sellel, kes rajab Teise Impeeriumi, kui see üldse rajatakse? Ajalool pole soosikuid. Või on? Kas te ei julge mulle öelda? Ilmselt mõistate, et ma tean teie ülesannet?"

Munn küsis kähisedes: "M...mida te siis s... soovite?"

"Teie kohalolekut. Ma ei taha, et Projekt minu liigse enesekindluse tõttu hallitama läheb. Te taipate neist asjust rohkem kui mina ja märkate väikseimaidki vigu, mis minul võib-olla jäävad tähele panemata. Saage ometi aru, et teile tasutakse, kui kõik möödas on. Saate külluslikku osa röövsaagist. Mis võimalused teil Asumis on? Arvate, et suudate peatada hävingut, mis võibolla on paratamatu? Pikendada sõda? Või on see hoopis patriootlik soov surra isamaa eest?"

"M...m..." Munni kogelus lõppes vaikusega. Sõnad ei kuuletunud talle.

"Te jääte siia," teatas Kalgani lord enesekindlalt. "Teil pole valikut. Oodake..." Ta oli ühe asja peaaegu unustanud. "Olen jõudnud arusaamisele, et see teie sugulane on Bayta Darelli järeltulija."

Jahmatus sundis Homiri noogutama.

"Kas see on Asumis auväärt perekond?"

Homir noogutas jälle. "K...kindlasti ei lubata neile kahju teha."

"Kahju teha! Ärge olge loll, mees. Mõtlen just vastupidist. Kui vana tüdruk on?"

"Neliteist."

"Nii! Isegi Teine Asum, mitte ka Hari Seldon isiklikult ei suuda peatada aja kulgu ja tüdrukute sirgumist naisteks."

Seda öeldes keeras Stettin kannapealt ringi, astus pika sammuga ukse juurde ja kiskus sellelt eesriide eest.

Ta möiratas: "Miks, kosmose päralt, sina oma võdiseva kere siia oled vedanud?"

Leedi Callia vaatas silmi pilgutades Stettini poole ja sõnas arglikult: "Ma ei teadnud, et sa pole üksi."

"Nüüd tead. Räägime sellest hiljem, kuid praegu tahan ma näha sinu selga, ja kiiresti."

Callia sammud kostsid koridoris vaibuva klõbinana.

Stettin naasis. "Ta on tegelane ühest episoodist, mis on kestnud liiga kaua. Varsti see lõpeb. Ütlesite neliteist?"

Homir silmitses teda seletamatu õudusega.

Arcadia ehmatas, kui uks hääletult avanes ja jäi poikvele. Võttis aega, enne kui ta taipas, et talle viibatakse sõrmega. Ta tippis üle põranda, justnagu oleks pelgalt sõrme nägemine manitsenud teda ettevaatlikkusele.

Nende sammud kostsid koridoris vaikse sahinana. See oli muidugi leedi Callia, kes haaras Arcadia käest nii tugevasti, et see tegi lausa haiget, ja seletamatul põhjusel järgnes Arcadia talle meelsasti. Leedi Calliat ta vähemalt ei kartnud.

Kuid mida see õieti tähendas?

Nad olid nüüd buduaaris, mis näis üleni koosnevat roosadest ebemetest ja kedratud suhkrust. Leedi Callia seisis seljaga vastu ust toetudes.

Ta selgitas: "See on privaatkäik minu juurde... minu tuppa tema tööruumist. Sa ju tead, keda ma mõtlen." Ta viipas pöidlaga, just nagu oleks pelk Stettini peale mõtlemine temalt kõnevõime võtnud.

"Milline õnn... milline õnn." Laienenud pupillide tõttu paistsid Callia sinised silmad peaaegu mustadena.

"Kas te võite mulle öelda..." alustas Arcadia kartlikult.

Callia vastas ringi sebides: "Ei, armas laps, ei või. Pole aega. Võta riided seljast. Ole hea, tee seda. Annan sulle teised, et nad sind ära ei tunneks."

Callia loopis riidekapist kasutuid hilpe põrandale laiali, üritades leida midagi, mida Arcadia võiks kanda, ilma et ta näeks välja nagu elav kutse armumängule.

"Näe siin, see peab kõlbama. Just see. On sul raha? Võta see kõik. Ja see." Ta andis ära ehted oma kõrvadest ja sõrmedest. "Mine nüüd koju — mine koju sinna oma Asumisse."

"Aga Homir — minu onu?" Arcadia vastulauseid sumbusid magusalt lõhnava, luksusliku kedratud metallist rõiva voltidesse, mida vägisi üle tema pea kisti.

"Ta ei pääse. Mõmmi hoiab teda siin igavesti, kuid **sina** ei tohi jääda. Oi kullake, kas sa ei mõista?"

"Ei." katkestas Arcadia selle sebimise. "Ma **tõesti** ei mõista."

Leedi Callia väänas meeleheites käsi. "Sa pead minema oma rahvale ütlema, et sõda on tulemas. Kas said aru?" Põhjatu hirm andis tema mõtetele ja kõnele selgust, mis Callia puhul tundus täiesti ebaloomulik. "Hakka minema!"

Välja läksid nad teist teed pidi. Mööda ametnikest, kes neile järele põrnitsesid, kuid ei pidanud vajalikuks sellise isiku tõkestamist, keda ainult Kalgani lord võis karistamatult peatada.

126

Valvurid lõid kannad kokku ja andsid au, kui nad kahekesi väljusid.

Arcadia hoidis hinge kinni. Talle tundus, et see kõik on kestnud juba aastaid, kuid tegelikult oli sellest, kui talle ukse vahelt viibati, ja kui ta nüüd väljas värava juures seisis, möödunud kõigest kakskümmend viis minutit. Eemalt kostis inimeste hääli ja liikluse müra.

Arcadia heitis pilgu tagasi ja äkki valdas teda hirmusegane kaastunne. "Ma... ma... ei tea, miks te seda teete, austatud leedi, kuid aitäh siiski. Aga mis saab onu Homirist?"

"Mina seda ei tea" kaebles Callia. "Kas sa ei võiks juba minna? Mine otse kosmosejaama. Ära aega viida. Mõmmi ehk otsib sind just praegu."

Ometi Arcadia viivitas. Tal tuleb siis Homirist lahkuda. Nüüd, kus ta märkas, et ta on väljas ja et on juba väga hilja, hakkas ta kahtlema. "Mis teil sellest on, kui ta ka otsiks?"

Leedi Callia hammustas alumist huult ja sõnas: "Ma ei saa seda sinusugusele väikesele tüdrukule seletada. See oleks sobimatu. Vaata, sina kasvad suuremaks... Mina... mina kohtusin Mõmmiga, kui olin kuusteist. Mulle poleks see hea, kui sa läheduses viibid. Saad aru?" Callia silmis peegeldus ühtaegu häbelikkus ja põlgus.

Arcadiale tuli kananahk ihule. Ta sosistas: "Mida ta teiega teeb, kui ta sellest kuuleb?"

Callia niutsus vastuseks "Ei tea" ja surus käsivarre otsmikule, minnes mööda laia puiesteed tagasi Kalgani lordi häärberisse.

Arcadia jäi paigale seisma igavikuna tunduvaks sekundiks. Just sel hetkel, kui leedi Callia lahkus, oli ta midagi märganud. Leedi hirmunud, lootusetutes silmades oli välgatanud... kaalutlev huvi.

Ääretu ebainimlik huvi.

Nüüd oli tema kord joosta — ja ta jooksiski, otsides vaba kabiini, kust ta oleks nupule vajutades saanud kutsuda üürisõiduki.

Ta ei põgenenud lord Stettini ega tema kahejalgsete ajukoerte eest, ükskõik kui palju neid tema kannul oleks olnud, ega ka lordi kahekümne seitsme maailma eest, isegi kui need oleksid hiiglasliku kerana ulgunud tema sabas.

Ta põgenes üheainsa naise eest, kes tal oli põgeneda aidanud. Inimese eest, kes oli teda raha ja vääriskividega lastinud ning kes oli teda päästes oma eluga riskinud. Olendi eest, kelle ta teadis kindlalt olevat naise Teisest Asumist.

Õhutakso peatus kolksatades platvormil. Sellest tekkinud tuulepuhang riivas Arcadia nägu ja sasis juukseid Callialt saadud karusnahkse kapuutsi all.

"Kuhu me läheme, proua?"

Arcadia üritas häält madaldada, et ta lapsena ei tunduks. "Mitu kosmosejaama linnas on?"

"Kaks. Kumba soovite?"

"Kumb on lähemal?"

Juht silmitses teda umbusklikult. "Kalgani keskjaam, proua."

"Olge hea ja viige mind sinna teise. Mul on raha." Arcadia hoidis käes kahekümnekalganiidist rahatähte. Selle väärtust ta ei teadnud. Taksojuht irvitas heakskiitvalt: "Nagu proua soovib. Taevaliinitakso viib teid kuhu tahes."

Arcadia surus põse kergelt kopitanud polstri vastu. Temast allpool vilksatasid mööda linna tuled.

Mida ta peaks tegema? **Mida ta ometi peaks tegema?**

Järsku ta mõistis, et ta on rumal, **rumal** väike tüdruk, kaugel isast ja hirmul. Tema silmad täitusid pisaratega ja kurgus pitsitas.

Ta ei kartnud, et lord Stettin ta kätte saab. Leedi Callia hoolitseb selle eest. Leedi Callia! Vana, lihav, loll leedi Callia, kes siiski oskas lordi kinni hoida. See oli nüüd piisavalt selge. **Kõik** oli selge.

See teejoomine koos Calliaga, kus Arcadia oli olnud väga tark... Nutikas väike Arcadia! Miski pani teda ennast vihkama. Teeasi oli muidugi osav trikk ja pärast seda oli Stettinit ilmselt niimoodi sätitud, et Homir pääseski paleed uurima. Ja just **tema,** see napakas Callia, oli seda tahtnud ja oli väikese nutika Arcadia kaasabil lollikindla põhjuse leidnud, mis ohvri peas ei tekitanud kahtluse varjugi, ja tema ise ei puutunud peaaegu üldse asjade käigusse.

Aga kuidas sai Arcadia olla vaba? Homir oli kindlasti vangistatud...

Kui mitte...

Kui teda mitte ei soovitud saata Asumisse tagasi peibutisena, kes pidi ülejäänud **nende** käte vahele juhatama. Seega ei saa ta Asumisse naasta...

"Kosmosejaam, proua." Õhutakso oli peatunud. Kummaline! Ta polnud seda märganudki. Tõesti unenäomaailm.

"Suur tänu." Ta ulatas mehele rahatähe, ise midagi nägemata

128

välja koperdades, ja hakkas siis mööda elastset kõnniteed jooksma.

Valgus. Muretud mehed ja naised. Suured vilkuvad teatetahvlid, mille numbrid ja tähed vahetusid kosmoselaevade saabumise ja lahkumise taktis.

Kuhu ta peaks minema? Tegelikult polnud sel mingt tähtsust. Ta teadis ainult, et ta ei lähe Asumisse. Kõik teised maailmad sobisid ühtmoodi.

Olgu Seldon tänatud selle viimase hetke eest, selle sekundi murdosa eest, mil Callia laskis teesklusest tüdinuna oma huvil välja paista. Tema ees oli ju ainult laps.

Kuid nüüd taipas Arcadia hoopis midagi muud. Midagi, mis oli tema ajusoppides liikunud juba põgenemise algusest saadik — midagi, mis tappis temas lõplikult neljateistaastase.

Ja nüüd ta teadis, et ta **peab** põgenema.

Miski polnud sellest tähtsam. Kui nad ka leiaksid Asumist iga viimase kui salaliitlase, kui nad ka saaksid kätte tema enda isa, ta ei tohtinud ega julgenud riskida hoiatusega. Ta ei tohtinud ohustada omaenda elu — isegi mitte kogu Terminuse riigi pärast. Temast oli saanud ainus tähtis isik Galaktikas.

Ta teadis seda ka siis, kui seisis piletiaxitomaadi ees ja mõtles, kuhu minna.
Sest terves Galaktikas üksi tema teadis, **neid** endid arvestamata, Teise Asumi asukohta.

15. LÄBI VÕRGU

TRANTOR. Interreegnumikeskel oli Trantor vaid eelnenu vari. Hiiglaslike varemete keskel das väikepõllumajandusühisus...

GALAKTIKA ENTSÜKLOPEEDIA

Pole olemas ega ole künad olnud midagi nii ainulaadset kui kiirustav kosmosejaam suure rahvastikuga planeedi pealinna ääres. Hiiglaslikud masinad lamavad seal võimsaina oma alustel. Valides õige hetke saate meeldejääva elamuse, kui maanduv hiiglane laskub puhkama, või, mis ajab juuksed veelgi enam püsti, näete selle terasmulli pöörast starti. Kõik käib peaaegu käratult. Liikumapanevaks jõuks on aatomiosakeste hääletu tulv, mis tiheneb üha enam..
129

Oleme rääkinud alast, mis hõlmab üheksakümmend viis protsenti jaamast. Ruutkilomeetrid on reserveeritud masinatele, nende hooldajatele ja mõlemaid abistavatele arvutitele.
Ainult viis protsenti kosmosejaamast on nende inimjõgede käsutuses, kellele see on vahejaam teekonnal kõigile Galaktika tähtedele. On selge, et vaid üksikud sellest nimetust mitmepäisest hulgast peatuvad mõtisklema nende tehnoloogiliste võrgusil-made üle, millest kosmoseteed on punutud. Võib-olla mõni neist virgub vahel mõtlema nendele tuhandetele tonnidele, mida kaalub see kaugelt vaadates üsna väiksena näiv terasehunnik. On isegi mõeldav, et mõni neist kükloopikest silindritest eksib õigelt kursilt ja puruneb oodatavast maandumispaigast kilomeetri kaugusel, sööstes võib-olla läbi tohutu ootehalli tehisklaasist katuse, nii et tuhande inimese surma jääks märgistama ainult orgaaniline aur ja veidi fosfaadipulbrit.
Kuid seda ei saa juhtuda, sest kasutada on tõhusad ohutusseadmed ja ainult hullusti neurootiline inimene arutleb sellise võimaluse üle kauem kui hetke.
Millest siis need inimesed mõtlevad? Nad pole ju lihtsalt mingi rahvahulk. Nad on hulk, kellel on eesmärk. See eesmärk hõljub territooriumi kohal ja tihendab atmosfääri. Nad seisavad järjekordades, vanemad kantseldavad oma lapsi, reisivarustus saadetakse edasi täpsete kogumitena — inimesed on minekul.
Kujutlegem, et selle lausa kohutavalt eesmärgikindla hulga keskel on üksainus olend, kes ei tea, kuhu minna, kuid samas tunneb teistest palju intensiivsemalt, et ta peab kuhugi minema. Ükskõik kuhu! Või peaaegu ükskõik kuhu!
Olgugi et tal puudub telepaatia või mingi muu umbmääraselt defineeritav meeleolude tunnetamise moodus, on siinses õhustikus vaevutajutavat vastukäivust, millest piisab lootusetuse tekkimiseks.
Piisab? Lootusetus lausa tulvab temast üle, kastab ta läbimärjaks ja hukutab ta.
Laenatud riided seljas, seisis Arcadia Darell laenatud planeedil laenatud olukorras, mis samuti tundus kuuluvat ei kuhugi mujale kui laenatud ellu, ja soovis hardalt tagasi saada kaitsvasse emaüsasse, kuigi ta ei teadnud, et ihkab just sinna. Ta teadis ainult, et just nimelt maailma suurus tähendab suurt ohtu. Ta tahtis end kuhugi peita — kuhugi maailmakõiksuse avastamata kolkasse, kuhu keegi poleks osanud isegi pilku heita.

Siin ta nüüd seisis, neljateistkümnene, aga kurnatud nagu üle kaheksakümnene ja hirmunud nagu alla viiene.

130

Kes neist sadadest võõrastest, kes teda mööda minnes riivasid, nii et see ei saanud talle märkamata jääda, oli teisasumlane? Kas on nende hulgas keegi, kes üritab teda siinsamas hävitada, sest ta teab, mida teised ei tea? Ta teab, kus on Teine Asum.

Tema teadvusse tungis hääl nagu piksekärgatus ja nööris kõri kinni.

"Kuulge, neiu," lausus hääl ärritunult, "kas te kavatsete seda piletiautomaati kasutada või siin ainult seista?"

Nüüd alles märkas ta end seismas piletiautomaadi ees. Kui olid rahatähe selle avasse pannud ja soovitud sihtpunkti all olevale nupule vajutanud, said tagasi pileti koos vahetusrahaga, mille oli välja arvutanud eksimatu elektronkontroll. Seda aparaati oli väga lihtne kasutada ning kellelgi polnud põhjust seista tema ees üle viie minuti.

Arcadia torkas kakssada krediiti avasse ja samas leidis nupu, mille kohale oli kirjutatud "Trantor". Trantor, surnud Impeeriumi surnud peamaailm — planeet, kus ta oli sündinud. Ta vajutas nupule nagu unes. Ei juhtunud muud kui see, et punased numbrid hakkasid vilkuma: 172,18 - 172,18 - 172,18 -

Arcadia oli maksnud vähem. Ta pani avasse veel kakssada krediiti. Pilet tuli tema suunas välja. Ta haaras selle kätte ja vahetusraha veeres järele.

Ta võttis pileti ja raha ning tundis, kuidas tema taga olev mees surus end lähemale, et omakorda masinat kasutada. Arcadia väänles end vabaks ja hakkas taha vaatamata jooksma.

Kuid joosta polnud kuskile. Kõik oli tema vastu.

Midagi mõistmata silmitses tüdruk tulikirju. Steffani, Anacreon, Fermus... Kuskile oli kirjutatud ka Terminus. Arcadiat valdas pöörane igatsus, aga ta surus selle maha.

Ta oleks tühise summa eest võinud üürida signalisaatori. Soovitud sihtpunkti järgi seatuna ja käekotti panduna oleks see talle viisteist minutit enne ärasõitu andnud helisignaali, mida ainult tema oleks kuulnud. Kuid selletaolised seadeldised sobivad inimestele, kes tunnevad end enam-vähem turvalisena ja saavad seetõttu neile tähelepanu pöörata.

Kui tüdruk üritas korraga mõlemasse suunda vaadata, jooksis ta täie hooga vastu kellegi pehmet kõhtu. Ta kuulis hämmastunud ähkimist ja mõminat ning tundis, kuidas tema käsivarrest kinni võeti. Arcadia väänles nagu jaksas, aga sellest polnud vähimatki kasu.

131

Kinnivõtja ootas. Vähehaaval suutis Arcadia keskenduda ja mehe poole vaadata. Too oli üsna paks ja lühike. Tihedad hallid juuksed olid kammitud taha pompaduurstiilis. See paistis kummaliselt sobimatu tema ümmarguse punaka näoga, mis reetis talupoeglikku päritolu.

"Mis viga on?" küsis mees lõpuks ja uuris Arcadiat varjamatu uudishimuga. "Paistab, nagu sa kardaksid."

"Vabandust," pomises Arcadia meeleheites. "Ma pean minema. Vabandage mind."

Mees ei teinud tema palvest väljagi ja lausus: "Ole ettevaatlik, tüdruk. Sa kaotad pileti ära." Ta võttis Arcadia jõuetute sõrmede vahelt pileti ja silmitses seda ilmse rahuloluga.

"Seda ma arvasin," ütles ta ning tõi kuuldavale härjamöirge: "Mammaaa.[1]"

Mehe kõrvale ilmus naine, kes oli temast veidi lühem, veidi ümaram ja veidi punakam. Ta lükkas vallapääsnud juuksesalgu ammu moest kübara alla tagasi.

"Papa," ütles ta etteheitvalt, "miks sa hüüad niimoodi kõigi inimeste kuuldes? Nad ju vaatavad sind nagu segast. Mõtled, et oled farmis või?"

Seejärel naeratas ta sõnatule Arcadiale. Järgnes tungiv käsk: "Papa, lase tüdruk lahti! Mida sa õieti teed?"

Papa muudkui lehvitas piletit. "Vaata ise," ütles ta, "ta läheb Trantorile."

Mamma nägu lõi särama. "Sina oled Trantorilt? Ma ütlesin, papa, lase ta käsivars lahti." Mamma keeras oma käes oleva väikese pungil reisikohvri külili ja sundis Arcadiat sõbralikult,

kuid vastuvaidlematult sellele istuma. "Ole nüüd siin," sõnas ta, "ja puhka jalgu. Enne tundi ei lähe ükski laev ja pingid on täis magavaid hulguseid. Sina oled siis Trantorilt?"

Arcadia kogus ennast ja vastas siis kähedalt: "Olen seal sündinud."

Mamma lõi rõõmust käsi kokku. Oleme siin terve kuu olnud ja alles nüüd kohtame kedagi meie oma. Kui tore! Aga sinu vanemad..." Mamma vaatas teadmatuses ringi.

"Ma ei ole koos vanematega," sõnas Arcadia ettevaatlikult.

"Päris üksi või? Nii väike tüdruk?" Mammas võitles nördimus kaastundega. "Kuidas see on üldse võimalik?"

Papa nugis teda varrukast. "Kuule, mamma, lase ma räägin. Midagi on valesti. Mulle tundub, et ta kardab." Ilmselt proovis mees sosinal rääkida, kuid Arcadia kuulis kõike päris selgelt. "Ta jooksis — ma jälgisin teda — ega vaadanud ette. Enne kui

132

jõudsin kõrvale astuda, tormas ta mulle otsa. Ja tead, mis? Ma arvan, et ta on hädas."

"Nüüd paned sina oma suu kinni, papa. Sinule on ju raske mitte otsa tormata." Mamma istus Arcadia kõrvale reisikohvrile, mis nagises tusaselt lisaraskuse all, ja pani käe ümber tüdruku värisevate õlgade. "Kas sa põgened kellegi eest, kullake? Ara karda rääkida. Ma aitan sind."

Arcadia vaatas naise sõbralikesse hallidesse silmadesse ja tundis oma huuli värisemas. Üks osa temast ütles, et need inimesed on Trantorilt, kellega ta võiks kaasa minna ja kes hoolitseksid tema eest, kuni talle saab selgeks, mida ta tegema hakkab ja kuhu läheb. Kuid teine osa temast oli tõrges. See ütles, et ta ei mäleta oma ema, et ta on surmväsinud võitlemaks universumi vastu, et ta tahaks tõmbuda väikeseks keraks tugevate hellade käte varju, et kui tema ema veel elaks, ta võiks ehk... ehk...

Esimest korda sellel õhtul nuttis Arcadia nagu väike laps ja oli selle üle rõõmus, klammerdudes vanamoelisse kleiti ja kastes paiguti selle läbimärjaks, samal ajal kui pehmed käed hoidsid tast kõvasti kinni ja silitasid õrnalt tema juukseid.

Papa vaatles nõutult enda ees olevat paari ja kobas taskurätikut otsida. Kui ta oli rätiku lõpuks leidnud, tõmbas mamma selle ta käest ja vaigistas teda hoiatava pilguga. Nad moodustasid kolmekesi eraldi rühma keset rahvahulka, kes lainetas osavõtmatult nende ümber. Nad olid omaette.

Lõpuks lakkas pisarate vool. Arcadia naeratas arglikult, surudes punetavad silmad laenatud ninarätikusse. "Heldeke," sosistas ta, "ma..."

"Pst! Ole tasa!" katkestas mamma sekeldades. "Istu siin ja puhka. Kõigepealt rahune. Siis võid rääkida, milles on asi, ja sa näed, et me seame kõik korda."

Arcadia võttis kogu oma leidlikkuse kokku. Ta ei võinud neile tõtt öelda. Seda ei saanud kellelegi öelda. Kuid ta oli liialt väsinud, et kasutuskõlblikku valet välja mõelda.

Ta sõnas sosinal: "Nüüd on mul juba parem."

"See on hea," ütles mamma. "Räägi siis mulle, miks sa hädas oled. Ega sa ometi midagi valesti pole teinud? Olgu põhjus milline tahes, me aitame, kui sa ainult tõtt räägid."

"Trantorlasest sõbra heaks oleme valmis ükskõik mida tegema," lisas papa ülevoolavalt.' "Kas pole nii, mamma?"

"Hoia sina, papa, oma suu kinni," vastas mamma, kuid ta polnud sugugi vihane.

Arcadia tuhnis oma käekotis. Vähemalt see oli tema oma, kõik muu oli ta saanud ümberriietumisega leedi Callia ruumes. Ta leidis otsitava ja ulatas selle mammale.

"Need on minu paberid," selgitas tüdruk arglikult. Dokument oli läikivast tehispärgamendist ja ta oli selle saanud Asumi suursaadikult saabumispäeval. Lisaks oli sellel kalganlasest ametniku kinnitus. Mamma vaatas dokumenti abitult ja ulatas selle siis papale, kes süvenes viimase sisusse suud krimpsutades.

Ta sõnas: "Sina oled hoopis Asumist?"

"Olen küll. Kuid ma olen sündinud Trantoril. Vaadake, siia on kirjutatud..."
"Ah nii. Minu meelest on see täitsa korras. Või sinu nimi on Arcadia? See on ilus trantori nimi. Aga kus su onu on? Paberil on kirjas, et sa tulid koos onu Homir Munniga."
"Ta areteeriti," ütles Arcadia masendatult.
"Areteeriti!" hüüdsid papa ja mamma ühest suust. "Mille pärast?" päris mamma. "Mida ta siis tegi?"
Arcadia raputas pead. "Ei tea. Olime ainult käimas. Onu Homiril oli lord Stettini juurde asja, kuid..." Ta värises üleni.
Arcadia jutt avaldas papale mõju. "Lord Stettini juurde. Mm...m...m, sinu onu paistab olevat tähtis mees."
"Ma ei tea, mis asjus, kuid lord Stettin tahtis, et mina jääksin..." Arcadiale meenusid leedi Callia viimased sõnad. Nendest oli nüüd kasu. Lugu pidi kõlbama ka teist korda.
Ta takerdus. Mamma küsis huvitatult: "Miks sa pidid jääma?"
"Ma täpselt ei tea. L... lord soovis minuga kahekesi õhtustada ja mina ütlesin ei, sest tahtsin, et onu Homir tuleks ka. Ta vaatas mind kummaliselt ja hoidis kätt ümber õlgade."
Papa suu oli paokile vajunud. Mamma hakkas äkki vihaselt punetama. "Kui vana sa oled, Arcadia?"
"Neliteist ja pool, või õieti peaaegu."
Mamma tõmbas ägedalt hinge ja sõnas: "Et selliseid inimesi ka olemas on! Hulkuvad koerad on ka paremad. Sa, kullake, põgened siis tema eest?"
Arcadia noogutas.
Mamma sõnas: "Papa, mine kohe ja uuri täpselt järele, millal Trantori laev kai äärde saabub. Ja tee kiiresti!"
Papa ei jõudnud õieti sammugi teha, kui hakkas kaikuma metalne hääl. Viis tuhat silmapaari vaatas üllatunult katuse poole.
"Mehed ja naised!" hüüdis hääl kimedalt. "Jaamas otsitakse ohtlikku põgenikku, mistõttu hoone on ümber piiratud. Keegi

ei saa tulla ega minna. Otsimine viiakse väga ruttu läbi. Laevad ei saabu kai äärde ega lahku sealt, nii et te ei jää maha. Kordan: keegi ei jää laevast maha. Võrk lastakse alla. Keegi ei tohi oma ruudult lahkuda, enne kui võrk on üles tõstetud, muidu peame kasutama närvipiitsu."
Napi minuti jooksul, mil hääl täitis kosmosejaama ootehalli tohutu kuppelkatuse, polnud Arcadia suuteline end liigutama, kui ka kogu Galaktika kurjus oleks tohutu pallina tema poole sööstnud.
Otsitav sai olla ainult tema, see oli ütlematagi selge. Aga miks...
Callia oli korraldanud tema põgenemise. Ja Callia oli teis-asumlane. Miks teda, Arcadiat, siis otsiti? Kas Callial oli asi ebaõnnestunud? Kas see üldse sai ebaõnnestuda? Või oli see osa plaanist, mille üksikasjadeni tema mõistus ei küündinud?
Hetke keerles kõik tüdruku peas ringi ja ta tahtis püsti karata ning karjuda, et annab alla ja tuleb heaga kaasa, et... et...
Kuid mamma käsi haaras tal randmest. "Ruttu! Ruttu! Lähme naiste tualetti, enne kui nad alustavad."
Arcadia järgnes talle midagi tajumata. Nad lipsasid läbi massi, mis oli tardunud rühmadeks, kui hääl kuulutas veel viimaseid sõnu.
Parajasti laskus võrk alla ja papa jõllitas seda, suu lahti. Ta oli sellest kuulnud ja lugenud, kuid veel mitte kordagi näinud. Võrk koosnes radioaktiivsetest sädemetest, mis panid õhu helkima kahjutult särava valgusvõrguna.
Võrk käivitati alati nii, et see näis aeglaselt allapoole laskuvat, mis tekitas vastupandamatu ohutunde. Tunde, et võib võrku kinni jääda.

Nüüd oli võrk vöö kõrgusel ja hõõguvate joonte vahele jäi mõlemasse suunda kümme jalga. Papa märkas, et ta on üksi, kuigi naaberruudud olid inimesi täis. Oma saja ruutjala peal tundis ta end olevat silmatorkava, aga kui ta oleks liitunud mõne rühmaga, et olla märkamatum, oleks ta pidanud ületama hõõguva joone, mis oleks käivitanud alarmi ja seejärel närvipiitsa.

Siis märkas ta tontlikus vaikuses ootavast inimhulgast kõrgemal kauget liikumist, kui politseinike rivi kontrollis tohutut põrandapinda, siirdudes valgustatud ruudust teise.

Võttis aega, enne kui univorm tema ruudule astus ja märkis selle koordinaadid protokolliraamatusse.

"Isikutunnistus!"

135

Papa ulatas nõutud dokumendi, mis lehitseti asjatundlikult läbi.

"Olete Preem Palver, Trantori kodanik, veetnud Kalganil kuu ja lähete tagasi Trantorile. Vastake jah või ei."

"Jah, jah."

"Mispärast te Kalganile tulite?"

"Olen põllumajandusühistu kaubandusesindaja. Tulin Kalgani põllumajandusministeeriumiga läbirääkimisi pidama."

"Või nii. Teil on naine kaasas. Kus ta on? Ta on dokumentides märgitud."

"Palun vabandust, kuid mu naine on..." Palver viipas käega.

"Hanto!" hüüatas politseinik. Teine univorm liitus temaga.

Esimene märkis kuivalt: "Jälle üks naine potil, galaktika päralt. See koht on neid vist pungil täis. Kirjuta tema nimi üles." Ta näitas paberil koha kätte.

"Kas teiega on veel keegi?"

"Minu vennatütar."

"Teda pole kuskil märgitud."

"Ta tuli eraldi."

"Kus ta on? Ärge vastake, tean küsimatagi. Hanto, kirjuta vennatütre nimi üles. Mis ta nimi on? Kirjuta Arcadia Palver. Te jääte siia, Palver. Kontrollime naised üle, enne kui lahkume."

Papa ootas terve igaviku. Viimaks nägi ta mammat enda suunas marssivat, Arcadial kõvasti käest kinni hoides. Neile järgnes kaks politseinikku.

Nad saabusid papa ruudule ja üks politseinik küsis: "Kas see suure suuga vanamutt on teie naine?"

"On küll, ohvitser," vastas papa leplikult.

"Siis peaksite talle ütlema, et tal võivad raskused tekkida, kui ta Esimese Kodaniku politseiga teisel toonil ei räägi." Politseinik osutas vihaselt käega. "Kas see on teie vennatütar?"

"On küll, ohvitser."

"Tahan näha tema dokumente."

Oma mehele otsa vaadates raputas mamma pead kergelt, kuid siiski otsustavalt.

Järgnes lühike paus, mille järel sõnas papa nõrgalt naeratades: "Ma arvan, et see ilmselt ei õnnestu."

"Mida te sellega mõtlete, et ilmselt ei õnnestu?" Politseinik sirutas tugeva kämbla ettepoole. "Andke paberid siia."

"Tegemist on diplomaatilise puutumatusega," vastas papa tasaselt. "Ütlesin, et olen põllumajandusühistu kaubandusesindaja. Mind on Trantori saadikuna volitatud läbirääkimisi

136

pidama Kalgani valitsusega ja minu dokumendid tõendavad seda. Olen neid teile juba näidanud ega taha, et mind rohkem tülitataks."

Politseinik oli hetke täielikus hämmingus. "Ma pean teie pabereid nägema. Selline on määrus."

"Minge oma teed!" sekkus mamma äkki. "Kui vaja läheb, kutsume teid, te... igavene tüüp."

Politseiniku huuled tõmbusid pingule. "Pea neid silmas, Hanto. Ma lähen, kutsun leitnandi."

"Et te oma jalaluu murraksite!" hüüdis mamma talle järele. Keegi kõrvalseisja tõi kuuldavale turtsatuse.

Otsing hakkas lõppema. Inimhulk muutus murettekitavalt rahutuks. Nelikümmend viis minutit oli möödas sellest hetkest, kui võrk laskuma hakkas. Nii pikk viivitus ei tõota head. Seetõttu tungis leitnant Dirige kiiresti loogeldes tiheda inimparve keskkoha suunas.

"Kas see ongi see tüdruk?" küsis leitnent tüdinult ja vaatas Arcadiat, kes silmanähtavalt vastas kirjeldusele. Leitnant sõnas: "Ehk annate heaga tema paberid." Papa alustas: "Olen juba selgitanud..."

"Tean, mida te olete selgitanud," vastas leitnant. "Mul on kahju, kuid mulle on antud korraldus ja ma ei saa seda muuta. Võite hiljem protesti esitada, kui soovite. Praegu aga pean jõudu kasutama, kui te ei kuuletu."

Sugenes hetkeline vaikus. Leitnant ootas kannatlikult.

Siis ütles papa kähedalt: "Anna mulle oma tõend, Arcadia."

Arcadia raputas õuduses pead, kuid papa noogutas julgustavalt. "Ara karda. Anna see mulle."

Arcadial ei jäänud muud üle kui anda dokument käest. Papa uuris selle hoolikalt läbi ja andis siis leitnandile. Too silmitses seda omakorda ja suunas tükiks ajaks pilgu Arcadiale. Siis sulges ta märkmiku kõlava naksatusega.

"Kõik on korras," teatas ta. "Olgu, mehed."

Ta lahkus. Vaevalt kahe minuti pärast oli võrk silmist kadunud. Ülalt kuulutas hääl eriolukorra lõppenuks. Vabanenud mass hakkas häälekalt sumisema.

Arcadia imestas: "Kuidas... kuidas..."

"Pst! Ära räägi sõnagi," katkestas papa teda. "Meil oleks targem laevale minna. See peaks kohe kai äärde saabuma."

Nad olid nüüd laeval. Neil oli eraldi luksuskajut ja oma laud

137

söögiruumis. Kalgan oli juba kahe valgusaasta kaugusel ja Arcadia julges lõpuks asjast juttu teha.

Ta sõnas: "Kuid nad otsisid ju mind, härra Palver, ja neil olid kindlasti minu tundemärgid ja üksikasjalised andmed. Miks mul siis minna lasti?"

Papa naeratas laialt üle rostbiifitaldriku. "Vaata, kulla Arcadia, see käis lihtsalt. Kui sul on tegemist agentide, ostjate ja konkureerivate ühistutega, õpid mõned trikid selgeks. Mina olen neid õppinud üle kahekümne aasta. Juhtus nii, mu lapsuke, et kui leitnant sinu pabereid silmitses, leidis ta nende vahelt kokkumurtud viiesajakrediidise rahatähe. Eks olnud lihtne?"

"Ma maksan teile tagasi — ausõna. Mul on küllalt raha."

"Olgu." Papa lai nägu naeratas piinlikkustundest, kui ta pakkumise tagasi lükkas. "Sa oled ju ometi mu kaasmaalane."

Arcadia küsis: "Aga kui ta oleks võtnud raha ja mind siiski üles andnud? Ja süüdistanud mind altkäemaksu andmises."

"Ja loobunud viiesajast krediidist? Armas tüdruk, mina tunnen neid inimesi paremini kui sina."

Kuid Arcadia teadis, et papa et tundnud inimesi paremini. Mitte neid inimesi. Õhtul voodis mõtles ta hoolikalt järele ja oli kindel, et mitte mingisugune pistis poleks pannud politseileitnanti teda vabaks laskma, kui nii poleks kavandatud. Nad ei tahtnud teda vangistada, ehkki olid selleks kõik teinud.

Miks? Et ta kindlasti lahkuks? Et ta läheks Trantorile? Kas polnud see lihtne ja heasüdamlik abielupaar, kellega ta nüüd kaasas oli, lihtsalt vahend Teise Asumi käes, sama abitu kui ta ise?

Kindlasti oli!

Või siiski?

Kõik tundus mõttetu. Kuidas suudaks ta nende vastu võidelda? Ükskõik, mida ta tegi, tegi ta ehk ainult sellepärast, et need hirmsad, kõikvõimsad olendid tahtsid nii juhtuvat.

Ta pidi neist kavalam olema. Ta pidi olema! Lihtsalt pidu

16.SÕDA ALGAB

Galaktika asukaile käsiteldaval ajal teadmata põhjustel määras intergalaktiline normaalaeg oma põhiühiku — sekundi — ajaks, millega valgus liikus 299 776 kilomeetrit. Oli kokku lepitud, et 86 400 sekundit vastab ühele intergalaktilisele normaalpäevale ja 365 normaalpäeva vastab ühele intergalaktilisele normaalaastale. Miks just 299 776? Või 86 400? Või 365? Ajaloolaste väitel traditsiooni tõttu; müstikute, kultuslaste, numeroloogide ja metafüüsikute arvates nende numbrite vahel valitsevate märkimisväärsete arvusuhtete tõttu; mõnede üksikute arvates aga seepärast, et inimkonna algsel sünniplaneedil olid teatud pöörlemis- ja tiirlemisperioodid, millest need suhted saadi tuletada. Täpset põhjust ei teadnud õieti mitte keegi. See päev, mil Asumi ristleja Hober Mallow kohtus Kalgani eskaadriga, mida juhtis Kartmatu, ja ta suitsevateks ribadeks lasti pärast seda, kui ta oli keeldunud lubamast pardale kontrollpatrulli, — see päev igal juhul oli 185. 11 692 G.A. Teiste sõnadega oli see 185. päev aastal 11 692 galaktilise aja järgi, mil aega arvestati muinasaja Kamble dünastia esimese keisri troonile tõusmisest. See oli ka aasta 185. 419 p.S.s. — pärast Seldoni sündi — ja 185. 348 A.A. — Asumi aega. Kalganil omakorda oli siis 185. 56 E.K. Seal arvestati aega aastast, mil Muul hakkas Esimese Kodanikuna valitsema. Kõigil puhkudel oli aasta mugavuse pärast pandud algama nii, et päevade hulk püsiks iga ajaarvamise korral sama, hoolimata sellest tegelikust päevast, millal ajaarvamine teatud puhul algas.

Lisaks sellele olid Galaktika miljonites maailmades kasutusel miljonid kohalikud ajad. Nemad sobitasid oma ajaarvamist taevaste naabrite liikumisega.

Valiti see 185. päev millise tahes ajaarvestusaasta järgi, igal juhul oli tegemist päevaga, mida hiljem kasutasid ajaloolased, rääkides Stettini sõja puhkemishetkest.

Dr.Darell aga ei määranud seda ajahetke ühelgi eelmainitud viisil. Tema arvestuses algas sõda ainult ja täpselt kolmekümne teisel päeval pärast Arcadia lahkumist Terminuselt.

Vaevalt oleks igaüks taibanud, kuidas ta neil päevil pingutas, säilitamaks välist rahu.

Elvett Semic vähemalt uskus taipavat. Ta oli vana mees ja väitis meelsasti, et tema närvikiud on niivõrd lubjastunud, et mõte on muutunud kangeks ning kohmakaks. Ta lausa innustas teisi osatama oma vähenevaid jõuvarusid, naerdes ise selle üle esimesena. Kuid tema nägemisvõime oli kõigest hoolimata alles ja tema vaim kõigest hoolimata lennukas.

Semic küsis kuivanud huuli kõverdades: "Kas sa ei peaks juba tegutsema hakkama?"

See küsimus pani Darelli võpatama. Ta ümahtas: "Kuhu me jäimegi?"

Semic uuris teda tõsisel ilmel. "Sa peaksid tüdruku heaks midagi tegema." Paokil suust paistsid hõredad kollakad hambad.

Darell vastas jahedalt: "Ma küsisin sult: saad sa hankida Symes-Molffi resonaatorit, millel on vajalik tegevusraadius?"

"Ütlesin, et saan, kuid sa ei kuulnud."

"Anna andeks, Elvett. Asjaolud on nii, et meie praegune tegutsemine võib iga Galaktika asuka poolt vaadates olla palju tähtsam kui see, kas Arcadia on ohus või mitte. Vähemalt kõigi teiste poolt vaadates, peale Arcadia ja minu, ning mina tahan hoolitseda enamuse eest. Kui suur selline resonaator on?"

Semic näis kohmetuvat. "Ei tea. Võid selle kuskilt kataloogist leida."
"Ütle umbes. Kaalub see tonni? Pool kilo? On see kvartali-pikkune?"
"Mõtlesin, et sa tahad teada täpseid mõõtmeid. See on väike vidin." Semic osutas esimesele pöidlalülile. "Umbes nii suur."
"Hästi. Saad sa midagi sellelaadset teha?" Darell joonistas kiiresti visandi süles olevasse plokki ja ulatas selle vanale füüsikule. Too silmitses seda mõtlikult ja hakkas siis naeru kihistama.
"Sa ju tead, et minu vanuses kipub aju lubjastuma. Mida sa õieti teha proovid?"
Darell kõhkles. Ta soovis sel hetkel kirglikult, et ta saaks enda käsutusse Semici ajus olevaid teadmisi füüsikast, nii et ta ei peaks oma mõtet sõnades väljendama. Kuid see oli arutu soov ja ta pidi vastama.
Semic raputas pead. "Sul on vaja hüperreleesid. Ainult need suudavad töötada piisava kiirusega. Neid peab olema metsikult palju."
"Neid saab ikka ehitada?"
"Jah,.muidugi."
"Saad sa kõik osad muretseda? Mõistagi tähelepanu äratamata. Tavalise töö kõrvalt."
Semic kergitas alahuult. "Viitkümmend hüperreleed küll mitte. Sellist hulka ei lähe mul vaja isegi terve elu jooksul."
"Meil on ju käimas kaitseplaan. Kas sa ei saa neile välja mõelda mingit süütut kasutusviisi? Raha on küllalt."
"Hm. Võib-olla ma mõtlen midagi välja."
"Kui väikese saab selle asjanduse teha?"
140

"Hüperreleesid on saadaval mikrosuuruses... siis juhtmed... torud. Oo, kosmos, selles on mitusada vooluringi."
"Tean. Kui suur?" Semic näitas kätega.
"Liiga suur," ütles Darell. "Ma tahaksin selle vööle riputada." Ta kägardas visandi nutsakuks ja kukutas tuhatoosi, kus see heleda leegiga molekulideks hajus. Darell küsis: "Kes su ukse taga on?"
Semic upitas end üle laua vaatama uksekella kohal olevasse piimjasse monitori ja vastas: "See noor sell, Anthor. Ja tal on keegi kaasas."
Tooli jalad kraapisid põrandat, kui Darell ennast tahapoole nihutas. "Semic, sellest mitte kellelegi sõnagi. See teadmine on tappev, kui nemad teada saavad. Kahe elu ohustamisest on küllalt."

Pelleas Anthor pöörles nagu vurr Semici kabinetis, mis tundus olevat vananenud koos oma omanikuga. Tulija suvise tuunika avarad varrukad paistsid välisõhu mõjul ikka veel laperdavat ruumi ülevas rahus.
Ta esitles: "Dr.Darell, dr.Semic — Orum Dirige."
See teine mees oli pikka kasvu. Sirge nina rõhutas kitsa näo tõsidust.
Anthor naeratas vaevumärgatavalt: "Politseileitnant Dirige." Seejärel lisas ta rõhutades: "Kalganilt."
Siis pöördus Darell ja silmitses noort meest uurivalt: "Politseileitnant Dirige Kalganilt," kordas ta kuuldavalt. "Ja te toote ta siia. Miks?"
"Sest ta on viimane isik, kes nägi teie tütart Kalganil. Rahunege ometi, kulla mees."
Anthori võidurõõmus ilme tõmbus murelikuks, kui ta tormas mehi teineteisest lahutama. Darelliga maadeldes õnnestus tal vanem mees lõpuks kindlal käel tagasi tooli lükata.

"Mis teil ometi hakkas?" Anthor heitis pruuni salgu laubalt ja ühe säärega lauale toetudes kõigutas mõtlikult jalga: "Ja mina veel arvasin, et toon teile häid uudiseid."

Darell suunas küsimuse otse politseinikule. "Mida see tähendas, kui ta ütles, et teie olite viimane, kes nägi minu tütart? Olge hea ja selgitage." Darelli nägu oli halbadest aimustest kahvatu.

Leitnant Dirige vastas tuhmilt: "Ta ju ütles, et ma olin viimane,

141

kes nägi teie tütart Kalganil. Ta pole enam Kalganil. Midagi rohkemat ma ei tea."

"Laske ma selgitan," katkestas Anthor. "Mul on kahju, doktor, kui ma olukorda veidi üle dramatiseerisin. Unustasin, et teilgi on tunded. Kõigepealt on leitnant Dirige meie mees. Ta sündis Kalganil, kuid tema isa oli asumlane, kes pidi töötama Kalganil Muula alluvana. Ma vastutan leitnandi lojaalsuse eest.

Olin temaga ühenduses päev pärast seda, kui Munni igapäevased teated lakkasid saabumast..."

"Miks?" sekkus Darell raevukalt. "Me ju leppisime kokku, et me ei puutu mingil moel kogu asjasse. Te panite ohtu nii nende kui meie elu."

Vastus tuli sama raevukas: "Olen seda mängu kauem kaasa mänginud kui teie. Mul on Kalganil kontakte, millest te midagi ei tea. Minu kasutada on põhjalikumad andmed. Kas saite aru?"

"Mulle tundub, et olete peast segi."

"Kuulete või ei?"

Darell vaatas kõrvale.

Anthori huuled väändusid naeratama. "Nonii, doktor. Rääkige talle, Dirige."

Dirige seletas kannatlikult: "Niipalju kui ma tean, dr.Darell, on teie tütar Trantoril. Igal juhul ostis ta Idajaamast sinna pileti. Ta on koos trantorlasest kaubandusesindajaga, kes väitis, et Arcadia on tema vennatütar. Teie tütrel paistab olevat tähelepanuväärne hulk sugulasi, doktor. See on kahe nädala jooksul juba teine onu. Trantorlane üritas isegi mulle pistist anda —ja tõenäoliselt arvab ta, et nad pääsesid seetõttu minema."

"Milline oli tema seisund?"

"Ta oli minu arvates terve, ehkki hirmul. See pole ka ime, sest kogu jaoskond oli tal kannul. Ma ei tea siiani, miks."

Darell hingas otsekui esimest korda mitme minuti jooksul. Ta teadis, et tema käed värisevad, ja üritas hambad risti rahulik näida. „Aga see kaubandusesindaja? Rääkige temast. Mis osa tema selles loos etendab?"

"Sellest pole mul aimugi. Kui palju te Trantorist teate?"

"Olen seal elanud."

"See on praegu põllumajandusmaailm ning ekspordib peamiselt loomasööta ja vilja. Kõrge kvaliteediga tooted! Nad müüvad neid Galaktikas igal pool. Planeedil on paar tosinat ühistut ja neil kõigil on oma esindaja välismaailmades. Nad on äärmiselt nutikad sellid — tunnen seda ühte dokumentide põhjal. Ta on

142

Kalganil käinud juba mitu korda ning tavaliselt koos naisega Kahtlemata korralik ja kahtlemata ohutu."

"Hm," tegi Anthor suu lahti. "Kas Arcadia ei ole mitte sündinud Trantoril, doktor?"

Darell noogutas.

"Kõik tundub sobivat. Ta tahtis ära — kiiresti ja kaugele ja järsku tuli Trantor justnagu iseenesest talle pähe. Kas teile ei tundu nii?"

Darell lausus: "Aga miks ta siia tagasi ei tulnud?"

"Võib-olla teda jälitati ja tema meelest oli targem pöörduda hoopis teise suunda."

Enam dr.Darellil küsimusi polnud. Noh, las ta siis olla ohutult Trantoril, kui selles sünges ja kohutavas Galaktikas üldse saab end ohutult tunda. Ukse poole koperdades taipas ta, et Anthor teda varrukast sakutab, ja ta peatus, pööramata end ümber.

"On teil selle vastu midagi, kui ma tulen teiega koos koju, doktor?"

"Minugi poolest," nõustus Darell masinlikult.

Dr.Darelli isiksuse välised kihid, mis vahendasid läbikäimist teiste inimestega, olid õhtuks tagasi saanud normaalse tiheduse. Ta oli õhtusöögist ära öelnud, et pühenduda palavikulise innuga entsefalograafilisele analüüsile.

Oli peaaegu kesköö, kui ta tulijaile elutuppa.

Pelleas Anthor oli veel üleval ja kruttis video nuppe. Selja taga samme kuuldes heitis ta pilgu üle õla.

"Kas te ei magagi? Olen tundide viisi proovinud leida midagi muud peale teadaannete. Ristleja Hober Mallow on ilmselt graafikust maha jäänud ja temaga pole ühendust saadud."

"Tõsi või? Millega see nende arvates seletub?"

"Mida teie pakuksite? Kalganlaste sulitempe? Nagu teadaannetest selgub, on samas kosmosesektoris nähtud Kalgani aluseid, kust Hober Mallow viimast korda ühendust võttis."

Darell kehitas Õlgu. Anthor hõõrus mõtlikult otsaesist.

"Kuulge, doktor," ütles ta. "Kuidas oleks, kui te läheksite Trantorile?"

"Mispärast?"

"Kuna teist ei ole siin kasu. Te pole teie ise. Kuidas te saak-sitegi olla. Seevastu Trantorile minek sobiks ka meie plaanidega. Seal asub kunagine keiserlik raamatukogu, kus on täielikud protokollid Seldoni komisjoni istungitest..."

143

"Ei ole! Raamatukogu on tühjaks varastatud ja sellest poleks kellelegi kasu."

"Oli vähemalt Ebling Misile."

"Kust te seda teate? Tõsi, ta väitis olevat leidnud Teise Asumi ja mu ema tappis ta viis sekundit hiljem, sest muidu oleks Mis Muulale tahtmatult paljastanud, kus asub Teine Asum. Ilmselt mõistate, et ühtlasi tegi mu ema võimatuks kunagi teada saada, kas Mis tõesti teadis asukohta. Seda enam, et ka keegi peale tema pole suutnud kindlaks teha tõde nende protokollide järgi."

"Võtke arvesse, et Ebling Mis töötas Muula vaimujõu kannustusel."

"Olen sedagi arvestanud, kuid Misi meel oli juba ka muidu ebanormaalses seisundis. Mida meie kumbki teame sellise meele omadustest; mille meeli teine isik kontrollib; milleks see on võimeline ja milleks mitte? Mingil juhul ei lähe ma Trantorile."

Anthor tõmbas kulmud kipra. "Milleks ägestuda? Oo, kosmose päralt, ma tõesti ei saa teist aru. Te näite kümme aastat vanem. Olete kogu aeg olnud nagu piinapingil. Siin ei suuda te midagi vajalikku teha. Teie asemel läheksin ma tüdrukule järele."

"Täpselt nii! Seda tahaksin ka mina teha. Just seetõttu ma ei teegi seda. Proovige nüüd aru saada, Anthor. Te mängite — me mõlemad mängime — millegagi, milleks meil puudub jõud.

Oleme viiskümmend aastat teadnud, et Teine Asum on seldonliku matemaatika õige järglane ja õpilane. See tähendab omakorda, nagu te samuti hästi teate, et Galaktikas ei toimu midagi, ilma et see poleks osa nende arvestustest. Meie meelest koosneb elu lihtsalt juhustest, millega peab hakkama saama improviseerides. Nende meelest on elu eesmärki taotlev ja seda on võimalik ette arvestada.

Kuid ka neil on nõrkused. Nende töö on arvestuslik ja nad võivad täiesti kindlad olla ainult inimmasside käitumises. Kuidas mina, kes ma olen indiviid, sobitun sellesse ennustatud aja-loo kulgu, pole mul aimugi. Võib-olla mul polegi täpselt määratud osa, sest Projekt lubab indiviidide ettearvamatust ja vaba tahet. Kõigest hoolimata olen ma tähtis isik ja nemad —

teate hästi, keda ma mõtlen — on võib-olla arvestanud minu tõenäolise käitumisega. Nii ei usaldagi ma seda, mis pähe kargab, soove ega oma tõenäolist käitumist.

Palju meelsamini esitan neile ebatõenäolist käitumist. Jään siia, ehkki tahan meeletult lahkuda. Ei, mitte nii! Pigem: "Püsin siin, sest tahan meeletult minna."

144

Noormees naeratas hapult. "Aga kui nemad tunnevad teie meelt paremini kui te ise? Oletame, et nemad võtavad teid tundes arvesse just seda, mida te peate — ainult peate — ebatõenäoliseks käitumiseks. Neil on vaja ainult ette teada, kuidas te mõtlete."

"Sellisel juhul olen võrgus. Sest kui ma mõtlen teie skeemi järgi ja lähen Trantorile, on nad võinud ka seda ennustada. Sellisel juhul käime mööda lõputut ringi. Ükskõik kui palju ma sellist ringi mööda ka käiks, võin ma ainult kas minna või mitte minna. Kui kord meelitati mu tütar sellisel moel poole Galaktika kaugusele, ei tehtud seda kindlasti mitte sellepärast, et ma paigale jääksin, sest oleksin igal juhul siin püsinud, isegi kui nad poleks midagi teinud. Eesmärgiks saab olla ainult minu liikuma panek, nii et ma püsin siin.

Ärge unustage, Anthor, et kõik ei lähe teisasumlaste tahtmist mööda. Võib-olla pole nad Arcadia lahkumisega üldse seotud ja ta on Trantoril kaitstud, isegi kui meie teised oleme surnud."

"Ei," vastas Anthor ägedalt. "Nüüd teete küll valesid järeldusi."

"Teil on siis alternatiivne seletus?"

"On küll — kui teil on soovi kuulata."

"Laske tulla. Minu kannatlikkus on piiritu." "Olgu siis. Kui hästi te oma tütart tunnete?"

"Kui hästi võib üks indiviid teist tunda? Ilmselt tunnen teda puudulikult."

"Nii ka mina, kui vaadata asja sellest küljest ja võimalik, et veelgi puudulikumalt — kuid mina vähemalt olen jälginud teie tütart eelarvamusteta. Punkt üks. Ta on innukas väike romantik, elevandiluust tornis elava akadeemiku ainuke laps, üles kasvanud video ja raamatfilmide seiklustemaailmas. Ta on rajanud endale eriskummalise spionaaži ja salasepitsuste unelm-elu. Punkt kaks. Ta tegutseb intelligentselt, vähemalt piisavalt intelligentselt, et meil jalad alt lüüa. Ta kavandas hoolikalt meie esimese koosoleku pealtkuulamise ja see tal õnnestus. Ta kavandas hoolikalt lahkumise koos Munniga Kalganile ja seegi õnnestus. Punkt kolm. Ta jumaldab peaaegu haiglaselt oma vanaema — teie ema —, kes võitis Muula.

Ilmselt on mul siiani õigus olnud? Sellisel juhul jätkan. Erinevalt teist sain mina leitnant Dirigelt täieliku raporti, mis läheb kokku minu Kalganilt saadud teadetega, ja minu sealsed allikad on kontrollitud. Teame näiteks, et kui Homir Munn pi^as läbirääkimisi Kalgani lordiga, keelati talle pääs Muula paleesse

145

ja et seesama keeld üllatuslikult tühistati, kui Arcadia oli rääkinud leedi Calliaga, kes on Esimese Kodaniku sõbratar."

Darell katkestas: "Kuidas te seda kõike teate?"

"Esiteks tuli Dirigel oma ameti tõttu Munni üle kuulata, kui politsei katsus Arcadiat leida. Meil on loomulikult täielik koopia küsimustest ja vastustest.

Vaadelgem nüüd leedi Calliat. Käivad jutud, et Stettin on temast tüdinud, kuid need jutud ei põhine faktidel. Ta pole mitte ainult säilitanud oma positsiooni ja suutnud muuta lordi poolt Munnile antud eitava vastuse jaatavaks, vaid lisaks korraldas ta päris avalikult Arcadia põgenemise. Tosinkond Stettini ameti-hoonet valvavaid sõdureid tunnistas, et neid oli nähtud viimasel õhtul koos. Ometi pole leedi Calliat karistatud, ehkki Arcadiat otsiti ilmse innuga."

"Mida te oma sõnaohtra jutuga öelda tahate?"

"Seda, et Arcadia põgenemine oli ette kavatsetud."

"Nii ma ju väitsingi."

"Kuid lisagem, et Arcadia kindlasti teadis, et see oli ette kavatsetud; et Arcadia, see nutikas tüdruk, kes kõikjal nägi intriige, märkas ka seda ja arutles teie kombel. Taheti, et ta pöörduks tagasi Asumisse, ja ta läks selle asemel Trantorile. Kuid miks Trantorile?"

"Tõepoolest miks?"

"Kuna Bayta, tema jumaldatud vanaema, peitis end sinna, kui **tema** põgenes. Arcadia jäljendas teda kas teadlikult või ebateadlikult. See panebki mõtlema, kas ta põgenes sama vaenlase eest."

"Muula eest või?" küsis Darell vaoshoitud pilkega.

"Muidugi mitte. Mõtlen vaenlase all sellist vaimset jõudu, mille vastu ta ei suuda võidelda. Ta põgenes Teise Asumi või selle mõju eest, nagu see esineb Kalganil."

"Mis pagana mõjust te õieti räägite?"

"Kas te arvate, et Kalgan suudab vastu seista sellele kõiki ohustavale nuhtlusele? Oleme kumbki omal moel jõudnud järeldusele, et Arcadia põgenemine oli ette kavatsetud. Teda otsiti ja ta leiti, kuid Dirige laskis ta tahtlikult põgenema. Pange tähele, et see oli Dirige. Aga miks? Sest ta kuulub meie hulka. Aga kuidas nad seda teadsid? Kas nad lootsid sellele, et ta on reetur? Mida te arvate, doktor?"

"Nüüd te siis räägite, et nad tahtsid tõesti Arcadiat kätte saada. Ausalt öeldes te väsitate mind veidi. Lõpetage juba. Tahan magama minna."

146

"Ma lõpetan kohe." Anthor võttis põuetaskust väikese paki valguskoopiaid. Need olid tuttavad ajulainetelindistused. "Dirige ajukäärud, mis võeti talt pärast tagasipöördumist," seletas Anthor ükskõikselt.

Darell nägi neid ka palja silmaga ja kui ta üles vaatas, paistis tema nägu hall. "Ta on pööratud."

"Täpselt nii. Ta ei lasknud Arcadiat põgenema mitte sellepärast, et ta on meie mees, vaid et ta on teisasumlaste mees."

"Ehkki ta teadis, et Arcadia läheb Trantorile, mitte Terminusele?"

Anthor kehitas õlgu. "Ta oli seadistatud Arcadiat põgenema lasta. **Tema** ei suutnud sündmuste käiku muuta. Tema oli ainult vahend. Nii juhtuski, et Arcadia läks kõige vähem ettearvatavas suunas ja on ilmselt väljaspool ohtu. Vähemalt selle ajani, kui Teine Asum on parandanud plaani arvestades muutunud olukorda..."

Anthori jutt katkes. Video valgussignaal oli hakanud vilkuma. Autonoomses jõuväljas tähendas see, et tulemas on häda-teade. Ka Darell märkas seda ja avas video masinliku harjumusega. Nad sattusid lause keskele, kuid teadsid juba enne selle lõppu, **et Hober Mallow,** õigemini selle vrakk on leitud ja et pärast ligi poole sajandi pikkust vaheaega on Asum sõtta kistud.

Anthori lõualuud olid pingul. "Nonii, doktor, nüüd kuulsite seda. Kalgan on rünnanud ja Kalgan on Teise Asumi kontrolli all. Kas kavatsete järgneda tütrele ja minna Trantorile?"

"Ei. Trotsin ohtu. Siin."

"Doktor Darell, te ei ole nii tark kui teie tütar. Ma ei tea, kui palju võib teid usaldada." Anthor põrnitses Darelli ning lahkus sõnagi lausumata.

Darell jäi üksi hauduma lausa lootusetuid mõtteid.

Tähelepanuta jäetud videoaparaat edastas ärritava üksikasjalikkusega Kalgani ja Asumi vahelise sõja esimesi hetki.

17. SÕDA

Asumi linnapea üritas siluda oma kangeid harjaseid, mis ääristasid tema pealage, ja ohkas: "Kuidas me küll oleme raisanud aastaid ja lasknud käest võimalusi. Ma ei taha kedagi süüdistada, dr.Darell, kuid me oleme hävingu ära teeninud."

Darell vastas rahulikult: "Minu meelest ei anna sündmused lootusetuseks põhjust, härra linnapea."

147

"Lootusetuseks ja lootusetuseks! Galaktika päralt, dr.Darell, kas teie meelest saab veel midagi loota? Tulge siia..."

Linnapea pooleldi juhatas, pooleldi lükkas Darelli läbipaistva muna poole, mis rippus graatsiliselt väikese jõuvälja toel. Selle sisemus hakkas linnapea käepuutest hõõguma —ja nähtavale ilmus täpne kolmemõõtmeline Galaktika kaksikspiraali mudel.

Linnapea hakkas innukalt selgitama: "Kollased kosmosepiirkonnad on Asumi ja punased Kalgani kontrolli all."

Darell nägi karmiinpunast kera lebavat kollase rusika sees, mis ümbritses seda kõigist suundadest peale Galaktika kesk-osapoolse suuna.

"Galaktograafia on meie suurim vaenlane," sõnas linnapea. "Meie admiralid ei tee saladust, et meie strateegiline asend on peaaegu lootusetu. Vaadake ise. Vaenlasel on sisemised ühendusliinid. Ta on koondunud ja suudab meile ühtmoodi vastu astuda igast suunast. Ta võib kaitsta minimaalsete jõududega.

Meie seevastu oleme hajutatud. Asumi asustatud päikesesüsteemide keskmine kaugus on peaaegu kolm korda nii suur kui kalganlastel. Kui minna näiteks Santannilt Locrisele, tuleb meil läbida kaks tuhat viissada parsekit, aga neil ainult kaheksasada parsekit, kui me püsime omal territooriumil..."

Darell katkestas teda: "Ma mõistan seda kõike, härra linnapea."

"Aga te ei mõista, et see võib tähendada kaotust." "Sõjas on ka teisi tegureid peale kauguse. Tahan väita, et me ei saa kaotada. See on lihtsalt võimatu." "Millega te oma väidet põhjendate?"

"Selle tõlgendusega, mille ma olen teinud Seldoni Projektist."

"Või nii." Linnapea huuled tukslesid. "Niisiis ka teie usute Teise Asumi salapärasesse abisse?"

"Mitte sellesse, vaid pigem sündmuste vältimatusesse — ja ka julgusesse ja alistumatusesse."

Aga kui siiski...

... on Anthoril õigus ja Kalgan oli nende vaimuvõlurite vahend. Kui nende eesmärk on võita ja hävitada Asum. Ei! Sellel puudub igasugune mõte!

Siiski...

Ta naeratas mõrult. See igavene piilumine läbi tuunja graniidi, mis vaenlasele on täiesti läbipaistev.

Need galaktograafilised tõsiasjad ei jäänud ka Stettinile märkamata.

148

Kalgani lord seisis samasuguse Galaktika mudeli ees, millist linnapea ja Darell olid uurinud. Vahet oli vaid nii palju, et linnapea kortsutas kulmu, Stettin seevastu naeratas.

Admirali univorm lisas tema massiivsele kerele tähtsust. Muula rüütelkonna karmiinpunane särp, millega teda oli autasusta-nud eelmine Esimene Kodanik, kelle ta kuus kuud hiljem üpris vägivaldselt oli kõrvaldanud, jooksis põiki üle tema rinna paremalt õlalt vööni. Hõbetäht kaksikkomeedi ja mõõkadega sätendas vasakul õlal.

Ta rääkis parajasti kuue kindralstaabi ohvitseriga, kelle univormid ei jäänud toreduselt tema omast palju maha, ja ühtlasi peaministriga, kelle kõhnus ja hallus oli ümbritseva kirkusega teravas vastuolus.

Stettin lausus: "Minu meelest on otsused selged. Meil on aega oodata. Seevastu neile tähendab päevanegi viivitus uut hoopi võitlusmoraalile. Kui nad proovivad kaitsta kõiki riigi valdusi, hajutavad nad oma jõud ja siis võime meie korraga rünnata siit ja siit." Ta osutas Galaktika mudeli kahele hõõguwalgele noolele, mis suundusid punasest kerast seda hoidvasse kämblasse ja moodustasid Terminuse ümber mõlemal pool kitsa kaare. "Niiviisi jagame nende laevastiku kolmeks, mida saab seejärel ükshaaval lüüa. Kui nad aga koondavad jõu, siis loovutavad nad kaks kolmandikku oma territooriumist vabatahtlikult ja tõenäoliselt saavad kaela revolutsiooni."

Kõnet saatvas vaikuses kostis ainult peaministri kime hääl. "Kuue kuuga," lausus ta, "saab Asum kuus kuud võimsamaks. Tema ressursid on suuremad, nagu me kõik teame. Tema laevastik on suurem ja meesjõud tegelikult ammendamatu. Võibolla oleks kiire rünnak ohutum."

Tema arvamusel oli selles ruumis ilmselt kõige vähem kaalu. Lord Stettin naeratas ja tegi käega rahustava liigutuse. "Kuus kuud — kasvõi aasta, kui vaja — ei maksa meile midagi. Asum-lased ei suuda ennast varustada. Nad on selleks ideeliselt võimetud. Usk päästvasse Teise Asumisse on nende filosoofia nurgakivi. Seekord aga mitte. Või mis?" Kohalolijad ilmutasid tüdimuse märke.

"Tundub, et teil napib enesekindlust," ütles Stettin jäiselt. "Kas ma pean teile uuesti selgitama neid andmeid, mida oleme saanud Asumi territooriumil olevatelt agentidelt, või kordama, mida härra Homir Munn on teada saanud? See Asumi esindaja on nüüd... hm... tulnud meie teenistusse. Koosolek on selleks korraks lõppenud, härrased."

149

Stettin naasis oma eraruumidesse, tardunud naeratus ikka veel näol. Homir Munn pani teda aeg-ajalt imestama. Kummaline, sültjas mehike, kes tõesti ei täitnud lootusi. Ja ometi kubises ta huvitavatest andmetest, mis tundusid olevat paljulubavad — eriti siis, kui Callia oli juures.

Stettini naeratus laienes. Sellest lihavast lollpeast on kasu. Vähemalt sai Callia oma meelitustega Munnilt kätte rohkem, kui tema ise oleks suutnud, ja palju vähema vaevaga. Äkki annakski ta Munnile? Stettin kortsutas kulmu. Callia? Tema ja tema tobe armukadedus. Oo, kosmos! Kui tal ainult oleks veel see Darelli tüdruk. Miks polnud ta Callia ajusid pulbriks jahvatanud?

Sellest ta lihtsalt ei saanud aru.

Võib-olla oli põhjuseks see, et Callia tuli Munniga toime. Ja Munn oli Stettinile hädavajalik. Oli ta ju näiteks tõestanud, et vähemalt Muul polnud uskunud Teise Asumi olemasolusse. Tema admiralid vajavad sellist kinnitust.

Ta oleks tahtnud neid tõendeid avalikustada, aga on parem, kui Asum usub edasi oma olematusse aitajasse. Oli see tõesti olnud Callia idee? Jah, just tema oli seda soovitanud.

Ometi pole see usutav. Callia pole ju võimeline midagi soovitama.

Aga siiski...

Stettin viskas tühjad mõtted peast ja jätkas edasi-tagasi käimist.

18. KUMMITUSMAAILM

Trantor oli sügavast madalseisust uuesti sirgumas. Just nagu tuhmunud juveel tohutu hulga päikesekiirte keskel, nii unistas ta kord minevikust, kord tulevikust keset tähekobaraid, mis parvlesid arutus külluses.

Oli olnud aeg, mil nähtamatud võimuohjad olid ulatunud Trantori metallkoore seest tähekõiksuse kaugeimate äärteni. Siis oli selles üle terve planeedi laiuvas linnas elanud nelisada miljardit haldurit. See oli olnud kõigi aegade võimsaim peamaailm.

Impeeriumi allakäik oli viimaks ulatunud ka keskuseni ja saja aasta eest toimunud Suure Rüüstamise tagajärjel olid Trantori nõrgenenud jõud pöördunud tema enese vastu ning murdunud lõplikult. Surmahävingus oli planeeti ümbritsev metallkilp kortsunud ja krimpsunud omaenese suuruse karikatuuriks.

150

Ellujäänud rebisid tükkideks metallkoore ning müüsid selle viljaseemnete ja kariloomade vastu teistele planeetidele. Maapind tuli jälle nähtavale ja planeet pöördus oma algusesse tagasi. Algelise maaviljeluse levides üha laiematele aladele unustas Trantor oma hiilgava mineviku.

Ainsana jäid seda meenutama tohutute varemete ikka veel võimsad tükid, mis kuhjusid kibestunult ja uhkelt vaikivatena taeva poole.

Arcadia sisimas värahtas, kui ta vaatas horisondi metalläärt. Küla, kus Palverid elasid, oli tema meelest ainult hale majade-kobar. Ja ümber polnud muud kui kuldkollased põllud, nisu kasvatavad maalapid.

Kuid just seal, kuhu käsi ei ulatunud, kõrgus minevikumälestis roostetamatus säras hõõgudes ja tuld pildudes, kui Trantori päikese kiired murdusid selle helkival pinnal. Arcadia oli Trantoril veedetud kuude jooksul seal ainult ühe korra käinud. Ta oli roninud siledale, liitekohtadest lahtimurdunud kõnniteele ja söandanud minna tolmust viirutatud ehituste sisemusse, mida valgustas valis- ja vaheseinte rebenditest vilkuv valgus.

See oli olnud südant ahistav valu. See oli olnud pühaduseteotus.

Ta oli põgenenud sammude kajades — ja jooksnud, kuni oli taas tundnud pehmet maapinda jalge all.

Pärast seda vaatas ta varemeid ainult igatsevalt. Ta ei julgenud uuesti häirida noid uinuvaid hiiglasi.

Ta teadis, et on siinkandis sündinud — endise keiserliku raamatukogu lähedal, mis oli Trantor kõige ehtsamal kujul, pühimast pühim, kalleimast kallim! See oli planeedi ainus osa, mis jäi Suurest Rüüstamisest puutumata. Ka järgmise sajandi püsis see tervena, trotsides maailmakõiksust.

Just keiserlikus raamatukogus olid Hari Seldon ja tema rühm punnud selle kujuteldamatu võrgu. Just seal oli Ebling Mis tunginud saladuse tuumani ja istunud tohutust hämmastusest kangena, kuni ta saladuse hoidmiseks tapeti.

Just selle lähedal olid Arcadia vanavanemad elanud kümme aastat, kuni Muul suri ja nad võisid naasta taassündinud Asumisse.

Just sinna oli Arcadia oma isa pöördunud tagasi koos mõrsjaga, et omakorda otsida Teist Asumit. Just seal oli Arcadia sündinud ja tema ema surnud.

Ta oleks tahtnud käia raamatukogus, kuid Preem Palver oli

151

oma ümarat pead raputanud. "See on tuhandete miilide kaugusel, Arcady, ja siin on palju tegemist. Pealegi pole hea käia sealset rahu häirimas. Sa ju tead, et see on pühamu..."

Arcadia sai aru küll, et papa ei soovinud raamatukogusse minna. Sellega oli samamoodi nagu Muula paleega.

Ometi oleks olnud ülekohtune kanda vimma selle naljaka väikese mehe vastu. Arcadia oli nüüd juba peaaegu kolm kuud Trantoril olnud ja kogu selle aja olid nad mõlemad — papa ja mamma — teda südamlikult kohelnud.

Mida oli ta vastu andnud? Ta oli tõmmanud nad hukatusse. Oli ta neid vähemalt hoiatanud, et tema küljes on hävingu märk? Muidugi mitte. Ta oli jätnud nad kaitsjate tänamatut osa etendama. Kuid tal polnud ju valikuvõimalust.

Kui Arcadia läks isutult trepist alla hommikueinele, kandus tema kõrvu kahekõne.

Preem Palver oli pistnud salvrätiku särgikrae vahele ja kõõri-tas nüüd varjamatu rahuloluga keedetud munade poole.

"Olin eile linnas, mamma," ütles ta, käsitsedes kahvlit nii, et sõnad jäid suutäitesse kinni.

"Noh, mis linnas uudist, papa?" küsis mamma ükskõikselt ja istus. Olles heitnud lauale uuriva pilgu, tõusis ta jälle, et tuua soola.

"Ei ole häid uudiseid. Kalgani poolt tuli laev ja tõi ajalehti kaasa. Seal on sõda käimas."

"Sõda! Või sedaviisi! Las nad siis murravad oma kaela, kui peas mõistust pole. Kas sa oma palgatšeki ikka kätte said? Usu nüüd kordki mind, papa. Meenuta seda Coskeri vanameest, see pole mitte ainus ühistu maailmas. Vähe sellest, et nad sulle nii kitsilt maksavad, et ei julge seda isegi oma sõpradele öelda. Nad võiksid siis seda vähemalt õigel ajal teha!"

"Õigel ajal ja õigel ajal," nähvas papa ärritunult. "Kuule, ära aja hommikusöögi ajal tühja juttu või muidu jääb viimane kui üks pala mu kurku kinni." Seda öeldes korraldas papa hävitustöö võiga määritud praeleibade seas. Siis sõnas ta veidi rahulikumalt: "Taplus käib Kalgani ja Asumi vahel ning see on kestnud juba paar kuud."

Tema käed vehklesid otsekui lahingut matkides.

"Hm. Kuidas on läinud?"

"Asumile halvasti. Sa ju nägid, kuidas Kalganil oli. Igal pool sõdurid. Seal oldi valmis, kuid Asumis mitte, nii et — põmm!" Mamma pani kahvli käest ja sosistas: "Loll!"

152

"Äh?"

"Lollpea! Alati peab sinu suur suu käima."

Kui papa üle õla vaatas, nägi ta Arcadiat ukseavas seismas.

Tüdruk küsis: "Asum on siis sõjas?"

Papa heitis mamma poole abitu pilgu ja noogutas.

"Ja on kaotamas?"

Uus noogutus.

Arcadia tundis talumatut kipitust kurgus. Ta lähenes aeglaselt lauale. "Kas see on juba lõppenud?" sosistas ta.

"Lõppenud?" kordas papa pingutatud südamlikkusega. "Kes siin lõppemisest räägib? Sõjas võib kõike juhtuda. Seda enam et..."

"Istu ometi, kullake," lausus mamma rahustavalt. "Pole hea enne hommikusööki rääkida. Tühi kõht ei anna jõudu." Kuid Arcadia ei hoolinud tema jutust. "Kas kalganlased on juba Terminusel?"

"Ei ole," vastas papa tõsiselt. "Uudised on eelmisest nädalast, Terminus peab endiselt vastu. Ausõna. Asum on endiselt tugev. Tahad, ma toon ajalehed?"

"Tahan."

Arcadia luges lehti hommikueinet vaevalt puudutades ja tema silmad tõmbusid uduseks. Santanni ja Korell on kaotatud — lahinguta. Asumi eskaader oli jäänud piiramisrõngasse päikese-vaeses Ifni sektoris ja hävitatud peaaegu viimase laevani.

Asumi käes oli veel ainult nelja kuningriigi tuumikala — see piirkond, mis ehitati üles esimese linnapea Salvor Hardini ajal. Asum vähemalt pidas veel vastu —ja võib-olla ta isegi võidab. Olgu mis on, ta pidi oma isaga ühendust võtma. Ta pidi mingil viisil talle teatama. Ta pidi!

Aga kuidas? Oli ju sõda.

Pärast hommikueinet küsis Arcadia papalt: "Kas te lähete varsti uuele ärireisile, härra Palver?"

Papa peesitas suures toolis tänavapoolsel murul. Jäme sigar suitses tema ümarate sõrmede vahel ja ta tundus eluga rahul oleva mopsina.

"Ärireisile?" kordas ta laisalt. "Kes teab. Puhkus pole mulle kahjuks tulnud ning mu vabad päevad pole veel lõppenud. Miks sa küsid? Sa tundud olevat rahutu, Arcadia?"

"Mina või? Üldsegi mitte. Mul on siin hea olla. Te olete minu vastu väga head, teie ja proua Palver."

Papa tegi Arcadia suunas tõrjuva liigutuse, et vältida tüdruku kiitust.

153

Arcadia jätkas: "Ma mõtlesin sõja peale."

"Ära selle asjaga oma pead vaeva. Mida saaksid *sina* teha? Milleks sa piinled, kui sa niikuinii midagi teha ei saa?"

"Mulle tuli lihtsalt pähe, et Asum on kaotanud enamiku oma põllumajandusmaailmast. Seal on arvatavasti hakatud toitu normeerima."

Papa näis piinatuna. "Ära muretse. Küll kõik saab korda."

Arcadia vaevalt kuulas teda. "Mina jälle loodan, et võiksin neile sinna toitu viia. Te teate, et kui Muul suri ja Asum tõusis mässule, oli Terminus mõnda aega peaaegu eraldatud ja kindral Han Pritcher, kes oli veidi aega Muula järglane, piiras seda. Toiduvarud vähenesid kohutavalt ja minu isa rääkis oma isa juttu, et neil polnud muud kui aminohappekontsentraate, mis maitsesid kohutavalt. Mõelge, üks muna maksis kakssada krediiti. Piiramine õnnestus murda just viimasel hetkel ja toidu-laevad pääsesid Santannilt tulema. Need ajad pidid kohutavad olema. Ja nüüd see kindlasti kordub."

Järgnes paus. Siis Arcadia jätkas: "Võin kihla vedada, et praegusel ajal maksaks Asum toiduainete eest kahe- ja kolmekordselt, rohkemgi. Oh, kui mõni ühistu näiteks siin Trantoril hakkaks tegutsema! Nad võivad küll mõne laeva kaotada, kuid vean kihla, et neist saaksid sõjamiljonärid. Ennevanasti tegid Asumi kaupmehed nii kogu aeg. Kui kuskil oli sõda, müüsid nad kõike, mida hädasti vajati, ja riskisid. Kas te võite ette kujutada, et nad said isegi kaks miljonit krediiti ühe reisiga —puhaskasum! Ja rohkem polnudki vaja kui ühe laeva lasti."

Papa sigar oli märkamatult kustunud. "Et kauplemine toiduainetega? Hm. Kuid Asum on väga kaugel."

"Muidugi on. Ma arvan, et see siit ei õnnestuks. Kui te kasutaksite liinilaeva, ei pääseks te Massenast ja Smushykist kaugemale ja pärast seda tuleks teil rentida väike patrullalus või midagi sellesarnast, et rindeliinidest läbi lipsata."

Papa silus mõtlikult juuksetukka.

Kaks nädalat hiljem olid reisiettevalmistused tehtud. Mamma muudkui näägutas — esiteks parandamatu jonnakuse pärast, millega papa kavandas enesetappu, siis selle uskumatu jonnakuse pärast, millega viimane keeldus teda ühes võtmast.

Papa sõnas: "Mamma, miks sa ei käitu nagu vanemale daamile kohane? Ma ei saa sind kaasa võtta. See on meeste töö. Milleks sina sõda pead? Enda lõbuks?"

"Miks siis *sina* lähed? Mis mees *sina* oled, selline vana loll —

154

üks jalg ja pool käsivart juba hauas? Las mõni noorem läheb, mitte sinusugune paks kiilaspea."

"Ma pole kiilaspea," vastas papa väärikalt. "Mul on veel küllalt juukseid. Ja miks peaksin ma vahendustasust ilma jääma? Miks peaks selle saama mõni piimahabe? Proovi nüüd aru saada, et see võib tähendada miljoneid."

Mamma sai aru ja andis järele.

Arcadia kohtus papaga veidi enne tolle lahkumist.

Ta küsis: "Lähete tõesti Terminusele?"

"Mõistagi lähen. Ise sa ju rääkisid, et nad vajavad leiba, riisi ja kartuleid. Mis siis ikka, teen nendega kaupa ja nemad saavad toitu."

"See on hea — kuid mul oleks veel üks asi. Kui te juba olete Terminusele minemas, kas te ei võiks... kas te ei läheks minu isa vaatama?"

Papa nägu tõmbus kaastundest haledaks. "Oi, sul pole seda tarvis öelda. Loomulikult lähen ma teda vaatama. Ma ütlen talle, et sa oled ohutus kohas ja et kõik on kõige paremas korras ning kui sõda on läbi, toon su koju tagasi."

"Suur tänu. Seletan, kuidas teda leida. Tema nimi on dr.Toran Darell ja ta elab Stanmarkis. See on kohe Terminus City ääres ja te võite kasutada väikest liinilennukit, mis sinna sõidab. Aadress on 55 Channel Drive."

"Oota, ma kirjutan üles."

"Oi, ärge tehke seda," Arcadia takistas papat. "Te ei tohi midagi üles kirjutada. Te peate kõik meelde jätma — ja leidma ta omal nõul."

Papa näis olevat hämmingus. Siis kehitas ta õlgu. "Hea küll. See on 55 Channel Drive Stanmarkis, Terminus City ääres ja sinna sõidab liinilennuk. Oli nii?"

"Veel üks palve."

"Jah?"

"Kas te ütleksite talle midagi minu poolt?" "Mõistagi."

"Ma ütlen seda sosinal."

Papa küünitas oma ümara põse Arcadia poole ja nad sosistasid midagi.

Papa silmad läksid suureks. "Või seda tahad, et ma ütlen. Selles pole ju mingit iva."

"Ta saab aru küll. Öelge ainult, et mina saatsin teate, ja ta saab selle sisust aru. Ja öelge täpselt samamoodi, nagu mina teile ütlesin. Täpselt samamoodi. Ega te ei unusta?"

155

"Kuidas ma saaksin unustada? Viis sõna. Siis..."

"Ei, ei!" Arcadia läks nii ärevusse, et hüppas oma kohalt püsti. "Ärge korrake! Ärge mitte iialgi korrake seda kellelegi teisele kui isale ja unustage see siis kogunisti. Lubate?"

Papa kehitas jälle õlgu. "Luban! Päris kindlasti!"

"Suurepärane," lausus Arcadia kurvalt. Kui papa pöördus sõiduteele, kus õhutakso ootas, et viia ta kosmosejaama, mõtles Arcadia, kas ta mitte ei kirjutanud just praegu alla papa surmaotsusele ja kas ta veel näeb teda kunagi.

Arcadia võttis kogu oma julguse kokku, et minna tagasi majja, kus ta pidi silma vaatama heale, südamlikule mammale. Kui see kõik peaks kunagi läbi saama, siis vist ei jää tal muud üle kui tappa ennast kõige selle halva pärast, mis ta neile on teinud.

19. SÕDA LÕPEB

QUORISTONI LAHING *toimus 9.17.377 S.A. Asumi ja Kalgani lord Stettini vahel. See oli viimane tähelepanuväärne sõjaline kokkupõrge interreegnumi ajal...*

GALAKTIKA ENTSÜKLOPEEDIA

Jole Turboril tuli uues sõjakirjasaatja rollis pakkida oma kere laevastiku univormi ja tal ei olnud selle vastu midagi. Tema meelest oli jälle vahva olla uudistereporter ning halvav abituse tunne, mille põhjustas mõttetu sõda Teise Asumiga, taandus teist laadi erutuse eest, mille põhjustas võitlus laevadega ja meestega.

Asum polnud, tõsi küll, saavutanud mainimisväärseid võite, kuid asjasse võis siiski suhtuda rahulikult. Kuue sõjakuu järel oli Asumi tugev tuum ikka veel puutumata ja selle laevastiku

parim osa endiselt tegutsemisvõimeline. Kuna pärast sõja algust oli juurde toodud lisajõude, oli Asumi laevastik arvuliselt peaaegu sama tugev ja tehniliselt isegi tugevam kui enne kaotust Ifni all.

Ühtaegu oli tugevdatud planetaarset kaitset; sõjajõud olid saanud parema väljaõppe; valitsuse tööd oli tõhustatud mõne tegelase eemaldamisega — ja suur osa Kalgani ründelaevastikust pidi pühenduma vajadusele okupeerida "vallutatud" alasid.

Parajasti oli Turbor kolmanda laevastikuga Anacreoni sektori

156

äärel. Ta proovis kujutada seda sõda väikse mehe sõjana" ning usutles just Fennel Leemorit, kolmanda klassi inseneri ja vabatahtlikku.

"Rääkige midagi endast, madrus," ärgitas Turbor.

"Pole palju rääkida." Leemori näos võis märgata arglikku naeratust, justnagu oleks ta näinud neid miljoneid inimesi kes kahtlemata teda praegu jälgisid. "Olen Locriselt ja töötan õhu-autotehases. Olen osakonna ülem ja saan head palka. Olen abielus ja mul on kaks last, mõlemad tüdrukud. Kuulge, kas sobib kui ma tervisi saadan — äkki juhtuvad kuulma?"

"Laske käia, madrus. Video on teie käsutuses."

"Suur tänu." Leemor hakkas lobisema. "Hei, Miila, kui juhtud kuulma, minuga on kõik korras. Kuidas Sunnil läheb? Aga Tornmai? Mõtlen teile kogu aeg ja hea õnne korral pääsen puhkusele, kui naaseme baasi. Sain su toidupaki, kuid saadan selle tagasi. Me saame siin regulaarselt moona, aga teil tsiviilis on kuuldavasti veidi kitsas. Ongi vist kõik."

"Ma lähen teie abikaasat vaatama, madrus, kui järgmine kord Locrisele lähen, ja kannan hoolt, et tal toidust puudust ei tule. Sobib?"

Noormees naeratas laialt ja noogutas. "Suur tänu, härra Turbor. See oleks teist väga kena."

"Nonii. Kui te nüüd räägiksite... Te olete vabatahtlik, on ju nii?"

"Muidugi. Kui keegi minuga tüli norib, pole vaja mind kaklema õhutada. Astusin laevastikku samal päeval, kui kuulsin *Hober Mallow* 'st."

"Nii peabki. Kui mitmes lahingus olete olnud? Teil on näha kaks lahingutähte."

"Päh." Madrus sülgas. "Polnud need mingid lahingud. Ainult tagaajamised. Kalganlased võitlevad ainult siis, kui neid on vähemalt viis ühe vastu. Ja ka siis proovivad nad vahele kiiluda ja lüüa meid laevhaaval. Üks minu nõbudest oli Ifni ail laeval, mis pääses põgenema. See oli vana *Ebling Mis.* Ta rääkis, et seal oli samamoodi. Nende pealaevastiku vastas oli vaid üks meie lennu-divisjon ja tapluse asemel tegid nad pettemanöövreid, kuni meil oli ainult viis laeva järel. *Selles* võitluses said meie omad kaks korda rohkem laevu kui nemad."

"Te siis usute, et me võidame sõja."

"Päris kindlasti võidame. Nüüd enam ei taganeta. Isegi kui asjad võtaksid halva pöörde, poleks meil miskit häda, sest siis

157

astub platsi Teine Asum. On ju meil Seldoni Projekt — ja *nemad* teavad seda ka."

Turbor kõverdas suud. "Te siis loodate Teisele Asumile?"

Talle vastati ausa otsekohesusega: "Kas on siis neid, kes ei loodagi?"

Nooremtüürimees Tipellum tuli pärast videosaadet Turbori ruumist läbi. Ta lükkas sigareti kirjasaatja suunas ja tõukas mütsi kuklasse, kus see püsis ainult ime väel.

"Me saime vangi," teatas ta.

"Ah nii?"

"Väikese naljaka mehikese. Väidab end olevat neutraalse ega räägi vähemast kui diplomaatilisest puutumatusest. Ma ei usu, et nad teaksid, mida temaga teha. Tema nimi on Palvro, Palver või midagi sellist. Ütleb, et tuleb Trantorilt. Kosmose päralt, ei mõista, mida ta siin sõjapiirkonnas teeb."

Kuid Turbor oli oma koikul istuli tõusnud, mõtlemata enam uinakule, mida ta just oli kavatsenud teha. Tal mäletas üsna hästi oma viimast vestlust Darelliga. See oli juhtunud päev pärast sõja puhkemist, kui ta tegi lahkumisettevalmistusi.

"Preem Palver," sõnas ta, nagu poleks asjas vähimatki kahtlust.

Tipellum jäi vait ja laskis suitsul põsekoobastest välja imbuda. "Jah. Kuidas, kosmose päralt, te seda teate?"

"Mis tähtsust sel on? Kas ma teda näha saan?"

"Ei *mina* tea? Vana kuulab teda oma ruumis üle. Kõik peavad teda spiooniks."

"Öelge vanale, et ma tunnen seda meest, kui ta on see, kelle ta väidab enda olevat. Vastutan tema eest."

Komandör Dixyl silmitses järelejätmatult kolmanda laevastiku lipulaeva suurdetektorit. Sellist laeva polnud olemas, mis poleks aatomisisese kiirguse allikas, isegi kui see oleks lebanud liikumatu massina. Iga sellise kiirguse fokaalpunkt oli näha väikese täpina kolmemõõtmelisel väljal.

Viimane kui üks Asumi laev oli üle loetud ning ainsatki täppi polnud ülejäänud, kuni see väike spioon, kes ennast neutraalseks nimetab, oli kinni püütud. Võõras alus oli kaptenitekil väikest elevust tekitanud. Tundus, et taktikat tuleb lühikese aja jooksul muuta. Nii juhtuski.

"On see teil ikka selge?" küsis ta.

Komandör Cenn noogutas. "Viin oma eskaadri läbi hüperruumi:

158

raadius 10 00 parsekit, theeta 268, 52 kraadi, fii 84 15 kraadi. Tagasipöördumine lähtepunkti kell 1330. Äraolekuaeg kokku 11, 83 tundi."

"Täpselt. Loodame nüüd sellele, et te pöördute tagasi täpselt õigel ajal õiges kohas. Mõistate?"

"Jah, kapten." Cenn vaatas kella. "Minu laevad on stardivalmis 0140."

"Väga hea," vastas kapten Dixyl.

Kalgani eskaadrit polnud detektori ekraanil veel näha, kuid varsti pidi see juhtuma, nagu sõltumatud andmed olid kinnitanud. Ilma Cenni eskaadrita jääksid Asumi jõud ilmsesse vähemusse, kuid sellest hoolimata oli kapten Dixyl enesekindel. *Täiesti* enesekindel.

Preem Palver jälgis kohalolijaid nukra pilguga. Algul pikka ja kõhna admirali ja teisi univorme, nüüd seda viimast, kes oli suur ja turske ning kelle kaelus oli lahti ja kellel teistest erinevalt polnud lipsu ja kes oli öelnud, et soovib temaga rääkida.

Jole Turbor selgitas parajasti: "Olen täiesti teadlik olukorra tõsidusest, admiral, aga kui mul lubatakse mõni minut temaga rääkida, kaob praeguse hetke ebaselgus."

"Mis põhjusel ei või te teda üle kuulata minu juuresolekul?"

Turbor krimpsutas isepäiselt suud. "Admiral, kolmas laevastik on saanud erakordselt palju avalikkuse tähelepanu sel ajal, mil mina olen kaasas olnud. Kui te tahate, pange valve ukse taha ja tulge viie minuti pärast tagasi. Tehke mulle see väike mööndus ning teie suhted avalikkusega ei kannata. Kas te mõistate mind?"

Admiral mõistis.

Olles Palveriga kahekesi jäänud, pöördus Turbor tema poole: "Tehke kiiresti! Mis on selle tüdruku nimi, kelle te röövisite?"

Palver suutis ainult silmad pärani põrnitseda ja pead raputada.

"Jätke rumalused!" sõnas Turbor. "Kui te ei vasta, olete spioon ja spioonid lastakse sõja ajal kohtuta maha." "Arcadia Darell!" lausus Palver õhku ahmides. *"Niimoodi!* Tubli! Asub ta väljaspool ohtu?" Palver noogutas.

"Peate selles täiesti kindel olema, muidu pole head loota. "Ta on täiesti terve ja väljaspool ohtu," vastas Palver, nägu kahvatu.

Admiral naasis. "Noh, kuidas läks?"
159
"Admiral, see mees ei ole spioon. Võite uskuda kõike, mida ta räägib. Mina vastutan tema eest."
"Või nii?" Admiral kortsutas kulmu. "Sellisel juhul on ta Trantori põllumajandusühistu esindaja, kes soovib sõlmida kaubanduslepingut Terminusega vilja ja kartuli toomiseks. Väga hea, aga ta ei saa veel lahkuda."
"Miks ei saa?" küsis Palver kähku.
"Sest parajasti käib lahing. Kui see on möödas — ja kui me juhtume veel elus olema, viime teid Terminusele."

Kosmost läbinud Kalgani laevastik märkas Asumi laevu uskumatult kaugelt ja ka teda ennast märgati. Nagu väikesed jaanimardikad suurdetektoritel lähenesid nad teineteisele läbi tühjuse.
Asumi admiral lausus kulmu kortsutades: "See peab olema nende pealöök. Pange tähele arvu." Siis ta lisas: "Nad ei suuda meie vastu saada, isegi kui Cenni rünnak ebaõnnestuks."
Komandör Cenni lahkumisest oli juba mitu tundi möödas, kui lähenevast vaenlasest aimu saadi. Enam ei olnud võimalik plaani muuta. Olenemata sellest, kas plaan õnnestub või mitte, tundis admiral end täiesti muretult. Samasugune meeleolu valitses ka ohvitseride ja meeskonna hulgas.
Jaanimardikate jälgimine jätkus.
Nad sädelesid täpsete moodustistena nagu surmaballetti tantsides.
Asumi laevastik tõmbus tagasi. Järgnevate tundide jooksul muutis ta vähehaaval suunda, meelitades lähenevat vaenlast aegamisi kursist kõrvale.
Lahinguplaani koostajate meelest oli kosmoses teatud piirkond, mille peaksid täitma Kalgani laevad. Asumlased hiilisid sealt vaikselt minema ja kalganlased tulid nende asemele. Vaenlase laevu, mis siirdusid alast väljapoole, rünnati äkiliselt ja raevukalt. Neid, mis püsisid alal, ei puututud.
Kõik sõltus lord Stettini laevade algatusvõimetusest — teiste sõnadega nende soovist püsida seal, kus neid ei rünnatud.

Kapten Dixyl põrnitses tuimalt käekella. See näitas 1310.
"Jäänud on veel kakskümmend minutit," teatas ta.
Leitnant tema kõrval noogutas erutatult. "Siiani paistab kõik plaanikohaselt läinud olevat, kapten. Oleme neist üheksakümmend protsenti kotti saanud. Kui me vaid suudaks neid paigal hoida."
160
"Jah! *Kui."*
Asumi laevad hakkasid jälle liikuma. Mitte nii kiiresti, et see oleks sundinud kalganlasi taganema, kuid siiski piisavalt, et nad edasi ei liiguks. Kalgani laevastik eelistas oodata.
Minutid kulusid.
Kell 1325 kostis admirali sireen seitsmekümne viiel laeval Asumi rindejoonel. Laevad hakkasid maksimumkiirendusele lähenedes sööstma Kalgani laevastiku eelrivistuse suunas. Kalgani kolmesaja aluse kaitsekilbid välgatasid tööle ning tohutud energiasambad sähvatasid välja. Kõik kolmsada koondasid tule samasse suunda, meeletute ründajate peale, kes lähenesid peatumatult.
Kell 1330 ilmusid teab kust komandör Cenni juhitud viiskümmend laeva. Üksainus hüpe läbi hüperruumi tõi nad väljaarvutatud paika väljaarvutatud hetkel. Nad ründasid raevukalt pahaaimamatute kalganlaste tagalat.
Lõks töötas täpselt.

Kalganlased olid ikka veel arvulises ülekaalus, kuid neil polnud tahtmist arvutada. Nad proovisid põgeneda ning ajasid sellega sassi oma lahingurivistuse, mis tegi nad üha kaitsetumaks, sest nende laevad segasid üksteise manöövreid.

Mõne aja pärast hakkas lahing meenutama rotijahti.

Kolmesajast Kalgani laevast, mis olid laevastiku tuumik ja uhkus, pöördus tagasi veidi alla kuuekümne, paljud peaaegu lootusetult remondikõlbmatuna. Asum, mille kogujõud oli olnud sada kakskümmend viis laeva, kaotas neist ainult kaheksa.

Preem Palver saabus Terminusele peo haripunktis. Lustakast kärast hoolimata jõudis ta enne lahkumist täita kaks ülesannet ning vastu võtta ühe palve.

Need kaks ülesannet olid: 1) Asumiga sõlmiti leping, mille kohaselt Palveri ühistu pidi toimetama kakskümmend laevalasti teatud toiduaineid järgmise aasta iga kuu sõjahindadega. Viimase peetud lahingu järel võis see kõik toimuda ilma sõja juurde käivate ohtudega. 2) Arcadia viiest sõnast koosneva teate viimine dr.Darellile.

Darell oli Palverit hetke ainiti silmitsenud ja siis esitanud palve. Tegemist oli Arcadiale viidava vastusega. Palverile see meeldis, sest see oli lihtne ja mõistlik. See kõlas: "Tule tagasi. Oht on möödas."

Lord Stettin oli nurjumise tõttu arust ära. Tema sõjajõud purunes tema enda käte vahel nagu pehkinud kangas.

Ta polnud nädalate kaupa korralikult maganud ning kolm päeva habet ajanud. Ta oli tühistanud kõik vastuvõtud. Ta oli admiralid omapead jätnud ning keegi ei teadnud paremini kui Kalgani lord ise, et ei võtaks palju aega ning vaja poleks veel mõnda kaotust, kui tal tuleb olla silmitsi sisemise mässuga.

Peaminister Lev Meirusest polnud vähimatki abi. Siin ta seisis, rahulik ja häbenematult vana, ning silitas luise, väriseva sõrmega, nagu tal kombeks, ninast lõuani jooksvat vagu.

"Tehke ometi midagi!" karjus Stettin. "Ilmselt mõistate, et meid on alistatud! *Alistatud!* Aga miks? Ma ei tea, miks. Nii see nüüd on. Ma ei tea, miks. *Kas* teie teate?"

"Arvan teadvat," vastas Meirus rahulikult.

"Reetmine!" sisistas Stettin. "Te teadsite seda, aga ei öelnud. Te teenisite seda lolli, kelle ma kõrvaldasin Esimese Kodaniku kohalt, ja mõtlete teenida ka seda saastast rotti, kes mind kõrvaldab. Kui asjad nii on, siis ma kisun välja teie sisikonna ja põletan selle teie silme all."

Meirus säilitas rahulikkuse. "Olen proovinud teis äratada kahtlust, ja mitte üks kord. Olen seda teile pidevalt suu sisse öelnud, kuid te olete meelsamini kuulanud teiste nõu, sest see on teie enesearmastust rohkem toitnud. See, mis juhtus, on veel hullem, kui ma kartsin. Kui teie, söör, ei taha mind ka praegu kuulata, öelge otse ning ma lahkun ja hakkan tegema koostööd teie järglasega, kelle esimene ülesanne saab kahtlemata olema rahulepingu allakirjutamine."

Punetavi silmi põrnitses Stettin teda, mudides oma tohutuid rusikaid. "Rääkige, te armetu nälkjas. *Rääkige!"*

"Olen teile tihti öelnud, härra, et teie ei ole Muul. Võite valitseda laevu ja relvi, kuid mitte oma alamate meeli. Kas te üldse teate, mille vastu te sõdite? Te sõdite Asumi vastu, mida pole kunagi alistada suudetud. Asumit kaitseb Seldoni Projekt. Asumi ülesanne on luua uus impeerium."

"Projekti pole olemas. Enam mitte. Munn ütles nii."

"Siis Munn eksis. Kui tal ka õigus oleks, mis siis? Meie — teie ja mina — ei ole rahvas. Kalgani mehed ja naised, samuti ka selle alluvad maailmad usuvad vankumatult Seldoni Projekti, nagu kõik muudki inimesed Galaktika siin otsas. Peaaegu nelisada aastat ajalugu on õpetanud, et Asumit ei saa hävitada. Seda ei suutnud ei kuningriigid, ei sõjapealikud ega isegi muistne Galaktika Impeerium."

162

"Muul suutis."

"Täpselt nii, kuid temaga ei saanud arvestada — teiega saab. Kõige halvem ongi see, et inimesed seda teavad. Nii lähevad teie laevad lahingusse, kartes kaotust mingil teadmata põhjusel. Projekt ripub nagu hõljum nende peade kohal ja nii hakkavadki teie alamad kahtlema ning kaalutlevad enne rünnakut asjatult kaua. Seevastu vaenlasele lisab too hõljum enesekindlust, peletab hirmu ja hoiab võitlusvaimu üleval varasematest kaotustest hoolimata. Kuidas teisiti! Asum on alati alguses kaotanud ja lõpus võitnud.

Aga teie enda võitlusmoraal, härra? Olete kõikjal vaenlase territooriumil. Teie enda territooriume pole rünnatud ning neid isegi ei ähvarda ründamine — ometi olete kaotanud. Te ei usu võidusse, sest teate, et võitu ei tule.

Andke siis järele, või muidu surutakse teid põlvili. Alistuge vabatahtlikult ja võib-olla säilitate selle osa võimust, mis on veel alles. Olete lootnud oma metalli- ja energiavarudele ning see on teid võimul hoidnud. Te olete ignoreerinud meeleolusid ja võitlus-moraali ning see on teid alt vedanud. Võtke nüüd mu nõu kuulda. Teil on see asumlane Homir Munn. Vabastage ta. Saatke ta Terminusele koos oma rahupakkumisega."

Stettini hammustas kahvatusse huulde. Tal polnud valikut.

Homir Munn lahkus Kalganilt aasta esimesel päeval. Terminuselt lahkumisest oli möödunud üle kuue kuu ning vahepeal oli sõda jõudnud raevutseda ja raugeda.

Ta oli saabunud üksinda, kuid lahkus koos saatelaevastikuga. Ta oli saabunud tähtsusetu üksikisikuna, kui lahkus rahusaadikuna, ehkki tal see nimetus ametlikult puudus.

Kõige suurem muutus oli toimunud tema suhtumises Teise Asumisse. Pelk mõtegi ajas teda naerma ja ta kujutles üksikasjades seda magusat hetke, mil ta paljastab lõplikult oma saladuse doktor Darellile, sellele ninatargale Anthorile, neile kõigile.

Tema teadis. Tema, Homir Munn, oli lõpuks leidnud tõe.

20. "MINA TEAN...”

Stettini sõja kaks viimast kuud polnud Homirile sugugi üksluised. Erakorralise vahetalitaja amet tähendas tähtedevahelise poliitika keskpunktis olemist. See roll oli harjumatu, kuid meeldis talle.

Suuri lahinguid enam ei peetud, siin-seal puhkes ainult tühiseid kähmlusi, ja rahutingimustes lepiti kokku nii, et Asumil ei tarvitsenud teha mingeid järeleandmisi. Stettin säilitas oma positsiooni, kuid see oli ka peaaegu kõik. Tema laevastik muudeti ohutuks ja Kalgani päikesesüsteemist väljaspool olevad valdused iseseisvusid ning neil lasti valida kas senine staatus, täielik iseseisvus või Asumiga sõlmitav konföderatsioon.

Sõda lõppes formaalselt ühel Terminuse enda päikesesüsteemi kuuluval asteroidil, mis oli Asumi vanim laevastikubaas. Lev Meirus allkirjastas lepingu Kalgani poolt ja Homir oli huvitatud vaatleja.

Terve selle aja ei ei olnud ta kohtunud ei dr. Darelli ega teistega. Kuid see talle suurt muret ei teinud. Tema uudised jäid uudisteks — ja nagu alati, naeratas ta selle mõtte juures.

Doktor Darell naasis Terminusele mõni nädal pärast võidupäeva ja samal õhtul oli tema kodu kohtumispaigaks nendele viiele mehele, kes kümme kuud tagasi olid koostanud seal oma esimesed plaanid.

Nad viivitasid õhtust süües ja seejärel veini juues, justnagu oleksid nad kõhelnud vana teema juurde tagasi tulla...

Lõpuks Jole Turbor, pigem pomises kui ütles, põrnitsedes ühe silmaga oma veiniklaasi purpursesse sügavikku: "Noh nii, Homir, nüüd on sinust, nagu näha, saanud avaliku elu tegelane. Tulid asjaga kenasti toime."

"Mina või?" Munn pahvatas rõõmsalt naerma. Seletamatul põhjusel polnud ta enam mitu kuud kogelnud. "Minul poleks sellega mingit tegemist olnud. Au kuulub Arcadiale. Kuidas tal muide läheb, Darell? Kuulsin, et ta on tagasiteel Trantorilt."

"Kuulsid täiesti õigesti," vastas Darell vaikselt. "Tema laev peaks saabuma nädala jooksul." Ta heitis kiire pilgu juuresolijatele, kuid need tõid kuuldavale vaid sisutühje heameelehüüatusi. Ei midagi muud.

"Siis on ju kõik möödas," tõdes Turbor. "Kes oleks seda kõike võinud arvata kümme kuud tagasi. Arcadia on olnud Kalganil ja Trantoril ning on parajasti tulekul. Sattusime sõtta ja võitsime,

164

kosmose päralt. Ajaloo üldisi suundumusi võib kuuldavasti ennustada, kuid kas ei tundu mõeldav, et see kõik lihtsalt juhtus, sest kogu seda täielikku segadust, mida mõned meist on läbi elanud, poleks küll kuidagi ennustada saanud?"

"Tühijutt," vastas Anthor hapult. "Ja mis teid üldse nii võidurõõmsaks teeb? Te räägite, nagu me oleksime tõesti võitnud sõja, kuigi me ei võitnud muud kui väikese kähmluse, mis ainult pööras meie mõtted kõrvale tõeliselt vaenlaselt."

Järgnes ebamugav vaikus, mida katkestas ainult Homir Munni tasane naer.

Anthor lõi rusikaga raevukalt vastu tooli käsituge: "Täpselt nii, ma räägin Teisest Asumist. Keegi ei maini seda ja kui ma ei eksi, püüavad kõik sellele isegi mitte mõelda. Kas petlik võidumeeleolu, mis valitseb seda lollpeade maailma, on nii nakkav, et peate koos teistega juubeldama? Eks tehke siis kukerpalle, visake hundiratast ühest seinast teise, patsutage üksteisele õlale ja loopige konfette aknast välja. Tehke, mida tahate, ja kui olete sellega valmis saanud ning olete jälle teie ise, võime taas hakata arutlema selle probleemi üle, mis on täpselt samasugune kui kümme kuud tagasi, kui te istusite siin, hirmust üle õla kõõritades, teadmata, mida õieti karta. Kas arvate tõesti, et need Teise Asumi meelemeistrid on nüüd ohutumad, kui te olete ühe narri kosmoselaevade omaniku põlvili surunud?"

Anthor katkestas näost punasena ja hingeldades.

Munn küsis rahulikult: "Kas te olete nüüd nõus kuulama, mida *minul* on öelda, Anthor? Või soovite jätkata jutlustava salaliitlasena?"

"Räägi, mis sul öelda on," sekkus Darell, "kuid vältigem, meie kõik, liialt mahlakat keelepruuki. Ilukõnelemine on hea asi, kuid praegu see tüütab mind."

Homir Munn võttis mugavama asendi ja täitis ettevaatlikult oma klaasi küünarnuki kõrval olevast veinikarahvinist.

"Mind saadeti Kalganile," alustas ta, "et leida, nii kuidas oskan, selgust Muula palees säilitatavatest materjalidest. Kulutasin selle ülesande peale mitu kuud. Ma ei ütle seda enesekiituseks. Nagu ma juba viitasin, just Arcadia geniaalne asjadesse sekkumine andis mulle pääsu Muula paleesse. Lubage siiski märkida, et minu varasemad teadmised Muula elust ja ajastust polnud väikesed. Olen lisanud innukalt neile põhiteadmistele materjali, millele keegi peale minu pole juurde pääsenud.

Seetõttu olen ma ainulaadses olukorras hindamaks, milline

165

tegelikult on Teise Asumi poolt ähvardav oht, palju rohkem kui see meie innukas sõber siin."

"Millisena te siis seda ohtu näete?" küsis Anthor ärritunult.

"Ühesõnaga olematuna."

Järgnes paus, mille järel küsis Elvett Semic imestusega: "Te mõtlete olematut ohtu?"

"Täpselt nii. Head sõbrad, *Teist Asumit pole olemas!"*

Anthori silmalaud vajusid kinni. Ta istus, nägu kahvatu ja ilmetu.

Munn jätkas, nautides tähelepanu keskpunktis olemist: "Kõigele lisaks pole teda olemas olnudki."

"Kuidas sa seda üllatavat järeldust põhjendad?" küsis Darell.

"See pole minu meelest üllatav," vastas Munn. "Te ju kõik teate, kuidas Muul otsis Teist Asumit. Kuid kas te teate ka selle otsingu innukust ja eesmärgikindlust? Muulal olid kasutada piiramatud vahendid ning ta tõesti ei säästnud neid. Ta tegutses plaanipäraselt — ja siiski asi ebaõnnestus. Ta ei leidnud mingit Teist Asumit."

"Mis imet selles on?" märkis Turbor kannatamatult. "See tähendab, Teine Asum oskab end kaitsta uudishimulike meelte eest."

"Ehkki uudishimulikul meelel oleks Muula mutandi vaimujõud? Ma ei usu seda. Kuid armas aeg, ega te ometi nõua, et selgitaksin viiekümne säiliku sisu viie minutiga. See kõik tuuakse rahulepingu kohaselt Seldoni ajaloomuuseumi, nii et te võite sama rahulikult sellesse süveneda nagu minagi. Igal juhul te märkate, et Muul on selgelt väljendanud oma järelduse, mida ma olen teile juba öelnud. Teist Asumit pole olemas ega ole ka kunagi olnud."

Semic sekkus jutusse. "Hea küll, aga mis siis peatas Muula?"

"Suur galaktika, mis teie arvates ta peatas? Surm peatas, nagu ta meist igaühe peatab. Praeguse aja suurima ebausu järgi katkesid Muula vallutused mingite salapäraste jõudude mõjul, mis olid isegi temast võimsamad. Nii juhtub, kui asju vaadatakse vale nurga alt.

Galaktikas pole ilmselt kedagi, kes ei teaks, et Muul oli ebard nii kehalt kui vaimult. Ta suri alla neljakümneselt, sest tema halvasti sätitud keha ei suutnud nagisevat masinat töös hoida. Ta oli mitu aastat enne oma surma invaliid. Isegi parima tervise juures oli ta vaid tavaline haiglane inimene. Oli kuidas oli, igal juhul vallutas ta Galaktika ja suri omal ajal loomulikku

166

surma. Võib ainult imestada, et ta niigi kaua elas. Head sõbrad, kõik on selgel sõnal üles tähendatud. Teil tuleb olla ainult kannatlik ja proovida jälgida kõiki fakte uuest vaatevinklist."

Darell sõnas mõtlikult: "Hea küll, Munn, lase me proovime. Sellest saab huvitav üritus, mis hoiab vähemalt meie ajud õlitatutena. Kuidas sa seletad neid sõrmitsetud inimesi, kelle ajuanalüüsid tõi Anthor siia peaaegu aasta tagasi? Ehk aitad meil neid näha uuest vaatevinklist."

"Miks mitte. Kui vana teadus on entsefalograafiline analüüs? Sõnastan küsimuse ümber — kui kaugele on närvikanalite uurimine arenenud?"

"Tuleb tunnistada, et oleme alles alguses," vastas Darell.

"Täpselt nii. Kui kindlad me võime sellisel juhul olla, et olete õigesti tõlgendanud nähtust, mida Anthor ja sina kutsusite minu mäletamist mõõda võltsitud platooks? Teil on teooriad, aga kui kindlad te saate olla? Piisavalt kindlad, et tõestada sellise jõu olemasolu, mille vastu räägivad kõik teised faktid? Tundmatut saab alati lihtsalt üliinimlikkuse ja asjasse sekkuva jõuga seletada.

See on inimlik suhtumisviis. Galaktika ajaloos on mitu korda juhtunud, et kõrvalised päiksesüsteemid on tagasi metslusesse langenud, ja mida me sellest õppinud olemegi? Seda, et need metslased peavad neile arusaamatuid loodusjõude — näiteks tormid, epideemiad ja põuad — elusolenditeks, kes on võimsamad ja meelevaldsemad kui inimesed.

Ma usun, et seda kutsutakse antropomorfismiks ja selles mõttes me oleme metslased ning tunneme sellest mõnu. Kuna tunneme väga halvasti inimmeelt, väidame kõike tundmatut tulevat üliinimestelt, seekord Teise Asumi omadelt, ning oma uskumustes saame toetuda ainult Seldoni möödaminnes öeldud vihjele."

"Või nii," katkestas Anthor, "siis te vähemalt *mäletate* Seldonit. Arvasin juba, et olete ta unustanud. Seldon ütles, et Teine Asum on olemas. Vaadelgem fakte *sellest* vaatevinklist."

"Kas *teie* mõistate kõiki Seldoni eesmärke? Kas teie teate, mida kõike ta pidi arvesse võtma? Teine Asum on võib-olla olnud hernehirmutis, mis oli vältimatult tarvilik erilise

eesmärgi saavutamiseks. Kuidas me näiteks purustasime Kalgani? Mida sa ütlesidki oma viimases artiklisarjas, Turbor?"

Turbor kergitas ennast. "Mõistan, mida sa üritad. Ma olin Kalganil sõja lõpp-perioodil, Darell, ning oli täiesti selge, et võitlus-moraal oli seal uskumatult madal. Vaatasin nende uudistematerjalid

167

läbi ja — nad tõesti uskusid kaotavat. Nad oli täielikult alistunud mõttele, et lõpuks sekkub ikkagi asjasse Teine Asum, Esimese Asumi poolel loomulikult."

"See on tõsi," kinnitas Munn. "Olin seal kogu sõja vältel. Rääkisin Stettinile, et Teist Asumit pole olemas, ja ta uskus mind. *Tema* uskus võitu. Kuid rahvast ei pane ainsa hetkega loobuma millestki, mida ta on kogu aeg uskunud, nii et see müüt osutus väga kasulikuks Seldoni kosmilises malemängus."

Äkitselt pöördus Anthor pilkavalt Munni poole. *"Minu meelest te valetate."*

Munn kahvatas. "Ma ei pea vajalikuks nõustuda sellise süüdistusega, veel vähem sellele vastata."

"Ma ei tahtnud teid isiklikult solvata. Te ei saa midagi selle vastu, et te valetate. Te isegi ei taju seda. Kuid sellest hoolimata te valetate."

Semic pani oma kuivetanud käe noormehe varrukale. "Pidage väheke!"

Anthor vabastas oma käe liigutusega, mis oli kõike muud kui armastusväärne, ja ütles: "Olen teie kõigiga kannatuse kaotanud. Olen kohtunud selle mehega ainult kuus korda elus ja ometi märkan, et temas on toimunud uskumatu muutus. Teie olete teda tundnud aastaid ega näe midagi. Ainuüksi see lööb mind pahviks. Kas te kutsute seda meest, keda te olete kuulanud, Homir Munniks? Ta ei ole see Homir Munn, keda *mina* varem tundsin."

Järgnes šokeeritud kõnevoog, mille vahelt kostis Munni hüüatus: "Te väidate mind olevat petise?"

"Võib-olla mitte harilikus mõttes," hüüdis Anthor teistest üle, "kuid petiseks igal juhul. Jääge kõik vait! Te peate mind kuulama."

Teised kuuletusid. "Kas keegi mäletab Homir Munni sellisena nagu mina — sissepoole pööratud tundeeluga raamatukoguhoidja, kes rääkis alati kimbatusega, kes närviliselt kokutas? Kas *see* mees räägib samamoodi? Ta väljendab oma mõtteid sujuvalt ja iseteadvalt, tal on kõiksugused teooriad ja ta, kosmose päralt, ei kokuta. Kas ta on tõesti seesama isik?"

Munn paistis ka ise hämmelduses olevat ja Pelleas Anthor jätkas: "Mis te arvate, kas me ei peaks teda testima?"

"Kuidas?" küsis Darell.

"Teie küsite, kuidas. See on ju ilmselge. Teil on tema kümme kuud tagasi tehtud entsefalograafiline ajulaineanalüüs? Teeme nüüd uue ja võrdleme."

168

Ta osutas kulmu kortsutavale raamatukoguhoidjale ja lausus vaenulikult: "Proovigu ta ainult analüüsist keelduda."

"Minul pole selle vastu midagi," sõnas Munn trotslikult. "Olen samasugune nagu enne."

"Kuidas *teie* seda teate?" küsis Anthor halvakspanuga. "Ma lähen veel kaugemale. Ma ei usalda teist kedagi. Tahan teie kõigi analüüse. On olnud sõda. Munn oli Kalganil ja Turbor liikus koos laevastikuga ringi kõikjal rindepiirkonnas. Ka Darell ja Semic on ära olnud — kus, sellest pole mul aimugi. Vaid mina olen kõrvale ja ohutusse hoidnud ega julge enam loota kellelegi teist. Ja et mäng oleks aus, soostun ma samuti testimisega. Oleme kokku leppinud? Või ma lahkun ja jätkan omal käel?"

Turbor lausus õlgu kehitades: "Miks ka mitte."

"Ma juba ütlesin, et mul pole selle selle vastu midagi," sõnas Munn.

Semic tegi käega nõusoleva liigutuse ja jäi nüüd Anthor Darelli vastust ootama. Lõpuks noogutas ka tema. "Ehk alustaksime minust," ütles Anthor.

Nõelad tõmbasid kriipsjoont, samal ajal kui noor neuroloog lamas liikumatult toolil, rasked laud kokku surutud. Darell võttis arhiivikapi sahtlist Anthori varasema entsefalograafilise analüüsi ja näitas seda talle.

"Kas see on teie allkiri?"

"On, on. See on minu analüüs. Sooritage võrdlus."

Skänner tõi ekraanil nähtavale vana ja uue analüüsi. Mõlema kuus ajulainet olid näha ja Munni hääl kostis pimeduses: "Vaadake seda! Siin on muutus."

"Need on otsmikusagara primaarsed lained, Homir. Lisatera-vikud, millele sa osutad, on lihtsalt ärritus. Tähtsad on ainult teised."

Darell puudutas reguleerimisnuppu. Kuus paari sulasid paarikaupa ühte ja olid identsed. Ainus erinevus oli primaarsete lainete suuremas amplituudis.

"Rahuldav?" küsis Anthor.

Darell noogutas tõredalt ja siirdus toolile. Talle järgnes Semic ja seejärel Turbor. Laineanalüüsid võeti vaikuses ja vaikuses neid ka võrreldi.

Munn istus toolile viimasena. Ta kõhkles hetke ja lausus sus lootusetusest varjutatud häälega: "Ärge unustage, et mind mõõdetakse viimasena ja ma olen pingul. Seda tuleks arvestada.

169

"Arvestamegi," kinnitas Darell. "Sinu teadlikud tunded mõjutavad ainult primaare ja need pole tähtsad."

Järgnes täielik vaikus, mis tundus kestvat tunde.

Ja siis pimeduses võrdlemisel ütles Anthor käheda häälega: "No muidugi, see on alles sulu algus. Kas ta mitte ei rääkinud, et meelte sõrmitsemist pole olemas, et see on vaid rumal antropomorfne uskumus? Kuid vaadake seda! Ilmselt kokkusattumus."

"Millest te õieti räägite?" kriiskas Munn.

Darelli käsi hoidis raamatukoguhoidja õlast tugevasti kinni. "Rahune, Munn, sind on töödeldud. *Nad* on sind seadnud."

Tuled süttisid ja Munn vaatas lootusetul pilgul ringi, suu kõverdumas naeratust jäljendavaks irveks.

"Te teete nalja. Teil on mingi tagamõte. Te ainult testite mind."

Darell raputas pead. "Ei, Homir, ei. See on tõsi."

Raamatukoguhoidja silmad täitusid pisaratega. "Kuid ma ei tunne end teistsugusena. Ma ei suuda kuidagi uskuda..." Ühtäkki lisas ta kindlalt: "Te olete kõik minu vastu. See on salaliit."

Darell tegi rahustava liigutuse, kuid Munn tõukas tema käe kõrvale ja urises: "Te tahate mind tappa! Kosmose päralt, te tahate mind tappa!"

Anthor tormas talle kallale. Kostis terav raksatus, kui luud kokku põrkasid, ja Homir lamas meelemärkuseta, õudusilme näole tardunud.

Anthor tõusis vabisedes püsti ja ütles: "Me peaksime ta vist kinni siduma ja talle tropi suhu panema. Hiljem mõtleme, mida teeme." Ta lükkas pikad juuksed laubalt eemale.

Turbor küsis: "Kuidas te ära arvasite, et temas on midagi valesti?"

Anthor pöördus pilkavalt tema poole. "See polnud raske, sest mina *juhtun teadma, kus Teine Asum tegelikult asub."*

Kui vapustused järgnevad üksteisele, siis nende mõju väheneb.

Semic küsis leebelt: "Olete kindel? Ma pean silmas, et me just lõpetasime Munniga sama teema."

"See pole päris sama," vastas Anthor. "Darell, sel päeval, kui sõda puhkes, rääkisin ma teiega väga tõsiselt. Proovisin teid sundida Terminuselt lahkuma. Oleksin teile rääkinud seda, mida kavatsen rääkida praegu, kui ma oleksin saanud teid usaldada."

"Olete siis vastust teadnud juba pool aastat?" küsis Darell naeratades.
170
"Olen teadnud seda sellest alates, kui kuulsin, et Arcadia läks Trantorile."
Darell hüppas jahmunult püsti. "Mis Arcadia asjasse puutub? Millele te õieti vihjate?"
"Mitte millelegi seesugusele, mis poleks päevselge nende sündmuste taustal, mida me nii hästi tunneme. Arcadia läheb Kalganile ja põgeneb sealt õudusega Galaktika keskele, selle asemel et koju pöörduda. Leitnant Dirige, kes oli meie parim agent Kalganil, osutub töödelduks. Homir Munn läheb Kalganile ja *tedagi* töödeldakse. Muul vallutas Galaktika, kuid tegi mingil kummalisel põhjusel Kalgani oma peamaailmaks, ja see paneb mind mõtlema, kas ta oli vallutaja või hoopis vahend. Igal pöördel me põrkame kokku Kalganiga — ikka ja jälle Kalganiga, maailmaga, mis arusaamatul põhjusel säilis üle sajandi puutumatuna, hoolimata kõigist sõjapealike kokkupõrgetest."
"Milleni te siis jõudsite?"
Anthori pilk oli läbitungiv. "On ilmne, et Teine Asum on Kalganil."
Turbor katkestas: "Mina olin Kalganil, Anthor. Olin seal eelmisel nädalal. Kui seal on jälgegi Teisest Asumist, olen hull. Isiklikult arvan, et hull olete teie."
Noormees ründas teda raevukalt. "Siis te olete lollpea. Millisena te õieti Teist Asumit kujutlete? Algkoolina või? Arvate, et radiantväljade kiired kuulutavad Teisest Asumist rohelise ja purpurpunase värviga piki kosmoselaevade sissetulekuteed? Kuulake kordki *mind,* Turbor. Olgu nad kus tahes, igal juhul moodustavad nad kinnise oligarhia. Nad peavad olema samamoodi peidus selles maailmas, kus nad on, nagu see maailm ise on peidus Galaktikast moodustunud tervikus."
Turbori lõualuulihased tõmbusid pingule. "Mulle ei meeldi teie suhtumine, Anthor."
"Sellest on küll kahju," kostis pilkav vastus. "Vaadake siin Terminusel enda ümber. Oleme algse Asumi südames, selle loodusteaduslike teadmiste asukohas. Kui palju siin on loodusteadlasi? Kas *teie* oskate kasutada jõusiirdamisjaama? Kas te teate, kuidas töötab hüperaatomimootor? Noh? Kuigi tegemist on Terminuse endaga, võib teadlaste hulgaks lugeda vähem kui ühe protsendi rahvastikust.
Aga kuidas võiks olla Teises Asumis, mille tegevus peab kindlasti jääma saladuseks? Seal on kindlasti veel vähem asjatundjaid ja nad peavad end peitma isegi oma maailma eest.”
171
"Kuulge," ütles Semic ettevaatlikult. "Me oleme just alistanud Kalgani..."
"Jah, oleme küll. Täiesti õige," möönis Anthor pilkavalt. Me parajasti tähistame seda võitu. Linnad on ikka veel illumineeritud, ilutulestik on endiselt käimas ja televiisorid pasundavad endiselt võidust. Kuid *nüüd,* kui Teist Asumit hakatakse jälle otsima, milline on see viimane koht, kus seda teha? Muidugi! Kalgan!
Me pole neid õieti kahjustanudki. Hävitasime mõned laevad, tapsime mõni tuhat meest, põrmustasime nende riigi, anastasime osa nende kaubanduslikust ja majanduslikust võimsusest — see kõik ei tähenda midagi. Vean kihla, et ükski tegelikult valitseva klassi liige pole vähimalgi määral kannatada saanud. Vastupidi. Nüüd on nad uudishimu eest kaitstud. Siiski mitte *minu* uudishimu eest. Mida teie arvate, Darell?"
Darell kehitas õlgu. "Kõlab huvitavalt. Proovin seda sobitada teatega, mille ma sain Arcadialt mõni kuu tagasi."
"Teatega?" imestas Anthor. "Ja mis seal oli?"
"Ma ei tea õieti. Ainult viis sõna. Kuid huvipakkuv see kahtlemata oli."
"Kuulge," katkestas Semic mureliku huviga, "on üks asi, millest ma aru ei saa."
"Milline siis?"
Semic valis hoolikalt iga sõna, krimpsutades seejuures üla-huult, justnagu oleks rääkimine talle vastumeelne. "Kas ei väitnud Homir Munn hetk tagasi, et Hari Seldon pettis, kui ta ütles,

et on rajanud Teise Asumi? Nüüd väidate teie, et Seldon ei petnud. Olen ma õigesti aru saanud?"

"Olete. Ta ei petnud. Seldon ütles, et on rajanud Teise Asumi, ja seda ta ka tegi."

"Väga hea, kuid ta ütles ka midagi muud. Ta ütles, et rajas need kaks asumit Galaktika vastasäärtesse. Mida te arvate, noormees, kas *see* oli petmine? Kalgan ei asu ju Galaktika vastasääres."

Anthor paistis olevat tüdinud. "See on tühiasi. Eesmärk võis väga hästi olla nende kaitsmine. Kuid mõelge ometi. Millist kasu oleks neist meelemeistritest olnud Galaktika vastasäärtes? Mis oli nende ülesanne? See oli Seldoni Projekti kaitsmine. Kes olid peategelased selles projektimängus? Meie, Esimene Asum. Kust nad said meid kõige lihtsamini jälgida ja oma huve kaitsta? Galaktika teisest äärest või? Naeruväärne! Nad on viiekümne parseki kaugusel, mis tegelikult tundub palju mõistlikum."

172

'See väide meeldib mulle," ütles Darell. "Selles on mõte Kas olete tähele pannud, et Munn on juba mõnda aega teadvusel olnud? Kas me ei peaks teda lahti päästma? Vaevalt ta sooviks probleeme tekitada."

Anthor tundus vastu puiklevat, kuid Homir noogutas innukalt Viis sekundit hiljem hõõrus ta sama innukalt randmeid

"Kuidas sa end tunned?" päris Darell.

"Kehvalt," vastas Munn tusaselt, "kuid sel pole tähtsust Tahaksin midagi küsida sellelt targalt noormehelt. Olen kuulanud, mida tal öelda on olnud, ehk tohin nüüd teie loal küsida mida me edasi teeme."

Järgnes kohatu vaikus.

Munn naeratas mõrult. "Noh, oletame, et Kalgan on Teine Asum. Aga kuidas kavatsete *nad* Kalganil leida? Ja kuidas nendega hakkama saada, *kui* te nad leiate?"

"Ahaa," sõnas Darell, 'sellele võin mina vastata, nii imelik kui see ka ei tunduks. Tahate teada, mida Semic ja mina oleme selle poole aasta jooksul teinud? Võin teile öelda teisegi põhjuse, Anthor, miks ma tahtsin püsida Terminusel kogu selle aja."

Ta jätkas: "Kõigepealt on mu tööl entsefalograafilise analüüsiga palju suuremad eesmärgid, kui te arvatagi oskate. Teisasum-lastele kuuluvate ajude leidmine eeldab veidi rohkem oskusi kui pelga võltsitud platoo leidmine — ning ka see mul ei õnnestunud. Kuid ma pääsesin siiski piisavalt kaugele.

Kas keegi teist teab, kuidas käib tunnete kontrollimine? See on olnud ju populaarne ilukirjanduse teema Muula ajast alates ja sellest on kirjutatud ja räägitud igasugust jama. Enamasti on seda käsitletud teatud müstilise salateadusena, mida see mõistagi ei ole. Et ajus on lugematult tillukesi elektromagnetvälju, teab igaüks. Kiirelt libisevad tunded põhjustavad nendes väljades rohkem või vähem keerulisi muutusi, mida peaks samuti igaüks teadma.

Nüüd alles võime ette kujutada aju, mis suudab tajuda neid muutuvaid välju ja võnkuda nende järgi. On teisisõnu võimalik, et suurajus on spetsiaalne elund, mis on võimeline jäljendama kõiki avastatud väljamustreid. Kuidas see täpselt toimub, pole mul vähimatki aimu ning see pole ka tähtis. Kui oleksin näiteks pime, võiksin ikkagi õppida footonite ja energiakvantide tähendusest ning mõistaksin, et teatud energiahulgaga footon suudab imendudes põhjustada kuskil keha elundis keemilisi

173

muutusi, nii et selle olemasolu on võimalik avastada. Kõigest hoolimata ei suudaks ma mõista, mis on värvus.

Kas te kuulate mind?"

Anthor noogutas, teised ebalesid.

"Selline oletatav meeltega resoneeriv elund, mis suudab kohanduda teiste meelte elektromagnetvälja-dega ehk rahvalikult öeldes on võimeline "lugema tundeid" või isegi "lugema mõtteid", mis tegelikult on märgatavalt keerulisem. Siit edasi ongi lihtne ette kujutada elundit, mis on võimeline sundima teist meelt kohanduma. Tugevama väljaga võib see orienteerida selle teise meele nõrgemat välja, nagu tugev magnet orienteerib raudlati aatomite dipoolid ja magnetiseerib selle.

Sain nii palju aru Teise Asumi matemaatikast, et arendasin funktsiooni, mille abil on võimalik tuletada minu poolt just kirjeldatud elundi moodustamiseks vajalike närvitunnelite kombinatsiooni — kahjuks on see funktsioon liiga keeruline, et seda oleks võimalik praegusaja matemaatiliste vahenditega lahendada. Sellest on väga kahju, sest see tähendab, et ma ei suuda kunagi kindlaks teha tunnete seadjat ainult tema ajulainemustri abil.

Kuid ma suutsin teha midagi muud. Mul õnnestus Semici abiga konstrueerida seade, mille ma nimetan staatiliseks ajukaitseks. Praeguste teadmiste raames on võimalik arendada energiaallikas, mis jäljendab elektromagnetvälja entsefalograafilist mustrit. Lisaks võib seda vahetada täiesti suvaliselt, tekitades sellega, niivõrd kui see puudutab seda kõnealust meelteaistingut, teatud "lärmi" või "valli", mis varjab seda teist meelt, mis võibolla üritab kontakti saada.

Kas te kuulate mind?"

Semic pugistas naerda. Ta oli kaasa aidanud seadme tegemisel, teadmata, milles on asi, kuid ta oli proovinud arvata ja arvanud õigesti. Oli vanamehel vähemalt mõni välgatus...

Anthor vastas: "Ma arvan küll."

"Selle seadme valmistamine," jätkas Darell, "ei tekita erilisi raskusi, liiati oli mul kasutada kõik Asumi sõjauuringute tulemused. Linnapea kabinet ja seadusandlikud assambleed on antud hetkel ajukaitse mõjupiirkonnas. Samuti tähtsamad tehased ja isegi see ehitis. Tegelikult võime soovi korral kaitsta ükskõik millist paika täielikult Teise Asumi eest ja kõigi tuleviku muulade eest. See ongi kõik."

Lõpuks laiutas Darell vaid käsi.

174

Turbor näis oimetu. "Siis on ju see kõik möödas. Suur seldon see kõik on möödas."

"Mitte päriselt," sõnas Darell. "Mida sa silmas pead?"

"Seda, et me pole veel leidnud Teist Asumit." "Mida?" möirgas Anthor. "Kas te proovite väita..." "Proovin küll. Kalgan ei ole Teine Asum." "Kuidas *teie* seda teate?"

"Väga lihtsalt," sõnas Darell, *"sest juhtun teadma, kus Teine Asum tegelikult on."*

21. RAHULDAV VASTUS

Turbor purskas naerma. Naerupahvakud kõmatasid vastu seinu ja vaibusid siis otsekui uut jõudu kogudes. Ta raputas pead ja ütles: "Suur galaktika, see kestab vist öö läbi. Igaüks püstitab oma kaardimajakese, et teised saaksid selle ümber lükata. See on lõbus, kuid niimoodi ei jõua me kuhugi. Kosmos! Võibolla on Teine Asum igal ainsamal planeedil. Äkki ta ei olegi mingil kindlal planeedil, vaid võtmeisikud on hargnenud kõigile planeetidele. Kuid mis tähtsust sel õieti on, sest nagu Darell väidab, on meil täielik kaitse."

Darell naeratas hapult. "Täielikust kaitsest ei piisa, Turbor. Minu staatiline ajukaitse on masin, mis meid ühe koha peal hoiab. Me ei saa igavesti püsida ühe koha peal, käed rusikas, igast suunast vaenlast ootamas. Me ei pea mitte üksi seda teadma, *kuidas* võita, vaid ka keda võita. Liiati asetseb Teine Asum kindlas maailmas."

"Lähme lõpuks asja juurde," lausus Anthor tüdinult. "Mida te õieti teate?"

"Arcadia saatis mulle teate," selgitas Darell, "ja alles siis sain ma äkki aru. Selleta poleks ma arvatavasti kunagi tõe jälile pääsenud. See teade ei sisaldanudki midagi muud kui et „ringil ei ole olemas lõppu". Mõistate?"

"Ei," ütles Anthor kangekaelselt, rääkides ilmselgelt kõigi eest.

"Ringil ei ole olemas lõppu," kordas Munn, otsmik mõtlikult kipras.

"Noh," sõnas Darell kannatamatult. "Mina vähemalt mõistsin. Milline on see ainus kindel fakt, mida me Teisest Asumist teame. Hea küll, ma ütlen teile. Me teame, et Hari Seldon paigutas ta Galaktika vastastippu. Homir Munn arvas, et Hari Seldon vale-

175

tas, et see asum on olemas, kuid Pelleas Anthori arvates rääkis Seldon selles osas tõtt, aga valetas asukohta öeldes. Mina seevastu ütlen teile, et ta ei valetanud üldse, vaid rääkis puhast tõtt.

Kuid mis on teine tipp? Galaktika on lame, läätsesarnane moodustis, mille läbilõige lameduse suunas on ring. Ning ringil ei ole olemas lõppu — nagu Arcadia mõistis. Meie — *meie,* Esimene Asum — asume Terminusel, ringi serval. Oleme täpsemalt öeldes Galaktika teises otsas. Mingem nüüd seda serva mööda ja otsigem üles teine tipp. Võime lõpmatult edasi minna, aga ei leia seda. Me lihtsalt jõuame tagasi lähtepunkti.

Just *sealt* me leiame Teise Asumi."

"Sealt?" kordas Anthor. "Te mõtlete *siit?"*

"Jah, ma mõtlen siit!" hüüdis Darell tarmukalt. "Kus mujal ta võiks olla? Te ise ütlesite, et kui teisasumlased on Seldoni plaani kaitsjad, siis pole tõenäoline, et nad on paigutatud Galaktika niinimetatud teise tippu, kus nad oleksid nii isoleeritud kui üldse on võimalik kujutleda. Teie arvasite, et viiskümmend parsekit on mõistlikum põhjus. Minu meelest on ka see liiga suur vahemaa. Oleks veelgi mõistlikum, kui kaugust poleks üldse. Ja kus neil veel ohutum oleks? Kes oskaks neid siit otsida? Juba vanast ajast on teada, et kõige ilmsem paik äratab kõige vähem kahtlusi.

Miks vaene Ebling Mis oli nii hämmastunud ja masendunud, saades teada Teise Asumi asukohta? Ta oli seda lootusetult otsinud, et teisasumlasi Muula tuleku eest hoiatada, kuid pidigi tõdema, et Muul oli juba vallutanud mõlemad asumid ühe hoobiga. Miks siis Muulal otsimine ebaõnnestus? Pole ime, sest kes oskab juba vallutatud vaenlaste keskelt ohtu oodata. Nii said need meelemeistrid täielikus rahus koostada projekti Muula peatamiseks ja see õnnestus neil täielikult.

Kõik on hullukstegevalt lihtne. Siin me oleme oma plaanide ja salasepitsustega ning mõtleme, et suudame hoida saladust — olles kogu aeg oma vaenlase pesapaigas ja tugevaimas baasis. Tõesti naljakas."

Anthor paistis endiselt kahtlevat. "Kas te usute tõsiselt seda teooriat, dr.Darell?"

"Täiesti tõsiselt"

"Sellisel juhul võib iga naaber, iga möödakäija tänaval olla Teise Asumi üliinimene, kelle meeled jälgivad meie omasid ja katsuvad meie mõtete pulssi."

"Täpselt nii."

176

"Ja meil on kogu aeg lastud häirimatult tegutseda[7]"

"Häirimatult? Kes teile ütles, et meid pole häiritud Te ju ise kinnitasite, et Munni on sõrmitsetud. Kust te võtate et me saatsime ta Kalganile oma vabast tahtest — või et Arcadia kuulas meid pealt ja järgnes talle omast tahtest? Häh! Meid on arvatavasti vahetpidamata häiritud. Neil polnud ju põhjust hakata meie pärast midagi rohkemat ette võtma. Lihtsalt peatamisest poleks pooltki nii palju kasu olnud kui meie eksitamisest "

Anthor vajus mõtteisse ja hakkas seejärel rahulolematu ilmega rääkima. "Oli kuidas oli, mulle see ei meeldi. Selle teie staatilise ajukaitse pärast ei tasu üldse pead vaevata. Me ei saa siia majja igaveseks jääda ja niipea kui lahkume, oleme kadunud põhjustel, mida me praegu

arvame teadvat. Lugu oleks teine, kui suudaksite ehitada väikese kaitseseadme igale Galaktika asukale."

"Teil on õigus, Anthor, kuid me vähemalt pole täiesti abitud. Neil teisasumlastel on eriline aisting, mis meil puudub. See on ühtaegu nende jõud ja nõrkus. Võtame näite. Kas on olemas relva, mis on tõhus normaalselt nägeva inimese suhtes, kuid on kasutu pimeda vastu?"

"Muidugi," vastas Munn kiiresti. "Silmadesse suunatud vaigus."

"Täiesti õige," kinnitas Darell. "Tugev, pimestav valgus."

"Mis sellest?" päris Turbor.

"Vastavus on ilmne. Minu käsutuses oleva staatilise ajukaitsega saab tekitada elektromagnetvälja mustri, mis mõjub teisasumlase ajule samal moel kui valguskiir meie silmadele. Kuid ajukaitse on kaleidoskoop. Väljamustrid vahetuvad nii kiiresti, et vastuvõtvad meeled ei suuda neid jälgida. Kujutagem ette vilkuvat valgust; sellist, mis kaua jätkudes põhjustab peavalu. Kui nüüd seda valgust või elektromagnetvälja tugevdatakse, hakkab ta pimestama —ja see tekitab valu, väljakannatamatut valu. Kuid nii juhtub vaid nendega, kellel on vastav aisting, teistega *mitte."*

"Tõesti või?" Anthor hakkas tuld võtma. "Kas te olete seda proovinud?"

"Kelle peal? Muidugi ei ole proovinud, kuid sellest hoolimata ta töötab."

"Kus on teil selle välja juhtseadmed, mis ümbritsevad seda maja? Sooviksin neid näha."

"Siin." Darell võttis jaki taskust väikse seadeldise, mis ei

177

olnud pannud taskut isegi punnitama. Ta viskas nuppe täisoleva musta silindri Anthorile.

Anthor uuris seda ja kehitas siis õlgu. "Selle vaatamisest ma küll targemaks ei saa. Kuulge, Darell, mida neist ei tohi puutuda? Ma ei taha kogemata maja kaitset välja lülitada."

"Seda pole vaja karta," vastas Darell ükskõikselt. "Nupp on lukustatud kohale." Ta sõrmitses ühte kipplülitit, kuid see ei liikunud.

"Mis nupp see on?"

"See reguleerib väljamustrite vahetumiskiirust. See omakorda reguleerib võimsust. Just sellest ma olengi rääkinud."

"Kas ma tohin?" küsis Anthor, sõrm võimsusnupul. Teised kogunesid tema ümber.

"Miks mitte," vastas Darell õlgu kehitades. "Ega see niikuinii meile ei mõju."

Aeglaselt, peaaegu võpatades keeras Anthor nuppu esmalt päri-, seejärel vastupäeva. Turbor krigistas hambaid ja Munn pilgutas kiiresti silmi. Tundus, nagu püüaksid nad teravdada oma sensoreid, et kindlaks teha ärritajat, mis ei suutnud neid mõjutada.

Lõpuks kehitas Anthor õlgu ja viskas kontrollpaneeli tagasi Darelli sülle. "Nonii, ilmselt me võime teie sõnale loota. Siiski on raske kujutleda, et midagi muutus, kui ma nuppu keerasin."

"Muidugi, Pelleas Anthor," lausus Darell tehtud naeratusega. "See, mille ma teile andsin, oli imitatsioon. Näete, mul on siin teine veel." Ta viskas oma jaki kõrvale ja võttis Anthori poolt uuritud kontrollpaneeli duplikaadi, mis rippus tal vööl.

"Kohe näete," sõnas Darell ja keeras võimsusnupu ühe liigutusega maksimumi peale.

Samal hetkel vajus Pelleas Anthor ebaloomulikult karjatades põrandale. Ta viskles valudes, veretuks tõmbunud konksus sõrmed rebisid juukseid.

Silmad täis põhjatut õudu, tõmbas Munn jala eemale, et see ei puutuks väänleva kehaga kokku. Semic ja Turbor seisid kahvatute ja jäikadena nagu kaks kipskuju.

Süngel ilmel keeras Darell nupu endisesse asendisse tagasi. Anthor tõmbles veel mõne korra ja jäi siis liikumatult lebama. Ta oli elus ja ta kurk kähises hingates.

"Aidake mul teda sohvale tõsta," palus Darell, haarates noormehest ülaltpoolt kinni.

Turbor võttis kinni jalgadest. Neile tundus, nagu oleksid nad tõstnud jahukotti. Minutite möödudes hingamine tasanes,

178

Anthori laud värahtasid ja avanesid. Nägu oli kollane, juuksed ja keha higist märjad. Kui ta rääkis, ragises tema hääl võõralt.

"Ärge," pomises ta, "ärge! Ärge seda enam tehke! Te ei tea — te ei tea — oh-h-h." Järgnes pikk oie.

"Me ei tee seda enam," kinnitas Darell, "kui te räägite meile tõtt. Kas olete Teise Asumi liige?"

"Andke mulle juua," anus Anthor.

"Too natuke, Turbor," käskis Darell, "ja võta tulles kaasa viskipudel."

Ta kordas küsimust, kui oli Anthori kurgust alla valanud lonksu viskit ja kaks klaasi vett. Miski tundus noormehes järele andvat.

"Jah," vastas ta jõuetult. "Ma olen Teise Asumi liige." Darell jätkas: "See asub siin, Terminusel?" "Jah, jah. Teil on väikseimaski asjas õigus, dr.Darell." "Hüva! Seletage nüüd, mis õieti on juhtunud selle poole aasta jooksul. Rääkige!"

"Tahaksin magada," sosistas Anthor. "Hiljem! Praegu rääkige!"

Kuuldus kaeblik ohe. Seejärel tulid jõuetud sõnad. Teised kummardusid Anthori poole, et temast aru saada. "Olukord oli muutumas ohtlikuks. Teadsime, et Terminusel on loodusteadlased hakanud huvi tundma ajulainemustrite vastu ja et aeg on küps staatilise ajukaitsme sarnase seadme loomiseks. Lisaks tunti Teise Asumi vastu kasvavat viha. Meil tuli suundumus peatada Seldoni Projekti kahjustamata.

Me... me üritasime suundumust kontrolli all hoida. Üritasime sisse sulanduda, et pöörata kahtlustused ja huvi endalt kõrvale. Suutsime panna Kalganit sõda kuulutama lisasegaduse tekitamiseks. Just seetõttu saatsin Munni Kalganile. Seldoni oletatav armuke oli üks meist. Ta hoolitses, et Munn tegutseks vajalikul viisil."

"Callia on siis..." hüüatas Munn, kuid Darell viipas ta vait jääma.

Anthor jätkas, laskmata end segada: "Arcadia järgnes. Seda me polnud arvesse võtnud — me ei saa kõike eelnevalt teada — ja Callia sehkendas ta Trantorile, et tüdruk asjadesse ei puutuks. See on kõik. Peale selle, et kaotasime."

"Proovisite ka mind Trantorile saada?" küsis Darell.

Anthor noogutas. "Pidin teid teelt eest ära saama. Teie meele kasvav võidurõõm oli selgesti näha. Olite lahendamas staatilise ajukaitsega liituvaid probleeme."

179

"Miks te mind ei töödelnud?"

"Ma ei saanud... mitte kuidagi. Oli vaja järgida juhiseid. Tegutsesime teatud projekti järgi. Kui oleksin improviseerinud, oleks kõik valesti läinud. Meie projekt ennustab ainult tõenäosust... te ju teate... nagu Seldoni Projekt." Anthor hingeldas piinatult ja tema sõnadest oli peaaegu võimatu aru saada. Ta heitis palavikulist pead ühelt küljelt teisele. "Töötasime indiviididega... mitte rühmade... väga väike tõenäosus... läbinisti juhuslik. Seda enam... kuid teid töödeldud... keegi teine välja mõelnud seadme... täiesti mõttetu... tuli sobitada aegu... palju keerulisem... Esimese Rääkija oma projekt... ei tundnud igast küljest... peale selle, et ... ei tundnud s-s-s..." Anthoril oli jõud otsas.

Darell raputas teda. "Te ei saa veel magama jääda. Kui palju teid on?"

"Mida? Mida te küsite?... või... mitte palju... hämmastute... ei viitkümmend... pole vaja rohkem."

"Kas kõik on siin Terminusel?"

"Viis... kuus kosmoses... nagu Callia... vaja magada."

Äkki Anthor liigutas, justkui viimast jõudu kokku võttes, ja tema pilk selgines. Ta proovis veel kord kaitsta oma ebaõnnestumist ja mahendada kaotust.

"Ma peaaegu sain teid lõpus... Polnud vaja muud kui kaitse välja lülitada. Oleks näinud, kes on meister. Kuid andsite mulle puldi jäljendi... kahtlustasite mind kogu aeg..."

Viimaks vajus ta unne.

Turbori hääfes kostis sügav austus, kui ta küsis: "Kui kaua sa oled teda kahtlustanud, Darell?"
"Päris tema tulekust saadik," vastas Darell rahulikult. "Ta väitis olevat tulnud Kleise juurest. Kuid tundsin Kleiset ja teadsin, milline oli meie suhe lahkudes. Ta suhtus Teise Asumisse fanaatiliselt ja mina jätsin ta üksi töötama. Minu enda eesmärke arvestades oli kasulikum ja ohutum, kui teen järeldused ise. Kleisele ei tohtinud seda öelda ja ega ta olekski soostunud kuulama. Ta pidas mind argpüksiks ja reeturiks, võib olla isegi Teise Asumi agendiks. Ta oli leppimatu mees ega tahtnud pärast meie lahkuminekut minuga mingit tegemist teha. Siis äkki kirjutas ta mulle üllatuslikult oma viimastel elunädalatel — nagu vanale sõbrale — ja soovitas oma parimat ning lootustandvaimat õpilast mulle töökaaslaseks, kellega koos ma võiksin uuesti alustada minust poolelijäänud uurimusi.
Selline käitumine ei läinud tema olemusega kokku. Ta võis
180
niimoodi käituda ainult väljast tulevale mõjule alludes, ja mulle hakkas tunduma, et põhjus sai olla vaid Teise Asumi agendi juurde sokutamine. Nii see oligi."
Ta ohkas ja sulges hetkeks silmad.
Semic lausus kõhklevalt: "Mida me peaksime tegema kambaga — nende teisasumlastega?"
"Ma ei tea," vastas Darell kahetsevalt. "Ma arvan, et nad maapakku saata. On ju meil näiteks Zoranel. Võiksime sinna paigutada ja ümbritseda terve planeet staatilise ajukaitsega. Mehed ja naised võiks teineteisest lahus hoida, mõistlikum, kui me nad steriliseeriksime. Kõige rohkem kümne aasta pärast on Teisest Asumist vaid mälestus.
"Kas oleks võimalik, et me õpime kasutama seda nende aistingut?" päris Turbor. "Või on see kaasasündinud nagu Muulal?”
"Ei oska öelda. Arvan, et see on pika harjutamise sest entsefalograafia andmed näitavad, et see oskus on peidus inimmeeltes. Kuid mida me sellega teeksime? See ei aidanud ju neidki." Darell kortsutas kulmu.
Kõik oli olnud liiga lihtne, kahtlaselt lihtne. Need võitmatud olid kukkunud, nagu kukutakse raamatvideotes ja see ei meeldinud talle.
Galaktika! Millal tunneb inimene, et ta ei oli hüpiknukk? Kuidas ta saaks selles kindel olla?
Arcadia oli koju tulemas ja Darell peletas oma mõtetest eemale küsimuse, millele ta lõpuks ikkagi peab vastama.

Arcadia oli kodus olnud nädala, seejärel kaks nädalat, kuid Darell hoidis ikka veel oma kahtlused range kontrolli muud ta olekski võinud teha. Tema tütrest oli ära olles kummalise alkeemia mõjul saanud noor naine. Ta oli Darelli side eluga, side kibemagusa abieluga, mis oli kestnud kauem kui mesinädalad.
Siis ühel õhtul küsis Darell nii ükskõikselt kui suutis: “Arcadia, mis pani sind uskuma, et mõlemad asumid on Terminusel?”
Nad oli olnud teatris, istudes parimatel kohtadel. Kummalgi oli olnud oma kolmemõõtmeline vaatamisseadeldis. Arcadia oli teatriskäiguks saanud uue kleidi ja ta oli õnnelik.
Arcadia silmitses isa ja vastas siis hooga: "Oi, isa, See lihtsalt tuli mulle pähe."
Dr.Darelli südame ümber tõmbus jäiseks. "Tuleta meelde!”
181

õhutas ta. "See on tähtis. Mis pani sind järeldama, et mõlemad asumid on Terminusel?"
Arcadia kortsutas kergelt kulmu: "Noh, seal oli leedi Callia. Ma teadsin, et *tema* on teisasumlane. Ka Anthor möönis seda."
"Kuid Callia oli Kalganil," rõhutas Darell. *"Mispani sind otsustama Terminuse kasuks?"*
Arcadia viivitas vastusega õige mitu minutit. Tõepoolest, mis *oli* ta sellele järeldusele juhtinud? Mis pani teda sellele mõtlema? Tal oli kohutav tunne, et miski ületas tema arusaamisvõime.

Ta vastas: "Ta teadis asjadest — leedi Callia nimelt — ja ta sai kindlasti teateid Terminuselt. Kas sinu meelest ei olnud see nii, isa!

Darell raputas pead.

"Isa!" hüüatas Arcadia. "Mina *teadsin.* Mida rohkem sellele mõtlesin, seda kindlamaks muutusin. Sellel lihtsalt oli *mõte."*

Isa vaatas talle otsa lootusetul pilgul. "Selline seletus ei kõlba, Arcadia. See on täiesti kasutu. Me ei saa loota intuitsioonile, kui tegemist on Teise Asumiga. Sa ju mõistad? See *võis* tulla intuitiivselt —ja see võis tulla kontrollist."

"Kontrollist! Sa mõtled, et nad on mind töödelnud? Oh ei. Seda ei ole nad teinud." Arcadia tõmbus isast eemale. "Kuid kas Anthor ei öelnud, et mul on õigus? Ta möönis seda. Ta möönis kõike. Ja sina leidsid kogu kamba siit Terminuselt. Leidsid ju? Või ei?" Ta hingas sügavalt.

"Jah, muidugi, aga — Arcadia, kas ma võin analüüsida sinu ajulaineid?"

Arcadia raputas ägedalt pead. "Ei, sa ei saa. Ma kardan."

"Mind või, Arcadia? Miks sa mind kartma peaksid? Me peame teadma. Sa ju mõistad seda?"

Pärast seda katkestas Arcadia isa ainult üks kord. Ta klammerdus tema käe külge enne viimast lülitust. "Aga kui ma *olen* erinev? Mis sa siis teed?"

"Mul pole vaja midagi teha. Kui oled erinev, lähme ära. Lähme koos tagasi Trantorile, sina ja mina, ning me — me ei hooli millestki muust terves Galaktikas."

Darellile tundus, et analüüs polnud kunagi varem nii aeglaselt läinud ning nõudnud temalt nii palju. Kui see oli möödas, tõmbus Arcadia kössi ega julgenud silmi tõsta. Siis kuulis ta isa naeru, sellest piisas. Ta kargas püsti ja viskus isa käte vahele.

Sellal kui nad teineteist kaisutasid, seletas Darell õhinal. "Maja staatiline ajukaitse on täisvõimsusel ja sinu ajulained on nor-

182

maalsed. Oleme nad tõesti lõksu püüdnud, Arcadia, ja võime jälle rahulikult elada."

"Isa," Arcadia hingeldas, "kas me ei võiks nüüd medaleid vastu võtta?"

"Kuidas sa teadsid, et ma olin neist keeldunud?" Darell vaatles Arcadiat hetke üllatunult ja puhkes siis uuesti naerma. "Mis sellest! Sina ju tead kõike. Olgu pealegi. Saad oma medali kätte poodiumil kõnede saatel."

"Kuule, isa."

"Jah?"

"Kas sa ei võiks mind nüüd Arcadyks hüüda?" "Aga... oh, miks mitte, Arcady."

Võidujoovastus tungis Darelli hinge ja täitis selle üleni. Asum — Esimene Asum — oli nüüd ainus asum ja Galaktika suveräänne valitseja. Ühtegi takistust ei seisnud enam selle ja Teise Impeeriumi vahel — mis oli Seldoni Projekti lõplik eesmärk.

Nad pidid ainult selleni jõudma.

Ja tänu kuulus...

22. ÕIGE VASTUS

Kindlakstegemata koht kindlakstegemata maailmas! Ja mees, kelle projekt oli õnnestunud.

Esimene Rääkija vaatas õpilast. "Viiskümmend meest ja naist," lausus ta, "viiskümmend märtrit! Nad teadsid, et neid ootab ees surm või eluaegne vangistus ja nad ei saanud endale mingeid järeleandmisi teha, sest seda oleks võidud märgata. Ometi jäid nad kindlaks. Nad lõpetasid projekti, sest nad armastasid suurt Projekti."

"Kas neid ei oleks võinud olla vähem?" küsis õpilane kõhklevalt.

Esimene Rääkija raputas aeglaselt pead. "See oli alammäär. Väiksema hulga puhul oleks tulemus olnud ebakindel. Kui oleksime asja võtnud objektiivselt, oleks tegelikult vaja läinud seitsekümmend viit inimest, siis oleks võimalikele vigadele jäänud parandamisruumi. See selleks. Kas te olete uurinud tegevusplaani, mille rääkijate nõukogu koostas viisteist aastat tagasi?"

"Olen küll, rääkija."

"Ja võrrelnud seda sündmuste tegeliku käiguga?" "Olen." Pärast lühikest pausi lisas õpilane: "See pani mind hämmastama."

183

"Jah, muidugi. See on alati hämmastanud. Kui oleksite teadnud, kui mitu inimest töötas kui mitu kuud — õieti aastaid — selle projekti täiuslikkuseni viimistlemiseks, siis oleksite vähem hämmastunud. Öelge nüüd mulle, mis juhtus, kuid öelge sõnadega. Soovin, et te tõlgiksite matemaatika sõnadesse."

"Just nii, rääkija." Noormees korrastas oma mõtteid. „Esimest Asumit tuli ennekõike veenda selles, et nad olid leidnud ja *hävitanud* Teise Asumi. Sellisel juhul oleksid sündmused tagasi pöördunud lähtepunkti. Tegelikkuses tähendab see seda, et me kaome jälle nende teadvusest ja nad ei võta meid enam arvesse. Olime jälle peidus ja ohutuses —ja hinnaks oli viiekümne inimese elu."

"Aga mis oli Kalgani sõja eesmärk?"

"Selle eesmärk oli näidata Esimesele Asumile, et ta suudab alistada füüsilise vaenlase. Ühtaegu taastas sõda nende enesekindluse, mille Muul oli kõikuma löönud."

"Siin on teie analüüs puudulik. Ärge unustage, et Terminuse elanikkond suhtus meisse selgelt kahesuguste tunnetega. Ühelt poolt ta vihkas ja kadestas meid oletatava ülimuslikkuse pärast, teisalt lootis pimesi meie kaitsele. Kui meid oleks „hävitatud" enne Kalgani sõda, oleks terve Esimene Asum sattunud paanikasse. *Siis* poleks tal olnud julgust kaitsta, kui Stettin ründas, mida viimane oleks igal juhul teinud. Meie „hävitamine" toimus võiduuimas. Kui see oleks aastagi võrra edasi lukkunud, oleks võiduvaimustus liiga jahtuda jõudnud."

Õpilane noogutas. "Mõistan. Nüüd võib ajalugu jätkuda, ilma et ta kalduks Projekti määratud suunast kõrvale."

"Kui ei ilmne uusi ebasoodsaid pöördeid," rõhutas Esimene Rääkija, "mis on ettearvamatud ja indiviidide põhjustatud."

"Ja just seetõttu," sõnas õpilane, "peame jääma püsima. Aga kui me ei jää? Rääkija, üks asi praeguses olukorras teeb mind murelikuks. Esimesel Asumil on nüüd kasutada staatiline aju-kaitse — võimas relv meie vastu."

"Terane tähelepanek. Kuid neil pole kedagi, kelle vastu seda seadet kasutada. See on nüüd kasutu. Entsefalograafilisest analüüsist saab kasutu teadus ja ainult seetõttu, et meilt tulenev oht ei ole selle arengut kannustamas. Teised teadusalad osutuvad tähelepanuväärsemaks ja annavad vahetut kasu. Nii jääb esimene vaimuteaduse harrastajate sugupõlv Esimeses Asumis ka viimaseks ja sajandi pärast on staatiline ajukaitse peaaegu unustatud jäänuk."

"Nii..." Õpilane tegi peastarvutuse. "Teil tundub õigus olevat."

"Kuna te olete tulevane nõukogu liige, noormees, soovin, et te

184

pööraksite erilist tähelepanu sellele hoolikusele, millega vähesed üksteisega sobivad detailid sobitati selle viieteiskümne aasta jooksul koostatud projekti lihtsalt seepärast, et meil oli tegemist indiviididega. Näiteks Anthor tuli panna eneses kahtlema niiviisi, et kahtlused jõuaksid haripunkti just sobival hetkel, kuid see oli suhteliselt lihtne.

Teisalt tuli tekitada Terminusel selline õhkkond nii, et keegi ei hakkaks enneaegu kahtlustama, et Terminus võibki olla see keskus, mida nad otsivad. See teadmine tuli anda noorele tüdrukule, Arcadiale, kelle jutust ei huvitunud keegi peale tema isa. Seejärel tuli ta

Trantorile toimetada, et ta ei puutuks isaga liiga ruttu kokku. Need kaks olid omal kombel hüperaatomi-mootori poolused ja olid kordamööda inaktiivsed. Kui saabus aeg sisselülitamiseks ja oli vaja tekitada kontakt, pidi see toimuma täpselt õigel hetkel. Selle eest hoolitsesin ma ise!

Lisaks tuli otsustavat lahingut sellele vastavalt juhtida. Esimese Asumi laevastikule tuli anda enesekindlus, seevastu Kalgani laevastikus tuli tekitada kabuhirm. Ka selle eest hoolitsesin ma ise!"

Õpilane sõnas: "Mulle tundub, et te... ma mõtlen meid kõiki... lootsite, et doktor Darell ei kahtlustaks, nagu oleks Arcadia meie vahend. *Minu* arvestuste järgi *võis* tema kahtlustuse tõenäosus olla umbes kolmkümmend protsenti. Mis siis oleks juhtunud?"

"Olime selleks valmis. Mida teile on õpetatud võltsitud platoodest? Mis need on? Mingil juhul ei peegelda nad tundeelu muutust, mida võib sooritada nii, et erinevust pole märgata isegi kõige täpsema entsefalogaafilise analüüsi abil. See tuleneb Lefferti teoreemist, nagu te teate. Ainult varasema tundesuundumuse eemaldamine ehk äralõikamine on nähtav. *Seepeab* olema nähtav."

"Jah, loomulikult. Anthor tegi kindlaks, et Darell teadis võltsitud platoodest kõike."

"Nii või teisiti, millal on võimalik indiviidi oma kontrollile allutada, nii et seda märgata poleks? Kui ei ole eelnevat tundesuundumust, mida eemaldada? Teiste sõnadega, kui indiviid on vastsündinud laps, kelle meel on nagu puhas leht. Arcadia Darell oli selline laps siin Trantoril viisteist aastat tagasi, mil tõmmati esimene joon projekti struktuuri. Ta ei saa kunagi teada, et teda on kontrollitud, ja on seetõttu hulga parem — sellest peale, kui tema kontrolliga kaasnes varaküpse ja intelligentse isiksuse

areng."

Esimene Rääkija naeris. "Kõige üllatavam on selle kõige juurde

185

käiv iroonia. Lugematut hulka inimesi on neljasaja aasta jooksul pimestanud Seldoni sõnad ..Galaktika teisest äärest". Igaüks on omakorda üritanud probleemi lahendada oma loodusteaduslike teadmiste abil. Seda teist äärt on otsitud mallide ja joonlaudadega ning lõpuks on jõutud kas Galaktika äärele saja kaheksakümne kraadi kaugusele või tagasi algpunkti.

Suurim meid ähvardav oht peitus siiski selles, et loodusteaduslike mõtlemisviiside abil *oli* võimalik lahendusele jõuda. Nagu te teate, ei ole Galaktika pelgalt lapik ellips ning selle ääreala ei moodusta kinnist kõverjoont. Tegelikult on see kaksikspiraal, mille suuremas spiraali osas asub vähemalt kaheksakümmend protsenti asustatud planeetidest. Terminus asetseb selle spiraali ühes otsas ja meie oleme teises — nii et milline on siis spiraali vastasäär? Tsentrum muidugi.

Siiski pole see oht tõenäoline, sest sellisele lahendusele jõutakse vaid juhuslikult ja kõverteid pidi. Õigele lahendusele oleks võinud jõuda kohe, kui vaid oleks meeles peetud, et Hari Seldon polnud loodusteadlane, vaid *ühiskonnateadlane,* ja juhitud oma mõtteid selle järgi. Mida siis „vastasääred" võiksid ühiskonnateadlasele tähendada? Vastastippe kaardil? Hoopiski mitte. See oleks vaid mehaaniline tõlgendus.

Esimene Asum paigutati äärealale, kust Esimene Impeerium oli kõige nõrgem, kuhu selle tsiviliseeriv mõju ulatus kõige vähem, kus selle rikkus ja kultuur olid peaaegu olemata. Kus siis asub *Galaktika vastasäär sotsiaalselt mõeldes?* Muidugi seal, kus Esimene Impeerium oli kõige tugevam, kus selle tsiviliseeriv mõju oli kõige tugevam, kus selle rikkus ja kultuur oli kõige õitsvamad.

Seega siin keskuses! Siin Trantoril, Seldoni-aegses peamaailmas!

See on ilmselge. Hari Seldon jättis endast järele Teise Asumi — säilitama, arendama ja laiendama oma tööd. Seda on möödunud viiekümne aasta jooksul teatud või vähemalt arvatud. Kus mujal oleks võidud sellist ülesannet paremini täita, kui mitte Trantoril, kus

Seldoni rühm töötas ja kus see oli aastakümnete jooksul materjali kogunud. Teine Asum pidi Projekti vaenlaste eest kaitsma. Ka seda teati! Aga millisest suunast ähvardas Terminust ja Projekti kõige suurem oht?

Siit muidugi! Siit, Trantorilt! Surmaheitlusest hoolimata oleks Impeerium veel kolme sajandi vältel suutnud hävitada Esimese Asumi, kui ta ainult oleks tahtnud seda teha.

Kui Trantor alistati ja napilt sada aastat tagasi põhjalikult

186

purustati, suutsime *meie* loomulikult oma baasi kaitsta, ja ainus, mis planeedil puutumatuna püsis, oli keiserlik raamatukogu koos oma ümbrusega. Seda teati terves Galaktikas, kuid ometi jäeti see ilmne vihje tähelepanuta.

Just siin sai Ebling Mis meie asukoha teada ja just siin hoolitsesime selle eest, et ta ei elaks oma avastusest kauem. Tollal tuli meil kasutada vahendina tavalist Esimese Asumi tüdrukut. Tema abil alistasime Muula tohutud mutandi võimed. On selge, et selline juhtum oleks võinud pöörata kahtlused planeedile, kus see toimus. Just siin hakkasime uurima Muula ja koostasime projekti, mille abil murdsime ta lõplikult. Just siin sündis Arcadia ja just siin vallandusid sündmused, mis pöörasid Seldoni Projekti tagasi tema rööbastele.

Ometi jäid kõik meie saladusenatukesed, kõik need lahtised otsad tähelepanuta, sest Seldon oli rääkinud „teisest äärest" omal moel ja nemad olid sellest aru saanud omal moel."

Esimene Rääkija oli juba tükk aega vait olnud. Ta oli oma sisemuse paljastanud seal akna ääres seistes ja vaadeldes uskumatult säravat tähtede kangast - seda tohutut Galaktikat, mis oli nüüd igaveseks kaitstud

"Hari Seldon kutsus Trantorit Tähe Tipuks", lisas ta, "ja miks ka mitte veidi poeesiat. Sellelt kivikamakalt valitseti muiste kõiki maailmu ja kõik tähtede niidiotsad juhatasid siia. Vana ütlus kõlab nii: „Kõik teed viivad Trantorile. Ta on tähtede tipp."

Kümme kuud varem oli Esimene Rääkija vaadanud murelikult neidsamu tunglevaid tähti, mida polnud kuskil mujal nii palju kui Galaktikaks kutsutud täheparves. Kuid nüüd oli Esimese Rääkija — Preem Palveri — ümaral punakal näol süngelt rahulolev ilme.

ASIMOVIST JA ASUMIST

Isaac Asimov sündis 2. jaanuaril 1920. aastal Vene NFSV-s, väikelinnas Petrovitšis. Kuna juudid polnud nõukogude võimu algaastatel eriti täpsed oma ülestähendustes, siis on pakutud võimalikuks sünniajaks ka 1919. aasta 4. oktoobrit. Üks sünnikuupäevi on veel 7. september 1919. Aga viimatinimetatu on tulevase kirjaniku ema väljamõeldis, et poeg võiks varem kooli minna. Igatahes pidas Isaac Asimov oma sünnipäeva alati 2. jaanuaril.

1923. a. 11. jaanuaril lahkus Asimovite perekond Venemaalt ning 3. veebruaril jõudsid nad New Yorki. Tulevase kirjaniku isa pidas New Yorgis väikest kommipoodi, kus ka noor Isaac pärast tunde töötas. Koolist ja kommipoest vaba aja veetis nooruk raamatukogus. Just kommipoest sai alguse ulmehuvi. Ühel päeval leidis tulevane kirjanik poes müüdavate ajakirjade hulgast "Amazing Storiesi" numbri. Sõnakuuleliku pojana näitas ta seda isale, kes leidis ulmeajakirja kasuliku lugemisvara olevat.

15-aastaselt võeti Isaac Asimov vastu Columbia ülikooli, mille ta lõpetas 1939. aastal. Sama aasta märtsis ilmus ajakirjas "Amazing Stories" noormehe debüütjutt "Hüljatud Vesta juures" (Marooned off Vesta). Esimene jutt polnud nii särav nagu enamiku tolleaegsete debütantide (Heinlein, van Vogt, jt.) looming, kuid Asimov tegi mahajäämuse kiiresti tasa ning mõne aasta pärast oli ta üks "ameerika ulmekirjanduse suurest kolmest".

Asimovi raamatuist võiks esile tõsta romaane "Teraskoopad" (The Caves of Steel; 1953), "Igaviku lõpp" (The End of Eternity; 1955, e.k. 1973), "Paljastatud päike" (The Naked Sun; 1957) ja "Jumalad ise (The Gods Themselves; 1972) ning jutukogusid "Mina, robot" (I, Robot; 1950, e.k. valik "Kadunud robot", 1965) ja "Üheksa homset päeva: lood

lähitulevikust" (Nine Tomorrows: Tales of the Near Future; 1959). Peale ulmeraamatute kirjutas Asimov kriminaalromaane ja -jutte ning koostas hulgaliselt antoloogiaid. Kõrgelt hinnatakse ka tema populaarteaduslikke teoseid, neist on eesti keeles ilmunud "Vaade kõrgelt" (View from a Height; 1963, e.k. 1970) ja "Seal, kus lõpeb Maa" (The Ends of the Earth: The Polar regions of the World; 1975, e.k. 1982). Kokku avaldas ta elu jooksul 477 raamatut.

Isaac Asimov oli kaks korda abielus, esimesest abielust oi; tal poeg ja tütar. Teine naine oli Janet O. Jeppson, samuti ulmekir-

189

janik, ning nad kirjutasid kahasse kümnest romaanist koosneva sarja robot Norby seiklustest.

Tunnustuse tõi Isaac Asimovile siiski Asumi sari. Kummaline küll, aga populaarse sarja aluseks on kirjaniku enda jutt "Tulelõõma dominiiklane" (Black Friar of the Flame). Asimovile oli see vastumeelsemaid tema enda loomingus — kahe aasta jooksul kirjutas ta seda üle viie korra ümber ning kümme korda lükati see tagasi, enne kui lugu ilmus ajakirja "Planet Stories" 1942. aasta kevadnumbris. Skeem on lihtne: Rooma impeeriumi langus ulmejutuna.

Mõnesid selle jutu käike kasutades kirjutas Asimov jutustuse "Asum", mis ilmus ajakirja "Astounding" 1942. aasta mainumbris. Ajakirja toimetaja John W. Campbell, Jr. hindas jutustust kõrgelt, nõudes tsüklit. Nii ilmuski aastail 1942-50 "Astoundin-gus" seitse Asumi-teemalist jutustust, mis said aluseks romaanidele "Asum" (Foundation; 1951, e.k. 1985), "Asum ja Impeerium" (Foundation and Empire; 1952, e.k. 1989) ja "Teine Asum" (Second Foundation; 1953). See nn. klassikaline Asumi triloogia pälvis 1965 ameerika ulmesõprade auhinna "Hugo" kui "kõigi aegade parim sari".

Nii poolehoidjad kui ka kirjastajad ärgitasid Asimovit sarja jätkama. 1982. aastal ilmus romaan "Asumi äär" (Foundation's Edge). See vastas peaaegu klassikalise triloogia nõuetele ning kauaoodatuna sai ta ühtlasi ameerika ulmesõprade auhinna "Hugo" kui aasta parim romaan. Järgmine — "Asum ja Maa" (Foundation and Earth; 1988) — oli aga sarja kehvim, pigem küll alles kirjutamata romaani pikk eellugu. Veel kirjutas Isaac Asimov kaks romaani, mis tegevusajalt eelnevad klassikalisele triloogiale — "Eellugu Asumile" (Prelude to Foundation; 1988) ja "Edasi, Asum" (Forward the Foundation; 1993). Viimati nimetatu ilmus postuumselt, aga kõik selles romaanis on Asi-movi kirjutatud; tõsi, romaan on kavatsetust ühe osa võrra lühem.

Ka Isaac Asimov ise on pidanud Asumi-triloogiat oma õnnestunuimaks teoseks ning see on ühtlasi olnud tema loomingu kõige ostetavaim osa.

Jüri Kallas

Asimov, I.

Teine Asum. — Tln.: Eesti Raamat, 1996. — 192 lk. ISBN 9985-65-045-X

Ameerika ulmekirjanik Isaac Asimov (1920-1993) jutustab oma triloo giaks mõeldud raamatusarja kolmandas osas salapärase Teise Asumi otsi misest alguses Muula ja seejärel Esimese Asumi poolt.